LION FEUCHTWANGER
SIMONE

În româneşte de:
EMA BENIUC ŞI COSTA GIURGIUCA EDITURA TINERETULUI
Coperta de T, NICORESCU
Titlul lucrării în original: LION FEUCHTWANGER SIMONE
Aufbau-Verlag Berlin 1957

PREFAŢA

Un roman despre o fată de cincisprezece ani, Simone. O povestire, mai degrabă simplă, emoţionantă, desfăşurându-se pe marginea unor fapte mărunte în aparenţă, dar în realitate având proporţii vaste de simboluri.

Adolescenta Simone Planchard, orfană crescută în atmosfera de supunere şi prejudecată socială din vila Monrepos a rudelor ei, industriaşii Planchard, are totuşi o inteligenţă vie şi un caracter hotărât, pe lângă a mare capacitate de afecţiune. Şi o imagine dureroasă, izbitoare, stăruitoare din drama Franţei aflate în război cu Germania vine să schimbe lumea gândurilor, ideilor şi sentimentelor de până atunci ale Simon, ei: şirurile nesfârşite, tragic dezorientate ale refugiaţilor din nord, care se scurg spre sud sub presiunea înaintării frontului german.

Nefericirea, mizeria refugiaţilor trezesc în tânăra fată o compasiune puternică, după cum indiferenţa şi egoismul celor avuţi, şi în primul rând al familiei ei, o umplu de uimire. De aici până la înţelegerea deplină a prăpastiei care desparte lumea celor umili şi oprimaţi de cea a bogaţilor şi puternicilor, nu mai e decât un pas pe care Simone îl face sub înrâurirea lui Maurice, şofer în întreprinderea Planchard. Acest personaj, deşi plin de

conştiinţă socială şi de putere de convingere, pare totuşi puţin schematic, poate pentru că şi el e menit să reprezinte un simbol, acela al rezistenţei lucide şi organizate.

Conflictul între Simone şi familie se dezlănţuie atunci când, împinsă de un adânc sentiment patriotic, fata dă foc depozitului de benzină şi parcului de maşini, ca ele să nu cadă în mâinile ocupanţilor germani. Procedând astfel, ea e sigură că a lucrat în sensul dorit, dar nemărturisit de unchiul ei. Dar părerea lui Maurice triumfă şi conştiinţa Simonei se limpezeşte când Prosper Planchard reacţionează nu ca un francez, ci ((i un om de afaceri, interesat doar de profiturile lui şi, ca atare, dorind colaborarea cu naziştii. De aceea, pentru a nu compromite relaţiile familiei cu autorităţile, el acceptă trimiterea Simonei într-o îngrozitoare casă de corecţie.

O nouă imagine simbolică, de data aceasta nu a maselor învinse şi dezorientate, ci gata de luptă şi încrezătoare în victorie, e cuprinsă în final, când locuitorii din Saint-Martin o petrec pe Simone cu impresionante mărturii de dragoste şi încurajare. Ea, nepoata familiei Planchard, nu e alături de cele „două sute de familii”, ci e cu toată inima, cu toată mintea ei luminoasă alături de cei mici şi mulţi care alcătuiesc adevărata Franţă, patriotică şi rezistentă.

Marele scriitor Leon Feuchtwanger (1884 – 1958), din generaţia de luptători a lui Berthold Brecht şi Willy Bredel, şi atât de cunoscut la noi prin romanele de evocare istorică Goya şi Vulpile în vie, apare aci într-o lumină alta decât cea care înconjura pini acum opera sa. Inspirându-se din realităţile dramatice ale rezistenţei franceze, el aplică perspectiva istorică la faptele vieţii contemporane pentru a descoperi cum prin clarificarea conştiinţelor se produc marile ciocniri care împing înainte istoria.

Nu întâmplător amestecă autorul în visele şi chiar în gândurile treze ale Simonei mereu aducerile aminte despre Jeanne d'Arc. Împletirea marilor fapte de arme ale eroinei franceze eliberatoare de patrie, cu măruntele dar semnificativele gesturi ale Simonei, suprapunerea personajelor istorice care au înconjurat-o pe Jeanne cu cele constituind mediul uman unde evoluează tânăra franceză contemporană sunt procedee ce dăruiesc o viziune foarte exactă asupra felului cum se făureşte istoria din luptele neîncetate între interesele contrarii, de clasă. Astfel, într-o contopire necontenită de istorie şi contemporaneitate, Simone devine o mică Jeanne d'Arc a Franţei ocupate de nazişti, aşa cum familia Planchard şi odiosul marchiz de Saint-Brisson se confundă cu duşmanii şi ucigaşii Jeannei din vremea lui Carol al VII-lea, continuând „tradiţia" celor două sute de familii care au oprimat de-a lungul istoriei pe oamenii de rând. Şi Simone, ca şi Jeanne d'Arc au iubit pe cei mulţi şi oropsiţi şi s-au sprijinit pe forţele lor. Dar finalul din Simone deschide o perspectivă nouă de viaţă şi luptă, într-o nouă etapă a istoriei. Mica eroină şi prietenii ei ştiu că vor continua lupta până la dobândirea victoriei, fiindcă alte forţe s-au ridicat acum în lume şi ele nu pot fi decât învingătoare, întrupând binele şi adevărul pentru toţi.

Procedeul acesta de a eroiza faptul de viaţă cotidiană într-o perspectivă istorică de luptă în slujba unui ideal social superior vorbeşte despre pătrunderea unor elemente noi, foarte avansate, în metoda de creaţie a lui Lion Feuchtwanger.

Simplitatea voită a acţiunii lineare, simetria unor imagini izbitoare, cu valoare de simboluri (cea a refugiaţilor de la început şi cea a mulţimii din Saint-Martin în final), alternanţa până la confuzie a scenelor istorice şi contemporane, folosirea frecventă a contrastelor mai ales

în portrete, unele schiţate în linii pure, mobile, ca acela al Simonei, altele groteşti, dezgustătoare ca cel al „doamnei” Planchard, sunt procedee izbutite, originale, menite să pună în valoare ideea fundamentală a cărţii.

Simone, roman al rezistenţei tineretului francez, e o lecţie de educaţie patriotică şi cetăţenească, de discernământ social-istoric şi o pildă de înaltă artă militantă în slujba ideii de libertate.

ZOE DUMITRESCU BUŞULENGA

Am venit să aduc mângâiere oamenilor de rând.
(Je suis venue pour la consolation des petits gens)
Jeanne d’Arc

PARTEA ÎNTÂI
PREGĂTIREA
I
REFUGIAŢII

Nu mai sunt decât vreo câţiva paşi până la locul unde coteşte cărarea îngustă şi apare înaintea ochilor drumul mare. Simone face aceşti paşi cu inima zvâcnind. În ajun a văzut convoiul refugiaţilor trecând doar pe şoseaua naţională, dar acum s-ar putea să fi ajuns şi pe drumul lateral.

De trei săptămâni sosesc într-una refugiaţi. Întâi n-au fost decât olandezi şi belgieni, apoi a început să coboare spre sud, fugind dinaintea invaziei duşmanului, şi populaţia din nordul Franţei. Vin oameni peste oameni, de o săptămână au inundat întreaga Burgundie. În ajun, când s-a dus ca de obicei în oraş după cumpărături pentru casă, Simone abia a răzbit prin mulţime, de aceea acum nici nu şi-a mai luat bicicleta.

Simone Planchard, care e o fată cu imaginaţie vie, şi-a închipuit, când a auzit prima dată de refugiaţi, că sunt

nişte oameni grăbiţi şi speriaţi, veşnic grăbiţi şi speriaţi. Ceea ce a văzut însă în ultimele zile e mult mai simplu şi mai cumplit, o urmăreşte tot timpul, nu-i dă pace, îi alungă somnul. De câte ori se duce în oraş o îngrozeşte jalnica privelişte, totuşi în fiecare zi o cuprinde o dorinţă dureroasă, răscolitoare, să alerge într-acolo.

Acum a ajuns la cotitura de unde se vede o bună parte din şoseaua laterală, un drum îngust, neîngrijit, mai totdeauna pustiu şi alb, care nu duce decât la cele şase case ale cătunului de munte Noiret. De data aceasta însă, aşa cum s-a temut Simone, drumul e plin de oameni. Marele torent a împroşcat stropi până şi acolo.

Simone stă locului şi priveşte nemişcată şi dreaptă. Fetiţa de cincisprezece ani, destul de înăltuţă, a încremenit parcă. E îmbrăcată în rochia modestă cu dungi, de culoare verde deschis, pe care o pune de obicei când se duce după cumpărături; strâns lângă corp ţine coşul de piaţă din nuiele împletite, mare şi cu capace, iar braţele şi picioarele îi răsar goale, lungi şi subţiri din rochie, fiindcă în ultima vreme a crescut binişor. Faţa osoasă, arsă de soare, încadrată de păr blond închis îi e încordată, ochii întunecaţi, adânciţi sub fruntea nu prea înaltă, dar largă şi frumos modelată, sorb însetaţi imaginea ce se desprinde din colb înaintea ei.

E o privelişte pe care o cunoaşte: oameni şi vehicule târându-se încet, cu resemnare, căruţe în care sunt îngrămădite alandala cele mai felurite obiecte casnice, automobile cu capotele acoperite cu saltele de teama rafalelor de mitralieră trase de aviatori, care se lasă uneori până aproape de pământ, oameni şi animale sfârşiţi de oboseală înaintând greu, fără să ştie încotro.

Simone Planchard stă la cotitura drumului, strânge din buzele ei subţiri şi arcuite şi priveşte. Nu s-ar putea spune că e frumoasă, totuşi faţa inteligentă, îngândurată,

pe care se citeşte oarecare îndărătnicie, bărbia puternică şi nasul lung, burgund, uşor coroiat o fac plăcută la vedere. Stă un minut întreg uitându-se la refugiaţi, apoi încă unul, zăbovind în praful şi dogoarea copleşitoare a primelor ceasuri de după-amiază.

În cele din urmă se desprinde însă din locul acela. Are treabă, doamna i-a dat o mulţime de însărcinări. E drept că familia Planchard, care locuieşte în vila Monrepos, s-a aprovizionat din belşug, dar peste vreo două-trei zile lucrurile or să ajungă atât de departe, încât nu se va mai găsi nicăieri nimic de cumpărat. De aceea lista pe care a primit-o Simone de la doamna e nesfârşită şi nu va fi uşor să facă atâtea cumpărături într-o astfel de zi, când toţi sunt agitaţi şi pretutindeni domneşte dezordinea. Fata nu mai stătu să se uite la refugiaţi, ci porni repede şi hotărâtă spre oraş.

Ajunse curând la răspântie, unde drumul lateral dădea în şoseaua 6, care descria un semicerc în jurul oraşului Saint-Martin, aşezat pe o colină. Înaintea ochilor îi apăru un spectacol mai jalnic decât tot ce văzuse în ultimele zile. De-a curmezişul şoselei erau câteva automobile care, vrând probabil să cotească spre drumul lateral, fuseseră prinse ca într-un cleşte, de altele, şi tot convoiul nesfârşit de căruţe cu cai, de maşini, biciclişti, catâri şi pietoni se oprise într-o învălmăşeală de neînchipuit. Nu se auzea nicio înjurătură, dar oamenii nici nu se străduiau cu tot dinadinsul să descurce locul. În căldura înăbuşitoare, resemnaţi, ei stăteau ghemuiţi, fiecare unde se împotmolise, zdrobiţi de oboseală, încovoiaţi; bătrânişi tineri, bărbaţi şi femei, soldaţi şi civili, răniţi şi sănătoşi, toţi aşteptau apatici, scăldaţi în sudoare, fără să facă nimic.

Cu ochii ei gravi, mari, care-i dădeau feţei un aer de maturitate neobişnuit la această vârstă, Simone se uita la

convoiul colbăit, rămas locului, ce-i sta dinainte ca un tablou straniu în muţenia lui. Dar, deşi nu avea decât cincisprezece ani, viaţa o învăţase să fie foarte rezonabilă; aşa că se gândi la treburile ci şi, împietrindu-şi inima, căută cu privirea pe unde să se strecoare prin convoiul refugiaţilor şi să traverseze şoseaua. Ţinând coşul ei mare strâns lângă corp, se căţără peste aripile turtite ale unor automobile şi străbătu platforma dinapoi a unui omnibuz, cerând politicos scuze celor dinăuntru care, moţăind moleşiţi de căldură, abia o luară în seamă.

Ajungând în sfârşit de partea cealaltă a şoselei, o luă pe vechea şi părăginita cărare cu trepte, pe care un străin abia de-ar fi dibuit-o. Cărarea, uneori destul de abruptă, ducea până sus pe deal, făcând tot felul de cotituri ciudate, de unde apăreau mereu tot alte aspecte surprinzătoare ale zidului cu porţi şi şanţuri surpate care împrejmuia odinioară oraşul străvechi; în jos apărea de asemenea, la fiecare cotitură, tot altă parte a văii întortocheatului râu Cerein. Priveliştea care se deschidea era variată şi atrăgătoare; valea se întindea largă şi luminoasă, presărată cu viţă de vie, măslini şi castani; pe fiecare colină se afla câte o aşezare străveche, iar dinspre răsărit înainta întunecos muntele împădurit. Nenumăraţi străini veneau să se desfete cu această privelişte; chiar Simone, când urca altă dată pe cărare, deşi cunoştea bine locurile, le contempla de fiecare dată cu emoţia unui cunoscător. Astăzi nu simţea însă această dorinţă. Se străduia să-şi alunge din minte ceea ce văzuse jos pe şosea, şi se bucura aproape că urcuşul pe cărare îi dădea atâta de lucru. Pe alocuri trebuia chiar să se caţăre, ceea ce nu era prea uşor, deoarece avea coşul în mână. Îşi propuse ca data viitoare când va mai veni în oraş să se îmbrace în pantaloni, deşi, după părerea unora, nu se făcea ca fetele să poarte pantaloni în timp de război; chiar şi doamna

socotea că e nepotrivit.

Simone ajunse în sfârşit sus şi intră în oraş pe poarta Saint-Lazare. Străbătu piaţa prin dreptul bisericii. De obicei mica piaţă era pustie şi liniştită; câţiva oameni bătrâni şedeau paşnici pe băncile de sub ulmi, iar uneori apăreau turişti care priveau vestita statuie de deasupra portalului bisericii.

Acum piaţa forfotea de lume, veniseră o mulţime de refugiaţi până sus. Dar ei nu se uitau la sfânt, ei căutau benzină, alimente sau alte lucruri necesare, îşi împărtăşeau experienţele pe care le făcuseră în oraş şi în timpul drumului. Erau experienţe amare. Mai toţi aveau nevoie de multe lucruri şi nici în Saint-Martin nu puteau face rost de nimic. Majoritatea înduraseră pe drum lipsuri cumplite. Unii stăteau în picioare, alţii jos, iar localnicii, printre care şi Simone, se adunaseră în jurul lor şi ascultau ce povesteau.

Nemţii se lăsaseră cu avioanele deasupra coloanelor împotmolite şi mitraliaseră refugiaţii lipsiţi de apărare; la răspântiile blocate, pe poduri, dinaintea barierelor închise nu era chip să te fereşti. „Ne pare rău că am pornit în refugiu” – spuneau furioşi mulţi dintre ei. „Să rămâi acasă şi să nu poţi face altceva decât să aştepţi bombele şi pe nemţi, e îngrozitor, dar pribegia asta e de zece ori mai îngrozitoare. În această fugă totul e îngrozitor”.

Simone luă aminte la ce se vorbea. Nu era pentru prima oară că auzea astfel de vorbe. Apoi porni mai departe. Când trecu pe lângă Palatul de justiţie, o clădire veche, frumoasă, privi înăuntru pe uşa deschisă. În sală, pe jos, erau aşternute paie pe care şedeau înghesuiţi, de mai mare jalea, o grămadă de refugiaţi. Simone întoarse capul şi, stăpânită parcă de un sentiment de vinovăţie, îşi văzu de drum, furişându-se pe lângă casele ce dădeau la capăt pe Rue de Sauvigny.

Rue de Sauvigny, o stradă îngustă, întortocheată, cu case vechi şi frumoase, era principala arteră comercială a oraşului vechi. Refugiaţii alergau de la o prăvălie la alta, dar peste tot dădeau de anunţuri: „N-avem pâine”, N-avem carne”, „N-avem benzină”, „N-avem tutun”. Majoritatea magazinelor erau închise, iar acolo unde obloanele nu fuseseră trase, se vedea în vitrină câte un manechin sau un obiect ce nu putea fi nimănui de folos; de pildă o solniţă de ceramică lucrată artistic sau un felinar mare de grajd pentru care nu se găsea însă lumânare. În vitrina frizeriei domnului Armand se lăfăia maliţios, stingheră o enormă sticlă de parfum goală.

Pentru Simone nu era însă o problemă că se încinseseră o mulţime de magazine. Cunoştea intrările din dos şi semnalele la care răspundeau negustorii. Oricât n-ar fi vrut ei să stea de vorbă cu nimeni, erau gata s-o servească pe bătrâna doamnă Planchard *squ* pe trimisa ei; pentru familia Planchard se mai găsea întotdeauna câte ceva.

Aşa făcu rost Simone de tot ce ar mai fi putut spori proviziile şi intensifica pregătirile pentru vremuri grele de la vila Monrepos. Intră în magazinul „L’Agréable et l’utile”[1]. Era gol; până şi domnul Carpentier, poreclit domnul l’Utile, o luase din loc; nu-l găsi decât pe domnul Laflèche, poreclit domniţi l’Agréable. Pentru Simone mai avea însă un furtun şi o stropitoare de grădină. Şi la domnul Armand, al cărui magazin era închis, se mai găsea săpun de ras pentru domnul Planchard. Simone izbuti să pătrundă şi la „Galeries Bourguignonnes”, bazarul oraşului, care era bine baricadat. În tot magazinul acela mare nu se aflau decât trei vânzători, dar domnişoara Joséphine, şefa raionului de galanterie, pusese deoparte pentru doamna Planchard câteva panglici şi stofe. În timp

1 „Plăcut şi folositor" (în limba franceză în text), (n.r.)

ce-i întinse Simonei marfa, îi şopti în mare taină, agitată, ca acum a părăsit oraşul şi domnul Am tot, proprietarul magazinului „Galeries Bourguignonnes”. Apoi mai înşiră şi numele altora care fugiseră. De pildă domnul Raimu, negustorul de coloniale, domnul Laroche de la „Crédit Lyonnais”, o mulţime de negustori, avocaţi, medici.

Rezolvându-şi treburile pe care le avusese în oraşul vechi, de altfel destul de puţine faţă de ceea ce-i mai rămăsese de făcut, Simone ieşi prin Porte de VHorloge şi se îndreptă spre Avenue de la Gare, unde se aflau mai toate magazinele din cartierul nou al oraşului.

În drum trecu prin Place du général Gramont, cea mai mare piaţă a oraşului, unde se ţinea bâlciul anual, iar la 14 Iulie aveau loc iluminaţii cu becuri ascunse şi cu lampioane şi se dansa. Acum se transformase într-un parc de maşini, mai numeroase decât în timpul bâlciului. Desigur că refugiaţii care pierduseră nădejdea să ajungă mai departe, intenţionau să-şi petreacă următoarele zile şi nopţi în propriile automobile. Monumentul generalului Gramont abia se mai vedea de atâtea maşini. Cineva legase frânghii de capul şi braţul avântat al generalului, le întinsese până la câteva automobile şi atârnase rufe pe ele.

Piaţa avea un aspect sinistru, deconcertant. Printre maşini se aflau şi două ambulanţe ajunse acolo prin cine ştie ce întâmplare. Uşa uneia dintre ele era deschisă. Simone aruncă o privire înăuntru, dar îşi întoarse repede ochii: printre cârpe şi bandaje zărise un cap ce nu mai părea de om. Soldaţii sanitari şedeau pe scara maşinii şi moţăiau. Ceva mai încolo, pe capra unei harabale cu caii înhămaţi, arhiplină, sta ghemuită o femeie însărcinată, iar pe grămada de boarfe din căruţă, periculos de sus, şedea cinchit un copilaş cu faţa nespus de murdară, având în braţe o pisică şi scâncind. Pe jos, printre vehicule, stăteau tolăniţi sau în capul oaselor soldaţi; mulţi dintre ei îşi

înlocuâseră o parte din uniformă cu îmbrăcăminte civilă, pardesiuri, pălării, fulare, alţii se descălţaseră şi li se vedeau picioarele rănite, însângerate de atâta mers. Mai erau apoi în piaţă roabe, cărucioare de copii, încărcate cu tot felul de lucruri ciudate. Simone îşi opri ochii asupra unui cărucior de copil, pe care o fată îl râcâia absentă, dar în acelaşi timp cu sârguinţă, vrând, în mijlocul îmbulzelei aceleia, să-l cureţe de stratul de noroi ce-l acoperea şi, într-adevăr, de sub noroi apărea vopseaua lucioasă; de un albastru ţipător. Majoritatea refugiaţilor păreau bolnavi, aveau o înfăţişare jalnică, erau jerpeliţi, se vedea că le lipseşte strictul necesar; de altfel hainele, care ajunseseră acum ponosite, zdrenţuite, în majoritatea cazurilor nu fuseseră din capul locului prea potrivite pentru drum, se cunoştea că erau haine de duminică. Apoi şi lucrurile pe care le cărau cu ei nu erau totdeauna utile, luaseră la întâmplare ce li se păruse mai drag sau mai de preţ: un fotoliu impunător îmbrăcat în brocart sau un gramofon peste măsură de mare.

Simone, cu rochia ei verde în dungi, cu coşul pe braţ, sta şi privea încremenită la învălmăşeala fantastică de maşini, căruţe şi oameni. Spectacolul acesta tulburător o atrăgea. Simţea că îmbrăcămintea ei frumoasă şi curată, locuinţa ei bună şi hrana din belşug o înstrăinau de cei pe care îi privea, dar tocmai de aceea o apăsa şi mai aprig sentimentul de vinovăţie ce-o răscolise şi mai înainte.

Cu inima îndoită îşi văzu de drum. O luă în jos pe Avenue de la Gare. Dar în oraşul nou toate magazinele erau închise, şi în multe din ele nu putu pătrunde nici chiar Simone, fiindcă, după câte se părea, negustorii o luaseră din loc.

Cu toate acestea conţinutul coşului său spori şi aici. Desigur, mai lipseau unele lucruri, îndeosebi alimente. Se hotărî să se întoarcă în oraşul vechi şi să se ducă la „Hotel

de la Poste”, ultima ei nădejde. Acolo sunt provizii însemnate şi va primi cu siguranţă câte ceva: familia Planchard are legături de afaceri cu hotelul, care îi e obligat.

Manechinul de carton, înfăţişând un bucătar care stătea de obicei înaintea uşii renumitului restaurant de la Poste, făcând un gest îmbietor, zăcea la pământ, doborât de goana oamenilor sau a maşinilor, iar domnul Berthier, patronul hotelului, trata cu un grup de refugiaţi care căutau fără îndoială adăpost sau demâncare. „Hôtel de la Poste” era celebru. Acolo poposise Napoleon când se întorsese de pe Hiba; camera în care dormise împăratul fusese menţinută exact în aceeaşi stare ca atunci, şi domnul Berthier, Urmaşul direct al lui Berthier, stăpânul din vremea aceea al hotelului, obişnuia să o închirieze câteodată unor străini, pentru a le face o deosebită plăcere şi pentru că ştia că au mulţi bani. Domnul Berthier era un om cu prestigiu, preşedintele Uniunii hotelierilor din Burgundia, aşa că se pricepea să vorbească cu oamenii. De data aceasta însă nu-i venea prea uşor, îl treceau năduşelile, se enerva, îl apuca desperarea. Dar mai desperaţi erau aceia care nu voiau să înţeleagă că nu e rost de nimic, care întrebau neîncetat dacă n-ar exista totuşi vreo posibilitate.

Simone se furişă pe lângă oamenii aceia nervoşi şi ocoli clădirea ca să ajungă la cealaltă intrare, de pe Rue Malherbe. Poarta nearătoasă din zidul care împrejmuia mica grădină a hotelului era bineînţeles încuiată. Dar Simone ştia ce are de făcut: luă o piatră şi bătu cu ea în poartă de mai multe ori, scurt, sec, la mici intervale.

Pe zidul grădinii stăteau însă ghemuiţi doi oameni, un băiat de vreo paisprezece ani şi un bărbat de vârstă mijlocie, care o priveau amândoi, bărbatul cu o căutătură absentă, băiatul cu atenţie. Simone ştia că îndată se va

deschide o fereastră la căsuţa locuită de portar, că cineva se va uita pe furiş jos şi va face semn din cap, iar băiatul cu ochii lui ageri şi luminoşi va vedea totul. Aşa se şi întâmplă. Băiatul se uită la fereastră, apoi la Simone, la coşul ei şi la poarta care se deschise. Simone ar fi vrut să nici nu-i dea atenţie, dar nu putu; din poartă întoarse capul şi, când văzu că privirea luminoasă, pătrunzătoare a tânărului mai era încă îndreptată asupra ei, simţi că i se pune un nod în gât.

În bucătăria hotelului, Simone primi într-adevăr încă o parte din cele ce erau trecute pe listă. I se dădu un castron cu pateuri, specialitatea casei, o bucată minunată de şuncă afumată şi multe altele. Cum coşul se umpluse, Simone trebui să învelească în hârtie o bucată de brânză „roblechon” pe care o mai primi, şi să o ducă în mână. Şi astfel ieşi pe poarta grădinii cu coşul greu pe braţ şi cu micul pachet în mână. Cei doi refugiaţi mai şedeau încă pe zid: se uitară la ea atenţi. Atunci Simone îndesă repede, cu o mişcare sfioasă, pachetul cu brânză în mâna băiatului. Băiatul o privi mânios fără să-i mulţumească, şi ea grăbi paşii de parcă ar fi săvârşit o faptă rea.

Până ajunse la colţ i se păru că amândoi privesc mânioşi după ea. O cuprinse oarecum frica. Dacă refugiaţii ar fi ştiut ce avea în coş, s-ar fi repezit la ea şi i l-ar fi smuls din mină. Se îngrozea la gândul acesta, dar îşi spunea că nici nu ar putea să le-o ia în nume de rău unor flămânzi, şi aproape că dorea să-i smulgă cineva coşul din mână.

Simone crescuse în mijlocul belşugului la vila Monrepos. De zece ani, de când murise tatăl său, trăia acolo ca o rudă săracă, o tolerată. Muncea mult, ţinea loc de servitoare, dar, pe de altă parte, mânca la masă cu ai casei, fiindcă unchiul Prosper, tutorele ei, ţinea mult să se poarte în aşa fel cu ea, încât să simtă că face parte din

familie. Simone socotea şi datoriile şi drepturile pe care le avea ca ceva foarte firesc; felul de a gândi şi rânduielile celor de la vila Monrepos erau lege pentru ea, întocmai ca alternarea, de pildă, a zilelor şi nopţilor. Îndeplinea fără să crâcnească şi nu se împotrivea nici măcar în sinea ei poruncilor pe care i le dădea doamna, mama unchiului Prosper. Era de la sine înţeles ca în astfel de timpuri o bună gospodină să se îngrijească de cât mai multe provizii pentru casă. Totuşi, fără să şi-o mărturisească, Simone simţea că sentimentul de vinovăţie care o apăsase toată ziua aceea nu era străin de coşul prea plin din mâna ei.

Ar fi vrut să poată vorbi cu cineva pe larg de toate câte se petrecuseră în ultima vreme. Până de curând, încă săptămâna trecută, trăiseră în siguranţă, apăraţi de linia Maginot şi de o armată puternică; pretutindeni, în ciuda războiului, era linişte, ordine, se depăna viaţa obişnuită, tihnită, de huzur. Şi acum, deodată, peste noapte, în ciuda liniei Maginot şi a armatei puternice, duşmanul pătrunsese în ţară şi toată Franţa se umpluse de bieţii refugiaţi, care erau înnebuniţi de câte îndurau. Simţeai că te doboară mila şi nelinişteа. Te apăsa pe inimă că un an întreg de război ai trăit atât de prosteşte, atât de comod, fără să-ţi pese de nimic. Era îngrozitor că nici nu puteai pricepe măcar cum s-a ajuns aici. Despre toate acestea simţeai nevoia să vorbeşti, să întrebi pe alţii mai luminaţi decât tine. Dar Simone n-avea pe nimeni cu care să poată vorbi deschis, din toată inima.

Unchiul Prosper, fratele vitreg al tatălui ei, ţinea mult la ea. Simone îi purta adâncă recunoştinţă, fiindcă îi dăduse adăpost. Era un om milos, filantrop, bun francez şi mare patriot. Dar şi acum, ca şi înainte, nu-l preocupau decât chestiunile în legătură cu întreprinderea sa de transporturi, de parcă ăsta ar fi fost lucrul cel mai important, şi oricât îl tulburau groaznicele evenimente,

Simonei i se părea că nu-i răscolesc sufletul cum i-l răscoleau ei. În orice caz, ceea ce spunea despre evenimente nu era ceea ce dorea atât de mult Simone să ştie, nu o lămurea cu nimic, nu-i alunga nedumerirea atât de mare şi apăsătoare.

Cel puţin doamna, mama unchiului Prosper, rămânea cu totul nepăsătoare la cele ce se petreceau, evenimentele treceau pe lângă ea fără să o atingă. Îşi închidea sufletul, ca să nu le înregistreze, încuia cu grijă casă, nu admitea să pătrundă nimic până la ea şi judeca totul numai în funcţie de folosul sau paguba adusă celor din vila Monrepos. Un refugiat care i-ar fi smuls Simonei coşul din mână ar fi fost fără îndoială pentru doamna un tâlhar, un răufăcător şi nimic mai mult, iar dacă Simone ar fi încercat să-l scuze, ar fi socotit-o peste măsură de obraznică, o răzvrătită; de altfel, şi unchiul Prosper, deşi avea inimă bună, fără îndoială că n-ar fi arătat mai multă înţelegere în privinţa încercării ei de a scuza o asemenea acţiune.

Fireşte, nici nu-i va pomeni doamnei că a dăruit unui băietan refugiat bucata aceea de brânză „roblechon”, atât de greu de procurat. Cei de la vila Monrepos ar crede-o nebună. Şi când te gândeşti că şi băiatul a privit-o duşmănos!

Cu toate acestea, de-ar fi să hotărască din nou, ar face la fel.

Îngân durată, fără să ia seama la drum, dar păşind apăsat cu picioarele ei lungi, străbătu străzile pestriţe, întortocheate, accidentate. Terminase cu târguielile. Acum trebuia să se mai ducă doar la întreprinderea de transporturi a unchiului Prosper şi să-şi îndeplinească acolo slujba la pompa de benzină.

Drumul trecea prin faţa casei lui Étienne. Măcar de-ar fi fost el în oraş, dar plecase la Chitillon, lucra într-un atelier mecanic.

Simone se împrietenise la toartă cu Étienne, băiatul ţinea la ea, o admira şi-i era devotat. Dar, la drept vorbind, nu era decât un băieţandru, ea se simţea mai mare decât el, deşi avea un an mai puţin; şi chiar dacă ar fi discutat cu dânsul despre tot ce gândea şi simţea acum, nu încăpea îndoială că Étienne n-ar fi fost în stare să-i explice tulburătoarele evenimente ce se petreceau. Cu toate acestea tare i-ar fi părut bine să-l poată vedea, căci era fratele Henriettei.

Colega ei Henriette fusese singurul om de care se simţise foarte apropiată, dar Henriette murise de un an şi acum nu mai avea pe nimeni cui să se destăinuiască. Când trecu cu coşul încărcat pe lângă casa în care locuiseră Étienne şi Henriette, Simone se simţi foarte singură.

Dacă ar fi putut să stea de vorbă cu Henriette despre refugiaţi, fără îndoială că s-ar fi lămurit. Poate că s-ar fi certat, poate că Henriette i-ar fi spus vorbe grele, dar s-ar fi înţeles una pe alta. Henriette era tocmai opusul Simonei, vioaie, capricioasă, gata să facă cele mai neaşteptate lucruri. Îi plăcea să se certe şi să necăjească pe alţii. Simone nu se bătuse decât o singură dată la şcoală, atunci când Henriette vorbise cu dispreţ despre tatăl ei. Deşi foarte liniştită de obicei, în clipa aceea Simone se repezise la colega ei, mai măruntă şi mai slabă, o lovise crunt şi o zgâriase. Apoi s-a întâmplat ceva de necrezut: Henriette i-a cerut iertare şi au devenit prietene.

În ultima vreme, deşi trecuse de multe ori prin faţa casei aceleia, Simone nu se mai gândise la Henriette. Aşa se întâmpla uneori. Zile întregi, săptămâni de-a rândul nu se gândea la Henriette, apoi se ocăra că nu-i e credincioasă. Nici măcar acum, când ar fi dorit atât de mult să poată sta de vorbă cu Henriette, nu reuşea să şi-o înfăţişeze. Chipul ei neînsufleţit, faţa blândă, ca de ceară, pe care o avusese când zăcea în sicriu, i se întipărise

adânc în minte şi chipul moartei îl putea evoca oricând, dar pe Henriette cea vie, al cărei chip delicat, palid îşi schimba în fiece clipă expresia, cu greu şi-o amintea. Îi apărea tot sub altă înfăţişare, când batjocoritoare, când mângâioasă, stârnindu-i fie ură, fie o mare încredere. Ah, de-ar mai putea sta de vorbă cu Henriette!

Dar şi mai mult simţea lipsa tatălui ei. Deşi Pierre Planchard era mort de zece ani, i-a rămas mai viu în amintire decât Henriette. Simone n-avea decât cinci ani când el se prăpădise. Zvonurile despre moartea lui nu încetaseră încă. Pierre Planchard pierise în timpul unei călătorii în Congo, pe care o întreprinsese ca să studieze condiţiile de muncă ale indigenilor; fusese întotdeauna un luptător pătimaş pentru cauza oprimaţilor. Prietenii lui spuneau că pregătise o carte în care, pe baza unui material foarte bogat şi concludent, aducea grave acuzaţii împotriva exploatării negrilor. Drept urmare, concesionarii au făcut în aşa fel, încât să-şi găsească moartea într-o călătorie de studii în pădurile virgine. Manuscrisul lui Pierre Planchard a dispărut, iar cercetările oficiale în legătură cu moartea sa n-au lămurit nimic. „Ori mort, ori viu, tot atâtea parale făcea” – a spus odată doamna Planchard, mama unchiului Prosper. Pentru prietenii lui însă, Pierre Planchard a rămas un erou, un martir.

Fără îndoială că Simone nu-şi putea aminti prea bine de tatăl său; nu avea nici cinci ani când l-a văzut ultima dată. Cu toate acestea i se părea că îl ţine foarte bine minte. După câte spunea, îi mai răsuna şi acum în urechi vocea lui limpede, gravă şi totodată atât de tinerească. Şi mai cu seamă i-a rămas vie în amintire o întâmplare. Nu poate să uite ziua când tatăl ei a luat-o sus cu el în turnul catedralei Notredame. Erau într-un grup mai mare. Fireşte, ea nu putea să urce cele trei sute şaptezeci şi şase de trepte. Râzând, ceilalţi îi spuseră după un timp să ducă

mai bine copilul jos. El însă, măcar că lumea protesta făcând haz, a urcat-o până sus de tot, i-a arătat burlanele cu chipuri groteşti, înfiorătoare, diavolii şi himerele, domolindu-i frica stârnită de monştri până când a ajuns să-i privească fără teamă, doar cu curiozitate.

Alte amintiri despre tatăl ei Simone nu mai afla decât în portrete, fotografii, tăieturi de ziare îngălbenite. Avea faţa uscăţivă, ochi mari, înfundaţi în orbite şi păr bogat. I se spusese că ochii îi erau albaştricenuşii, când foarte mânioşi, când neînchipuit de veseli, iar părul blond-roşcat. În fotografii Pierre Planchard nu părea tânăr, dimpotrivă, mult mai vârstnic decât era. Dar Simone, când îşi amintea de întâmplarea de la Notredame, îl vedea foarte tânăr, râzând din toată inima, cu multe cute mărunte în jurul ochilor, care nu-l îmbătrâneau însă de loc. Aşa şi-l imagina de multe ori când se gândea la el, şi atunci îi apărea atât de limpede dinainte, de parcă ar fi fost viu.

La vila Monrepos nu se prea vorbea bucuros de Pierre Planchard. Ce-i drept, în ciuda divergenţelor de opinii, unchiul Prosper îl iubise şi-l admirase pe fratele său vitreg. Doamna însă vorbea de Pierre, fiul ei vitreg, cu o răceală apăsătoare şi îi dădea Simonei să înţeleagă că tatăl său o lăsase fără un ban şi că unchiul Prosper nu zicea totuşi nimic. Dar vorbele trufaşe ale bătrânei nu o făceau pe Simone decât să fie şi mai mândră de tatăl ei.

Ei, dacă ar fi fost el acum aici! El ar fi înţeles de ce i se păruse astăzi coşul atât de greu şi de ce îi dăruise tânărului refugiat bucata de brânză.

Între timp ajunse în dreptul palatului Noiret, clădire veche, frumoasă, unde îşi avea reşedinţa domnul subprefect. Cum era bine cunoscută la subprefectură, îşi lăsă coşul greu la portar, ca să nu-l mai care până la întreprindere, până la care mai avea încă destul de mers.

După ce scăpă de coş, porni cu paşi uşori spre

Avenue du Parc, pentru a ieşi din oraşul vechi şi a se duce la garaj. Dar înainte de a ajunge în strada către care se îndrepta, până a nu intra în oraşul nou, se răzgândi. Va trece pe la moş Bastide. Trebuia neapărat să vorbească despre cele ce văzuse, cu un om care îi arăta prietenie.

Moş Bastide, bătrânul legător de cărţi, nu se bucura de simpatia celor de la vila Monrepos. Celor de acolo nu le plăcea s-o vadă pe Simone împreună cu el sau cu fiul lui, domnul Xavier, secretar la subprefectură. Unchiul Prosper şi doamna strâmbau din nas când vorbeau despre părerile politice ale celor doi, iar despre bătrân mai ziceau că e ramolit. Ce-i drept, moş Bastide părea cam caraghios, avea o fire sucită, cu toane. Se înfuria repede, nu cunoştea măsură, nici când lăuda, nici când critica pe câte cineva, şi cam amesteca trecutul cu prezentul. Dar avea încredere în Franţa chiar şi în zilele acelea când mulţi îşi pierduseră cumpătul. Simone simţea o mare bucurie când îl auzea vorbind despre Franţa. Şi apoi era un prieten de-al tatălui ei, îl cunoscuse bine şi îi povestea adesea despre el cu dragoste şi mândrie. Simone ţinea, aşadar, din toată inima la bătrân şi ar fi fost o mângâiere pentru ea să-l vadă în ziua aceea atât de tulbure şi neliniştitoare.

Moş Bastide locuia lângă Petite Porte. Căsuţa lui străveche, cârpită şi peticită de zeci de ori, sta tupilată la capătul colinei pe care era aşezat oraşul şi privea în jos: de o parte – spre acoperişurile castanii, de felurite forme, ale cartierului vechi, de cealaltă parte – până în zare, peste valea şerpuitorului râu Cerein.

Simone urcă scara cu trepte tocite şi se uită pe fereastra uşii în atelier. Moş Bastide, deşi acum la bătrâneţe nu mai lucra, tot mai lega şi încleia câte o carte din când în când pentru plăcerea lui şi îşi petrecea vremea mai mult în atelier. Îi erau dragi cărţile şi avea o bibliotecă bogată.

Simone îl văzu şi acum în atelierul plin de tot soiul de mărunţişuri şi de mobilă bătrânească. Moţăia în fotoliu. Deasupra capului său, pe perete, era un tablou cu chipul luptătorului socialist Jean Jaurès[2], pe care moş Bastide îl venera din toată inima. Jean Jaurès fusese răpus înainte de război de un fanatic aţâţat de ziarele extremei drepte. Pentru moş Bastide, legătorul, Jaurès era simbolul trecutului glorios, simbolul Franţei. În tablou, acesta era înfăţişat dinaintea unui steag enorm, vorbind de la tribună mulţimii. Voinic, masiv, cu trupul mare, impunător şi cu genunchii puţin îndoiţi, cu gâtul tras între umeri, cu barba lată, nu prea lungă, aproape dreptunghiulară, şi cu pălăria-i tare, rotundă pe cap, întindea mâinile în aşa fel, de parcă ar fi vrut să ridice către el mulţimea care nu se vedea. Era impunător, un uriaş cu înfăţişare patriarhală şi profetică, blând şi dârz totodată.

---

2 Jean Jaurès (1859 - 1914) - unul din conducătorii aripei drepte reformiste a Partidului Socialist Francez şi al Internaţionalei a Il-a. El a luat atitudine împotriva militarismului şi a reacţiunii clericale monarhice ; a dus o luptă energică împotriva acordării unui împrumut Rusiei ţariste, care să înlesnească acesteia reprimarea mişcării revoluţionare ruse.

Luptînd împotriva războiului imperialist, Jaurès a rămas pe poziţii pacifiste, neînţelegînd necesitatea războaielor de eliberare naţională şi a altor războaie juste. Totuşi el a avut mari merite în mobilizarea maselor muncitoare din Franţa la lupta împotriva pregătirilor de război din ajunul primului război mondial.

Pe plan ideologic, Jaurès a opus teoriei revoluţiei socialiste ideea „transformării" treptate a capitalismului pe calea naţionalizării proprietăţii private de către statul burghez. De asemenea, a susţinut ideea renunţării la lupta de clasă şi înlocuirea ei cu o politică de conciliere între burghezie şi proletariat.

La 31 iulie 1914, Jaurès a fost asasinat de un mercenar al reacţiunii. Ziarul „L'Humanité", întemeiat de Jaurès în 1904, a devenit începînd din 1920, organul central al Partidului Comunist Francez. (n.r.)

Simone stătu o clipă şi se uită pe geamul uşii la bătrânul legător de cărţi care moţăia în fotoliul aşezat sub acest tablou. I se păru schimbat. Înainte îl văzuse totdeauna foarte vioi, plin de neastâmpăr, înflăcărat, iar acum sta cocârjat, prizărit în jilţul mare, nespus de bătrân şi zbârcit. Simone îl cercetă cu tristeţe şi duioşie.

Îşi spuse că el n-are să se simtă bine dacă îl va surprinde în situaţia aceasta. Aşadar, coborî, trânti uşa cu zgomot şi urcă din nou scările tropăind.

De data aceasta îl găsi pe moş Bastide cât se poate de vioi, cu faţa îmbujorată şi capul strălucitor de alb întins înainte.

— Bună ziua, fetiţo! zise bătrânul, vesel, apoi se îndreptă spre dulap, scoase o sticlă cu rachiu de nuci preparat de el şi o pofti să bea.

Simone sorbi puţin, din politeţe.

Apoi lucrurile se petrecură aşa cum se aşteptase.

— Auzi dumneata – izbucni bătrânul şi, punându-i mâna pe umăr, o aşeză pe un scaun. După aceea, plimbându-se agitat prin odaie, începu să vorbească enervat de ceea ce se petrecea: Uite unde am ajuns! exclamă cu mânie şi arătă spre fereastra mică prin care se vedea valea râului Cerein. Jos, pe şoseaua scăldată în soare, colbăită, se târa încet convoiul nesfârşit al refugiaţilor. E curată nebunie – spuse el. Nu trebuiau să fugă. S-au temut de o primejdie şi au dat peste alta şi mai mare. În loc să-i fi oprit, au fost îndemnaţi să plece. Acum blochează drumurile şi rezervele noastre nu pot înainta. Nu ştii ce să crezi, e guvernul chiar atât de incapabil, sau să fie la mijloc rea intenţie?

Moş Bastide privea furios şi dădea din mâini agitat; Simonei aproape că nu-i venea să creadă că doar cu câteva minute înainte îl văzuse stând ghemuit în fotoliu, prizărit, cocârjat, nespus de bătrân.

— Preşedintele Consiliului de Miniştri – continuă moş Bastide – a declarat la radio că corpuri întregi de armată nu se aflau pe poziţiile stabilite, că, în pofida ordinelor, anumite poduri n-au fost aruncate în aer. A demis paisprezece generali. El singur a lăsat să se înţeleagă că e vorba de trădare. Mulţi spun, printre ei şi fiul meu Xavier, că oameni care deţin posturi înalte în societăţile industriale, în „Comité des Forges”, în „Banque de France”, au fost siguri de la început că nemţii vor învinge, dar faptul acesta, zic ei, nu le e de loc neplăcut unor, astfel de oameni. Mi-e cu neputinţă să cred una ca asta! strigă înfierbântat bătrânul şi vocea i se su Mie de mânie deznădăjduită. Nu pot crede una ca asta cu capul meu bătrân. Ştiu de ce sunt în stare fasciştii. De când l-au răpus pe Jaurès, ştiu de ce sunt în stare cele două sute de familii. Le cred capabile de orice, dar de una ca asta, nu. Se opri deodată locului în faţa ei şi, arătând spre tabloul cu chipul lui Jaurès, cită vorbele maestrului, iubit până la divinizare: „Există un produs istoric numit Franţa. S-a format în decurs de veacuri, din dureri comune şi din năzuinţe comune. Fără îndoială, există luptă de clasă, puternice contradicţii sociale, dar ele nu schimbă noţiunea de patrie”. Crezi tu – o întrebă el pe Simone aproape ameninţător – că se află vreun francez care să fie în stare să trădeze Franţa în clipe de primejdie? Lare să arunce populaţia pe drumuri? continuă apoi, arătând spre convoiul refugiaţilor. Eu nu cred – căută să se convingă singur. Refuz să cred! strigă furios şi lovi cu palma în masă.

Simone îl privea cu ochii ei serioşi, minunaţi. Moş Bastide era cu gândul la idealurile vechii Franţe şi nu voia să admită că Franţa aceea nu mai exista. Bătrânul mărunţel, neajutorat, viteaz şi oarecum ridicol lupta pentru idealurile lui apuse.

— Numai avocaţii sunt de vină – continuă el,

începând să se plimbe din nou de colo până colo. Numai politicienii şi avocaţii care guvernează Franţa. Au stat cu mâinile în sân şi au privit cum se înarmează nemţii, cum le dau în acest scop bani financiarii noştri, au stat şi au privit liniştiţi cum cele două sute de familii de la noi îşi transferau capitalul în America şi vindeau oţelul nostru nemţilor; n-au făcut decât să discute şi să ducă tratative, şi iar să discute şi să ducă tratative, până când iată unde am ajuns! zise arătând din nou spre refugiaţii care treceau pe şosea.

Când îl auzea ocărându-i pe avocaţi, Simone simţea

O aprigă satisfacţie. Din pricina avocaţilor a rămas ştirbită amintirea tatălui ei şi lipsită de cinstea care i se cuvenea. Avocaţii au tărăgănat cercetările privitoare la pieirea lui în pădurile virgine din Congo şi, până la urmă, le-au părăsit de tot.

Moş Bastide mai tună şi fulgeră o vreme împotriva avocaţilor, apoi se întrerupse în mijlocul unei fraze, se opri în faţa Simonei şi-i zâmbi. Deşi era atât de îndurerat şi mânios, pe buze îi apăru un zâmbet prietenos, ce-i drept, cam silit.

— Dar, fără îndoială, fetiţo, că nu de aceea ai venit, ca să-mi descarc sufletul înaintea ta. Nici măcar din rachiul de nucă n-ai gustat. Dar lasă că am eu ceva pus deoparte pentru tine – zise bătrânul şi se duse în camera vecină, cu pasul lui ţeapăn înadins vioi.

Simone bănuia ce are să-i aducă. Ei îi plăcea tare mult să citească; tot timpul liber, de altfel destul de puţin, şi-l petrecea aplecată deasupra cărţilor. Moş Bastide, care ştia acest lucru, o sfătuia ce să citească şi-i împrumuta cărţi.

În curând se întoarse cu câteva volume. Le împachetă cu multă îndemânare şi legă pachetul cu sfoară. Simone îi mulţumi. Apoi îşi luă rămas bun. Stătuse la

bătrân mai mult decât avusese de gând.

Moş Bastide se apropie iar de firida ferestrei şi privi ţintă până în depărtare la coloana de refugiaţi ce şerpuia pe tot întinsul şoselei.

— E o infamie! strigă furios. Dar – se consolă apoi – Franţa a decăzut uneori şi mai mult, totuşi s-a ridicat din nou. Minunea s-a săvârşit de fiecare dată.

Încrederea lui o emoţionă pe Simone. Cu toate acestea se întreba cum se va putea săvârşi minunea, dacă nu se acţionează în niciun fel şi totul se reduce numai la aşteptare. Nu pomenise chiar el cu câteva clipe înainte de o zicătoare din răsărit: „Cine, dacă nu tu? Şi când, dacă nu acum?”

2

GARAJUL

În timp ce cobora cu paşi repezi strada în scări care ducea spre centrul oraşului vechi, îndoiala i se risipi. Făcuse bine că trecuse pe la moş Bastide. Se simţea cu inima mai uşoară. Franţa va ieşi din impas.

Strada dădea în Rue de l’Arquebuse, unde, la numărul 97, se afla cea mai impunătoare casă din oraşul vechi. Numărul era scris cu cifre mari, ornamentate, după moda veche: „Rue de l’Arquebuse 97”. Simone învăţase la şcoală că palatul acela frumos aparţinuse pe vremuri vechii şi nobilii familii Trémoille, iar mai târziu familiei Montmorency. Acum, după cum indica o placă mare, strălucitoare, de aramă, în casa aceea îşi avea biroul avocatul şi notarul Charles-Marie Levautour. Da, palatul acela impunător aparţinea maestrului Levautour, şi Simone, trecând azi pe acolo, simţi o aversiune şi mai puternică decât de obicei. Maestrul Levautour, un fost coleg de şcoală al tatălui ei, de aceeaşi vârstă cu el, era unul dintre avocaţii din pricina cărora nu se cinstea memoria lui Pierre Planchard după cum merita. El a

alimentat într-una campania împotriva lui Pierre Planchard cu articole veninoase şi a împiedicat comuna Saint-Martin să-i închine o placă comemorativă. Simone îl ura din răsputeri. Levautour era unul dintre aceia împotriva cărora tunase şi fulgerase moş Bastide, făcea parte dintre avocaţii aceia care, gătiţi cu robă, tocă şi colereti albă, despuiau prin mii de şiretlicuri poporul de dreptul său şi erau vinovaţi de nenorocirea care lovise acum Franţa.

Simone ajunse din nou în Avenue du Parc, aproape de strada ce ducea spre garaj. Era târziu şi acasă o mai aştepta o grămadă de treabă la bucătărie şi în grădină. Ar fi putut să nu se mai ducă la garaj şi să plece de-a dreptul acasă. Avea o scuză serioasă: pierduse o mulţime de timp cu aprovizionările. În afară de aceasta, serviciul la pompa de benzină i se părea azi mai nesuferit ca oricând. Apoi se gândea cu groază la privirile obraznice pe care i le arunca şoferul Maurice şi la cuvintele urâte ce i le va adresa desigur acolo.

Se afla, aşadar, din nou în Avenue du Parc, unde se despărţea drumul spre casă şi cel spre garaj; stătu o clipă locului, nehotărâtă, şovăind. În cele din urmă totuşi, deşi n-o îndemna de loc inima, coborî pe Avenue du Parc spre garaj. Nu voia să fie laşă. Dacă ar vedea că lipseşte de la pompă, şoferul Maurice ar crede că n-a venit din pricina lui, că se teme de vorbele lui. Dar nu, ea nu se teme de loc.

Oricât de repede merse şi oricât de drept era drumul care ducea la vale, tot îi trebui un sfert de oră până să alungă. Întreprinderea de transporturi Planchard se afla la marginea dinspre apus a oraşului nou, în locul unde şoseaua principală spre Saint-Martin dădea în larga şosea 6, care făcea un larg semicerc în jurul colinei oraşului. Întreprinderea de transporturi Planchard nu se afla chiar la stradă; ca să ajungi până la ea, trebuia să străbaţi un drum anume construit pe un imens teren care îi aparţinea.

Unchiul Prosper luase măsuri serioase împotriva unei eventuale invazii a refugiaţilor. Închisese cu un lanţ drumul ce ducea la întreprinderea lui, aşezase o placardă uriaşă pe care scria: „Fundătură, nu duce decât la casă” şi pusese doi ambalatori să stea de pază. Pe porţile închise ale zidului care înconjura garajul lipise un anunţ cu litere de o şchioapă: „Nu avem benzină, nu avem utilaj pentru automobile, nu facem reparaţii, nu avem hărţi”.

Şi aici Simone izbuti să pătrundă tot numai cu ajutorul anumitor semnale pe care le dădu celor dinăuntru. Întâi se prezentă la birou. După învălmăşeala înnebunitoare de pe stradă, camerele i se părură pustii şi liniştite. Afişele multicolore de pe pereţi păreau acum şi mai absurde: camioane uriaşe se căţărau pe poteci periculos de abrupte, vapoare enorme, cu caréné impresionante spintecau valuri înspumate, drumuri romantice şerpuiau prin munţi prăpăstioşi.

Simone se gândi o clipă cât de vastă era întreprinderea pe care o înteineiase unchiul Prosper. Întreprinderea de transporturi Planchard nu asigura numai marele trafic de mărfuri din întreg departamentul, mai ales transportul lemnului şi al vinului, nu avea numai diferite linii de autdbuze, dar construise şi drumuri prin munţii din tenebroasele ţinuturi romantice din răsăritul ţării şi organizase o înfloritoare industrie a turiştilor străini.

Simone se miră că nu dădu încă de la intrare de unchiul Prosper. De obicei, oriunde te-ai fi aflat, în orice parte a marii întreprinderi, nu se putea să nu-l zăreşti sau să-l auzi pe omul acesta plin de viaţă; părea că e pretutindeni: în birouri, în garajul spaţios, în curte, dând dispoziţii cu glasul lui profund şi răsunător sau flecărind voios. Acum, în timpuri atât de grele, fata îşi închipuise că-l va vedea şi mai ocupat.

Domnul Peyroux, contabilul, o lămuri însă că şeful se

închisese sus, în biroul lui, şi nu voia să fie deranjat. Discuta cu marchizul de Saint-Brisson, castelanul. Domnul marchiz, îi şopti pătruns de un adânc respect domnul Peyroux, binevoise să vină personal de la castel ca să vorbească cu domnul Planchard, întrucât telefonul nu funcţiona. Respectul care-l copleşea făcea ca domnul Peyroux, care avea o faţă ca de iepure, să pară un prostănac.

Cu domnişoara Simone vorbea deschis, fără rezerve. Era devotat firmei şi mândru că se numără printre salariaţii domnului Planchard, pe care îl admira, iar în domnişoara Simone vedea o rudă a patronului. I se părea, aşadar, de la sine înţeles că şi ea va socoti o mare cinste faptul că un domn ca marchizul de Saint-Brisson era nevoit să ceară ajutorul domnului Planchard. Ceilalţi funcţionari din birou zâmbeau însă şi clipeau cu înţeles către Simone; făceau probabil glume răutăcioase în legătură cu afacerile pe care i le propunea marchizul, „fascistul”, colo sus, în birou, unchiului său.

După ce i se dădu cheia de la pompă, Simone se duse să-şi ia serviciul în primire. Străbătu curtea. De obicei domnea acolo o activitate intensă: turisme, autobuze, autocamioane grele intrau şi ieşeau, ei au reparate, verificate, încărcate cu marfă, descărcate. Acum curtea se întindea pustie sub soarele dogoritor. Pe bancă, la umbra zidului, şedeau fără nicio treabă bătrânul şofer Richard, anibalatorul Georges şi alţi doi inşi. Simone răsuflă uşurată când văzu că şoferul Maurice nu se afla printre ei.

Situaţia fetei nu era prea uşoară acolo, la garaj. Unchiul Prosper avea o fire veselă, se purta prieteneşte cu oamenii, chiar afectuos, şi se dovedea generos câtă vreme nu intrau la socoteală interesele întreprinderii. În felul acesta le câştigase simpatia. Dar când era vorba de afaceri, nu ştia de glumă, şi acum, pe timp de război,

pretindea oamenilor cam multe. Adesea se iveau grave nemulţumiri. Dar oamenii erau la cheremul patronului, el hotăra care dintre ambalatori şi şoferi să fie declaraţi indispensabili, prin urmare scutiţi de front, aşa că nu îndrăzneau să crâcnească. În schimb socoteau că-şi pot vărsa necazul pe Simone, ruda săracă a patronului. Nu vedeau în ea o tovarăşă de muncă, ci omul patronului, li se părea că-i controlează, că-i spionează, şi nimic nu i-ar fi putut întărită mai rău. De aceea le făcea o deosebită plăcere să-şi descarce mânia împotriva patronului când era ea de faţă.

Pe de altă parte, unchiul Prosper o punea la treburi pe care nu putea sau nu voia să le încredinţeze altor salariaţi. Slujba ei la pompa de benzină era tot de natura aceasta.

Firma Planchard acaparase mari rezerve de benzină, care depăşeau cota ce îi revenea în urma dispoziţiilor de raţionalizare. Domnul Planchard, ştiind că nu-i de dispreţuit niciun bănuţ şi nedându-se înapoi nici de la afaceri mai mărunte, vindea benzină la negru celor care erau dispuşi şi aveau posibilitatea să plătească un preţ pipărat. În timpul din urmă benzina ajunsese mai Valoroasă decât vinul de cea mai bună calitate, şi domnul Planchard ridica neîncetat preţul. Băgase însă de seamă că aveau loc scene penibile dacă punea la vânzarea benzinei un salariat în toată firea. Cumpărătorii înjurau, strigau şi apoi se răspândeau tot felul de vorbe neplăcute în oraş. De aceea luase hotărârea să nu vândă benzina decât o oră pe săptămână, într-o singură după-amiază, şi să pună să îndeplinească serviciul la pomă o fetiţă neştiutoare, care habar n-avea de nimic şi executa doar un ordin.

Simone se aşează lângă pompă cu faţa întunecată, îndârjită. În rochia ei verzuie, cu dungi, drăguţă, stătea nemişcată alături de pompa vopsită cu lac roşu, care

strălucea ţipător în soarele puternic.

Veni un cumpărător. Când Simone îi spuse preţul, el tresări dându-se un pas înapoi, mai întrebă o dată, strânse din buze, şovăi, se hotărî, i se puse un nod în gât şi plăti. Al doilea cumpărător se indignă şi plecă. Al treilea înjură cum îi veni la gură, dar plăti.

Simone nu putuse suferi niciodată negustoria asta, dar de zece ani, de când o creşteau cei de la vila Monrepos, i se tot băgase în cap că unchiul Prosper ar fi un mare, un desăvârşit om de afaceri, şi că tot ce făcea el era bine. Dacă hotărâse să stea ea la pompă însemna că aşa era bine. Slujba pe care o îndeplinea la pompă era cel mai neînsemnat lucru pe care îl putea face pentru un om căruia îi datora atât de mult.

Astăzi însă slujba ei la pompa de benzină i se părea mai grea ca oricând, fiindcă îi stăruiau şi i se învălmăşeau în minte o sumedenie de imagini. Erau imagini de tot felul care se suprapuneau: automobilele şi căruţele îngrămădite una într-alta în care şedeau apatici – oameni roşi de mizerie; faţa uscăţivă a tatălui ei, cu părul roşcat şi ochii albaştri-cenuşii, când veseli, când mânioşi, înconjuraţi de nenumărate cutişoare; tânărul refugiat de pe gardul de zid de la „Hotel de la Poste” privind-o răutăcios după ce i-a dat bucata de brânză „roblechon”; mărunţelul moş Bastide stând în firida adâncă a ferestrei şi privind în jos, la şosea, neputincios, cuprins de furie, emoţionat şi caraghios.

Dar pe faţa ei tânără, osoasă, nu se oglindea nimic din cele ce-i vedeau ochii minţii. Ceilalţi o condamnau şi se uitau cu dispreţ cum se ţine de negoţul acela mârşav nedemna fiică a lui Pierre Planchard, prinţesa cerşetoare, care nici măcar nu se alege cu recunoştinţă sau cu vreun câştig din trebuşoara pe care o face. Simone auzea cuvintele celor jefuiţi şi se străduia să nu le audă, după cum se străduia să nu asculte nici ce vorbeau ambalatorii

şi şoferii, dar asculta totuşi.

Noroc, cel puţin, că nu se afla şi Maurice acolo!

În spatele ei se întindea faţada garajului imens. Prin fereastra deschisă din apropiere răzbătea plescăitul apei din camera de duşuri a şoferilor, care era foarte cercetată în după-amiaza aceea înăbuşitoare. Îi auzea pe oameni gâfâind şi pufăind. N-ar fi fost de mirare ca şi Maurice să se găsească înăuntru. În cazul acesta putea să se ivească dintr-o clipă într-alta şi fără îndoială că n-o va cruţa, că iar va spune vorbe urâte.

Într-atât o chinuia aşteptarea lui, încât aproape se bucură ciând îl văzu ivindu-se în uşa garajului.

Stătea ţeapănă şi privea drept înainte. Dar în imaginaţie vedea fiecare pas pe care îl făcea, îi vedea faţa mare, cu trăsături viguroase, statura oarecum scundă, îl vedea cum se îndreaptă agale, cu paşii lui mari, leneşi, legănaţi, către ceilalţi, cum îi salută din cap şi cum se înghesuie toţi pe bancă pentru a-i face şi lui loc.

Maurice era tânăr, obraznic şi părerile lui politice îi displăceau unchiului Prosper. Unchiul zicea că e un instigator, că vârâ zâzanii în loc să-i fie recunoscător că l-a scăpat de front. Dar nu se găsea şofer mai bun ca el în tot ţinutul. Fusese încă de foarte tânăr maistru-şofer la „Citroën” şi unchiul Prosper plătise bani buni ca să-l poată scoate de acolo. Ceilalţi salariaţi ţineau la el şi ar fi fost greu să-l poată concedia acum; de aceea unchiul Prosper căuta să-şi înăbuşe ciuda.

Maurice şedea lângă ceilalţi, cu cămaşa lui albastră larg deschisă, şi asculta ce spun. Discutau fireşte despre refugiaţi şi comentau veştile de pe front.

Nimeni nu putea să creadă că nu mai există front, nimeni nu voia să admită că s-a produs catastrofa. Vorbeau despre linia Maginot, ziceau că, desigur, generalii Pétain şi Weygand au un plan, că, şi dacă nu va fi apărat Parisul, se

va opune fără îndoială rezistenţă pe Loire. Era cu neputinţă ca Franţa să se prăbuşească aşa, peste noapte.

— Franţa? intră în vorbă Maurice, care tăcuse până atunci. Care Franţă? Explicaţi-mi, vă rog, şi mie care Franţă. Franţa celor două sute de familii? Franţa celor două milioane de rentieri? Sau Franţa voastră, Franţa mea? S-a vorbit atâta despre Franţa, încât nici nu mai există. Ce e Franţa? întrebă el, batjocoritor. Femeia de pe timbrele poştale, femeia cu bonetă frigiană? Vocea îi era răsunătoare, aproape stridentă, dar el nu se înfuria, vorbea liniştit, cu o anumită politeţe usturătoare.

Simone şedea lângă pompa cea roşie şi, după cum se părea, nici nu lua seama la ce vorbeau cei de pe bancă. Dar în sinea ei era revoltată că Maurice vorbea aşa şi că ceilalţi nu protestau. Întrebase: „Ce e Franţa?” De ce nu-i spuseseră lămurit? Cine nu ştie ce e Franţa, cine nu simte ce e? „Franţa e… Franţa e…” Simone rămase uluită. Deodată îşi dădu seama că nici ea nu era în stare să spună ce e Franţa. Dar se reculese repede. Fireşte, dacă încerci la repezeală să spui ce înseamnă, nu găseşti cuvintele, totuşi o simţi. Ţinem de ea, asta e; fiecare e o părticică din ea. Dacă Maurice nu simte acest lucru, atunci e un biet om demn de plâns, un om fără inimă.

Între timp Maurice le explica celorlalţi, nu pentru întâia oară, că ceea ce se petrecea nu era un război adevărat, că nu fusese niciodată război. Nu se putea spune că nemţii îi învinseseră pe francezi într-un război adevărat. Mai curând fasciştii din interiorul ţării, cagularzii, unii ca Flandin, Laval şi Bonnet, predaseră patria, celor de peste Rin, cu care erau în cârdăşie. Puseseră de mult totul la cale, iar Pétain, fostul defetist de la Verdun, n-avea ce să mai facă. Maurice vorbi de legătura dintre capitalul monopolist francez şi cel german, dintre industriaşii francezi şi cei germani. Corb la corb nu scoate ochii. Fără

îndoială că fasciştii noştri, „domnii aceştia”, îl iubesc mult pe Hitler, care le garantează 60 de ore de muncă pe săptămână. Nu tancurile germane au înfrânt Franţa, ci cartelul oţelului de la noi, vechile noastre cunoştinţe din cele două sute de familii.

Când vorbea Maurice, cu vocea lui răsunătoare, câteodată aproape stridentă, despre „domnii aceştia”, nu se exprima vag, mulţumindu-se cu generalităţi, ca moş Bastide. Vorba lui era tăioasă şi sigură.

Simone, lângă pompă, recunoscu că Maurice vorbea cu un fel de obiectivitate care îi dădea un aer de superioritate. Dar tocmai acest aer de superioritate îi întărâta pe ceilalţi. Iar dacă se găsea cineva să-l înfrunte, Maurice se referea la fapte şi la cifre şi-i închidea gura. De câteva ori s-au pus la îndoială cifrele pomenite de el, dar mai târziu s-a dovedit că avusese dreptate.

Simone însă nici nu se gândea să se lase convinsă de cifrele şi faptele citate de Maurice. În sinea ei le respingea pătimaş. Maurice nu era drept, nu cerceta decât o faţă a lucrurilor. Pentru el nu exista decât alb sau negru, dreapta sau stânga. Pentru ei, oricine nu-i împărtăşea absolut toate părerile era un prostănac sau un ticălos, un fascist.

Simone îl auzi spunând:

— Poate că am fi izbutit să stârpim cele două sute de familii de la noi atunci când eram aliaţi cu burghezia de stânga şi aveam majoritatea. Dar când să pornim atacul, prietenii noştri burghezi s-au înmuiat. Aşa se întâmplă întotdeauna. Când e la o adică, aliaţii noştri care aparţin altor clase sociale ne părăsesc, chiar cei bine intenţionaţi.

Ceilalţi tăceau. Maurice arătă cu capul în sus, spre biroul domnului Planchard.

— „Flecarul” – le demonstră el – s-a pretins totdeauna mare patriot, totdeauna a fost un adversar al marchizului, fascistul, dar acum iată: duce tratative cu el!

— Ţine-ţi, mă, limba aia otrăvită – spuse blând bătrânul şofer Richard. E drept, şeful f lecăreşte cam mult, dar când eşti la nevoie, îşi dezleagă punga. A fost frumos din partea lui că a dăruit două maşini refugiaţilor.

— Da – zise ironic Maurice. rablele alea străvechi, cele două maşini Peugeot. Pot să se socotească norocoşi refugiaţii, dacă vor ajunge cu ele până la Nevers. În schimb, „Flecarul” şi-a făcut faimă de om mărinimos şi acum poate reîuza când se va cere mai mult de la el.

— Eşti nedrept – îşi dădu părerea şi ambalatorul Georges. Nu-l poţi înghiţi şi pace.

— Eu văd lucrurile aşa cum sunt – răspunse Maurice. Pe voi v-a orbit cu flecăreala lui. Refugiaţii au nevoie de benzină mai mult decât de pâine. Rezervoarele lui sunt pline. Că vinde benzină la negru, am văzut, dar că le dă lor, nu.

— Nu numai el vinde benzină la negu – zise calm bătrânul Richard şi scuipă.

— Şi-apoi, pentru cele două maşini Peugeot a dat benzină – zise ambalatorul Georges.

— Nu sunt profet – le spuse Maurice – dar să vedeţi de n-o fi aşa: când s-o ivi primejdia „Flecarul” se agaţă de pulpana celor două sute de familii.

— Ce să se mai ivească primejdia, că s-a şi ivit – răspunse bătrânul Richard.

Maurice îşi îndreptă ochii căprui, inteligenţi spre ceilalţi şi z ambi şiret.

— Chiar aşa – recunoscu el. Tocmai de aceea pun rămăşag pe o sticlă de „Pernod” şi zece pachete de „Gaulois” că până la urmă nu refugiaţii vor primi maşinile lui, ci marchizul, ca să-şi transporte vinurile.

Simone îl iubea pe unchiul Prosper. O luase la el, îi ţinea loc de tată, făcea parte din familia lui. Iar lui îi era dragă şi-i făcea uneori câte o bucurie. Când se duceau la

cinematograf, o lua şi pe ea; când se întorcea dintr-o călătorie, îi aducea câte ceva. Anul trecu, t a luat-a cu el la Paris şi au stat acolo două săptămâni. Unchiul Prosper era prietenos cu toată lumea şi avea o inimă simţitoare. Toţi ţineau la el, chiar dacă-l înjurau uneori. Numai Maurice îl ura, Maurice îl vorbea de rău fiindcă îl ura. Simone simţea întotdeauna o împunsătură în inimă când îl auzea numindu-l „Flecarul”.

Ambalatorul Georges avea dreptate: Maurice „nu putea să-l înghită”. Maurice nu putea să-i înghită pe toţi cei care aveau bani. Era un om cu prejudecăţi, un om veninos.

„Te miri cum de are îndrăzneala să facă atâta gură – îşi zise Simone. Tună şi fulgeră împotriva unchiului Prosper că tratează cu marchizul, când el însuşi caută scăpare la unchiul Prosper, ca să nu fie trimis pe front. Alţii luptă şi mor sub tancuri, în timp ce el stă sub duş, apoi se aşază comod pe bancă, la umbră, fumează şi ţine discursuri sforăitoare. Nici n-am să mai ascult ce trăncăneşte, puţin îmi pasă de el”.

Dar chiar în clipa aceea îl auzi cum spunea cu siguranţa lui care o scotea din fire:

— Până la urmă tot noi, oamenii nevoiaşi, plătim oalele sparte. Noi totdeauna am fost trădaţi şi jertfiţi.

Cuvintele acestea i se întipăriră fără voia ei în minte. Se străduia şi mai mult să nu se mai gândească la Maurice. D.ar oricât privea de neclintit drept înainte, tot numai pe el îl avea parcă în faţă, îl vedea cum stă comod pe bancă, fumând, cu cămaşa albastră descheiată, şi cum ceilalţi îi ascultă vorbele.

Simone nu observase ca el să se fi uitat măcar o singură dată spre pompă. Totuşi, era încredinţată că ceea ce vorbea era şi pentru ea. Maurice nu o socotea printre cei nevoiaşi, măcar că ea n-avea un ban. Credea şi despre

ea, ca şi despre unchiul Prosper, că la o adică se va târî pe burtă în faţa celor două sute de familii. Era sigură că în curând va rosti cu vocea lui obraznică cine ştie ce cuvinte josnice şi despre ea.

Maurice făcu o mică pauză. Nu se uită nici acum spre ea, dar Simone simţea că şi-a pus mâna stângă în şold, aşa cum avea obiceiul când spunea vreo grosolănie. Îndată vor răsuna fără îndoială cuvintele grele, jignitoare, la care se aştepta şi care o îngrozeau.

— Fireşte – îi auzi vocea sonoră, obraznică – domnişoara nepoată iar stă coardă.

Simone nici nu clipi. Făcea pe surda. Până atunci nu auzise expresia „a sta coardă”, doar cu totul întâmplător, o singură dată, „a fi coardă”. Era însă convinsă că Maurice îi adusese cea mai mare injurie ce se poate aduce cuiva.

Ce-i făcuse ea lui Maurice de o ura atâta? Ti venea să plângî cu hohote. Dar se stăpâni şi continuă să privească ţintă înainte. Fireşte, i se aprinseseră obrajii, dar asta nu însemna nimic. Când stai în soare pe o astfel de arşiţă nu-i de mirare că ai faţa roşie.

Maurice e considerat un tovarăş bun. Toţi îi cer sfatul şi el li-l dă cu plăcere, iar poveţele lui sunt totdeauna bune; Maurice e un „descurcăreţe nu-i situaţie, oricât de încurcată, din care să nu găsească o ieşire. Îşi bate capul pentru alţii, le-a venit multora în ajutor şi caută neîncetat să fie de folos altora. Numai pentru ea nu e tovarăş bun.

Şi totuşi Maurice e un partizan al tatălui ei. Pierre Planchard, zice el, a fost, ce-i drept, un idealist şi un romantic de felul lui Jaurès, dar mai rar aşa băiat. Expresia aceasta în gura lui Maurice era cea mai mare laudă ce se putea aduce cuiva. Cu toate astea pe ea o insulta şi o jignea cu orice prilej. Pentru el ea nu era fata lui Pierre Planchard, o punea în categoria celor de la vila Monrepos, a oamenilor cu stare, a duşmanilor.

Ce ar fi vrut să facă? Unchiul Prosper îi cerea să muncească pentru a răsplăti tot binele pe care-l aflase la el. Era dreptul lui. Şi ea nu făcea decât să-şi îndeplinească datoria, aşa că era o mojicie din partea lui Maurice că o batjocorea din pricina asta.

De ce i-o fi ea oare atât de nesuferită lui Maurice? Cu celelalte fete e prietenos. Obraznic, dar prietenos. Se spune că îi place să stea de vorbă cu fetele. Cică are multe drăguţe.

De multe ori îi venise să-l oprească şi să-l întrebe ce are, la urma urmei, cu ea. Dar se stăpânea şi tăcea. La fel şi acum se sili să nu-i arate cât de mult o amărâseră vorbele lui.

Stătea lângă pompa cea roşie, cu faţa întunecată, şi îndeplinea slujba la care fusese pusă. „Stătea coardă”. Ei da, mai abitir acum! Şi avea să stea şi mâine, şi poimâine. Aşa o îndemna mândria. Poate că într-o bună zi Maurice îşi va da singur seama că e nedrept cu ea.

Se uită la ceasul mare aflat deasupra uşii pe unde se intra în birouri. Dacă voia să nu-şi ştirbească demnitatea, trebuia să mai stea până se împlinea ora. Numai după aceea îşi putea îngădui să plece. Mai avea de aşteptat optsprezece minute.

Optsprezece minute trec anevoie. Faţa ei arsă de soare, roşie, năduşită pare senină, dar sub fruntea-i lată, îndărătnică, se învălmăşesc gânduri şi imagini din ce în ce mai multe şi mai chinuitoare. Unchiul Prosper şi marchizul, fascistul cu care tratează sus, în biroul lui. Bucata de brânză „roblechon” pe care i-a dat-o băiatului de pe zidul grădinii. Cartelul oţelului, cele două sute de familii, avocaţii îmbrăcaţi în robe negre, cu tocă pe cap şi cu colerete albe, recurgând la şiretlicuri. Maurice, care e prietenos cu toate fetele şi numai ei îi otrăveşte zilele cu vorbe goale. Imaginea lui Jean Jaurès, a romanticului şi

idealistului, stând, enorm, în faţa steagului uriaş şi, sub acest tablou, ghemuit în fotoliu, neajutorat şi peste măsură de bătrân, moş Bastide.

Încă şapte minute.

În sfârşit s-a împlinit ora, acum poate să plece. Cu paşii ei hotărâţi, cam apăsaţi, străbate curtea.

— La revedere, domnişoară! strigă Maurice, cu vocea lui sonoră, obraznică.

Pare ceva normal şi totuşi e aproape o insultă.

— La revedere! răspunde Simone, silindu-se să vorbească la fel de normal; dar vocea ei e profundă şi melodioasă; a moştenit vocea frumoasă a familiei Planchard, şi cuvintele ei par o sfidare.

După ce predă cheia la birou, porneşte către casă. Trece pe la subprefectură şi îşi ia coşul. Arşiţa s-a mai domolit. Totuşi căldura i se pare înăbuşitoare, drumul lung şi coşul foarte greu.

VILA MONREPOS

După ce se spălă bine şi se aranjă pentru cină, Simone intră în camera în care familia obişnuia să-şi petreacă mai tot timpul zilei. Îşi pusese rochia maro şi deasupra un şorţuleţ, fiindcă, deşi mânca la masă cu ceilalţi, trebuia să alerge adesea la bucătărie, să pună la punct felurile de mâncare şi să le servească.

În seara aceea unchiul Prosper avea să vină mai târziu acasă, poate chiar foarte târziu, aşa spusese de dimineaţă, iar doamna nu coborâse încă din camera ei. Aşadar, Simone mai avea timp să se odihnească puţin. Se aşează fără vlagă pe scaun, punându-şi în poală mâinile mari, curate, înăsprite de muncă. Era tare obosită după atâtea treburi şi emoţii. Dar acum nu mai avea decât să servească masa şi să spele vasele.

În cameră se întunecase şi era linişte. Încăperea

aceea mare, căreia îi ziceau camera albastră, avea un aspect impunător, fiind încărcată cu mobilă veche burgundă. Înainte, familia Planchard locuise în oraşul vechi; unchiul Prosper ridicase doar de câţiva ani casa aceea tihnită, vila Monrepos, departe de întreprinderea sa, afară din oraş, la răsărit, de unde se deschidea o vedere minunată spre valea şerpuitoare a râului Cerein, iar în cealaltă parte – spre munţii împăduriţi şi cătunul Noiret. Domnul Planchard ţinea să ducă o viaţă plăcută.

Simone şedea pe un scăunaş: ştia unde îi e locul în casa Planchard, era o tolerată, fusese primită acolo din milă. Uşa mare, cu draperie, care dădea spre sufragerie, era deschisă şi fata examină mecanic masa aşternută pentru cină. O aşezase cu grijă, căci la vila Monrepos se obişnuia să se mănânce după ceremonialul tradiţional. Multe farfurii, multe tacâmuri, multe pahare, fiecare la locul şi în ordinea cuvenită, după felurile de mâncare ce urmau să se servească, aşa cum se stabilise în amănunt, ca de obicei, încă din ajun. Simone şi le rememoră încă o dată în fugă. Cleştii pentru melci şi holurile de spălat pe mâini erau acolo, vinul de Chablis fusese pus în frapieră, pentru jigou farfuriile trebuiau să fie fierbinţi, vinul de Pommard se afla de mult în coşuleţul de răchită, ca să aibă temperatura potrivită. Castronul de salată şi tacâmul de lemn erau în bucătărie, la îndemână, foile de hasmaţuchi le şi tăiase mărunt, deşi ar fi trebuit s-o facă doar cu o clipă înainte de a le servi, dar atunci ar fi întârziat cu salata, n-ar fi dus-o îndată după jigou, după cum e destul de greu să nu faci o pauză mai mare şi între melci şi jigou. Lichiorurile şi marmelada de portocale pentru clătite se aflau pe bufet; unchiului Prosper îi plăcea să se ocupe el însuşi, la masă, de clătite.

În odaie întunericul creştea tot mai mult. La celelalte încăperi Simone închisese obloanele şi trăsese perdelele,

aşa cum erau dispoziţiile, ca să nu răzbată nicio rază de lumină afară. Aici însă, în camera albastră şi în sufragerie, o va face după ce va veni doamna. Simonei îi plăcea mai mult să stea în întuneric decât cu lumina aprinsă.

Iată că vine doamna.

Pe Simone o cuprindea întotdeauna mirarea cât de uşor calcă, deşi e atât de înspăimântător de grasă şi de greoaie; respiraţia îi era mai zgomotoasă decât paşii.

Doamna purta, ca de obicei, o rochie neagră de mătase şi era coafată cu grijă. Părul nu-l avea chiar alb, ci de o culoare ciudată, spălăcită. Trebuie să fi fost în vârstă de şaizeci, şaptezeci şi ceva de ani. Simone nu ştia prea bine, fiindcă la vila Monrepos nu se vorbea de vârsta doamnei.

Simone se ridică.

— Ai putea să închizi obloanele – spuse doamna încet şi liniştit.

Era întotdeauna politicoasă, nu se enerva niciodată sau, chiar dacă se enerva, nu lăsa să se vadă acest lucru şi nu făcea decât rareori observaţii. Cu toate acestea, orice poruncă pe care o dădea părea o mustrare, şi când doamna se afla undeva, pe aproape, Simone avea impresia că fiecare mişcare îi e supravegheată de un ochi sever.

Simone închise obloanele şi aprinse lumina atât în camera albastră cât şi în sufragerie; becurile erau mari, puternice, fiindcă doamna dorea să aibă în jur lumină strălucitoare. După aceea Simone se aşează din nou pe scăunaş; dar acum nu mai şedea destinsă, nu-i mai era îngăduit să aibă o ţinută neglijentă, îşi începuse din nou serviciul.

Doamna se aşează în fotoliul cu speteze pentru sprijinit capul, fotoliu în care obişnuia să aştepte în fiece seară întoarcerea unchiului Prosper. Nu era prea înaltă, însă grozav de voluminoasă şi şedea ţeapănă, căci îşi

strânsese cărnurile în corset. Ochii ei mici, duri nu priveau spre Simone, dar simpla ei prezenţă, atât de masivă, o făcea pe fată să se simtă o făptură măruntă, ştearsă.

Doamna nu era vorbăreaţă. Şedea în fotoliu, respirând cam greu din pricina grăsimii, şi aştepta liniştită.

Dar Simone ştia că liniştea ei era doar aparentă. Unchiul Prosper era holtei şi nu ducea o viaţă de sfânt, uneori se întâmpla ca înainte de a se întoarce acasă să treacă pe la vreo femeie. În ultima vreme, la garaj, oamenii vorbeau cu multă răutate şi în doi peri, mai ales de relaţiile lui cu soţia doctorului Mimerelles, care era concentrat. Fără îndoială că aflase şi doamna de cele ce se vorbeau în oraş. E drept că nu se întâlnea cu prea multă lume, dar prin telefon, prin ziare şi de la prietenele ei din Saint-Martin, două doamne bătrâne care o vizitau din când în când, avea unele informaţii pe care le combina cu o uimitoare pricepere, şi cele mai multe lucruri le ştia chiar înainte de a se petrece. Doamna îşi iubea fiul, toate gâadurile i se învârteau în jurul lui şi în fiece clipă se întreba unde o fi şi ce o fi făcând. Simone ştia că bătrâna nu era mulţumită de via (a pe care o ducea unchiul Prosper.

Deşi doamna părea acum liniştită, Simone simţea că devine tot mai nervoasă. E drept că unchiul Prosper o prevenise din timp că în seara aceea se va întoarce mai târziu acasă. În împrejurările prin care treceau, nu era de loc de mirare, şi apoi nici nu se putea imagina că se va duce tocmai în ziua aceea pe la prietena lui. Totuşi, fără îndoială că în mintea doamnei creştea clipă de clipă bănuiala că domnul Planchard ar putea să o lase pe mama sa să aştepte de dragul stricatei aceleia de madame Mimerelles.

În lumina strălucitoare revărsată de becurile

electrice, doamna, îmbrăcată în negru, şedea ţeapănă în fotoliu. Cum stătea cu capul răsturnat pe spate, guşa gigantică îi ieşea mai tare în evidentă, burta şi coapsele i se contopeau într-o protuberantă enormă, iar braţele îi odihneau greoaie pe rezemătoarele fotoliului; scaunul şi omul făceau corp comun. Voluminoasă, respirând greu, dar fără să tresalte, părea un idol.

Te cuprindea mirarea câtă deosebire era între doamna Planchard şi fiul ei. Unchiul Prosper semăna, desigur, mult la fire şi înfăţişare cu tatăl său.

Acest tată al său – domnul Henri Planchard, răposatul soţ al doamnei, bunicul Simonei – avea un băiat din prima căsătorie când s-a însurat cu doamna, şi anume pe acel Pierre Planchard, tatăl Simonei. E de neînţeles cum doamna, cea mai bogată şi mai cu vază fată din Saint-Martin, l-a luat de bărbat tocmai pe el, un inginer sărac, văduv, cu un copil de nouă ani.

Simone căută, ca şi în alte rânduri, să-şi amintească tot ce ştia despre acest bunic al ei, Henri Planchard. Se zice că era un om original, foarte atrăgător, dar cam neserios şi risipitor, care se interesa de o mulţime de lucruri, numai de treburile lui nu. Desigur că doamna, severă, socotită şi îndărătnică cum era, n-a dus-o prea uşor cu el, dar nici el cu ea. Doamna lupta împotriva trăsăturilor moştenite de unchiul Prosper de la Henri Planchard, dar Simone tocmai pe acestea le îndrăgea mai mult.

— E supărător că nu s-a mai găsit brânză „roblechon” – spuse după un timp doamna. Fiul meu are să-i simtă lipsa.

Întotdeauna când vorbea despre unchiul Prosper îi spunea „fiul meu” sau „domnul Planchard”. Simone nu răspunse şi nici nu roşi măcar. Faţa ei dârză se întunecă şi mai mult. În clipa aceea ar fi procedat la fel, i-ar fi dat

bucata de brânză băiatului de pe gardul grădinii.

— Ce mai e în oraş? întrebă pe neaşteptate doamna.

De obicei nu-i punea astfel de întrebări fetei, ţinând să afle totul de la persoanele ei de încredere. Acum însă legătura cu oraşul era întreruptă, căci telefonul nu funcţiona şi desigur că nu-şi mai putea stăpâni nerăbdarea.

Simone se feri să-i mărturisească ce mult o impresionaseră refugiaţii. Îi spuse în câteva cuvinte seci că numărul refugiaţilor era acum foarte mare şi că îndurau mizerie şi foame. Adăugă apoi că şi din Saint-Martin au plecat mulţi în refugiu, de pildă domnii Amiot, Laroche, Raimu, şi mai înşiră câteva nume.

Doamna rămase nemişcată în lumina puternică, iar pieptul enorm îi tresălta lin, ca şi până acum. Totuşi spuse:

— Dă-mi o ţigară – de unde Simona înţelese că veştile ei o tulburaseră, căci doamna fuma rar, numai atunci când era enervată. Aşadar, fug – zise după un timp – o şterg, se dau la fund! Cuvintele izvorau limpede, aproape şoptit, dispreţuitor din gura ei, care se pierdea în faţa mare, cărnoasă. Nu mai e disciplină – continuă apoi. În Franţa nu mai există astăzi niciun fel de disciplină. M-au dezamăgit şi domnul Laroche, şi domnul Raimu, şi, mai ales, domnul Amiot. Un negustor care îşi părăseşte prăvălia când domneşte o astfel de criză e un dezertor. Să nu se mire dacă în timpuri paşnice îl vor părăsi şi clienţii pe el. Oamenii aceştia sunt tot atât de proşti pe cât sunt de laşi.

Doamna fuma. Ochii mici, ageri, îngropaţi în grăsime îi sclipeau tăioşi. Simone privea drept înainte, de teamă să nu-i citească doamna indignarea pe faţă. Se gândea la copilul care îşi căra pisica pe drumurile dogoritoare ale Franţei, înţesate de oameni nenorociţi, la soldaţii istoviţi, cu picioarele însângerate, la fata care, în învălmăşeală, se străduia să cureţe stratul de noroi de pe căruciorul vopsit cu lac albastru. „O şterg, se dau la fund. Proşti şi laşi” –

doar atât găsise să spună doamna despre aceşti oameni.

— Nu fi impertinentă – o auzi deodată pe doamna spunând.

Vorbise liniştit, dar Simone tresări şi, de data aceasta, se făcu roşie ca focul. Era îngrozitor cum ghicea doamna orice gând de răzvrătire. Pentru doamna, răzvrătirea, „impertinenţa" erau cea mai mare crimă. Tatăl Simonei de aceea se prăpădise, fiindcă fusese impertinent. „Nu fi impertinent" era cea mai gravă mustrare pe care o făcea cuiva doamna.

Tăceau amândouă. Simonei îi venea greu să şadă aşa în prezenţa apăsătoare a doamnei; dorea din tot sufletul să se întoarcă odată unchiul Prosper. Nici cu el nu se simţea întotdeauna bine. Era foarte impulsiv, îşi ieşea adesea din fire şi, câteodată, când se întârâta, nu vorbea cu dreptate şi-i stârnea revolta. Dar unchiul Prosper ţinea sincer la ea şi mai tot timpul îi arăta o prietenie care îi încălzea sufletul. Apoi adesea îi vorbea ca unui om mare, îi făcea confidenţe, uneori chiar de aşa natură încât o stânjeneau; la cinematograf, de pildă, unde îi spunea pe şleau părerea lui despre calităţile feminine ale actriţelor. Oricum, era un om de care se simţea adesea aproape, dacă nu chiar întotdeauna. Doamna însă îi era o străină, un duşman; doar cât o privea, şi-i îngheţa inima.

— Deschide radioul – spuse doamna după un timp.

Simone îi îndeplini dorinţa. Se auziră câteva măsuri din Marsilieza, cele şase note care marcau acum pauza dintre ştiri: „Aux *armes*, *citoyens*"[3]. Aşteptau amândouă. Îl aşteptau pe domnul Planchard şi aşteptau ştiri.

Doamna îşi strivi ţigara.

— Dă-mi ziarul – spuse ea.

---

3 „La arme, cetăţeni !", refrenul Marsiliezci, cintec revoluţionar francez devenit ulterior imnul naţional al Franţei ; a fost scris în 1792 de Rouget de Lisle, (n.r.)

— E tot cel vechi – răspunse Simone.

— Ştiu – rosti doamna, fără nervozitate, dai tăios.

Simone i-l aduse. Era ziarul „Dépêche” din Dijon, de acum trei zile, şi un număr vechi din „Echo de Paris”, pe care îl adusese unchiul Prosper în ajun Doamna scoase din buzunar lornionul şi citi veştile locale din Dijon, pe care le mai studiase de câteva ori.

După câtva timp închise ochii. Şedea tot atât de ţeapănă şi liniştită, dar lornionul şi ziarul îi căzură jos. Moţăia aprigă şi calmă. Totuşi Simone nu se simţi mai la largul ei. Nu îndrăznea nici măcar să închidă radioul. La intervale mici se auzeau mereu cele câteva măsuri din Marsilieza, împiedicând-o să-şi adune gândurile. Stătea pe scăunaş în camera puternic luminată şi aştepta. Era insuportabil.

Deodată auzi paşi în grădină. În sfârşit! Alergă la intrare ca să-i ajute unchiului Prosper să găsească uşa, căci afară era beznă.

De cum îl văzu, îşi simţi inima mai uşoară. Casa parcă se schimbase, nu mai era ca un sicriu; se umpluse de viaţă.

Unchiul Prosper se duse la doamna, care nu se rklică să-l întâmpine. În ultimii doi ani unchiul Prosper se îngrăşase, dar mişcările îi rămăseseră tot iuţi şi energice, deşi acum de bună seamă că îi venea greu uneori să se mişte repede. Purta un costum cenuşiu, care îi stătea bine, căci îi plăcea să se îmbrace îngrijit şi cu gust; era foarte prezentabil. Când îşi îmbrăţişă mama, Simone văzu cum doamna adulmecă în jurul lui, ca să ghicească dacă nu cumva vine de la vreo femeie.

— Se înţelege că am fost nevoit să vin pe jos – spuse el. E cu neputinţă să răzbaţi cu maşina. Dar marşul acesta mi-a făcut bine – continuă râzând. Mi-e o foame de lup. Să ne aşezăm imediat la masă. Mă duc doar să mă spăl pe

mâini. Aţi aşteptat destul. Dar să ştiţi că merită.

Se aşezară apoi la masă. Unchiul Prosper, în timp ce scotea cu îndemânare melcii din căsuţa lor plină cu vin şi cu unt şi îi savura încântat, vorbea de întâmplările de peste zi. Se presupune, zicea el, că pretinsele instrucţiuni ale autorităţilor franceze de a evacua şi alte ţinuturi vin de la nemţi, care vor să creeze o cât mai mare dezordine. În orice caz panica s-a extins, se pare că a pornit în refugiu jumătate din populaţia Franţei, toate drumurile sunt blocate, împiedicând mişcările trupelor, iar guvernul nu e în stare să facă faţă situaţiei. Unchiul Prosper văzuse unele scene sfâşietoare. Cu toate acestea, după părerea lui, nu trebuia ca dintr-un sentiment de falsă compătimire faţă de refugiaţi, să se renunţe la măsuri radicale. Dacă nu se poate altfel, refugiaţii să fie înlăturaţi cu forţa de pe drumuri.

Şedea la masă, chipeş, vioi, de ţi-era mai mare dragul să-l priveşti. Simone lua seama la el şi la doamna să vadă când termină melcii, ca să schimbe la timp farfuriile şi să aducă jigoul. Totodată asculta ce povestea unchiul Prosper.

— Mă bucur – îl auzi ea spunând – că aceste măsuri drastice nu trebuie luate de noi. E o fericire că măcar nouă ne este îngăduit să procedăm după cum ne îndeamnă inima. Se lăsă pe spate şi, pe faţa lui expresivă, energică apăru un zâmbet încurcat. Am să-ţi fac o destăinuire, mamă – continuă el. Am pus la dispoziţia subprefecturii două maşini pentru transportul refugiaţilor, fără să pun vreo condiţie în legătură cu ele. La drept vorbind, le-am dăruit, nu se putea altfel.

Simone simţi că îi tresaltă inima. Din vorbele unchiului Prosper răzbătea bucuria că dăruise cele două maşini, salvând astfel patruzeci-cincizeci de oameni.

Ce plină şi gravă îi era vocea! Cam tot aşa trebuie să fi fost şi vocea tatălui ei. De altfel, unchiul Prosper semăna

şi altminteri cu tatăl ei: avea părul stufos şi roşcat, ochii vioi, albaştri-cenuşii, sprâncenele groase şi buzele arcuite. Mulţi ziceau că e leit Pierre Planchard, şi Simone se încredinţă de acest adevăr acum, când îl văzu cum se ruşina parcă să pomenească de fapta lui umanitară.

Doamna se uită la fiul său cu ochii ei mici, iscoditori.

— Cu mare lucru n-ai să te-alegi de pe urma faptei tale – spuse ea după un timp. Eşti prea bun, băiete. Nu crezi că e o nechibzuinţă să dăruieşti în vremurile astea două maşini?

Unchiul Prosper izbucni în râs:

— Lasă-mă să fiu nechibzuit, mamă – răspunse el.

Sitnone strânse farfuriile şi se duse după jigou. Când se întoarse, unchiul tocmai spunea că, mai ales pentru un negustor, cea mai de seamă datorie patriotică este să-şi păstreze sângele rece. Numai prin faptul că îşi continuă activitatea, ei pot contribui mult la liniştirea populaţiei. E liniştitor să vezi o prăvălie deschisă. Te cuprinde revolta că atâţia negustori s-au lăsat covârşiţi de panică.

Feliile de jigou roşii şi mustoase abureau în farfurile fierbinţi, sosul rumen, cu miros puternic se revărsa peste ele, vinul vârtos, roşu-închis curgea în paharele largi, cu picior.

— Fireşte – spuse unchiul Prosper, în timp ce mânca – nu trebuie să uităm faptul că ne aflăm în mare primejdie. Desigur, din punct de vedere strategic, ţinutul din jurul oraşului Saint-Martin nu prezintă interes. Totuşi n-ar fi exclus ca nemţii să-l cotropească.

— Anumiţi domni – răspunse doamna, cu vocea ei calmă, dar tăioasă – par să nu se îndoiască de această eventualitate. Am auzit că anumiţi domni au şi fugit, au şters-o, s-au făcut nevăzuţi.

— Da – recunoscu unchiul Prosper. Închipuie-ţi, mamă, până şi contabilul Peyroux, care de altfel e un om

cu scaun la cap, m-a întrebat cu toată nevinovăţia dacă n-am şi eu de gând să plec.

Doamna strâmbă dispreţuitor din gură.

— Gloata – spuse ea – este întotdeauna mai proastă decât ţi-ai putea închipui. Nu ştiu cum ar putea să fie mai mică primejdia pe drum decât acasă la tine. Chiar dacă ar veni nemţii, nu văd ce interes ar avea să ne omoare. E de presupus că şi lor le convine ca viaţa să-şi urmeze cursul.

Terminară de mâncat jigoul. Simone începu să prepare salata împreună cu unchiul Prosper, care se aplecă deasupra castronului. Dinaintea ochilor, Simone avea urechea lui dreaptă. Când i-o văzu lămurit de aproape, mare, ascuţindu-se către partea de sus şi îngroşându-se, îşi dădu deodată seama cât se deosebea unchiul de tatăl ei. Uneori, când privirile îi deveneau înţepătoare, când îşi ieşea din sărite sau nu apărea decât sub aspectul lui fizic, aducea dintr-odată mai mult cu doamna.

Simone strânse farfuriile şi le duse la bucătărie. Când se întoarse cu foile de clătite, unchiul Prosper vorbea despre vizita pe care i-o făcuse marchizul.

Simone ştia că unchiul Prosper era un adversar politic al marchizului de Saint-Brisson, dar că, în acelaşi timp, socotea o mândrie să aibă relaţii sociale cu o persoană atât de sus-pusă. Când marchizul trecea pe la birourile casei Planehard, de altfel destul de rar, unchiul Prosper vorbea despre venirea lui ca despre un mare eveniment. Desigur că şi vizita din ziua aceea o socotea un fapt memorabil, dar, spre uimirea Simonei, nu făcu de loc caz de ea, ca şi când l-ar fi vizitat domnul Amiot sau domnul Laroche. Doamna, de asemenea, adoptă tonul fiului său.

— Da – zise ea într-o doară – acum n-are decât să vină marchizul!

Unchiul Prosper, continuând să povestească, pregătea cu îndemânare pe un reşou mic clătitele cu marmeladă. Turnă lichior peste foile de clătite şi jucă flacăra albăstruie încoace şi încolo.

— Marchizul – spuse el – ar vrea să-şi ştie în siguranţă, cât se poate mai curând, vinurile lui alese, să le transporte în cel mai îndepărtat punct din sud-vest, la Bayonne. Unchiul declară pe un ton protector că, în timpuri ca acelea prin care treceau, n-avea decât de câştigat dacă îi făcea un serviciu unui vechi client, chiar dacă îi era adversar politic. Dar nu merge chiar aşa de uşor cum îşi închipuie domnul marchiz – adăugă el, cu o sfătoasă şi suculentă ironie în glas.

Simone se bucură. Desigur că unchiul Prosper l-a repezit cum se cuvine pe marchiz. Îşi aminti cuvintele răutăcioase ale lui Maurice: „Pun rămăşag pe o sticlă de „Pernod” că marchizul va primi maşinile ca să-şi transporte vinurile”. Ştiuse ea că Maurice nu era decât un mincinos şi un defăimător.

— Iată cum se bucură licuţa noastră Simone! Totdeauna a fost asta una din plăcerile ei – spuse unchiul Prosper, arătând spre flacăra albăstruie şi mângâind-o pe fată.

Simone roşi şi se trase puţin îndărăt. Când era mică, unchiul său o lua adesea pe genunchi şi rămăsese cu obiceiul s-o mângâie şi acum şi s-o dez mierde. De câtva timp faptul acesta o stânjenea uneori.

Clătitele de pe farfurie, acoperite cu un strat de grăsime şi zahăr, miroseau puternic şi plăcut. Într-o străfulgerare, Simone văzu parcă aievea înaintea ochilor grămada de maşini şi căruţe cu refugiaţi din Place du général Gramont. Nu-i venea să creadă că se afla acolo, în camera mare şi luminoasă, la masa aceea frumos aşternută şi că, după ce mâncaseră melci şi pulpă de berbec, savurau

clătite şi sporovăiau în tihnă.

— Mă tem că n-o să ne putem sfârşi masa în linişte – zise unchiul Prosper. Philippe are de gând să vină încoace.

Philippe Cordelier era subprefectul arondismentului.

Doamna ridică din sprâncene oarecum mirată.

— Philippe a fost şi ieri la mine – continuă domnul Planchard. La birou. Am convenit însă că e mai cuminte să discutăm chestiunea în particular. Guvernul ar vrea să închirieze tot garajul – adăugă el în treacăt.

Doamna reuşi să-şi stăpânească uimirea. Puse lornionul la ochi, cercetă faţa fiului ei şi nu spuse decât „Olala!”, dar în voce i se ghicea o urmă de dispreţ.

În schimb Simone era atât de uluită, încât făcu o mutră nătângă şi nu izbuti decât cu greu să se dumerească despre ce era vorba. Încruntă sprâncenele de i se încreţi fruntea deasupra nasului şi începu să chibzuiască serios.

La garaj se vorbea de câteva zile că, în caz de forţă majoră, autorităţile vor rechiziţiona automobilele. Pesemne că acum bătuse ceasul şi subprefectul urma să preia, pentru transportul refugiaţilor, vehiculele firmei Planchard. Vezi însă că domnul Cordelier era în relaţii foarte bune, chiar prieteneşti, cu unchiul Prosper, care trecea drept omul cel mai cu vază din tot arondismentul şi făcuse mari servicii guvernului în timpul alegerilor; subprefectul era la mâna lui şi, desigur, nu voia să se pună rău cu un om atât de influent. De aceea făcea drumul până la vila Monropos, care nu era de loc uşor, mai ales noaptea. Voia să obţină prin bună înţelegere de la unchiul Prosper atâta cât va fi posibil.

Cuta de pe fruntea îndărătnică de copil a Simonei se adânci; fata părea mult mai în vârstă decât era. S-a amăgit oare singură când s-a bucurat atât de mult că unchiul Prosper a dăruit cele două maşini Peugeot? Fără să vrea, îşi aminti de vorbele răutăcioase ale lui Maurice:

«„Flecarul” şi-a făcut faimă de om mărinimos şi acum poate refuza când se va cere mai mult de la el».

— Bineînţeles voi face şi eu ce-mi va sta în putinţă, ca să înlesnesc transportul refugiaţilor – zise unchiul Prosper. Dar, mă rog frumos, să am libertatea să hotărăsc singur în ce fel. Să mi se ia aşa, deodată, toate maşinile, e o cutezanţă cam mare! Nu găseşti, mamă? Şi-apoi, de unde vrea Philippe să recruteze atâţia şoferi? încotro are de gând să dirijeze maşinile? Eu sunt, fără îndoială, alături de guvern. Dar în vremuri ca acestea n-o scoţi la capăt cu instrucţiuni administrative generale, în toiul unei catastrofe ca aceasta de acum, birocraţii, hârţogarii, ar face mai bine să lase totul în grija unor oameni de afaceri şi organizatori pricepuţi, care cunosc perfect particularităţile locale.

Vorbea cu glas adânc, tânguitor, convins şi convingător. Simone îl mai auzise spunând vorbe de felul acestora. Fără îndoială credea cu adevărat că el ar putea, dacă ar fi lăsat în pace, să organizeze mai bine transportul refugiaţilor decât subprefectul. Cu toate acestea Simonei nu-i ieşeau din minte cuvintele lui Maurice şi parcă îi auzea vocea limpede şi batjocoritoare cârâind într-una: „Flecarul, flecarul”, în timp ce vorbea unchiul Prosper.

Simone avea darul să-şi închipuie aievea cum s-ar desfăşura anumite scene posibile în viitor. Îşi imagina cum erau încărcate butoaiele mari cu vin ale marchizului în maşinile frumoase, solide ale firmei Planchard, vedea cum treceau apoi prin puhoiul de refugiaţi maşinile acelea puternice, aprovizionate cu tot ce era necesar, cu benzină şi piese de schimb, şi conduse de şoferi încercaţi, buni cunoscători ai drumurilor. Parcă vedea cum se înghesuiau refugiaţii de o parte şi de alta a drumului şi priveau după maşini cu fetele apatice, inexpresive.

Unchiul Prosper încetă să mănânce, deşi mai avea o

bucăţică dintr-o clătită în farfurie. Simone se ridică să strângă masa, dar el îşi feri farfuria cu mâna şi-şi mai turnă puţin vin; la clătite se bea un vin de Anjou, uşor spumos.

— Încă o clipă, micuţo – spuse el, glumind prieteneşte. Îngăduie-mi să mănânc şi ultima bucăţică. Azi ai fost şi la garaj, la pompă – continuă apoi pe un ton elogios.

De altfel avea şi de ce. Sumele încasate la pompa de benzină nu erau de loc neînsemnate. Prevederea de a se aproviziona din timp cu benzină îi aducea acum foloase. În astfel de vremuri, spunea el, trebuie să-ţi păstrezi averea cu dinţii. Se lăsă pe spate, jucându-se cu şervetul şi o privi pe Simone cu plăcere. Fata roşi uşor. Îşi aminti în treacăt de soţia doctorului Mimerelles, care era blondă şi plinuţă. „Tu eşti slabă ca un ogar” – îi spusese odată, nu de mult, unchiul Prosper.

Acum mărturisi împăcat că e mare lucru să stai seara în sânul familiei şi să-ţi descarci sufletul; te simţi răsplătit pentru toată truda de peste zi.

— Nimic nu-i mai odihnitor decât o cină atât de plăcută – zise el şi ridică paharul cu vinul foarte deschis la culoare întâi către doamna, apoi către Simone. Chiar în clipa când duse ultima bucăţică la gură, se auziră paşi în grădină. Ei – oftă el – cel puţin am terminat de mâncat clătitele – şi se şterse la gură, în timp ce Simone alergă la uşă.

Domnul Philippe Cordelier, subprefectul, când dădu de lumina din antreu, clipi des. Era un om înalt, uscăţiv, adus de spate, care avea întotdeauna faţa cam răvăşită, dar acum părea peste măsură de surmenat. Pipăind în neştire rozeta Legiunii de Onoare, îi spuse oarecum absent Simonei în timp ce-i întindea bastonul:

— Bună seara, fetiţo dragă! Azi a fost ceva de

neînchipuit. Anevoios drum – şi mai mult pentru sine însuşi decât pentru Simone, continuă să vorbească despre greutăţile întâmpinate pe drum, prin întuneric. La fiecare pas se lovea de oameni, de maşini, de căruţe. Îi trebuise mai mult de un ceas până să ajungă. La un moment dat se rătăcise de-a binelea. Când sfârşi de vorbit, încă mai clipea din ochii lui albaştri.

Simone îl conduse în sufragerie. Domnul Planchard îl întâmpină cu un torent de vorbe. Deşi spunea în diferite împrejurări că subprefectul nu-i un om prea inteligent, îi acorda întotdeauna respectul ce se cuvenea celui mai de seamă funcţionar al arondismentului; câteodată însă, ca azi de pildă, în amabilitatea lui era o nuanţă abia simţită de condescendenţă jovială şi ironică.

— Pari extenuat de drum, Philippe – spuse el, bătându-l pe umăr. Stai şi te odihneşte până mai prinzi inimă. N-am luat cafeaua încă. Ai să bei fireşte o ceaşcă cu noi.

— Cafeaua o bem în camera albastră, Simone – spuse doamna, politicos şi cu deosebită răceală.

Vorbea cu servitoarea, nu cu nepoata soţului ei.

Simone strânse masa şi pregăti cafeaua. Când intră în camera albastră cu filtrul de sticlă, cu ceştile şi coniacul, îi găsi pe cei doi bărbaţi aşezaţi comod şi fumând. Şi doamna fuma. Era pentru a doua oară în seara aceea şi fără îndoială că nu îi va face bine. Simone ştia de ce nu pregetase totuşi. De câte ori se discutau chestiuni importante de afaceri, doamna fuma totdeauna; în felul acesta avea prilejul să facă pauze mai mari în cursul discuţiei şi să-şi cântărească mai bine răspunsurile.

Deşi era probabil foarte obosită din pricina orei târzii şi a faptului că îşi aşteptase îndelung fiul, bătrâna şedea ţeapănă în fotoliu, cu trupul voluminos strâns în corset, cu guşa mare îndesată pe piept, şi nu lăsa să se vadă că e

istovită. Fără îndoială ţinea mult să controleze discuţia dintre subprefect şi fiul ei.

— Închide uşa dinspre sufragerie, Simone! porunci ea după ce fata turnase cafeaua şi voia să plece.

Era limpede că Simone nu trebuia să audă nimic din bucătărie.

Dar, în timp ce spăla vasele, răzbăteau şi prin uşa închisă vocile celor din camera albastră. Vocea subţire, cavernoasă a domnului Cordelier părea iritată, desigur că cerea predarea maşinilor. Unchiul Prosper răspundea de asemenea iritat, vorbea tare, îndelung şi repede, vocea îi era mai răsunătoare ca oricând. Apoi se făcu linişte şi Simone bănui că vorbeşte doamna; când vorbea ea, şi încă atât de încet, ceilalţi tăceau şi ascultau.

Simone îşi închipuia cum se desfăşura convorbirea şi ştia dinainte cum se va sfârşi. Mai fuseseră de multe ori diferende între subprefectură şi firma Planchard, dar niciodată subprefectul nu-şi impusese punctul de vedere. Nu va izbuti nici de data aceasta, mai ales că lua şi doamna parte la discuţie. «Pun rămăşag pe o sticlă de „Pernod” că nu refugiaţii vor primi maşinile.» Singurul câştig pe care îl va avea *monsieur le sous-préfet*[4] de pe urma drumului anevoios prin noapte vor fi ceaşca de cafea şi coniacul băut.

N-ar trebui să gândească totuşi atât de răutăcios despre unchiul Prosper. N-ar trebui să-l privească cu ochii veninoşi ai lui Maurice, care nu ştie decât să hulească şi să ponegrească. Unchiul Prosper e socotit drept un om de inimă, drept binefăcătorul oraşului Saint-Martin. Şi asta şi este. Cu ea s-a purtat întotdeauna ca un tată. Când se gândeşte cu câtă înţelegere prietenească, cu câtă voioşie îi îndeplinise dorinţele în copilărie, o cuprinde duioşia. Apoi, la Paris, câtă grijă a avut de ea! N-a precupeţit nici timp,

4 Domnul subprefect (în limba franceză în text), (n.r.)

nici oboseală, nici bani ca să-i facă zilele petrecute acolo cât Imai plăcute. A dus-o pretutindeni, i-a arătat tot ce se putea vedea. A mâncat la cele mai mari restaurante, a fost la Operă, iar dacă în vreun magazin dorea ceva, îi cumpăra îndată. Chiar şi capriciile i le-a respectat fără să se supere. Când au vizitat catedrala Notredame, îşi aminteşte că unchiul Prosper ar fi vrut să se urce în turn, dar ea s-a opus. Fără să aibă vreun motiv. Nu putea să-i spună că nu voia să ştirbească amintirea pe care i-o lăsase tatăl ei. Totuşi unchiul Prosper nu insistase şi-i tăcuse pe voie. Iar când ieşea uneori seara fără ea, avea grijă să n-o lase singură la hotel. Într-una din serile acelea s-a dus cu fetele unui cunoscut de afaceri al unchiului ei la Luvru şi tocmai se nimerise să ţie sculpturile luminate. N-are să ui tei niciodată cum a rămas încremenită în faţa avântatei statui a Victoriei şi cum s-a frământat apoi toată noaptea întrebându-se cum trebuie să-i fi fost capul.

A petrecut zile minunate atunci la Paris. Unchiul Prosper a făcut multe pentru ea. E bucuros când poate să tacă o bucurie altuia.

Ciudat totuşi că, deşi îi e dragă, rabdă ca doamna să se poarte ţaţă de ea cu atâta răceală şi duşmănie. Simone e modestă, nu se revoltă nici în sinea ei măcar că i se cere să îndeplinească munci înjositoare. Dar doamna o pune de multe ori să tacă treburi inutile, îi dă de înţeles că nu e în casă decât o servitoare. Cum îngăduie unchiul Prosper aşa ceva?

Se prea poate că nu îndrăzneşte să se certe cu doamna. O respectă, fiindcă e foarte deşteaptă. Unchiul Prosper nu încheie nicio afacere cât de cât importantă, fără să-i ceară sfatul. De altfel doamna nici nu i-ar îngădui. Firma îi aparţine în cea mai mare parte ei şi, deşi subliniază mereu că ţiul său e stăpânul, şeful casei, nici nu-i trece prin minte să-i cedeze întru totul conducerea.

Simone îşi dă seama de ce se poartă unchiul Prosper astfel, totuşi o doare că mi-i ia mai energic apărarea faţă de doamna. El şi în prezenţa bătrânei se arată prietenos cu ea, dar caută să ascundă a de arata afecţiune pe care i-o dovedeşte uneori când sunt singuri.

E nerecunoscătoare. Toată seara l-a criucat în sinea ei pe unchiul Prosper. Se supără că Mautice îi găseşte vină în orice; dar parcă ea face altfel?

E drept că şi tatăl ei era veşnic nemulţumit. Tocmai faptut acesta i se reproşa, că bombănea întruna, că nimic nu-i plăcea. Pierre Planchard era un răzvrătit, un „impertinent”. Şi impertinenţa l-a dus la pierzanie, din pricina ei şi-a găsit moartea. Da, firea lui cârcotaşă l-a împins până acolo, încât nu s-a ferit de primejdie, singur şi-a căutat moartea, măcar că nu se ştie în ce împrejurări a pierit. Iar lumea tocmai de aceea îi cinsteşte memoria azi, pentru că era un nemulţumit, un cârcotaş.

Maurice crede desigur că ea nu-i seamănă tatălui ei, crede fără îndoială că e de partea celor de la vila Monrepos, pentru care nu se află păcat mai mare ca neascultarea şi impertinenţa. Dar este ea oare într-adevăr de partea lor? Nu e mai degrabă de partea răzvrătiţilor, a impertinenţilor, de partea tatălui ei?

Cei din casă vorbeau din nou mai tare, vocea subprefectului era acum stridentă şi nervoasă. Domnul Xavier, secretarul subprefecturi], care desigur îl cunoaşte bine, spunea odată că domnul Cordelier e un om cumsecade, dar din pricina firii lui împăciuitoare şi nehotărâte nu izbuteşte niciodată să ducă la capăt o acţiune lăudabilă. Simone îşi dăduse şi ea o dată seama de acest lucru. Domnul subprefect a declarat întotdeauna că e un admirator al lui Pierre Planchard, dar când a fost vorba să i se dedice o placă comemorativă, a cedat până la urmă în faţa opoziţiei notarului Levautour. Simone îşi aminteşte

în treacăt ce „corect” s-a comportat atunci, ce-i drept la statul mamei sale, unchiul Prosper. A spus că el, ca frate al lui Pierre Planchard, nu poate să-şi dea părerea sau să lupte pentru punerea plăcii comemorative, că rămâne neutru.

În orice caz un lucru e sigur: domnul subprefect nu e omul care să reziste unei împotriviri dârze şi să-şi impună punctul de vedere. Firma Planchard nu-i va preda maşinile. Chiar în clipa aceea Simone îl aude cum se opreşte în mijlocul unei fraze şi nu mai continuă, probabil că vorbeşte doamna.

În timp ce-i treceau aceste gânduri prin minte, Simone îşi vedea cu îndelmânare de treabă. Spălă la repezeală şi şterse farfuriile, frecă oalele şi castroanele, curăfă tacâmurile, lustrui serviciile de argint. Avea o mulţime de treabă, toată ziua muncise şi se ostenise, iar acum, pe când mâinile ei de copil, puternice şi înroşite, se mişcau mecanic, lucrând întruna, simţea uneori cum o doare spatele de oboseală.

Înainte de a fi terminat cu spălatul vaselor, intră în bucătărie doamna. Greoaie şi grasă, umplând parcă toată încăperea, se uită cu ochii ei mici şi pătrunzători întâi la Simone, apoi la mulţimea de vase curate, aşezate grămadă, şi la tacâmurile care mai trebuiau frecate; nu se auzea decât răsuflarea ei şi picurarea apei în chiuveta de vase.

Simone nu se opri din treabă, freca de zor cleştii de argint pentru melci. Nu se simţea vinovată cu nimic, dar o stânjenea doamna, care stătea doar şi privea. Ar fi vrut s-o audă spunând odată ce pofteşte.

— Lasă totul aşa cum e – o auzi în sfârşit rostind încet, de parcă vocea i s-ar fi prelins de pe faţa grasă şi mare. Ai să termini mâine. S-a făcut târziu, trebuie să te duci la culcare.

Pe Simone o cuprinse mirarea, niciodată nu-i purtase

atâta grijă.

— Mulţumesc, doamnă – spuse ea şi se şterse pe mâini. Desigur, bătrâna se temea să nu audă prea multe din ceea ce se vorbea în camera albastră. Noapte bună, doamnă – zise apoi şi se urcă sus în odaia ei.

4

CĂRŢILE

Camera Simonei nu răspândea atmosfera de tihnă şi belşug a celorlalte încăperi din vila Mon repos; era o încăpere mică, cu pereţii văruiţi şi tavanul aplecat din pricina acoperişului; într-un cuvânt, o cameră de servitori. Pe un sipet se aflau câteva cărţi, iar pe peretele alăturat o fotografie îngălbenită a lui Pierre Planchard şi un portret mare de-al lui, tăiat din ziarul „L'Humanité", prost reprodus, prin care răzbătea cerneala textului tipărit pe cealaltă faţă a toţi. Pe alt perete erau două cromolitografii, una înfăţişându-l pe sfântul Martin călare, întinzând cerşetorului pelerina, iar cealaltă, doi grenadieri mustăcioşi, cu lacrimi mari rostogolindu-li-se pe obraji, stând de strajă lângă sicriul descoperit al lui Napoleon reprezentat în culori ţipătoare. Ceva mai departe se vedea o reproducere foarte frumoasă, mare, a stătu ici Victoriei de la Luvru, pe care i-o dăruise unchiul Prosper.

Simone se dezbrăcă, se spălă şi se urcă în pat. Stinse lumina. Jos deschiseseră radioul, se auzea vorbind, dar foarte nedesluşit, pesemne se dăduse vreo ştire, apoi urmă pauza, cele câteva măsuri din Marsilieza: „*Aux armes, citoyens*", care răsunau de asemenea atât de înăbuşit, că Simone mai mult le ghicea. Ceasul deşteptător ticăia încet, greierii ţârâiau monoton şi era foarte cald. Simone, deşi frântă de oboseală, simţea că nu va putea dormi.

Pe ladă se aflau, îmbietoare, cărţile pe care i le dăduse moş Bastide. Să aprindă lumina şi să citească?

Doamna nu-i îngăduia să citească în pat. În general

nu-i plăcea s-o vadă citind. Doamna socotea periculoasă orice ştiinţă scoasă din carte, orice „teorie” şi, cu toate că nici n-ar fi putut fi vorba de aşa ceva, Simone ştia că doamna atribuie moartea lui Pierre Planchard intelectualismului său excesiv.

La rândul ei, Simone ar fi dorit şi ea să se cultive. E drept că domnişoara Rousseil, profesoara ei, a socotit-o în toţi anii de şcoală leneşă şi neatentă. Nu pentru că ar fi fost o elevă slabă, dar domnişoara Rousseil fusese de părere că, dacă Simone ar fi vrut, ar fi putut obţine rezultate mai bune. Simone nu era însă leneşă, ci doar prea înceată. În schimb, când învăţa un lucru, îl pătrundea bine, şi-l însuşea temeinic şi se pricepea să-l şi aplice.

De citit i-a plăcut întotdeauna să citească, măcar că doamna dezaproba această patimă a ei. Adineauri i-a spus să lase treaba neterminată numai ca să poată dormi destul; dacă s-ar apuca acum de citit, desigur că doamna i-ar lua-o în nume de rău.

Totuşi nu putea răbda să mai stea aşa, în camera întunecoasă şi înăbuşitoare, numai cu gândurile ei. Deocamdată doamna era absorbită de discuţia cu domnul subprefect. Când va auzi că a încetat vorba, Simone va stinge repede lampa, ca doamna să nu observe nimic.

Aprinse lumina şi luă cărţile primite de la moş Bastide.

Toate erau numai despre Fecioara din Orléans.

Simonei îi plăcea să citească despre Jeanne d’Arc; moş Bastide era bucuros şi-i dădea mereu alte cărţi despre Fecioara din Orléans.

Una dintre cele trei cărţi pe care i le dăduse de data aceasta avea un format cam mare; moş Bastide o legase în pânză neagră, severă, şi cartea părea să aibă un caracter ştiinţific, arid. Alta, foarte drăguţă, legată în roşu, cu cotorul şi colţurile din piele roşie, era desigur uşor de citit,

părea pasionantă chiar, şi avea multe ilustraţii interesante. A treia, mai mică, cu coperta demodată, încărcată de aur şi ornamente, era uzată şi răscitită şi părea să fie o culegere de legende şi povestiri emoţionante.

Ce simplă era în fond povestea acestei Jeanne d'Arc şi ce multe cărţi i se închinaseră! Jeanne a ajuns doar la vârsta de nouăsprezece ani, numai cu patru mai mult decât Simone; destinul ei se concentra în numai trei ani şi putea fi povestit în câteva vorbe. Cu toate acestea se găseau mereu noi informaţii despre Jeanne d'Arc şi vremea ei, iar firea şi destinul ei erau interpretate mereu în alt fel.

Câteodată Simone avea impresia că ea o înţelege mai bine pe Jeanne d'Arc decât savanţii autori de cărţi. Totuşi citea cu înfrigurare tot ce găsea în legătură cu Fecioara din Orléans, şi povestea ei îi stârnea de fiecare dată o emoţie puternică, misterioasă.

Simone avea o memorie bună, care nu o înşela niciodată, şi toate datele îi erau prezente în minte.

Jeanne, fata unui ţăran nu prea înstărit din Domrémy, pe care îl chema Jacques d'Arc, se născuse în 1412 şi era un copil blând, vesel, voinic şi priceput în treburile gospodăreşti de la ţară. Dar deodată a început să audă glasuri de sfinţi şi atunci a alergat la căpitanul regal din ţinutul ei, care a trimis-o la Dauphin[5], la Carol al VII-lea, ca să-l sfătuiască, aşa cum au învăţat-o glasurile, şi să-l ungă rege. Primind oşti de la Dauphin, Jeanne a pornit cu ele şi a despresurat oraşul Orléans, şi i-a bătut pe englezi, şi a cucerit oraşul Troyes şi alte oraşe, şi l-a încoronat apoi rege pe Dauphin la Reims, aşa cum au îndemnat-o glasurile. După aceea însă curtea s-a simţit stânjenită de ea, i s-a luat din putere şi i s-au concediat ostaşii. Jeanne a

5 Titlu primit, către jumătatea secolului al IX-lea, de suveranul provinciei franceze Dauphiné. Incepînd din 1439, acest titlu a fost dat fiului mai mare al regelui Franţei, (n.r.)

încercat atunci să atace oraşul Paris cu o oaste prea mică, a fost rănită şi atacul n-a izbutit. Apoi a încercat să despresoare oraşul Compiègne, dar în timp ce lupta în afara zidurilor, cei din tabăra ei au închis porţile, au ridicat puntea şi Jeanne a fost prinsă de contele de Luxemburg, un prieten al englezilor. Acesta a vândut-o pentru zece mii de arginţi englezilor, care au predat-o apoi Inchiziţiei ca să o judece. Procesul a avut loc în anul 1431 şi a ţinut din 9 ianuarie până în 24 mai. Jeanne a fost osândită să fie arsă de vie. Şi aşa s-a şi întâmplat în ziua de 30 mai a acelui an. Iar Jeanne nu avea decât nouăsprezece ani şi patru luni.

Simone Planchard, fata de cincisprezece ani, voinică şi cam osoasă, îmbrăcată într-o cămaşă de noapte scurtă, sta întinsă pe cearşaful trainic şi aspru, culcată pe burtă, şi citea, sprijinindu-se în coate, cărţi despre Fecioara din Orléans. În jurul ei, pe pereţii văruiţi, erau sfântul Martin, tatăl ei, Pierre Planchard, îndureraţii grenadieri ai lui Napoleon şi statuia Victoriei de la Luvru.

Cum Simone cunoştea bine povestea Fecioarei din Orléans, nu citea ca de obicei pagină după pagină, ci îşi îngăduia să răsfoiască doar cartea şi să se oprească numai asupra pasajelor care i se păreau mai interesante.

Citi cu câtă naivitate s-a bucurat Jeanne de măreţia care o înconjura după ce a ajuns la curtea Dauphinului. Citi cum a fost îmbrăcată în stofe scumpe, cum i s-a dat un grajd minunat, o armură strălucitoare şi steaguri de preţ. Pictorul scoţian Hamish Power pictase pentru ea, în schimbul a douăzeci şi cinci de livre, două steaguri: unul, mai mare, din satin alb, pe care înfăţişase pe o parte chipul lui Cristos stând pe tron, iar pe cealaltă crinii aurii ai Franţei. Pe celălalt steag mai mic, pictorul zugrăvise scena Buneivestiri: un înger întinzând madonei un crin.

Simone citi apoi ca Jeanne era voinică, destul de trupeşă, dar nicidecum frumoasă. Privi chipul Fecioarei din

Orléans, înfăţişat în cartea aceea captivantă, legată în roşu. Era reproducerea unei statui aflate la muzeul din Domremy. În carte scria că această statuie fusese făcută cu câteva decenii după moartea Fecioarei din Orléans, că veşmântul nu corespunde epocii şi că lucrarea nu are valoare artistică, fiind grosolană şi primitivă. Simonei însă îi plăcea tocmai această imagine. Socotea că întocmai aşa trebuie să fi arătat Jeanne, niţel cam din topor şi în niciun caz cu o înfăţişare prea deosebită.

Simone citi că Jeanne, în ciuda împotrivirii celor din jurul ei, ţinea să poarte haine bărbăteşti, mai practica pentru ea. Şi mai citi că adesea nu-şi scotea armura zile în şir, că era mereu printre bărbaţi şi că nu o speriau glumele pipărate. Pe de altă parte existau mai multe mărturii că fata aceea greoaie, îmbrăcată în armură ca un bărbat, avea o voce frumoasă, adâncă, foarte feminină.

Simone lăsă o clipă cartea din mână şi căzu pe gânduri.

Apoi o luă din nou şi citi ce mare nenorocire se abătuse asupra ţării pe vremea când auzise Jeanne vocile, cum se jeluiau ţăranii din Franţa. „Ce să facem noi, oamenii de la ţară?” se văicăreau ei. „Nu se mai află acum nicio altă îndeletnicire pe lume decât războiul. Dumnezeu a trecut de partea ostaşilor, iar noi am rămas cu dracu’. Ce-avem noi cu măcelul? Din pricina conducerii nepricepute a ţării şi a vânzătorilor de neam trebuie să ne părăsim femeia şi copiii şi să fugim în pădure, ca fiarele. Şi nu de un an-doi, ci de paisprezece, cincisprezece ani ţine prăpădul ăsta. Cei mai mulţi dintre marii seniori ai Franţei au murit mai toţi nespovediţi, neîmpărtăşiţi, doborâţi fie de sabie, fie de otravă, fie de trădători. Mai bine în slujba sarazinilor decât a creştinilor. Aşa că n-avem de ce pune la inimă că seniorii au murit neîmpărtăşiţi. La urma urmei nu ne pândeşte altă primejdie decât să ne prindă godonii şi să

ne facă de petrecanie 1” Îi numeau godoni pe englezi, din pricină că în fiece clipă aceştia aveau pe buze înjurătura: God damn[6].

Simone mai citi că în apropiere de Meaux era un ulm uriaş, de care bastardul din Vauru, un senior din Gasconia, punea să fie spânzuraţi toţi ţăranii pe care îi prindea şi nu aveau bani să se răscumpere. Poruncea să fie legaţi de un cal care pornea în galop, târându-i până acolo. Din când în când îi spânzura chiar cu mâna lui.

Aşa a prins odată un ţăran tânăr, l-a legat de cal şi l-a târât în galop până la Meaux. Acolo l-a supus la cazne. De durere şi în nădejdea că şi-ar putea scăpa pielea, tânărul ţăran făgădui că va plăti de trei ori mai mulţi bani decât avea. A trimis apoi vorbă nevestei să aducă preţul răscumpărării; omul se însurase în anul acela cu ea şi femeia era aproape să nască. Cum îşi iubea foarte mult bărbatul, nevasta veni, crezând că va izbuti să înmoaie inima câinosului călău. Seniorul de Vauru îi spuse însă: „Dacă nu aduci banii de răscumpărare în cutare zi, îţi spânzur bărbatul de ulm”. Blestemându-şi soarta, femeia aduse cât putu mai repede banii, dar până izbutise să-i adune, trecuseră opt zile de la ziua hotărâtă. Tiranul îl spânzurase însă pe tânăr de ulm când se împlinise sorocul, fără nicio milă şi îndurare. Femeia veni, aşadar, şi îi ceru să-i elibereze bărbatul. Plângea, biata, de rupea pământul, că făcuse drumul pe jos şi abia se mai ţinea pe picioare, gata să nască cum era. Căzu chiar în nesimţire. Când îşi veni în fire, ceru iar să i se aducă bărbatul. Atunci i se spuse: „Plăteşte întâi banii, calico, şi-apoi ai să-l vezi”. Cum puseră însă mâna pe bani, îi strigară: „Pe bărbatu-tău l-am spânzurat ca pe toţi calicii, fireşte!” Atunci femeia simţi atâta durere şi mânie în suflet, că nu se mai putu stăpâni şi începu să blesteme ca ieşită din minţi. Când o

6 God damn - bată-i Dumnezeu! (în limba engleză în text), (n.r.)

auzi blestemând, nelegiuitul şi vicleanul bastard de Vauru puse să fie bătută cu vergile şi târâtă în galop până la ulm. Acolo porunci să fie dezbrăcată în pielea goală şi legată de copac. Deasupra ei erau spânzuraţi de crăci vreo optzeci, o sută de bărbaţi, unii mai sus. alţii mai jos. Când bătea vântul, cei spânzuraţi mai jos se legănau şi-i atingeau de fiecare dată creştetul. De groază, femeii i se muiară picioarele; funiile cu care era legată îi intrau în carne. „Doamne, când va înceta acest chin?” striga biata femeie atât de torturată. Şi strigătele i se auzeau până în oraş, la Meaux, dar dacă cineva s-ar fi încumetat să-i vină în ajutor, şi-ar fi găsit moartea. Aşa o apucă noaptea, zbătându-se în chinuri îngrozitoare. Şi în timp ce striga, bătută din toate părţile de ploaie şi vânt, tremurând de frig, născu copilul. Acum ţipa atât de tare, că lupii, care adulmecară miros de carne, veniră şi mâncară şi copilul, şi mama. Aşa îşi găsi moartea fiinţa aceea nenorocită, şi întâmplatu – s-a aceasta în luna martie, în postul paştilor din anul 1420.

Acestea le află Simone din cartea despre situaţia Franţei ocupate de duşman şi de aliaţii săi, pe vremea când Jeanne d’Arc auzise vocile.

Citi apoi despre voci. Jeanne le auzea mai ales când era în pădure. Îi vorbeau arhanghelul Mihail şi mai cu seamă sfânta Ecaterina şi sfânta Margareta.

Şi Simone citi cum Jeanne, ascultând de vocile acestea, se încumetă, cu ajutorul unei rubedenii, a bătrânului Durând-Lassoir, să se ducă la căpitanul de oşti Robert de Baudricourt, guvernatorul ţinutului. Cu toate că purta o rochie roşie sărăcăcioasă şi cârpită, de cum a ajuns la castel s-a apropiat fără teamă de seniorul Robert şi i-a spus: „Vin la dumneavoastră din porunca lui messire ca să trimiteţi veste preamăritului Dauphin să stea liniştit, să nu pornească nicio bătălie. Înainte de mijlocul postului va primi ajutoare de la messire”. Căpitanul râse batjocoritor.

„Messire? Cine e messire?” „împăratul cerurilor – răspunse fata. El mi-a poruncit să-l ung rege şi să-l încoronez pe Dauphin. Trebuie să ajung la Dauphin chiar de-ar fi să mi se roadă picioarele până la genunchi de cât drum voi bate”. La aceste vorbe seniorul de Baudricourt izbucni în râs şi-i spuse rubedeniei să o ducă pe fată înapoi la tată-său ca să-i tragă vreo două palme zdravene. Cum Jeanne refuză să plece, căpitanul îi întrebă pe soldaţi dacă nu vor să-şi facă mendrele cu ea. Soldaţii, când o văzură, nu avură însă niciun chef. Aşa – scria în carte – au mărturisit martorii oculari. Legenda spune însă că niciunul dintre soldaţi, oricât de brutali erau, n-a îndrăznit să se atingă de ea.

Simone, cu darul ei de a-şi reprezenta limpede lucrurile, parcă vedea cum a primit-o pe Jeanne marele senior Robert de Baudricourt, cum a pus-o să stea coardă în faţa soldaţilor şi cum, de bună seamă, unul ca Maurice a dat să spună o grosolănie. Şi simţea cu satisfacţie cum i-a rămas în gât neruşinata vorbă.

Apoi îşi zugrăvi în minte cum a dus-o Jeanne după ce marele senior nu i-a dat crezare şi a trebuit să se întoarcă iar la părinţi. Fireşte că acolo nu i-a mers de loc bine. Dacă ea, Simone, de pildă, s-ar duce la doamna şi i-ar spune că pleacă imediat în Congo ca să continue activitatea tatălui ei, să dea sfaturi concesionarilor şi să le arate cum să se poarte cu indigenii, fără îndoială că doamna ar repezi-o cât colo. Despre tatăl Jeannei d’Arc se spune că ar fi strigat că mai bine îi leagă o piatră de gât şi o aruncă în apă decât s-o lase să ajungă o stricată care se întinde cu toţi soldaţii. În cel mai bun caz, părinţii fetei au socotit că e o exaltată, o aventurieră, şi fără îndoială că tatăl ei a urmat sfatul marelui senior şi i-a tras câteva palme zdravene.

Pentru Jeanne a fost poate mai bine că, îndată după întoarcerea sa acasă, ţinutul ei de baştină s-a aflat sub

ameninţarea duşmanului şi întreaga populaţie a trebuit să se refugieze în cetatea Neuf-Chiteau din apropiere. Acolo, desigur, părinţii ei n-au mai avut răgazul să se gândească prea mult la faptul că Jeanne se dusese la căpitanul de oşti. Apoi, când întreaga familie s-a întors la Domremy, au găsit aproape tot şalul pârjolit de vrăjmaşi. Şi nici atunci nu erau în prea mare siguranţă; duşmanul se afla prin împrejurimi. Sătenii nu se refugiaseră pentru prima oară la Neuf-Chiteau şi s-ar fi putut să fie nevoiţi în curând să părăsească din nou Domremy.

Şi pe-atunci erau în Franţa refugiaţi, îşi spuse Simone. Fugeau şi se întorceau din nou la casele lor, într-o siguranţă relativă, şi apoi iar fugeau. Situaţia era pe-atunci la fel de desperată. Nu, nu chiar ca acum. Simone văzuse în ziua aceea atâta nenorocire cum nu pomenise în viaţa ei Jeanne. Sau poate că se înşela. Îşi aminti de povestea cu lupii. „Suntem trădaţi şi jertfiţi” – ziceau oamenii de rând atunci ca şi acum. Dar Jeanne nu s-a dat bătută. „Am venit să aduc mângâiere oamenilor de rând” – a spus Jeanne şi a crezut în misiunea ei, a pornit la faptă şi a împlinit-o.

Simone citi cu câtă siguranţă şi cât de firesc se purta Jeanne în tabăra de luptă, deşi era singura femeie printre atâţia bărbaţi şi o simplă ţărăncuţă în mijlocul atâtor mari seniori. Citi cum, convinsă de misiunea ei, dădea porunci marilor seniori, conetabililor şi mareşalilor, fără să o impresioneze numele lor străvechi şi titlurile răsunătoare. Şi unde mai pui că toţi seniorii aceia îi erau în fond de la început duşmani, îi invidiau izbânzile şi nu se Împăcau de loc cu gândul că-i punea în umbră.

Simone citi că mai ales unul dintre ei, ducele Georges de Trémoille, uneltea violent împotriva Jeannei.

Ducele acesta era favoritul Dauphin-ului şi se afla mereu în preajma lui. Fiind puternic şi foarte bogat, îl îndatorase pe Dauphin. Corpolentul senior de la Trémoille,

deşi crud şi tiranic, era linguşitor, îşi cântărea bine cuvintele şi se pricepea la tot felul de vicleşuguri. i

Jeanne – după cum citi Simone – măcar că poporul o slăvea, avea la curte şi în tabăra de luptă prea puţini prieteni, şi aceştia erau mai ales seniori tineri. Printre ei se deosebea Gilles de Laval, numit de Rais, care era cel mai bogat om din Franţa, purta titlul de mareşal şi avea o înfăţişare neobişnuit de plăcută. Gilles de Laval trecea drept omul cel mai ahtiat după petreceri din vremea sa, trăia într-un lux ajuns proverbial pe vremea lui, iubea cu pasiune artele, îşi lua cu el pe câmpul de luptă orchestra şi minunaţii copii-cântăreţi şi actori. Era foarte snob, se parfuma cu esenţe exotice şi îşi vopsea mustaţa în albastru, de unde i se şi zicea în popor „Barbă-Albastră”. Simone îşi frământa mintea să ghicească ce l-a putut atrage tocmai pe el la Jeanne şi, de asemenea, pe Jeanne la el. Că erau buni prieteni, nu încape îndoială. În tabăra de luptă dormea în acelaşi cort cu el şi cu alţi generali, iar la Orléans, în casa lui Jacques Boucher, administratorul ducatului, nu-i despărţea decât o uşă.

Simone înălţă capul şi ascultă cu atenţie. I se păruse că aude zgomot de uşi jos. Probabil că pleca domnul subprefect. Simone puse repede cărţile deoparte şi stinse lumina.

Da, se auzeau voci, dar nu-şi dădea seama de unde veneau. Stătea lungită în pat, pe întuneric, în camera înăbuşitoare; afară ţârâiau greierii şi înăuntru ticăia ceasul deşteptător. Simone aştepta să urce doamna şi să se retragă în camera ei. După aceea putea iar să citească.

Vocile răsunau acum în hol. Se auziră paşi în grădină; greierii amuţiră.

Simone sta culcată şi aştepta.

MISIUNEA

Sună. Simone alergă la uşă să deschidă. E domnul

Reynault, poştaşul, care cere o semnătură.

— O chem îndată pe doamna – spune Simone.

Dar domnul Reynault ia o înfăţişare ciudată:

— Nu – spune el, cu importanţă, aproape solemn. Dumneavoastră trebuie să semnaţi, domnişoară Simone – adăugă apoi şi-i arătă scrisoarea.

Scrisoarea semăna cu un ordin de chemare, dar e foarte mare şi parcă tot creşte, în timp ce domnul Reynault i-o ţine în faţă. Plicul e din hârtie groasă, scumpă şi are un sigiliu pe care scrie: „Libertate, egalitate, fraternitate", desigur, stema republicii.

— E ceva foarte important – mai zice poştaşul, şi îşi drege glasul. Uitaţi ce scrie aici: *afacere de stat*.

Simone priveşte şi simte cum îi bate inima. Scrisoarea o ademeneşte. Întinde cu teamă mâna să o ia.

— E într-adevăr pentru mine? întreabă ea, iar domnul Reynault ia poziţie de drepţi, duce mâna la chipiu şi răspunde:

— Scrie limpede şi lămurit. Până acum n-a primit nimeni de pe aici o asemenea scrisoare. E o cinste pentru întregul Saint-Martin.

Simone ţine în mână scrisoarea adresată ei. Evenimentul acesta a răscolit-o în toată fiinţa, simte că i s-au muiat picioarele. Se aşază.

Trebuie să citească scrisoarea în linişte. Aici e locul cel mai potrivit, are s-o citească imediat aici, în hol, altfel are s-o surprindă doamna. Arde de nerăbdare s-o deschidă, totuşi şovăie. O cuprinde un val de bucurie, apoi, peste o clipă, îi apasă inima o teamă cumplită de ceea ce ar putea să conţină scrisoarea. Ar tot vrea s-o deschidă, dar se teme. Apoi nici nu se poate să sfâşii cu degetul un plic atât de scump.

Dar iată, cuţitul mare, de fildeş, pentru deschis scrisorile e pe masa unchiului Prosper. Acum nu trebuie să

mai şoväie. Desface plicul.

Scrisoarea e scrisă cu slove vechi, iar prima literă a fiecărui aliniat e colorată în albastru, roşu şi auriu.

I se aduce la cunoştinţă să se prezinte la cartierul general al Dauphin-ului, în misiune specială. Şi „misiune specială” e subliniat.

Simone tremură din tot corpul şi o trec năduşelile. La cartierul general, în misiune specială! îi e tare teamă. Domnişoara Rousseil a spus întotdeauna că nu e o elevă bună şi chiar ea îşi dă seama că nu are aptitudini deosebite. „În misiune, specială”. Cum are să se descurce?

„Ce fel de misiune specială?” întreabă Simone, adresându-se scrisorii. Şi iată, vede scris limpede şi lămurit: „Domnişoara Planchard trebuie să-i arate Dauphin-ului care sunt adevăraţii duşmani ai Franţei. Domnişoara Planchard trebuie să-l sfătuiască pe Dauphin să lupte împotriva acestor duşmani. Domnişoara Planchard nu va lăsa spada din mână până când nu vor fi doborâte la pământ pentru totdeauna cele două sute de familii. Numai după aceea are dreptul domnişoara Planchard să-l ducă pe Dauphin la Reims şi să-l încoroneze. Semnat: Comitentul”.

Simone scapă scrisoarea în poală şi rămâne frântă pe banca din hol. O stăpâneşte o frică îngrozitoare. Au pierit toţi cei care au încercat să înfrângă cele două sute de familii. Jeanne a fost arsă pe rug, Jaurès a fost răpus, tatălui ei i-au făcut seama în pădurile din Congo, iar ea nu are decât cincisprezece ani, e mică şi neînsemnată, o rudă săracă, o servitoare pe care doamna o chinuieşte adesea cu toată politeţea, dar fără milă, cu cruzime. Cum va putea să aducă la îndeplinire o misiune atât de uriaşă?

Cu cât se gândeşte mai bine, cu atât o apasă mai mult misiunea pe care a primit-o. Întreabă scrisoarea de ce a ales-o comitentul tocmai pe ea. Şi dacă a făcut-o cu gânduri bune sau nu. Iar scrisoarea îi răspunde din nou. În

post-scriptum scrie limpede şi lămurit: „Nu te teme. Tatăl tău, care te iubeşte”.

Deodată simte că i s-a luat povara de pe inimă. E o zăpăcită. Ar fi trebuit să citească mai întâi scrisoarea până la capăt, nu să se lase cuprinsă de panică. Tatăl ei îi cere să continue activitatea pe care el n-a putut s-o ducă la capăt. E o ruşine că nu s-a gândit singură la lucrul acesta. Din fericire i-a trimis scrisoarea. E într-adevăr o mare cinste. „Cine, dacă nu tu? Şi când, dacă nu acum?”

Deodată îl vede pe şoferul Maurice uitându-se de la fereastra garajului şi rânjind. Bineînţeles, el nu ştie nimic. Mai crede şi acum că ea face parte dintre cei de la vila Monrepos, care socotesc că impertinenţa şi nesupunerea sunt cele mai grave crime. Tare o ispiteşte gândul să-i spună despre scrisoare! Dar are şi ea mândria ei. După ce îşi va aduce la îndeplinire misiunea, are să vadă el.

Iată însă că rânjeşte tot mai tare şi-i strigă ceva, nu înţelege ce, dar ştie că e o grosolănie, ca de obicei. Simone nu se mai poate stăpâni, intră în garaj, îl apucă pe Maurice de mâneca scurtei lui de piele şi spune: „Ascultă, Maurice, n-ai de ce râde cu atâta îngâmfare. Am primit o scrisoare de la cancelaria statului. Trebuie să plec la cartierul general în misiune specială”. Vorbeşte cât se poate de liniştit, de parcă i-ar împărtăşi ceva foarte obişnuit, de toate zilele.

Maurice rămâne o clipă uluit, de pe faţa lui mare piere orice zâmbet. Dar peste o clipă rânjeşte din nou şi, dând din mână dispreţuitor, ca de obicei, spune: „Asta să i-o spui bunicii dumitale, domnişoară. Ai primit o scrisoare! Trebuie să te duci la cartierul general! Palavre de-astea poate să îndruge oricine”. Simone e indignată, bagă mâna în coş să scoată scrisoarea şi să i-o arate. Dar n-o găseşte. Şoferul Maurice râde şi exclamă blând, dispreţuitor: „Ai văzut?!” şi se îndreaptă cu paşii lui mari, legănaţi, spre

duş.

Simone e zdrobită de ruşine. Doar n-a fost numai o părere. A citit scrisoarea, avea iniţialele colorate în albastru, roşu şi auriu. Şi a pus-o cu mâna ei în coş. Era atât de mare şi de solemnă, că deodată s-a îngreuiat coşul. Iar Maurice îşi închipuie acum desigur că a vrut să facă pe grozava, şi încă într-un chip atât de prostesc. De bună seamă că o dispreţuieşte şi mai mult. Se duce în camera de duş, se preface că nici n-o vede, de parcă n-ar fi acolo, şi lasă uşa deschisă. Simone nu ştie încotro să-şi îndrepte ochii de ruşine. Şi-acum se mai uită şi Henriette pe geam, râde de ea şi zice: „Sâc, sâc!”

Maurice stă sub duş, stropii deşi de apă îi acoperă tot trupul, aşa că nu se vede nimic, de altfel Simone nici nu se uită într-acolo, dar vâjâitul apei parcă spune cu dispreţ: „Ce fetişcană neroadă! Una ca asta vrea să se ducă la Dauphin! Să se întoarcă mai bine la vila Monrepos, că acolo e locul ei!”

Dar iată că deodată vine de afară un om prost îmbrăcat, cu faţa uscăţivă, cu părul stufos, blondroşcat, şi cu nenumărate cutişoare în jurul ochilor inteligenţi, albaştri-cenuşii. Se aşază pe bancă, pune picior peste picior şi-i spune cu blândeţe lui Maurice: „Ştii, domnule, eşti nedrept cu fetiţa mea. I-am trimis într-adevăr o scrisoare. N-ai de ce să te încrunţi, şi mai bine i-ai cere scuze cum se cuvine”. Maurice s-a înfăşurat repede într-un cearşaf de baie. În felul acesta caută să ascundă cât îi e de ruşine.

Simone însă e mândră. Mereu a fost nedreptăţită, mereu s-a spus despre ea în batjocură: „Nici nu se cunoaşte că Simone ar fi fata lui Pierre Planchard”. N-au văzut în ea decât pe nepoata săracă, pe servitoarea de la vila Monrepos. Căpitanul de oşti Baudricourt a făcut glume neruşinate pe socoteala ei şi a vrut să o lase în seama

soldaţilor. Dar acum comitentul a ales-o tocmai pe ea şi nimeni nu mai îndrăzneşte măcar să se gândească la vreo necuviinţă.

Simone porneşte către Cartierul general. Dailphin-ul îşi are cartierul general la Chinon; asta o ştie din cărţi. Şi ea cunoaşte bine drumul, trece pe la Saulieu şi Au tun. Dar îşi dă seama în curând că nu poate străbate şoselele înţesate de oameni. Strânge din dinţi şi începe să dea din coate; trebuie să răzbească, doar are o misiune de îndeplinit. Dar refugiaţii n-o lasă să treacă. Toţi îi sunt potrivnici. Mai ales unul îi stă în drum, băţos şi îndărătnic, un băiat de vreo paisprezece ani. Ea îi îndeasă în mână pachetul cu brânză „roblechon”, pe care a luat-o ca provizie pentru drum. Băiatul o priveşte însă răutăcios.

Ar trebui să le spună refugiaţilor că e de partea lor, să le vorbească de misiunea pe care a primit-o, să le arate scrisoarea. „Am venit să aduc mângâiere oamenilor de rând” – a spus Fecioara din Orléans, aşa scrie în cartea ei. Şi ea ar trebui să le vorbească refugiaţilor ca s-o lase să treacă.

Dar nu poate să vorbească, parcă ar avea un căluş în gură. Nici mâna nu poate s-o ridice, să le arate scrisoarea. Iar cei din jur stau şi ei muţi şi neclintiţi, ceea ce e poate mai neplăcut chiar decât propria-i muţenie. Tot convoiul de refugiaţi stă nemişcat, ca zugrăvit, motoarele nu zbârnâie, oamenii nu vorbesc, caii nu nechează. E îngrozitoare liniştea şi încremenirea pe care o simte în toată fiinţa ei, şi de jur-împrejur e ceva ce îi sfâşie inima.

De unde să ia putere ca să învingă o asemenea împotrivire?

Se agaţă cu toată nădejdea de scrisoare. Se gândeşte la comitent. Îşi adună toate puterile, ridică piciorul. Şi iată, acum poate să-l mişte, poate să meargă. Da, înaintează repede, drumul e liber; pe unde trece, oamenii se dau în

lături.

A şi ajuns la Chinon.

Dar aşa cum e îmbrăcată, în rochia verzuie cu dungi, năduşită, nu poate să se ducă la Dauphin. Trebuie să se spele mai întâi bine şi apoi să-şi cumpere o armură ca lumea şi să-şi comande un steag. Cică douăzeci şi cinci de livre costă steagul. Cât tace asta în banii de azi? E greu de socotit, desigur mai multe mii de franci, dar când e vorba de un lucru atât de important, nu te uiţi la bani.

Îi e cam teamă să se ducă singură la hotel, dar îşi face curaj şi, când ajunge la portar, spune de parcă ar fi ceva foarte firesc: „O cameră, şi o treceţi în contul guvernului, am venit pentru rezolvarea unor chestiuni de stat”. În acelaşi timp arată scrisoarea. Portarul e acela de la hotelul Bristol din Paris de pe vremea când a locuit acolo cu unchiul Prosper. Văzând scrisoarea, devine îndată foarte respectuos. Se repede şi patronul hotelului, este domnul Berthier de la „Hôtel de la Poste”, şi îi face o plecăciune mai adâncă decât în faţa celor mai bogaţi englezi şi o conduce imediat în camera lui Napoleon. Camerista îi face patul, cel în care a dormit odinioară Napoleon, numai că, fireşte, cu aşternutul schimbat, şi, istovită de atâta drum, Simone se lungeşte pentru o jumătate de oră, să se odihnească, închide ochii, ceasul ticăie şi greierii ţârâie.

Apoi vin domnii l’Agréable şi l’Utile ca să-i ia măsură pentru armură. Domnul l’Agréable se învârteşte în jurul ei şi măsoară. „Peste piept 87, peste şolduri 82” – spune el. Domnul l’Utile notează cu râvnî şi dă neostenit din gură: „Domnişoara va avea o armură pe cinste. Croită după măsură. Nu-i uşor cu atâta fierărie, dar pentru fiica lui Pierre Planchard ne dăm toată osteneala”.

Domnul VAgréable, în timp ce se învârteşte în jurul ei şi măsoară, o cam pipăie şi o strânge, dar e destul să-l

privească ţintă, că începe să fredoneze încetişor, cu candoare, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Apoi îi îmbracă armura şi o tot ciocănesc ca să se aşeze bine. Bubuiturile o obosesc, a stat prea mult în picioare, în afară de asta e tare ostenită de nenumăratele curse de peste zi ca să procure tot ce i-a poruncit doamna. Dar, în sfârşit, acum e gata.

Stă în faţa oglinzii. Nu-i mai lipsesc decât coiful şi steagul. Dar iată şi steagul. Da, i-l aduce Henriette.

Asta-i frumos din partea ei. Henriette e cam răzbunătoare şi Simone s-a temut întotdeauna că n-a uitat bătaia pe care i-a dat-o când i-a insultat tatăl. Acum s-a dovedit însă că e totuşi o prietenă bună şi că vine când ai nevoie de ea. Iat-o cum zâmbeşte şi cum flutură steagul mare! E tare drăguţă şi are faţa ca de ceară ca atunci, în sicriu.

Simone încearcă apoi coiful, care nu e de fapt decât o capelă triunghiulară cum poartă soldaţii, iar Henriette îi dă steagul şi-i zâmbeşte în oglindă.

După aceea Simone se află dinaintea scărilor cartierului general. Sunt scările palatului Élysée şi sus locuieşte preşedintele Lebrun. Când a fost la Paris, trecea adesea pe acolo, fiindcă hotelul Bristol era în apropiere.

Străjile îi cer să se legitimeze. Le arată scrisoarea. Străjile prezintă arma, o privesc cu respect şi spun: „Poftiţi sus, domnişoară, sunteţi aşteptată. Azi e o zi mare pentru Franţa”.

Simone începe să urce scările. Întâi e foarte uşor, apoi i se pare că treptele nu se mai termină, şi de altfel nici nu sunt scările de la Élysée, ci scările de la Notredame. Urcă în spirală şi tot urcă şi-i întreabă pe cei care coboară: „Câte trepte mai sunt?” Şi oamenii răspund: „Trei sute patruzeci şi două, domnişoară, e de mirare că nu ştiţi!” Şi iar mai urcă vreo cincizeci de trepte, şi iar

întreabă: „Câte trepte mai sunt?” Şi i se răspunde la fel de aspru şi dojenitor: „Trei sute patruzeci şi două”. Oricât urcă de mult, tot trei sute patruzeci şi două de trepte mai sunt până sus.

Se opreşte să mai răsufle, o doare spatele şi-i dau junghiuri prin coaste. Îi e tare teamă că n-o să poată rezista.

Începe din nou să urce, dar armura e prea grea şi steagul îi apasă umărul. Ar fi fost mai cuminte să fi comandat un steag mai mic şi mai ieftin. Simte că nu mai poate duce nici coşul cu scrisoarea. Când priveşte pe ferestrui în jos, vede acoperişurile castanii din Saint-Martin, pe care stau monştrii şi himerele de la Notredame, şi oricât urcă ea de sus, tot la aceeaşi înălţime rămân. Fără îndoială că nu va ajunge la timp. Iar dacă are s-o întrebe Daupliin-ul: „De ce ai întârziat?” nu o să ştie ce să-i răspundă. Şi de fapt a plecat îndată ce a primit scrisoarea.

Dar iată-l în faţa ei pe Dauphin, îl recunoaşte după uniforma neagră, cu fireturi argintii; e uniforma pe care o poartă subprefectul la festivităţi.

— Mai întâi stai jos şi răsuflă puţin, fetiţă dragă – îi spune Dauphin-ul, care are o voce subţire, cavernoasă, priveşte absent, dar se poartă amabil şi nu insuflă de loc frică. Frumos din partea dumitale – continuă apoi – că ai venit de îndată ce te-am chemat. Scrisoarea ţi-a ajuns în bune condiţii? Mă temeam că are să se rătăcească; ţara e într-o situaţie îngrozitoare şi nici la poştă lucrurile nu merg cum trebuie. Avem mare nevoie de dumneata, domnişoară.

Simone vorbeşte cu el ca de la egal la egal.

— L-aţi cunoscut pe tatăl meu, nu-i aşa, stimate Dauphin? îl întreabă cu familiaritate.

— Fireşte – îi răspunde Dauphin-ul. I-am dat multe însărcinări, mi-a adus mari servicii. Ultima dată l-am trimis

în Congo şi nu s-a mai întors. E un adevărat mister. Poliţia mea n-a putut descoperi nimic. Mă tem că şi ea e coruptă. Să rămână între noi, dar bănuiesc că cele două sute de familii, domnii de la „Banque de France”, marii industriaşi şi aristocraţia au pus să-l otrăvească, pentru că nu le conveneau rezultatele cercetărilor lui. Întotdeauna am avut greutăţi cu cele două sute de familii, şi mai ales cu familia 97. Când cauţi, omoruri prin otrăvire, lagăre de concentrare, trecerea oamenilor de rând prin foc şi sabie. Eu n-am nicio vină. Dimpotrivă, tare aş vrea să merit denumirea de *cel bun*. Dar dacă lucrurile nu se schimbă, va trebui să rămân doar Carol al VII-lea.

Simone îl priveşte prietenos, aproape cu milă. Domnul Xavier a avut deci dreptate. Dauphin-ul e în fond un om cumsecade, numai că are o fire şovăitoare, slabă, şi nu e în stare să-şi ducă la îndeplinire intenţiile bune.

Simone ar vrea să-i spună câteva vorbe de consolare, să-l încurajeze, dar chiar în clipa aceea sună telefonul. Cu faţa sa obosită, tristă, cu sprâncenele arcuite a uimire şi oarecum iritat, Dauphin-ul ridică receptorul şi răspunde. Începe o conversaţie care pare că nu se mai termină, şi încă într-o limbă străină. Simone crede mai întâi că vorbeşte latineşte, dar apoi i se pare că-i mai curând englezeşte sau nemţeşte. Tare ar vrea să ştie cu cine vorbeşte. Probabil cu cei de la marile carteluri. Ei ştiu totul, au mii de urechi. Se vede că au aflat despre această audienţă şi vor să o saboteze. Acum e aproape sigură că vocea cârâită din telefon o a marchizului, a cumplitului căpitan de oşti La Trémoille, care vrea s-o doboare ca să-şi poată transporta cu bine vinurile la Bayonne. Simone ascultă cu încordare. Dar Dauphin-ul îşi întrerupe convorbirea, o priveşte supărat şi spune:

— Nu fi impertinentă – iar ea se ruşinează şi roşeşte.

În sfârşit închide telefonul oftând şi se întoarce iarăşi

spre ea. Acum a venit momentul. Simone trebuie să-şi îndeplinească misiunea, să-l determine pe Dauphin să fie de acord cu propunerea unei lupte decisive, pe viaţă şi pe moarte, împotriva celor două sute de familii.

Simone stă şi chibzuieşte cum ar fi mai bine să procedeze pentru a-l determina pe Dauphin, care nu prea are curaj şi dă întotdeauna înapoi în faţa greutăţilor, să ia o hotărâre precisă. Dar în timp ce o frământă aceste gânduri, îşi dă deodată seama, consternată, că el a şi uitat de prezenţa ei. S-a aşezat la masă şi a început să mănânce clătite. Ca să-i atragă atenţia că e acolo, se apropie de el. Atunci vede deodată că urechea lui dreaptă e ascuţită în partea de sus şi îngroşată, şi o cuprinde o spaimă cumplită.

Dar nu-i e îngăduit să se piardă atât de repede cu firea. Se gândeşte la marea ei misiune şi îşi face curaj.

— Slăvite Dauphin – spune cu hotărâre – lucrurile nu mai pot merge ca până acum. În felul cum procedaţi dumneavoastră n o scoateţi la capăt cu ei. Sunt nişte bestii rafinate, nişte escroci ordinari. Fără îndoială că un Hitler, care le promite 60 de ore de lucru pe săptămână, le e mai drag decât regele Franţei, care vrea ca poporul să aibă în fiecare duminică o găină pe masă, iar săptămână de lucru să fie de 40 de ore. N-are rost, aşadar, să le ţineţi unor mizerabili ca aceştia, în latineşte, discursuri înălţătoare despre libertate. Ăstora trebuie să le daţi la cap. Interziceţi exportul de capital şi nu mai îngăduiţi domnilor de la „Comite des Forges” să vândă oţel nemţilor. Vă cer să faceţi măcar atâta lucru. Da, da, vorbesc serios, nu mă priviţi aşa. Am venit să aduc mângâiere oamenilor de rând. Nu aruncaţi mereu tot greul pe cei de jos, mai stoarceţi-i şi pe cei de sus. Ba chiar ar. trebui să-i stârpiţi. Aşa spun toţi la garaj, şi mai cu seamă şoferul Maurice, care cunoaşte o mulţime de date cât se poate de exacte. Dacă nu-i veţi

stârpi, până la urmă veţi fi şi dumneavoastră trădat şi jertfit ca noi.

Dauphin-ul e neplăcut impresionat.

— Asta nu mă priveşte – spune el. Nu mă interesează chestiunile economice, asta e treaba specialiştilor. Eu sunt rege, rolul meu e să reprezint. Fiecare cu atribuţiile lui. Eu vorbesc mai multe limbi. N-ai auzit adineauri cum vorbeam latineşte la telefon? Dacă m-aş amesteca însă în treburile domnilor de la „Banque de France”, ar fi o impertinenţă din partea mea. Nu, nu, du-te cu pretenţiile tale la şoferul Maurice, pe care se pare că-l apreciezi foarte mult. La mine n-ai ce căuta – încheie el, jignit.

Simone se învinuieşte în sinea ei. N-a vrut să-l supere pe Dauphin. El nutreşte gânduri bune, dar e prudent fiindcă depinde de doamna. Iată ce înfăţişare plăcută are acum, cu părul lui blond-roşcat şi des, cu ochii frumoşi, cenuşii-albaştri, şi cu sprâncenele stufoase. De altfel Dauphin-ul a fost întotdeauna foarte prietenos cu ea. La Paris nu ştia ce bucurii să-i mai facă.

Şi acum parcă regretă că i-a răspuns atât de aspru.

— Ştii, micuţa mea – schimbă el tonul, vorbindu-i confidenţial ca unui om matur – cu cele două sute de familii nu merge chiar aşa de uşor cum îşi închipuie Maurice. Sunt foarte colţoase, mai ales familia 97, şi dacă le ţin prea din scurt, fac uz de relaţiile lor internaţionale şi până la urmă mi se taie salariul meu de rege.

Simone şi-a învins între timp sentimentul nepermis de compătimire. Strânge cu putere steagul, care acum e mare şi roşu ca al lui Jaurès, se propteşte în picioare, dârză, dinaintea Dauphin-ului şi cu vocea ei frumoasă, adâncă, îi spune hotărât:

— Fiţi energic, mărite Dauphin! Dacă veţi scutura cum trebuie cele două sute de familii, să vedeţi ce repede se supun. La urma urmei, domnii aceia nu sunt numai

negustori, ci şi francezi.

Dar argumentul acesta nu pare să prindă la Dauphin.

— Francezi! repetă el, cu amară ironie. Francezi! Franţa! Ce e Franţa? Sunt tot atâtea Franţe câte clase sociale. Şi ţăranii, şi muncitorii, şi cele două sute de familii vorbesc mereu despre Franţa, dar fiecare dă acestui cuvânt alt înţeles. Eu atâta ştiu: că cele două sute de familii, când spun Franţa, se gândesc la profituri mai mari şi dări mai mici.

Simone îl priveşte pe Dauphin cu ardoare, plină de zel. Trebuie să-i învingă apatia, timiditatea: aceasta e misiunea ei. Trebuie să facă în aşa fel, încât flecarul acesta să devină Carol al VII-lea, regele Franţei. De aceea i-a trimis ei comitentul scrisoarea.

— Nu – strigă ea – nu vă e îngăduit să vorbiţi uşa, mărite Dauphin! Nici măcar să gândiţi una ca asta! Franţa nu e o vorbă goală, ştiţi prea bine. Apoi, arătând spre steag, spune răspicat şi tare: Franţa, patria noastră, s-a format în decurs de veacuri din dureri comune şi din năzuinţe comune. Fără îndoială, există luptă de clasă, adânci contradicţii sociale, dar ele nu schimbă noţiunea de patrie.

Cuvintele acestea, după cum se vede, îl impresionează pe Dauphin. Începe să se plimbe de colo până colo cu paşi iuţi, energici de-i fâl fâie mantia de purpură pusă peste uniforma neagră, cu fireturi argintii.

— Eşti foarte convingătoare, Jeanne – zice după câtva timp şi o priveşte încântat.

— Simone roşeşte la gândul că el crede, desigur, că ceea ce a spus sunt vorbele ei. Nu poate accepta aşa ceva, nu vrea să se împăuneze cu penele altora.

— Dar acestea nu-s cuvintele mele – spune cu ardoare – au fost rostite de Jaurès.

— Bine, totuşi au căpătat atâta forţă datorită glasului

tău frumos – răspunde Dauphin-ul şi o mângâie prietenos. Apoi îi spune solemn: Ai să pleci pe front – şi o mângâie din nou.

Pe Simone o cam supără că Daivphin-ul o mângâie, dar nemulţumirea aceasta e prea mică pe lângă bucuria care-i umple inima. Aşadar, n-a avut nicio importanţă că e slabă ca un ogar. L-a făcut totuşi pe omul acela dificil să ia o hotărâre.

Iat-o pe front!

Toţi generalii despre care a citit în cărţi sunt acolo, toţi conetabilii, mareşalii şi amiralii. Raporturile cu ei s-au realizat mai uşor decât şi-ar fi închipuit. Simone le vorbeşte simplu, cum gândeşte, fără să-şi pună pavăză gurii, dar nimeni nu se scandalizează că n-are maniere distinse, că nu se poartă cum e obiceiul în societatea unor seniori cu nume răsunătoare şi titluri atât de mari.

Mai greu e să-i determine să poarte cu adevărat război. Simone ştie precis cum trebuie să se acţioneze şi o spune lămurit. Generalii o aprobă, dar numai atât. Dimpotrivă, lucrurile se desfăşoară cu totul altfel. Ei zic că n-au înţeles-o şi, oricât ar încerca să-i abată de pe drumul lor, *nu vor* să înţeleagă. Simone simt” că toţi îi sunt potrivnici. Desigur, mulţi dintre generali au fost cumpăraţi de cele două sute de familii şi le-ar conveni să învingă naziştii. Simone îşi dă seama de acest lucru, dar cum să-l dovedească?

Vede cu ochii ei cum dumnealor uneltesc cu avocaţii, care vin gătiţi în robă neagră, cu tocă pe cap şi colerete la gât. Printre avocaţi se află şi maestrul Levautour, care, prin intrigării, l-a doborât pe tatăl ei. Şi acum este foarte influent. Gras, chel, bine îmbrăcat, se îndreaptă când spre un general, când spre altul. Dinaintea burţii mari şi-a atârnat firma de aramă pe care scrie: „Charles-Marie Levautour, avocat şi notar”, în primul rând pentru ca toată

lumea să ştie cine e, şi apoi ca să nu mai cheltuiască bani pentru armură. Simone îl întreabă cu asprime:

— Ce cauţi dumneata aici, domnule?

El îi răspunde însă:

— Vedeţi, domnişoară, ducele de la Trémoille, domnul mareşal, a binevoit personal să mă cheme – şi îi arată un bilet enorm de liberă trecere.

Ducele de la Trémoille zâmbeşte cu o amabilitate prefăcută. Simone şi-a dat imediat seama că el e de fapt marchizul. Îi şopteşte aceasta şi Dauphin-ului şi-i spune că ducele e un fascist care unelteşte cu cei de la cartelul oţelului de dincolo de Rin şi că e mituit de englezi, care trec pe numele lui cele mai valoroase podgorii.

— Ce vrei să fac, domnişoară? întreabă Dauphin-ul. Dacă i-aş alunga pe toţi câţi sunt corupţi… – adaugă apoi şi dă din umeri cu înţeles.

Simone caută din ochi pe cei câţiva prieteni pe care îi are. Îi cunoaşte bine, a citit în cărţi cine îi sunt prieteni adevăraţi. Dar unul dintre ei lipseşte, tocmai cel care îi stârneşte mai mult interesul, Gilles de Rais, marele, nelegiuitul, răsfăţatul om de viaţă, cel cu copiii-cântâreţi, cu actorii, cu mulţimea de femei şi de cărţi. Dar el nu-i nicăieri şi Simone nu îndrăzneşte să-i întrebe pe ceilalţi unde e.

Are s-o întrebe pe Henriette. Întotdeauna ei i-a cerut să-i lămurească marile taine: cum e cu bărbaţii, cum se fac copiii, şi Henriette întotdeauna a ştiut şi i-a spus în şoaptă. Şi acum poate să-i răspundă precis.

— E aici, la cartierul general – îi şopteşte – vine îndată; e tare curios să te vadă.

Iată-l că şi soseşte; e uşor să-l recunoşti: are mustaţa albastră. Iese agale din garaj, cu paşi legănaţi. A făcut probabil duş, că tare mult se îngrijeşte – face câte şapte-opt duşuri pe zi – şi miroase de parcă ar fi prăvălia

frizerului Armand. Dar şi mai mult răspândeşte în jur miros de piele. De altfel şi poartă o scurtă de piele.

Când îi vede scurta, Simone tresare. A bănuit ea că Gilles de Rais e şoferul Maurice, şi fără îndoială că îndată va spune iarăşi cine ştie ce grosolănie.

Iată, s-a şi oprit în faţa ei. Obraznic, pune mâna în şold, o priveşte de sus până jos şi zice:

— Ei, domnişoară nepoată, ce zici? Ce-ar fi să facem o mică plimbare pe lună? Dar cu unul ca mine, fireşte, nu catadicseşte să se plimbe domnişoara. Face parte din tabăra cealaltă, e de la vila Monrepos!

Acum ar trebui să-i spună limpede şi răspicat că a venit să aducă mângâiere oamenilor de rând. Dar nu poate. În faţa generalilor măreţi nu s-a sfiit câtuşi de puţin. Dar în faţa acestui om nu poate să scoată o vorbă. Stă mută, copleşită, toţi aşteaptă să audă ce are să-i răspundă. Gilles de Rais, cu faţa lui mare, o priveşte obraznic, ţinând mâna în şold. Generalii zâmbesc văzând timiditatea care a cuprins-o. Dacă nu spune repede ceva, s-a zis pentru totdeauna cu autoritatea ei.

Dar în clipa aceasta intervine Étienne. Fără să şovăie – nici nu l-ar fi crezut atât de curajos – se apropie de Gilles de Rais şi-i spune:

— Ce-aveţi cu doamna, domnule? I-aţi fost măcar prezentat?

Pare foarte tânăr faţă de voinicul Gilles de Rais, la drept vorbind nici nu-i decât un băieţandru de şaisprezece ani, deşirai şi tare subţirel. Desigur că Gilles de Rais n-are să înghită afrontul.

Totuşi Gilles de Rais nici nu se gândeşte să facă scandal. Râde numai, îl ia pe Étienne pe după umeri şi-i spune cu blândeţe:

— Dar, prietene dragă, nu-i adevărat că domnişoara e de la vila Monrepos? Unde dormi, acolo ţi-e locul. Şi ea

unde doarme?

Apoi toată lumea se duce la culcare. Simone doarme într-un cort cu mai mulţi generali – aşa e pe front. Îi pare bine că şi-a pus – pantalonii de culoare verde închis, fără să ţină seama de doamna, care socoteşte că nu se cade să porţi pantaloni în timp de război. Ar fi fost însă neplăcut să fie în rochie acum noaptea, în cort, printre atâţia bărbaţi.

Se simte tare obosită. A avut mult de lucru peste zi, a făcut cumpărături pentru doamna, a avut întrevederea cu Dauphin-ul, a lucrat la grădină, a luat parte la consiliul de război. Îi e teamă să nu sforăie, că ar face impresie urâtă. După cum constată, generalii nu sforăie. E şi firesc, sunt oameni de seamă, cu educaţie. De altfel, cum se răsucesc mereu de pe o parte pe alta, fiindcă e incomod să dormi strâns în armură, le zornăie zalele, şi chiar dacă Simone ar sforăi, nu s-ar auzi.

Simte că va trebui să se ducă afară. E foarte neplăcut; generalii vor întoarce capul după ea aşa cum fac bărbaţii la „Café Napoleon” când te duci la toaletă. Ar lua-o cel puţin pe Henriette cu ea, fiindcă în două e întotdeauna mai bine, dar, din păcate, Henriette nu-i acolo. Se strecoară, aşadar, singură, încet, pe nesimţite, printre rândurile celor care dorm, dar n-are cum face să nu-i zornăie armura. În curând se trezesc toţi şi Gilles de Rais zâmbeşte răsucindu-şi mustaţa albastră. Din fericire apare din nou Étienne, care o îmbărbătează:

— Nu te teme, Simone. Dacă spune o vorbă murdară, îl bat de îl las lat.

Simone se întinde. Greierii ţârâie şi ceasul ticăie. Simone se întoarce pe partea cealaltă.

Acum e plină zi, se dă o luptă şi Simone se află în mijlocul ei, cu steagul. Tancurile se apropie legănându-se greoaie, tot tancuri de-ale duşmanilor, vreo câteva mii, şi sunt construite din oţel francez, iar cerul nici nu se vede, îl

acoperă mulţimea de avioane duşmane, construite din aluminiu francez. Dar Simone flutură într-una steagul, şi chiar dacă ar veni încă pe atâtea tancuri duşmane, oamenii de rând din Franţa nu dau înapoi, şi dacă sunt doborâţi o sută, vin în locul lor două sute, şi Simone îşi flutură într-una steagul.

După aceea urmează un consiliu de război, un foarte mare sfat de război. Biroul particular al unchiului Prosper deviné neîncăpător. Sala creşte neîncetat, acunn e subprefectura, acum biserica Saint-Lazare, acum Notredame. Prezidează Dauphin-ul, care poartă iar uniforma cea neagră cu fireturi argintii. Lung şi uscăţiv, stă încovoiat, priveşte obosit, neajutorat, cu ochii lui spălăciţi, adunarea şi îşi face de lucru cu rozeta de la butonieră. Toţi generalii pe care îi cunoaşte Simone sunt de faţă, şi mareşalul Pétain şi, firește, nu numai generalii, ci şi domnul Berthier, de la „Hotel de la Poste”, şi domnii Amiot şi Laroche, şi Raimu, şi Peyroux, iar domnul Grasset de la „Café Napoleon” trece de la unul la altul, face câte o plecăciune şi îi întreabă cum se simt. Mai sunt apoi şi aici o mulţime de avocaţi în robă, cu tocă pe cap, şi dintre ei nu-lipseşte, bineînţeles, maestrul Levautour. Ei intră şi ies, îşi arată unul altuia acte, se învârtesc aferaţi pe lângă generali, le aduc documente, cecuri şi şuşotesc.

Dauphin-ul deschide adunarea cu o cuvântare în limba latină. Aduce la cunoştinţă că domnişoara PI a rich ard cere, la îndemnul tatălui ei, să se dea imediat şi cu toată energia lupta decisivă pentru terminarea războiului; vorbeşte cât se poate de savant şi propune să se treacă la dezbateri. Îndată se şi ridică ducele de la Trémoille, şi de data aceasta marchizul e mai nesuferit ca oricând.

— Am cea mai mare admiraţie pentru geniul dumneavoastră, domnişoară – spune cu vocea lui dogită şi se loveşte cu cravaşa peste cizme. Dar arta războiului e

supusă unor anumite legi ce nu se pot învăţa de pe o zi pe alta; ele au fost studiate de strămoşii noştri cu trudă, de-a lungul a nouă sute de ani. Să tot ataci ar fi foarte simplu. Dar până şi marele meu predecesor, înainte de a zdrobi duşmanul pe câmpiile Catalonice, l-a slăbit mai întâi printr-o bine chibzuită şi subtilă stratagemă de neintervenţie. Încet-încet, departe ajungi, spun toţi experţii militari. Nu-i aşa, domnule mareşal? întreabă pe generalul Pétain.

Bătrânul general se ridică şi, cu vocea lui casantă, venerabilă, declară:

— Da, camarade. Suntem pierduţi, trebuie să ne predăm. Am spus-o şi în războiul de o sută de ani, şi la Verdun, şi o spun şi acum. Pe cuvântul meu de militar.

Maestrul Levautour se ridică şi el îndată şi vorbeşte pe un ton compătimitor, cu ironie:

— Domnişoara Planchard a moştenit caracterul violent al tatălui său. Văd că s-a îmbrăcat din nou în pantalonii ei verzi, deşi doamna i-a spus răspicat că nu-i cuviincios să umble aşa în timp de război. Dar Simone n-are niciun respect pentru marile tradiţii. E din fire o răzvrătită. Aşa a fost şi răposatul ei tată, de aceea s-a dus de râpă şi şi-a găsit moartea.

Deodată, toţi se înghesuie lângă Dauphin şi încep să-i şoptească de zor la ureche, iar cei din Saint-Martin, domnii Amiot şi Laroche, domnii l’Utile şi VAgréable, ca şi ceilalţi, se uită încruntaţi la Simone. Unchiul Prosper însă refuză să ia atitudine şi spune:

— Eu sunt om de afaceri şi, ca atare, mă abţin de la vot.

Simone se simte foarte singură. Îşi dă din nou seama cât de greu e să-şi îndeplinească misiunea şi să ia apărarea oamenilor de rând împotriva coaliţiei atât de puternice a celor două sute de familii şi a celor două milioane de rentieri. Se tot linguşesc pe lângă Dauphin şi-i şoptesc la

ureche din dreapta, din stânga, de jos şi de sus. Iar faţa lui e tot mai ostenită, ochii tot mai spălăciţi şi sprâncenele tot mai ridicate. Acum se întoarce spre ea şi spune:

— Aud că nu mai avem bani să continuăm războiul. Dacă mai luptăm, trebuie să pun noi impozite, pe care vor trebui, fireşte, să le suporte oamenii de rând. Cele două sute de familii spun că sunt sleite şi că le e cu neputinţă să mai finanţeze.

— Cu neputinţă, exclus! întăresc ducele de la Trémoille, notarul Levautour şi toate cele două sute de familii, dar mai cu seamă familia 97. Iar cele două milioane de rentieri înalţă un strigăt puternic de jale şi ridică, apărându-se, patru milioane de mâini. Mareşalul Pétain spune:

— Întotdeauna e bine să te predai.

— Vezi! exclamă abătut Dauphin-ul, adresându-se Simonei şi pipăindu-şi în neştire rozeta Legiunii de Onoare de la butonieră. Franţa nu vrea. Franţa doreşte să se pună capăt războiului.

Acum intervine însă Gilles de Rais. Pune mâna în şold şi spune cu glasul limpede şi strident:

— Franţa, preamărite Dauphin? Ceea ce aveţi în faţa ochilor nu e Franţa. Franţa acestor domni nu e Franţa noastră.

Deodată apare şi moş Bastide; scund, vioi, cu părul alb ca neaua şi faţa îmbujorată, se plimbă de colo-colo cu capul ridicat agresiv şi citează versuri din Victor Hugo şi fraze de-ale lui Jean Jaurès. Toţi zâmbesc însă compătimitor, clatină din cap şi-şi spun: „Săracul, e senil!”

Simone fierbe de mânie. Îşi dă seama că moş Bastide are dreptate, deşi e bătrân şi poate cam ramolit, de aceea încruntă din sprâncene şi se uită posomorâtă la Dauphin.

— Să vă fie ruşine, mărite Dauphin! Ştiţi bine că Franţa e cu totul altceva decât ceea ce trăncănesc

dumnealor – spune ea, arătând cu dispreţ către cele două sute de familii şi către rentieri. În fond, doar cele două sute de familii au secătuit ţara. Îi prind pe ţărani şi, dacă aceştia nu pot să plătească dobânzile pe ipoteci, îi spânzură de ulm, lăsându-i pradă lupilor. Şi-apoi nu înţeleg cum puteţi pleca urechea la afurisitul acesta de notar Levautour!

Maestrul Levautour, auzind-o, se înfurie, începe să ţipe şi dă buzna împreună cu o mulţime de alţi avocaţi; toată catedrala Notredame e acum plină de ei, robele negre le fâlfâie, nu se mai văd decât robe negre şi colerete albe. Simone bagă de seamă cu groază că mulţi dintre ei au capete de pasăre, iar când se uită mai bine, vede în robă şi tocă şi câţiva din monştrii de pe acoperişul catedralei Notredame.

Iar maestrul Levautour scoate o foaie mare de hârtie de după firma de aramă pe care o poartă drept scut şi anunţă cu glas de pasăre cârâitor:

— Aceasta e o propunere de pace din partea potrivnicului. A sosit chiar acum. E foarte avantajoasă. Ar fi o crimă să respingem această propunere şi să continuăm războiul. Franţa vrea pace!

Strigă cât poate cu glasul lui cârâitor de pasăre şi toţi monştrii de la Notredame îşi fâlfâie robele negre şi cârâie în cor: „Franţa vrea pace!” Dauphin-ul pare foarte obosit şi concesiv, ridică cu regret din umeri şi e gata să spună: „Bine, să facem pace!”

Dar Simone apucă steagul şi, dârză, cu fruntea sus, strigă:

— Franţa vrea pace? îşi dă seama că întreaga catedrală răsună de bubuitul glasului ei plin de dispreţ. Se întoarce apoi către avocaţi, către cele două sute de familii şi cele două milioane de rentieri şi izbucneşte furioasă: Franţa? Ce ştiţi voi despre Franţa?

Şi deodată, ceea ce nu s-a priceput să exprime până acum îi apare cât se poate de limpede. Într-o clipă ştie precis ce înseamnă Franţa şi e în stare să o spună. Avocaţii o privesc fioros cu chipurile lor de păsări şi bat spre ea din ciocurile lor enorme, ascuţite. Cele două sute de familii lovesc cu spadele în armurile lor de aur, care zornăie, rentierii se văicăresc urlând strident de te seacă la inimă, iar în spatele lor se zăreşte unchiul Prosper, cu faţa înspăimântată, imploratoare, şi mai departe, în fund, se vede chipul înfricoşător, voluminos, împietrit ca o mască al doamnei. Dar Simone nu se teme de nimeni şi de nimic, nici măcar de faptul că ar putea să-l nemulţumească pe unchiul Prosper. Ea are misiunea să-l *îmbărbăteze* pe Dauphin, ca să nu se dea bătut, să nu încheie o pace dureroasă, şi acum ştie ce să spună, acum ştie ce înseamnă Franţa.

Începe să vorbească. Nu şi-a făcut niciun plan, habar n-are cum va continua, ba uneori nici nu-şi dă seama în ce limbă vorbeşte, tot ce ştie e că acum vorbele îi vin de la sine, că acum îi e dat să vorbească, şi încă cu elocvenţă.

Vorbeşte despre cele două sute de familii. Spune că au dat peste Franţa, care-i ca o vie de viţă nobilă, asemenea unor gângănii, şi s-au cuibărit în via aceasta încântătoare, au atacat-o şi au atras şi celelalte gângănii de pe lume acolo.

— Nu le răbdaţi! strigă Simone. Afum aţi-le cu pucioasă! Iar dacă nu se poate altfel, smulgeţi din rădăcină butucii atinşi, pu neţi-i pe foc şi salvaţi via cea frumoasă, salvaţi Franţa! Folosiţi din plin barda, încingeţi focurile!

Simone vorbeşte sumbru, înflăcărat, toţi mt amuţit, iar domnişoara Rousseil, profesoara, care e de faţă, clatină la început tare din cap, apoi stă însă cât se poate de liniştită şi ascultă plină de entuziasm. Duşmanii se fac tot mai mici, faţa mare a doamnei dispare, cele două milioane

de rentieri lasă mâinile jos, armurile de aur ale celor două sute de familii pălesc, avocaţii îşi adună aripile negre ale robelor şi se întorc tăcuţi, pe furiş, pe acoperişul catedralei.

Simone vede în jur tot mai multe feţe încântate, deodată au apărut toţi prietenii ei, Étienne o priveşte cu admiraţie, faţa zbârcită, îmbujorată a lui moş Bastide străluceşte de bucurie, iar Gilles de Rais îşi răsuceşte mustaţa şi spune cu glas sonor, strident:

— Ehei, acuma ştiu că le-a spus-o! Acum a arătat ce poate! De data asta s-a văzut că e fata lui Pierre Planchard!

Dauphin-ul are din nou pe umeri mantia de purpură, faţa îi e viguroasă, iar ochii albaştri-cenuşii strălucesc prietenoşi sub sprâncenele dese, blond-roşcate. Cu voce răsunătoare declară:

— M-ai convins, draga mea Simone. Am să-ţi dau, fireşte, şi bani, şi oaste. Doamna n-are decât să spună ce-o vrea.

Acum a şi început marşul. Simone se află în tancul din frunte. Dar înaintea ei zboară o făptură mare, luminoasă, în plin avânt, cu atâta repeziciune, încât i se umflă veşmântul, şi Simone îşi dă seama că e zeiţa ei, zeiţa victoriei. Acum n – o să-i mai scape, acum are, în sfârşit, prilejul să-i vadă capul şi să afle cine-i făptura aceea care zboară. Tremură de nerăbdare. Pune tancul în cea mai mare viteză, dar maşina greoaie se poticneşte şi se clatină şi nu e în stare să o a [ungă. Câteodată Simone se apropie binişor, dar numai fiindcă zeiţa şi-a încetinit zborul, după aceea însă zboară şi mai repede. E limpede că zeiţa vrea să glumească cu Simone. Iată însă că întoarce în sfârşit capul, îi zâmbeşte, s-ar putea spune ştrengăreşte, şi Simone vede – după cum bănuise de altfel – faţa palidă şi drăgălaşă a Henriettei.

Simone e fericită, inima îi bate atât de tare, încât e gata să-i spargă coşul pieptului. Se simte uşoară ca un fulg. Acum ştie ce înseamnă izbânda, ştie ce înseamnă Franţa, ştie ce înseamnă libertate, egalitate, fraternitate.

Apoi se pomeneşte deodată la cinematograf, unde sunt prezentate evenimentele săptămânii. Vede pe ecran o săgeată care înaintează şerpuind de la o localitate la alta, ilustrând astfel ofensiva dată de ea, vede cum se bucură copiii că n-au şcoală, fiindcă se sărbătoresc izbânzile dobândite de ea, vede cum în toată lumea oamenii nu mai prididesc să înfigă steguleţe pe hărţi şi să marcheze oraşele cucerite de ea. Totuşi Simone stă şi priveşte toate acestea din fundul sălii, pitindu-se emoţionată, fericită.

După aceea ticăitul ceasului deşteptător devine tot mai puternic, până răsună ca un dangăt impetuos de clopote. Se vesteşte încoronarea Dauphin-ului la Reims. Catedrala e greu lovită de ghiulele, are spărturi mari, aşa că soarele pătrunde prin acoperiş şi toată asistenţa, îmbrăcată în haine de sărbătoare, năduşeşte amarnic. Dar nimănui nu-i pasă. Clopotele sună, cerul e străbătut de avioane, greierii ţârâie, muzica intonează Marsilieza şi toţi cântă în cor.

Simone, în armură, îmbrăcată în pantalonii ei verzi, flutură steagul; acum se vede că a făcut totuşi bine că a dat pe el douăzeci şi cinci de livre şi nu s-a scumpit la bani.

Priveşte în jur, căutând din ochi persoane cunoscute. Deodată îl vede venind pe Gilles de Rais, care pune mâna în şold şi spune:

— Eşti de-a noastră, domnişoară. Am fost nedrept cu dumneata. Te rog să mă ierţi.

Simone e tare curioasă dacă a venit şi unchiul Prosper. Desigur că nu i-a dat voie doamna. Totuşi, iată-l. Luând o înfăţişare maiestuoasă, privind şmechereşte, dar oarecum jenat, se apropie de ea şi-i dă pe furiş o palmă

prietenească peste pantalonii verzi. Simone e cam încurcată, totuşi se bucură din toată inima că se află şi el acolo.

Dar când o învăluie cu priviri strălucitoare şi-i vede ochii cenuşii, înconjuraţi de cutişoare, îşi dă seama, cu o spaimă nespus de dulce, că de fapt nu e unchiul Prosper, ci tatăl ei, Pierre Planchard. Şi tatăl ei îi spune:

— Ai făcut treabă bună, fetiţo! Sunt mulţumit de tine. Eşti ou adevărat fata mea.

Simone e neruşinat de fericită, mai fericită decât îi este *îngăduit* unui om.

PARTEA A DOUA

ACŢIUNEA

ÎNTÂMPLAREA DE LA POD

Simone stătea în bucătărie pe un scăunaş, îndoită puţin de spate, cu mâinile puternice şi slabe în poală. Mâncase de prânz în bucătărie, ca de obicei, împreună cu doamna, apoi, după ce bătrâna se retrăsese în camera ei, spălase vasele. Acum sfârşise treaba şi, cum nu i se mai în timpi a se de multă vreme, n-avea nimic de făcut. Nu trebuia să se ducă în oraş, ca în fiecare după-amiază, fiindcă nu mai era chip să cumpere ori să comande ceva. Îi rămâneau câteva ore în care putea să facă ce pofteşte.

Era o senzaţie neobişnuită. Simone privea absentă, cu faţa inexpresivă, oarecum uimită, grădina frumuşică, bine îngrijită, care strălucea în soarele puternic al după-amiezii.

Deodată simţi până în adâncul sufletului cât de ciudată era situaţia în care se afla. Şedea pe scăunaş şi trândăvea, în casă domnea liniştea şi buna rânduială, grădina din faţa ei, frumoasă, cu tufele bine întreţinute şi trandafirii îngrijiţi, îmbia la tihnă, iar de jur-împrejur Franţa toată era sfâşiată şi schingiuită.

Stătu aşa o vreme destul de îndelungată. Nu se putea

deprinde cu situaţia aceasta nouă, de a nu fi hărţuită, de a nu avea de îndeplinit cât mai repede o treabă. În cele din urmă se ridică de pe scăunaş, se întinse şi se duse în camera ei.

Acum, îndată după-amiază, era înăbuşitor de cald sus la ea. Se aşeză pe marginea patului. În faţa ei, pe sipet, deasupra altor cărţi, se aflau ultimele trei volume pe care i le dăduse moş Bastide. Ce să facă? Să citească? întinse mâna dupî o carte, dar şovăi şi şi-o trase înapoi.

Se simţea aproape stingherită că nu trebuia să se ducă în oraş. Îi venea greu să stea fără nicio treabă şi să aştepte, când în toată ţara aveau loc evenimente mari, îngrozitoare. În oraş se simţea mai aproape de cele ce se petreceau. E drept că ceea ce vedea şi auzea acolo îi sfâşia inima, dar era mai chinuitor să nu vadă şi să nu afle nimic.

Doamna socotea desigur ca de la sine înţeles că va rămâne azi acasă. Ce-ar fi totuşi să plece în oraş? Dacă s-ar duce de capul ei să mai caute câte ceva? Piper aveau cam puţin şi apoi nu strica să mai ia vreo două-trei cutii de lapte condensat. S-ar putea să mai găsească una alta la „Café Napoleon” sau la „Beaumont”. Se hotărî deci să plece.

Luând pentru întâia oară singură hotărârea, deveni mai curajoasă. Doamna zicea că nu se cade să poarte în vremuri ca acelea pantaloni. Dar cine mai dădea importanţă unui astfel de fleac, când pretutindeni domnea dezordine? Pantalonii erau foarte practici, cu ei răzbea mai uşor prin îmbulzeală şi se simţea mai sigură pe sine. Simone îi scoase, aşadar, din dulap.

Pantalonii aceştia de culoare verde închis îi fuseseră aduşi în dar de unchiul Prosper, când se întorsese odată de la Cannes. La început îi fuseseră cam mari, abia după ce a mai crescut i-au venit bine. Doamna n-a prea fost încântată când i-a văzut, dar fiindcă i-i dăruise fiul ei, nu i-a interzis

să-i poarte. De altfel, Simone i-a pus doar de câteva ori. Când a izbucnit războiul, doamna a găsit pretextul potrivit ca s-o oprească să-i îmbrace.

Azi însă, fără să ţină seama de ce-i spusese doamna, Simone scoase pantalonii din dulap şi-i îmbrăcă. Apoi luă coşul mare de târguieli şi plecă în oraş.

Străbătu străzile înguste, strâmbe, care coborau şi suiau. Fiecare piatră a caselor vechi, multicolore îi era cunoscută. Se obişnuise şi cu refugiaţii care alergau în zadar de colo-colo, nădăjduind că vor găsi lucrurile de care aveau nevoie, totuşi oraşul îi părea azi schimbat. Mulţi dintre localnici plecaseră. Părăsiseră oraşul din care făceau parte ca pietrele, ca faţadele multicolore, ca acoperişurile ţuguiate, vopsite în cafeniu. Simone se obişnuise să-i salute, să schimbe câteva vorbe cu ei. De cele mai multe ori îşi spuneau lucruri fără importanţă, simple banalităţi, totuşi azi le simţea lipsa, suferea că n-are cui adresa o vorbă cât de banală şi că nimeni nu-i spune nimic.

Deodată se răspândi însă o veste care îi scoase din casă pe toţi câţi mai rămăseseră în oraş, şi cu acest prilej se văzu că erau totuşi încă destul de mulţi.

Vestea care-i scoase pe toţi în stradă era groaznica întâmplare de la podul de peste Cerein.

Singurul drum ce ducea la şoselele 7 şi 77 trecea pe acolo, şi învălmăşeala era atât de mare, încât o mulţime de oameni zăboveau ceasuri întregi la capătul podului şi pe pod, înghesuiţi unul într-altul şi împinşi din toate părţile. Exista neîncetat temerea că vor apărea avioane germane şi vor ataca de la mică înălţime, dar întotdeauna învinsese părerea celor care spuneau că acolo nu-i aşteaptă nicio primejdie, deoarece ţinutul n-are importanţă strategică, aşa că nu va deveni teatru de război, iar oraşe nu s-au bombardat încă. Iată însă că acum apăruseră totuşi

avioane germane şi mitraliaseră pe refugiaţii aflaţi pe pod. Urmările erau foarte grave. Încă nu se ştia exact numărul victimelor, dar muriseră mulţi oameni. În ceea ce-i privea pe răniţi, situaţia se dovedea foarte îngrijorătoare. Ambulanţele răzbeau anevoie pe străzile supraaglomerate, spitalele erau pline până la refuz, aşa că răniţii trebuiau să fie transportaţi în ţinutul Nevers.

Războiul ajunsese în felul acesta în imediată apropiere a oraşului Saint-Martin şi locuitorii care luaseră hotărârea să rămână pe loc intrară din nou în panică. Se vorbea că acum va fi aruncat în aer podul de peste Cerein. Dacă acest zvon se adeverea, însemna că legătura cu şoselele care duceau spre sud era tăiată cu totul şi oamenii rămâneau prinşi ca într-o cursă. După ce chibzuiseră îndelung cum e mai bine, să plece în refugiu sau nu, şi se hotărâseră în cele din urmă să rămână pe loc, acum începeau din nou să se frământe. Oare n-ar trebui totuşi să plece, cum au făcut domnii Am tot şi Laroche şi atâţia alţii? Poate că nu vor mai avea decât o zi, ori poate chiar numai câteva ore pentru a se decide. Fiecare se întreba ce să facă, îi întreba şi pe alţii, ba îi cereau şi Simonei sfatul.

Pentru ea era limpede însă că, plecând în refugiu, oamenii nu fac decât să blocheze drumurile şi să stânjenească mişcarea trupelor. Se cuvenea, aşadar, să nu-şi schimbe hotărârea dintâi. Mai erau speranţe destul de întemeiate că nemţii vor putea fi ţinuţi departe de Saint-Martin şi, chiar dacă se va întâmpla altfel, aici puteau s-o scoată mai bine la capăt cu ei decât undeva în sud.

Simone băgă de seamă că în urma întâmplării de la pod refugiaţii reacţionau altfel decât localnicii. Înainte, refugiaţii nu avuseseră decât o singură dorinţă: să plece mai departe, cât mai departe, să ajungă în siguranţă. Încetul cu încetul însă această dorinţă fusese covârşită de o resemnare cumplită. După cele întâmplate la pod, amara

apatie a refugiaţilor sporise. Îşi ziceau că n-are niciun sens să rătăcească mai departe, că e totuna unde îi vor ajunge nemţii din urmă, că primejdia îi pândeşte oriunde. Cele întâmpla te ia pod erau o nouă dovadă că pe drum se aflau în mai mare primejdie decât aici, la Saint-Martin. E drept că nu se găsea deinâncare, că le lipseau cele mai necesare lucruri, totuşi se hotărâră să nu plece mai departe. Ba, după ce petrecuseră două-trei nopţi în locşorul sărăcăcios ce le stătea la dispoziţie, acesta ajunsese aproape să le fie drag. Se obişnuiseră cu culcuşul de paie din sala Palatului de justiţie şi cu peticul de loc din Place du général Gramont. Nu voiau să mai plece.

Şedeau pe arşiţa mare sub umbrarele cu dungi roşii şi portocalii din faţa cafenelelor, beau un pahar de rachiu ori de vin şi moţăiau sau discutau obosiţi acelaşi şi acelaşi lucru.

Simone, cu coşul pe braţ, străbătu terasa cafenelei Napoleon. Faţa bronzată, energică, pantalonii de culoare verde închis îi dădeau fetei înăltuţe o înfăţişare plăcută şi bărbaţii întorceau capul după ea. Făcându-şi loc printre mese, trăgea cu urechea la ce se vorbea.

La o masă se dezbătea cam când vor veni nemţii. Deşi nimeni nu putea să ştie ceva precis, fiecare îşi susţinea părerea plictisit, dar cu încăpăţânare. Unul spunea că abia peste patru zile dacă vor veni, în niciun caz mai curând, fiindcă au treburi mai serioase de făcut decât să ocupe un ţinut ca acesta, lipsit de importanţă strategică. Altul pretindea că nemţii acţionează atât de rapid şi radical, încât, odată intraţi pe şoselele 7 şi 77, vor cuceri fără îndoială şi partea de răsărit. Un al treilea, mai bătrân, socotea că e exclus să ajungă nemţii până prin părţile acelea, zicând că atât linia Maginot cât şi poziţiile francezilor din partea de apus a Loirei sunt inexpugnabile şi că ar fi de neînchipuit ca ei să-şi risipească trupele,

trimiţându-le aici. Ceilalţi tăceau, privind neîncrezători. Unul spuse totuşi: „Măcar de-ar veni odată, să se terminecu aşteptarea aceasta îngrozitoare, cu teama asta apăsătoare!”

Între timp soseau mereu veşti în legătură cu cele întâmplate la pod. Una nu se potrivea cu cealaltă. Se dădeau şi cifre. Cineva spunea că erau 214 morţi şi că trecuseră 76 de ambulanţe. Altcineva, un om cu faţa energică, îl contrazicea, susţinând că erau 168 de morţi şi 89 de ambulanţe. Primul ţinea morţiş la cifra lui, al doilea, posomorât, supărat, susţinea că a lui e cea reală şi erau gata să se încaiere.

Simone sta şi-i asculta în tăcere, încordată.

Pe terasă apăru un tânăr deşirat, cu fruntea mare şi cu faţa prelungă, ţuguiată. Simone simţi că-i sare inima din loc. Se întorsese Étienne. Băiatul, care o zărise şi el, se apropia făcându-şi loc printre mese. Roşind de bucurie, îi luă destul de stângaci mâinile într-ale sale şi o rugă stăruitor să intre cu el în cafenea.

Era o propunere neobişnuită, ba chiar de neînchipuit. Dar parcă faptul că plecase de acasă fără să-i spună nimic doamnei era ceva obişnuit? Sau era de închipuit ca ea să se învârtească singură, îmbrăcată în pantaloni verzi, printre mesele de pe terasa cafenelei Napoleon? Neobişnuite erau însă şi clipele prin care treceau. Aşadar, n-aveau de ce să refuze invitaţia lui Étienne.

În cafenea nu se afla nimeni, era aproape întuneric de ai fi zis că înserează şi, faţă de zăpuşeala din stradă, o răcoare plăcută. Afară se vedea terasa deasupra căreia se întindea umbrarul cu dungi roşii şi portocalii şi, mai departe, piaţa strălucind în soare, în cafenea răzbăteau înfundat larma celor de la mese şi zgomotele pieţei. Cei doi tineri şedeau la o masă de marmură, fiecare cu un pahar de cidru dinainte. Erau prieteni buni, se simţeau legaţi

unul de altul, iar semiîntunericul şi răcoarea ridicaseră parcă un zid de apărare în jurul lor.

Étienne, deşi era un băiat de şaisprezece ani, avea faţa îngândurată chiar şi în timpuri mai puţin tulburi, acum însă privea îngrijorat şi abia izbutea să vorbească potolit şi cu şart ca de obicei.

Se întorsese cu mare greu de la Chatillon, ca să nu-şi lase părinţii singuri. Ai lui nu ştiau ce să facă. O dată ziceau că trebuie să plece orice s-ar întâmpla, altă dată erau de părere că trebuie să rămână pe loc, întâmplă-se ce s-o întâmpla. Şi întotdeauna când voia tatăl să plece, mama voia să rămână. Îşi făceau bagajul, aveau impresia că n-au luat ce trebuie, despachetau şi împachetau din nou, apoi se hotărau să nu mai plece şi iar despachetau.

După ce îi povesti câte pătimea, îşi apropie capul de al ei şi-i mărturisi:

— Ştii, îţi spun numai ţie, dar şi eu n-am putut multă vreme să iau o hotărâre. Am motive mai serioase decât ceilalţi ca să o şterg. Se spune că nemţii sunt bănuitori şi cercetează cu de-amănuntul dacă printre civilii buni de serviciu militar nu se ascund şi militari deghizaţi. Arestează o mulţime de civili care îi se par suspecţi şi, odată intrat în mâna lor, e greu să mai scapi. Eu par mai mare decât cei de vârsta mea – spuse el oarecum mândru, dar îngrijorat. N-aş vrea să mă prindă nemţii. Aici nu prea mă simt în siguranţă. O privi drept în ochi şi parcă un zâmbet îi lumină faţa. Acum ştiu ce am de făcut! exclamă deodată hotărât. Ce ciudat! De când stăm aici împreună ştiu precis. Am să rămân. Nu trebuie să intru în panică. Poate că am să mă descurc într-un fel când or veni nemţii.

Simone îl asculta emoţionată. Şedeau de vorbă ca doi oameni în toată firea care stau pe propriile lor picioare şi iau singuri hotărâri. Privindu-l prieteneşte cu ochii ei mari, întunecaţi „spuse cu înflăcărare:

— Fireşte că trebuie să rămâi. Cu siguranţă că ai să te descurci aici. Dar n-au ajuns lucrurile încă atât de departe! izbucni apoi şi numai cu greu îşi putu domoli vocea puternică. Avem linia Maginot şi poziţii de neînvins pe Loira, în vest. În războiul trecut, înainte de marea victorie, situaţia era mult mai gravă pe Marna – zise răspicat, cu toată convingerea.

Étienne o privi cu prietenie şi respect. Rămaseră apoi câtva timp tăcuţi. De afară răzbăteau înfundat glasurile refugiaţilor şi zăngănit de pahare. Cineva deschisese radioul şi răsunau din nou cele câteva măsuri din Marsilieza: „*Aux. armes, citoyens*!”

— Azi-noapte am visat-o pe Henriette! zise deodată Simone.

Nu ar fi vrut să-i spună, dar nu se putu abţine. Ea, Étienne şi Henriette de mici se jucaseră împreună în Parcul Capucinilor, avuseseră o mulţime de taine, fuseseră un grup strâns unit în mijlocul celorlalţi copii. Henriette îşi chinuia fratele, care era mai greoi, îl batjocorea de faţă cu Simone, dar el nu se supăra, o privea ca pe o fiinţă dintr-o lume mai sensibilă şi mai agilă. Étienne şi Simone vorbeau adesea între ei cu dragoste şi uimire despre firea ciudată a Henriettei. De când murise însă, niciunul, nici altul nu mai pomenise de ea, de parcă ar fi fost înţeleşi.

Şi acum, deodată, Simone spusese: „Azi-noapte am visat-o pe Henriette”. Étienne ridică ochii şi o privi atent.

— Mă gândesc rar la ea – continuă Simone – dar din când în când o visez. Închipuie-ţi, azi-noapte am visat că Henriette era Fecioara din Orléans.

Étienne sorbi din cidru, apoi zise:

— Ciudat!

Simone se aştepta să-i mai pună întrebări. Parcă dorea acest lucru, dar se şi temea. El însă nu insistă.

— Tot atât de greu o duci acasă? o întrebă.

— Da, câteodată destul de greu – răspunse Simone.

— Eşti o fată curajoasă – zise Étienne. O adevărată fiică a lui Pierre Planchard.

Simone roşi.

După aceea plecară. Étienne o conduse o bucată de drum. Când ajunseră în dreptul palatului Noiret, unde era subprefectura, văzură în faţa vechiului şi minunatului portal un şir lung de refugiaţi şi trei poliţişti care făceau de pază.

Simone nu se lăsase influenţată de panica celorlalţi, dar dorea să i se confirme ceea ce credea, şi nimeni altul n-ar fi fost în măsură să-i dea informaţii mai exacte asupra celor ce se întâmplau decât prietenul ei din palatul acesta, domnul Xavier Bastide, secretarul subprefecturii.

Domnul Xavier avea faţa îmbujorată şi ochii căprui, vioi, cu priviri blajine, ca şi tatăl său. Îi moştenise de asemenea şi firea nestăpânită, dar, încă de foarte tânăr, îşi dăduse seama cât de rău înţeles era tatăl său şi la câte conflicte îl ducea această fire, aşa că se silise să-şi înfrângă pornirile violente. Şi izbutise. Când îl vedeai umblând cu paşi măsuraţi prin subprefectură, totdeauna foarte bine îmbrăcat, dar sobru, cu nelipsitele mânecuţe la mână, ori ascultând cu răbdare părţile adverse, nu-ţi venea să crezi că în realitate are aceeaşi fire ca şi tatăl său. Simonei îi era tare drag tocmai fiindcă dovedea atâta putere de stăpânire şi nu se lăsa în voia pornirilor sale violente.

Domnul Xavier, care fusese coleg de şcoală cu Pierre Planchard şi cu Charles-Marie Levautour, pe cât îl ura de mult pe avocat, pe atât îl iubea şi-l stima pe tatăl Simonei, şi de aceea şi fata îi era tare dragă.

Când văzu şirul lung al refugiaţilor care aşteptau, Simone îşi zise că domnul Xavier trebuie să aibă azi mult de lucru. Totuşi nu putu rezista dorinţei de a-i auzi vocea prietenească şi ironică. Ştia de altfel că şi azi îşi va găsi

puţin timp pentru ea.

Îşi luă rămas bun de la Étienne şi intră fără nicio greutate la subprefectură.

Dincolo de faţada frumoasă şi liniştită a vechiului palat, domnea ordinea. Uşile nu erau păzite cu străşnicie ca poarta, ci stăteau larg deschise şi oricine putea să intre în ce birou dorea.

Refugiaţii se îndreptau de la un funcţionar la altul. Aceştia îi sfătuiau să părăsească oraşul, fiindcă nu se mai puteau procura alimente, să facă tot posibilul şi să plece spre sud, unde aprovizionarea era mai bună. Îi asigurau apoi că pe şosele circulaţia devenise mai uşoară şi că zvonurile că nemţii au şi trecut de Yonne, ba ar fi ajuns chiar la Le Creusot, erau simple invenţii. Refugiaţii îi priveau însă posomorâţi şi neîncrezători. Ca să plece mai departe, trebuia să treacă podul de peste Cerein, şi funcţionarii nu le puteau risipi groaza pe care le-o pricinuise catastrofa de acolo. „Vreţi să scăpaţi de noi – spuneau oamenii. Puţin vă pasă că o să ne găsim moartea pe pod”. Subprefectul, domnul Cordelier, se învârtea îngrijorat prin mulţimea dezordonată de oameni buluciţi şi le vorbea absent, căutând să-i consoleze. Ei n-aveau însă nevoie de vorbe, ci de pâine, de adăpost peste noapte, de lapte pentru sugari şi medicamente pentru cei bolnavi. Simone ştia că subprefectul le-ar fi venit bucuros în ajutor, dar ştia tot atât de bine că nu putea, că era tot atât de dezorientat ca şi ei.

Simone avea cunoştinţă de faptul că cel care se îngrijea de treburile subprefecturi! nu era domnul Cordelier, ci domnul Xavier. Din păcate însă domnul Xavier n-avea destulă putere; tot ce putea face era să ducă o luptă surdă şi dârză împotriva slăbiciunilor superiorului său, dar, spre mâhnirea lui, oricât se străduia, realiza prea puţin.

Simone intră în biroul lui. El îi zâmbi, dar îi făcu

semn cu mâna că e ocupat. Discuta cu un ofiţer de poliţie. Când văzu că fata nu pleacă, păru uimit, însă nu zise nimic. De altfel mai erau trei persoane în birou, desigur nişte refugiaţi, care stăteau tăcuţi lângă perete şi ascultau. Simone li se alătură.

Ofiţerul de poliţie şi oamenii lui, agenţi de circulaţie din Paris, se aflau în drum spre sud. Poliţiştii din Paris erau renumiţi pentru pregătirea şi priceperea lor, aşa că ofiţerul primise ordin să aşeze posturi în punctele mai periclitate, ca să reglementeze circulaţia. Domnul Xavier voia să-l convingă să aşeze două asemenea posturi la podul de peste Cerein.

— În felul acesta – argumenta el – o parte din refugiaţi se va hotărî în sfârşit să plece din Saint-Martin.

Oraşul nu mai avea posibilitatea să le asigure oamenilor nici strictul necesar. Refugiaţii erau nevoiţi să plece, dar îi îngrozea trecerea peste pod.

Ofiţerul de poliţie nu voia să lase niciun om de-al său în Saint-Martin, zicea că şi aşa are prea puţini, şi apoi, chiar dacă era investit cu depline puteri, însărcinarea lui era să asigure o bună circulaţie în sud. Admiţând că ar lăsa câţiva oameni la pod, îi ameninţa primejdia să cadă în mâna nemţilor. Şi aşa, cu accentul lui elegant şi debitul rapid de parizian getbeget, aduse o mulţime de obiecţii. În afară de aceasta se tot uita la ceas, fiind foarte grăbit.

Simone sta liniştită lângă perete, alături de cei trei refugiaţi. Ca şi ei asculta în tăcere, cu încordare, şi se uita când la ofiţer, când la domnul Xavier, după cum vorbea unul sau celălalt. Pe faţa domnului Xa* vier, cafe îi era bine cunoscută, putea citi limpede.

Văzând cum i se umflă şi i se înroşeşte semnul de pe obrazul drept, îşi dădu seama că e furios şi că se sileşte din răsputeri să se stăpânească. Voia să salveze sute de nenorociţi şi să cruţe oraşul de suferinţe şi mai mari, aşa

că trebuia să procedeze cu tact, nu-şi putea permite să-l repeadă pe domnul din Paris, aşa cum i-ar fi plăcut. Simone citea însă tot atât de limpede şi gândurile ofiţerului din Paris. El fusese trimis să facă ordine în anumite puncte mai periclitate din sud şi ţinea să-şi îndeplinească misiunea cât mai bine, nu voia să-şi risipească oamenii prin locurile acestea din regiunea centrală a Franţei. De altfel era şi de înţeles. Cu firea ei imaginativă, Simone vedea de asemenea şi ce se petrece în mintea celor trei refugiaţi de lângă ea. N-avea nevoie să-i privească pentru a le împărtăşi resemnarea cumplită şi totodată nădejdea. De aceea, fiind din tot sufletul alături de domnul Xavier, lupta parcă şi ea să salveze câteva sute dintre aceşti refugiaţi, ori măcar numai câteva zeci, înduplecându-l cu vorbă bună pe ofiţerul de poliţie din Paris.

Domnul Xavier vorbea cu râvnă, ofiţerul răspundea plictisit, gândindu-se cum să plece mai repede, iar cei trei refugiaţi şi Simone, care avea coşul pe braţ, stăteau lângă perete şi ascultau. Deodată apăru subprefectul.

— N-aţi ajuns încă la niciun rezultat, domnilor? întrebă el, posomorât şi amabil. Relată apoi unele amănunte pe care le mai allase în legătură cu ceea ce se întâmplase la pod şi încheie spunând că nici nu se poate imagina ceva mai înfiorător.

— Da, nu există loc mai periclitat decât podul de peste Cerein – accentuă domnul Xavier.

Dar ofiţerul de poliţie nu mai avea, pare-se, chef să prelungească discuţia.

— Adresaţi-vă marelui stat-major şi cereţi să se arunce podul în aer – spuse cu indiferenţă. Apoi adăugă că primele ştiri despre catastrofele de genul acesta sunt totdeauna exagerate şi începu să-şi pună mănuşile.

Simone îi urmărea fiece mişcare. Văzând că e gata să

plece, simţi că trebuie să fie oprit, că, orice s-ar întâmpla, trebuie să fie oprit şi determinat să lase câţiva din oamenii lui la Saint-Martin.

— Sunt două sute paisprezece morţi – zise deodată şi înaintea ochilor îi apărură refugiaţii de pe terasa cafenelei, de sub umbrarul cu dungi roşii şi portocalii, care se certau pretinzând fiecare că el ştie mai bine numărul morţilor. Îl vedea deosebit de limpede pe cel cu faţa energică, susţinând posomorât şi iritat că cifra lui e exactă. Sunt două sute paisprezece morţi – zise Simone. Au plecat optzeci şi nouă de ambulanţe către Nevers, dar majoritatea răniţilor n-au fost ridicaţi.

Stătea modestă lângă perete, subţirică, ţinând coşul pe braţ, dar vocea ei frumoasă, gravă şi impresionantă era combativă şi hotărâtă. Nici ea nu ştia cum de vorbise cu atâta siguranţă. Ofiţerul de poliţie şi domnii de la subprefectură cunoşteau desigur mai bine numărul morţilor şi al ambulanţelor decât refugiatul de la cafenea.

Toţi se uitară la Simone uimiţi. Fata privea însă drept înainte, de parcă nu ar fi vorbit. Urmară câteva clipe de tăcere. Parizianul îşi trăgea încă mănuşile. Deodată, fără să se uite la domnul Xavier ori la Simone – despre care credea desigur că e o refugiată – oftă şi spuse iritat domnului Cordelier, ca unui solicitator incomod:

— Ei bine, am să vă las doi oameni.

După aceea plecă întovărăşit de domnul Cordelier.

Domnul Xavier se îndreptă cu paşi vioi spre Simone şi se opri în faţa ei. Acum semăna leit cu tatăl său. Îi puse mâna pe creştet, o privi zâmbind cu toată faţa, foarte prietenos, clătină din cap şi zise:

— Ce naiba te-a apucat, Simone?

Simone nu înţelegea nici ea cum se făcuse de-i turuise gura cu atâta îndrăzneală de faţă cu domnii aceia şi să afirme cu atâta siguranţă lucruri destul de nesigure.

Gând rostise însă cifrele, nu i se păruseră de loc discutabile, şi-apoi simţise că trebuie să vorbească, chiar dacă ar fi fost să o coste viaţa.

— Acum trebuie să ne îngrijim de mijloace de transport pentru refugiaţi – zise domnul Xavier. Simone dădu să plece. Eşti tare curajoasă, fetiţo! o lăudă domnul Xavier. Tatăl tău ar fi fost mândru de tine.

2

DOMNUL MARCHIZ

Venise vremea să se întoarcă la vila Monrepos, dar Simone simţea că nu poate. Mergea pe străzile întortocheate, urcând şi coborând în neştire, ca prin ceaţă. Vorbise fără niciun efort, totul se petrecuse de la sine şi izbânda se arătase îndată. Era fericită, dar buimacă.

Căuta pe cineva cu care să poată sta de vorbă, îl căuta pe Étienne. Acasă la el nu voia să se ducă, fiindcă n-ar fi putut să-i spun nimic de faţă cu părinţii. Străbătu străzile, trecu pe la „Café Napoleon”, dar nu-l găsi.

Colindă aşa prin oraş o bună bucată de vreme, apoi se îndreptă dintr-odată spre Avenue du Parc şi porni spre întreprinderea de transporturi Planchard.

Mergea repede, cu un licăr de zâmbet în colţul buzelor arcuite. Azi nu se va mai aşeza lângă pompa cea roşie, nu va mai „sta coardă”; acum s-a terminat cu pompa, acum nu mai trândăveşte nimeni pe bancă la umbră. Azi au pornit maşinile să transporte refugiaţi. A trecut o oră de când a plecat ea de la subprefectură, aşa că desigur subprefectul şi domnul Xavier i-au şi trimis vorbă unchiului Prosper, iar maşinile or fi desigur pe drum.

Nici de Maurice nu mai are de ce se teme azi. A săvârşit o faptă care dovedeşte că nu face parte numai dintre cei de la vila Monrepos. Azi e îndreptăţită să râdă cu nepăsare când Maurice va spune vreo obrăznicie.

Dar n-are s-o mai facă. Probabil că nici nu mai e în

oraş. Trebuie să fi auzit şi el, ca Étienne, că bărbaţii buni de armată sunt în primejdie dacă vin nemţii. Şi Maurice nu e ca Étienne, el nu stă să-i aştepte. Un om care rămâne în întreprinderea domnului Planchard – deşi o urăşte – numai ca să scape de front, o ia la fugă în astfel de situaţii. O şterge, se dă la fund, se face nevăzut, cum spune doamna.

Ajunse la birou.

— N-a fost chip să găsesc nimic – spuse de cum intră şi-şi lăsă coşul gol la contabilul Peyroux, străduindu-se să-l facă să creadă, de altfel ca şi pe ea însăşi, că a fost în oraş după târguieli, ca de obicei.

— Nici nu mă mir că n-ai găsit nimic, domnişoară – răspunse mohorât şi mânios domnul Peyroux, şi faţa lui de iepure părea mai nefericită ca oricând. Totul se duce de râpă – se jelui el. Nu înţeleg de ce domnul Planchard stă aici să aştepte grozăviile ce vor veni cu siguranţă. Din personal au plecat aproape toţi, până şi bătrânul Arsène. Închipuie-ţi garajul fără portar! Dar şeful, când l-am întrebat dacă are într-adevăr de gând să stăruie în hotărârea lui de a rămâne aici, s-a răstit furios la mine. Desigur, înţeleg că se simte răspunzător faţă de firmă. Îşi apropie capul de Simone şi, deşi biroul era gol, îi şopti confidenţial: Să ştii, domnişoară, că şeful e neînduplecat şi viteaz ca un roman din antichitate. Închipuie-ţi, doamna Mimerelles a fost aici şi l-a implorat să plece cu ea, dar domnul Planchard a rămas la datorie. Ca un roman din antichitate!

Simone parcă o vedea pe blonda, drăguţa şi plinuţa doamnă Mimerelles. Trebuie să-i fi venit tare greu unchiului Prosper, care e atât de drăgăstos, s-o lase să plece singură.

— Şi autorităţile – continuă revoltat contabilul – au neruşinarea să pretindă tot mai mult de la el. Ieri le-am dat cele două maşini Peugeot, astăzi un Renault, dar tot nu le-

ajunge, vor să le ia pe toate. Uite – spuse arătând o hârtie de pe birou – acum zece minute iar mi-a trimis o fiţuică domnul Cordelier. Zice că ar fi găsit modalitatea să ducă de aici cea mai mare parte a refugiaţilor şi insistă să le predăm în sfârşit maşinile şi benzina noastră. Iată ce îndrăznesc să pretindă de la un om ca domnul Planchard! Bătrânul Jeannot, aprodul, e afară în curte şi aşteaptă răspunsul. Va trebui să aibă răbdare domnul aprod. Acum nu pot să-i duc şefului pentru nimic în lume fiţuica. Şi îi şopti în taină Simonei: A venit din nou marchizul.

Simone rămase cu gura căscată.

— Tot mai vrea ca vinurile lui…? Nu-şi termină vorbă.

Dar domnul Peyroux nu lua seama la ea. Îi venise pe neaşteptate, o idee.

— Poate că i-ar fi de folos în tratativele cu marchizul – chibzui cu voce tare – dacă i-aş duce fiţuica acum.

Şi repede luă hârtia şi se duse sus în biroul unchiului Prosper.

Simone plecă şi ea. În uşă se opri şi privi curtea goală şi albă care strălucea în soare. Când îşi îndreptă ochii spre banca aşezată la umbră, văzu pe ambalatorul Georges, pe şoferul Richard, care, deşi om în vârstă înaintată, era ţinut în slujbă fiindcă tinerii se aflau sub arme, şi pe sfrijitul aprod Jeannot. Maurice lipsea.

Simone simţi o oarecare satisfacţie că, aşadar, omul acela neruşinat, care îşi bătea joc de toţi şi de toate, era el însuşi un laş. În acelaşi timp încerca însă şi o deziluzie. Azi ar fi triumfal în taină când l-ar fi auzit spunând ca de obicei cine ştie ce obrăznicie.

Deodată, fără să-şi dea seama de ce, tot entuziasmul ei de până atunci se risipi. Ar fi vrut să ia calea întoarsă, dar cei trei oameni de pe bancă se uitau spre ea şi ar fi fost nu ştiu cum să întoarcă spatele pe neaşteptate. Oamenii de pe bancă şi-ar fi închipuit că a căutat pe cineva, că l-a

căutat pe Maurice. La gândul acesta roşi şi porni spre pompă, străduindu-se să străbată curtea cu aerul cel mai firesc.

Se aşeză lângă pompă. Oamenii se uitau la ea cam miraţi, dar nu cu prea mult interes. Soarele dogorea şi Simone, după emoţiile prin care trecuse, se simţea sleită de puteri, extenuată. Totodată o stăpânea teama că avusese îndrăzneala să calce din nou rânduielile ce domneau la vila Monrepos. Plecase de capul ei în oraş. Se îmbrăcase în pantaloni verzi, deşi doamna îi spusese răspicat că nu-i îngăduit. Se amestecase cu impertinenţă în treburile subprefecturii. Ce o să spună doamna, ce-o să spună unchiul Prosper când o auzi?

Veneau cumpărători după benzină. Mai mulţi ca oricând, foarte mulţi. Desigur că se şi dusese vestea că se va putea circula pe pod şi pe şosele.

Din garajul întunecos ieşi încet cineva. Simonei i se opri inima-n loc. Era Maurice. Nu plecase, rămăsese în oraş, prin urmare fusese nedreaptă cu el.

Maurice se apropie de ceilalţi. Se prefăcu că abia acum o vedea.

— Ia te uită la domnişoara nepoată! spuse cu vocea lui răsunătoare şi, punându-şi mâna în şold, rânji către ea. Domnişoara nepoată s-a îmbrăcat în pantalonii dumneaei seducători şi iar stă coardă. Se aşeză apoi lângă ceilalţi, căscă şi începu să fumeze. Zăcem aici fără să ne urnim şi-i aşteptăm pe nemţi – zise deodată. Dumnealor – continuă apoi, arătând dispreţuitor, cu o mică înclinare a capului spre Simone – dumnealor ştiu cel puţin de ce nu se urnesc. Trebuie să recunoaştem că sâni consecvenţi. Oamenii ăştia nu se dau bătuţi. În Place Gramont refugiaţii mor de foame, fiindcă nu pot fi transportaţi de aici, şi colo sus domnul marchiz şi domnul patron duc tratative în legătură cu transportarea butoaielor cu vin. Afaceri ca totdeauna.

Ţara arde, dar lor nu le pasă. Îşi fierb la vâlvătaia flăcărilor mâncărica.

Simone stătea lângă pompă. Un grăunte de adevăr era în spusele lui Maurice. Dar cu cât venin vorbea! Cum răstălmăcea şi exagera totul! Unchiul Prosper ar fi preferat, desigur, ca ţara să nu ardă şi lucrurile şi-ar fi urmat cursul lor dinainte. Unchiul Prosper ar fi renunţat bucuros la „mâncărica" de care vorbea Maurice, ca să o aibă, de pildă, pe doamna Mimerelles lângă el. Unchiul Prosper era un om bun şi i-ar fi ajutat cu dragă inimă pe refugiaţi, dar ţinea la întreprinderea lui, se simţea legat de ea, fiindcă el o întemeiase. Apoi faptul că Maurice o socotea şi pe ea, pe Simone, printre cei care voiau să profite de pe urma nenorocirii generale dovedea nu numai prostie, dar şi răutate.

Între timp cei de pe bancă făceau haz pe socoteala patronului. O văzuseră pe doamna Mimerelles venind şi plecând şi îşi închipuiau ce se petrecuse. Da, da, spuneau ei, şi bogaţii au problemele lor. Aşa, de pildă, bietul domnul Planchard a trebuit să se hotărască dacă să plece cu drăguţa sau să rămână pe loc, să stoarcă cât mai mulţi bani şi să-şi păzească maşinile.

— Când au de ales între bucuriile trupeşti şi bucuria de a-şi mări averea, o aleg întotdeauna pe cea din urmă – vorbi ca un filosof ambalatorul Georges.

Apoi îl luară în răspăr pe marchiz. Avea bani din belşug, n-ar fi pierit dacă renunţa la un transport de vinuri, dar în Anglia şi în America primea pe vin mai mult decât i-ar fi dat nemţii, aşa că, oricât era de trufaş, şi-a părăsit castelul şi a venit să-l implore pe un domn Planchard oarecare să-i dea camioane.

— Pun rămăşag pe o sticlă de „Pernod" şi pe zece pachete de „Gaulois" – zise Maurice – că domnul marchiz, când or veni nemţii, o să fie trup şi suflet cu ei.

Bătrânul Jeannot, aprodul, care slujea de mulţi ani la subprefectură, se învăţase de la şeful său, domnul Cordelier, să fie îngăduitor. După părerea lui, era prea de tot să-l bănuieşti pe domnul marchiz, fără nicio dovadă, că ar putea făptui o asemenea trădare, deşi, ce-i drept, era niţel fascist.

— Niţel fascist! zise în derâdere Maurice. Fata e niţel însărcinată. Şi după o pauză: Ei, ce se-aude, Jeannot? Ţii rămăşagul ori nu?

— Eu nu sunt jucător – refuză cu demnitate aprodul.

Bătrânul şofer Richard se întoarse spre Maurice.

— Mă mir – zise el – că mai eşti încă aici. Eu, dacă aş arăta ca tine, sută la sută bun de armată, n-aş sta să-i aştept pe nemţi.

Simone era nerăbdătoare să audă ce va răspunde Maurice.

El căscă mai întâi, parcă dinadins, apoi spuse:

— Doamne, or să aibă ei nemţii alte treburi decât să cerceteze înfăţişarea tuturor bărbaţilor între 19 şi 55 de ani. Iar eu, unul, aici la Saint-Martin, pot dovedi mai mult decât oricine că sunt civil.

— Nemţii nu ştiu multe – stărui bătrânul. Când pun mâna pe cineva, îl şi trimit în Nemţia.

— Prostii! Nu mă iau eu după zvonuri – i-o tăie Maurice, dispreţuitor.

Simone avu impresia că Maurice ştia totuşi foarte bine că zvonurile nu erau de loc prosteşti şi că se expunea la un mare pericol dacă rămânea. Atunci de ce rămânea? Probabil fiindcă era peste măsură de mândru şi de încrezut. Nu voia să fie bănuit nici de cea mai mică urmă de laşitate. În cazul acesta, frumos din partea lui că îşi ascunde curajul şi mândria prin cuvinte aspre şi încurcate.

Dinspre birou veneau, prin curtea încinsă de soare, unchiul Prosper şi un domn. Domnul era mai mult scund

decât înalt, păşea drept şi ţeapăn, avea pielea galben-arămie, părul foarte negru, ochi căprui, tăioşi şi mobili şi nasul coroiat. Purta un costum de călărie şi, străbătând curtea, se lovea uşor cu cravaşa peste cizme. Simone, care nu-l văzuse niciodată atât de aproape pe marchizul de Saint-Brisson, îl privea cercetător, cu duşmănie; cu cât se apropia, cu atât simţea că-l urăşte şi mai tare. „Niţel fascist!” îi părea rău că unchiul Prosper avea de-a face cu un astfel de om.

Cei de pe bancă se uitau la cei doi domni cu neîncredere, mai mult nepăsători decât interesaţi. Când se apropiară, aprodul Jean not se ridică în picioare, iar după el se sculă încet şi bătrânul şofer Richard. Maurice şi ambalatorul Georges nu se clintiră. Cei doi domni se opriră în faţa băncii. Cum timbra era destul de mică, nu-l acoperea cu totul decât pe unchiul Prosper. Marchizul stătea cu jumătate de faţă în soare şi se bătea neîncetat cu cravaşa uşurel peste cizme.

Cei de pe bancă tăceau şi aşteptau. După un timp unchiul Prosper îşi drese glasul şi spuse:

— Dragii mei, am o învoială cu domnul marchiz. M-am angajat să-i transportăm ceva până la Bayonne. E vorba de valori ce nu trebuie să cadă în mina nemţilor. Domnul marchiz ţine foarte mult să se facă acest transport şi firma Planchard doreşte, bineînţeles, să-şi îndeplinească angajamentul. Dacă va fi posibil ori nu, depinde doar de voi.

Oamenii nu ziseră nimic.

Simonei nu-i venea să-şi creadă urechilor. Unchiul Prosper vorbise prieteneşte, convingător, ca un şef patriarhal, fără să insiste, de parcă era ceva de la sine înţeles. Simone nu putea să creadă că dorea într-adevăr să transporte mai degrabă vinurile decât pe refugiaţi. Desigur, n-avusese tăria să refuze un om atât de important

cum era marchizul, dar abia aştepta ca oamenii să spună că nu e cu putinţă.

Aprodul Jeannot, care era un om onest, zise:

— V-am adus o scrisoare din partea domnului subprefect, domnule Planchard. Nu v-a predat-o domnul Peyroux? Domnul subprefect aşteaptă răspuns.

Nimeni nu spuse nimic. După un timp, marchizul fără să se uite la oameni, rosti:

— Dacă transportul ajunge cu bine la Bayonne, acord o primă mare. Ofer zece mii de franci.

Unchiul Prosper adăugă:

— Trebuie să înţelegeţi că domnul marchiz nu doreşte decât să salveze valori franceze, să nu cadă în mâna nemţilor.

Marchizul îl apostrofă însă cu vocea lui cam dogită:

— Planchard, sfârşeşte! Motivele mele mă privesc personal.

Simone, care rămăsese lângă pompă, simţi că i se pune un nod în gât şi-şi şterse năduşeala. Unchiul Prosper n-ar fi trebuit să meargă atât de departe, să intervină atât de mult pentru un astfel de om.

Maurice, cu vocea lui limpede, începu să vorbească rar şi fără patimă:

— Cred că e aproape imposibil să străbaţi cu camioanele încărcate până la Bayonne. Şi-apoi, ce te faci dacă te înhaţă neamţul? Pe şosea e greu să dovedeşti că eşti civil. Aici însă e simplu. Aici puteţi să depuneţi mărturie dumneavoastră, domnule Planchard.

Vorbea îngândurat, de parcă ar fi cântărit bine toate argumentele, dar îl privea cu obrăznicie, drept în ochi, pe unchiul Prosper.

Marchizul, uitându-se şi acum în gol şi plesnindu-se cu cravaşa, spuse:

— Da, e nevoie de curaj.

Vorbea încet, pe un ton de nemaipomenită trufie.

Maurice, tot atât de încet şi de răspicat, zise:

— Da, e nevoie de curaj. Refugiaţii sunt oameni tare ciudaţi. Nu se gândesc decât la ei. Socotesc că maşinile trebuie să fie puse la dispoziţia lor. Nu le pasă de bogăţiile Franţei. S-ar putea să arunce cât colo butoaiele din camion şi să se urce ei în el.

Se aşternu tăcere. Nu se auzeau decât loviturile uşoare ale cravaşei peste cizmă. Simone sta lângă pompă şi se frământa, zbuciumată de sentimente violente. „Nu trebuie să-l las numai pe Maurice să vorbească – îşi zicea. Nu trebuie să mă port de parcă aş fi cu adevărat de partea ăstora. Trebuie să spun şi eu ceva, să aduc o mărturie”.

Înghiţi în sec şi deodată, în tăcerea grea şi arşiţa apăsătoare, spuse încet, dar cu îndrăzneală:

— Ce-ar putea să facă altceva refugiaţii?

Toţi îşi întoarseră privirile către pompă. Simone, subţirică, destul de înaltă, îmbrăcată în pantalonii verzi, cu faţa osoasă şi bronzată năpădită de sudoare şi de roşeaţă, stătea cu buzele ei frumos arcuite tare strânse şi se uita drept înainte, încordată, aproape cu îndărătnicie.

— Ce-aud! exclamă Maurice şi vocea lui răsună limpede şi uimită.

Marchizul se întoarse brusc:

— Hai, Planchard – spuse el. Nu ţi-ai educat bine oamenii.

Unchiul Prosper se uită zăpăcit şi furios de la Simone la cei de pe bancă şi apoi iar la Simone, vru să spună ceva, să izbucnească, dar se răzgândi, se întoarse şi el şi porni după marchiz. Acesta, în timp ce se îndreptau spre clădire, zise:

— Indiferent de evenimentele ce vor veni, în curând va domni şi pe aici disciplina. Or să vadă ei unii oameni!

După ce cei doi domni intrară în casă, bătrânul şofer

Richard tuşi pe îndelete, scuipă şi apoi îi spuse lui Maurice:

— Acu trebuie s-o iei repede din loc. Cu marchizul nu-i de glumit.

Maurice rânji cu toată faţa şi-i răspunse:

— Ce-ai fi vrut, bătrâne? Dacă-i transportam vinurile, mă sfâşiau refugiaţii. Atâta lucru a înţeles şi puştanca de colo în pantaloni verzi. Trebuie să priceapă şi porcul îngâmfat de fascist.

— Părerea mea e totuşi să o ştergi cât mai e timp – stărui cu încăpăţânare bătrânul.

Simone era tare mândră. Maurice, în ciuda cuvintelor dispreţuitoare pe care le rostise, ştia bine că trebuie curaj ca să vorbeşti aşa cum vorbise ea.

a

NUCŞOARA ÎN SOSUL DE SMÂNTÂNA

Seara, sufrageria era luminată puternic şi masa aşezată cu dichis, ca întotdeauna. Unchiul Prosper ţinea să mănânce şi acum cu ceremonialul obişnuit. Destul i se puneau nervii la încercare, cel puţin acasă să aibă o viaţă ordonată, liniştită, ca înainte.

Simone se uita la el cum îşi curăţa ridichile, cum mânca sardele şi îşi ungea pe pâine pateul de iepure. Se aştepta să spună în sfârşit ceva despre necuviinţa ei de după-amiază. Dar unchiul Prosper se purta de parcă nu se întâmplase nimic. Nu pomeni nici de faptul că venise marchizul la el, nici de noile pretenţii atât de insistente ale autorităţilor. Vorbi pe larg de tot felul de evenimente mărunte, sporovăind mai ales despre cei care fugiseră sau rămăseseră pe loc.

Simone nu-şi lua ochii de la el, aştepta să vadă când termină de mâncat ca să aducă repede celălalt fel. Gândurile îi zburau însă la întâmplările de după-amiază. Era o nerozie ce făcuse. De ce izbucnise aşa în curtea

garajului? La ce folosea că le spusese în faţă, unchiului Prosper şi marchizului, părerea ei? Doamna avea dreptate: era trufaşă, nesupusă, impertinentă.

Dar cel puţin Maurice a văzut acum ce-i cu ea. Acum ştie că nu e de partea celorlalţi, că nu stă numai „coardă”. Tot a folosit va să zică la ceva purtarea ei.

A durut-o inima când l-a auzit pe unchiul Prosper cântându-i în strună marchizului şi când l-a văzut cum se întoarce şi-l urmează supus către birouri. Nu l-ar fi crezut atât de servil.

Era fratele tatălui ei. Frate după tată. Avea, ca şi el, părul blond-roşcat şi buzele pline, arcuite. Apoi şi la voce, după cum spuneau toţi, îi semăna întocmai. Dar Pierre Planchard a îndemnat ţara să aducă dreptate pentru toţi, pe când Prosper Planchard îi îndeamnă pe oameni să transporte vinurile marchizului.

Totuşi nu-i e îngăduit să se lase influenţată de ceea ce trăncănesc oamenii la garaj. Trebuie să încerce să fie dreaptă cu unchiul Prosper. E un om generos, face mult bine, i-a făcut şi ei mult bine. Chiar dacă acum nu chibzuieşte până în cele mai mici amănunte ce face şi ce nu face, trebuie să se ţină seamă că duce o luptă aprigă. Toată întreprinderea lui, cât e de mare, pe care singur a întemeiat-o, se află deodată în mare primejdie. Dar el nu se dă bătut, nu o ia la fugă ca domnii Amiot şi Laroche.

Aceste sentimente bune nu dăinuiau însă prea mult la Simone, piereau de îndată ce-şi amintea cum venise unchiul Prosper împreună cu marchizul în curte.

Se aştepta să-i povestească doamnei cât fusese de insolentă şi era neliniştită că nu pomenise încă nimic despre cele întâmplate. Îşi dăduse oare silinţa să o înţeleagă? înţelegea oare că ea, fata lui Pierre Planchard, nu putea să procedeze altfel?

După comportarea Simonei nu se vedea ce gânduri o

frământă. O servi pe doamna, îl servi pe unchiul Prosper şi mâncă şi ea puţin. După aceea duse farfuriile la bucătărie şi aranjă pe platou felul următor: friptură de viţel cu legume.

Când se întoarse în sufragerie, unchiul Prosper vorbea din nou despre faptul că foarte multă lume din Saint-Martin părăsise oraşul. Spuse că în ajun dezaprobase din tot sufletul o astfel de fugă, dar că acum trebuia să admită că fugarii aveau oarecare raţiune procedând astfel. Era informat din surse demne de toată încrederea că şoselele 7 şi 77 se descongestionaseră. Dacă ar încerca bunăoară să-şi salveze câteva maşini, trimiţându-le în sud, ar avea multe şanse să izbutească. Se auzea apoi că în regiunile ocupate nemţii luau ostatici, pentru ca revendicările să ţie mai eficiente. Dacă ar proceda şi la Saint-Martin aşa, el, ca omul cel mai de vază din oraş şi ca patriot binecunoscut, s-ar afla în mare primejdie.

Simone încetase să mănânce şi stătea cu ochii ţintă la el. Îi privea faţa viguroasă, expresivă, îi auzea vocea gravă, sonoră şi îşi zicea: „Vrea s-o şteargă. Vrea să scape de refugiaţi, de cererile subprefecturi!, de datoria de a continua lupta împotriva nemţilor”. I

— Nu spun că am de gând să plec – continuă el. Dar dacă aş face-o, n-ar fi din pricina fricii, ci dintr-o bună înţelegere a intereselor firmei. Datoria mea nu este oare, întrucâtva, să nu lipsesc întreprinderea de maşini şi de conducător? Nu eşti de aceeaşi părere, mamă?

Oftă încet şi-şi turnă sos peste friptură şi legume.

Doamna, îmbrăcată toată în negru, voluminoasă, abia dacă scosese câteva vorbe în timpul mesei, era mai gravă ca oricând. Acum zise:

— *Dacă* ai face-o, dacă, dacă! Credeam, dragul meu, că vremurile pe care le trăim pun atâtea probleme serioase, încât nu-i mai arde nimănui de asemenea

nimicuri. Dacă, dacă… Reuşi să schiţeze un zâmbet uşor. La nevoie – continuă apoi – cred că mă pot descurca şi singură cu nemţii, aşa bătrână cum sunt. Dar ar fi totuşi mai bine ca în Saint-Martin să se găsească un om ca tine, dragul meu, care să le arate nemţilor şi populaţiei cum se comportă un mare om de afaceri în timpuri grele.

Stătea cu guşa apăsată pe piept, băţoasă, foarte dreaptă şi respira anevoie.

Simone se minuna cu câtă pricepere îşi mustrase doamna fiul, prefăcându-se că-l laudă. Unchiul Prosper se căzni şi el să schiţeze un zâmbet.

— Ai dreptate, mamă, ca întotdeauna – răspunse el. A fost o jonglerie fără rost.

Ridică paharul, înclinând capul către maică-sa. Apoi se porni cu vioiciune să înşire lucruri neimportante: povesti că şeile de piele pe care n-a vrut să le cumpere armata mai sunt încă în prăvălia domnului Binet şi, continuând să sporovăiască despre altele asemănătoare, se apucă de mâncat. Simonei îi plăcu cu câtă stăpânire de sine suportase mustrarea pe care i-o făcuse doamna.

Deodată însă îl văzu că împinge farfuria.

— N-am spus de atâtea ori – izbucni el – că la sosul de smântână nu se pune nucşoară? auzi, nucşoară în sosul de smântână! Iată ce mi se dă să mănânc după o zi atât de grea! Oare nu mă pot bucura de niciun pic de atenţie? Nu mănânc porcăria asta!

Simone îl privi înmărmurită. E drept că spusese odată că nu vrea să se pună prea multă nucşoară în sosul de smântână, dar la vila Monrepos era obiceiul să se pună nucşoară în sosul de smântână, şi de data aceasta nu pusese nici mai mult nici mai puţin decât în ultimele două dăţi, când unchiului Prosper îi plăcuse sosul peste măsură. Apoi îl gustase şi doamna.

Între timp, unchiul Prosper se înfuria tot mai cumplit.

— Ai pus nucşoară numai ca să-mi faci mie în necaz, mucoaso! răcni el. Aşa îmi mulţumeşti tu că te-am luat în casa mea şi că te ţin ca pe fata mea? Nu-ţi ajunge că-mi asmuţi personalul, îmi mai strici şi mâncarea!

Simone, în timp ce domnul Planchard striga la ea, stătea cu capul în jos. Nu fiindcă s-ar fi temut să-l privească, dar voia să se gândească în linişte şi să ghicească de ce îşi ieşise aşa deodată din fire. Puţintel se ruşina de comportarea lui. Desigur că îl supărase purtarea ei de la garaj şi de aceea o certa acum fără pricină. Simone se uită la doamna. De bună seamă, ea ştia bine cum stăteau lucrurile în privinţa sosului. Oare nu se va apăra?

Doamna a ridicat ochii când domnul Planchard a început să ţipe, s-a uitat la el, apoi la Simone şi iar la el. Când a răbufnit şi a dat pe faţă adevărata pricină a mâniei sale: „Nu-ţi ajunge că-mi asmuţi personalul”, Simonei i s-a părut că vede într-o frântură de secundă scăpărând în ochii mici şi tăioşi ai doamnei o ură nemaipomenită, ucigătoare. Dar nu, s-a înşelat probabil, a fost desigur o simplă impresie, fiindcă doamna şedea cât se poate de liniştită.

Unchiul Prosper încetă să strige, mai aruncă doar câteva priviri mânioase Simonei şi începu să gâfâie. Fata aştepta să vadă ce va zice doamna. Oare îi va lua apărarea? îl va certa pe fiul ei? Iat-o că deschide în sfârşit gura.

— Dă-mi ţigările, Simone, şi un chibrit – spuse fără să ridice glasul. Şi după ce Simone îi aduse ţigările şi chibriturile, zise tot atât de calm: Strânge farfuriile!

Simone duse farfuriile în bucătărie. În timp ce mai pregăti câte ceva pe acolo, auzi din sufragerie vocea înăbuşită a unchiului Prosper. Desigur că îi povestea doamnei ce se întâmplase. Desigur că îi înfăţişa cu răutate lucrurile sau, în cel mai bun caz, numai pe jumătate.

Simone ar fi fost bucuroasă să poată sta de vorbă în privinţa aceasta numai cu el. Mai credea şi acum că ar putea să-l facă să o înţeleagă: era doar fratele tatălui ei. Doamna nu îi era rudă, nu ţinuse niciodată la fiul ei vitreg Pierre. Acum, de vreme ce a aflat şi doamna, n-o să mai poată vorbi cu unchiul Prosper.

Simone era tulburată. O aşteptau clipe grele, poate chiar zile cumplite. Cu toate acestea nu se temea. Ştia că se purtase cum se cuvine.

Când se întoarse în sufragerie, doamna nu mai şedea la masă, ci în fotoliul mare din colţ. Rareori se întâmpla să se ridice de la masă înainte de a se servi desertul. De data aceasta o făcuse însă. Şedea în fotoliu, voluminoasă, îmbrăcată în negru, şi fuma.

Când intră Simone, îşi puse lornionul la ochi şi o privi câtva timp. Îşi pironi privirea asupra ei; căutătura o răscolea până în adâncuri, dar fata nu se pierdu cu firea. După aceea doamna dădu drumul lornionului din mână şi scuturâ scrumul ţigării. Simone era acum convinsă că nu se înşelase adineauri când văzuse scăpărând în ochii ei o ură cumplită.

— Aşadar, totul a fost zadarnic – începu să vorbească doamna încet, cu vocea ei subţire şi tăioasă. Am făcut tot ce-i stă în putinţă unei femei bătrâne, ca să te dezvăţ să mai fi impertinentă şi să te aduc pe calea cea bună. Dar am vorbit în pustiu. De cum a început să slăbească disciplina la garaj, şi asta nu din vina noastră, ai şi arătat câţ eşti de impertinentă şi nu ţi-a fost ruşine să-l înfrunţi, de faţă cu personalul, pe tutorele tău, care a făcut atâtea pentru tine. Te-ai alăturat duşmanilor lui, l-ai lovit pe la spate, şi asta tocmai acum, când oamenii onorabili trebuie să fie uniţi şi să lupte împotriva gloatei.

Doamna se opri din vorbă, răsuflând greu. Simone stătea în picioare, neclintită. Era cât se poate de calmă,

nici nu lua seama la ce spunea doamnă. De fapt nu pe ea o ocăra. În vocea scăzută şi răutăcioasă a bătrânei răbufnea tot ce simţea împotriva lui Pierre Planchard şi a tatălui său, soţul ei. Simone ştia că doamna se bucură că se ivise în sfârşit prilejul să-şi verse împotriva lor tot veninul şi întreaga amărăciune care se adunase în inima ei de ani şi ani de zile.

— Dacă n-ar fi vremurile acestea grele – continuă doamna – în care ştiu bine că te-ai duce de râpă în altă parte, l-aş sfătui pe fiul meu să te-alunge din casă. Cu cât mai devreme, cu atât mai bine. L-aş sfătui să te trimită undeva şi să-ţi plătească întreţinerea. Mai bine să piardă câţiva bani decât să te ţină aici. În timpuri normale nu i-aş putea cere fiului meu să-ţi mai îndure obrăzniciile şi lipsa de recunoştinţă. Dar aşa cum stau lucrurile acum, e silit să te rabde în casa lui. Te previn pentru ultima dată. Ai un caracter rău. Sângele tău e viciat. Noi l-am cunoscut pe tatăl tău. Şi l-am prevenit şi pe el. Dar n-a vrut să ne asculte. Asta a fost pierzania lui, de aceea şi-a găsit moartea.

Simone stătea cu capul uşor plecat, cu frumoasa ei gură cu buzele strânse, ascultătoare, dar câtuşi de puţin supusă.

— Fireşte, acum nici nu se uită în ochii omului! zise doamna încet, cu un dispreţ adânc.

Simone, deşi ţinea capul plecat, o privise tot timpul. Ridică puţin capul, încet, fără să o înfrunte.

Unchiul Prosper începu să se plimbe de colo până colo cu paşi gravi şi totuşi repezi, aşa cum îi era obiceiul.

— Ai perfectă dreptate, mamă – spuse el, încruntat. Când am văzut-o cum stătea lângă pompă, îmbrăcată în pantaloni şi asmuţind oamenii împotriva mea, m-am gândit şi eu la Pierre. Aşa s-a purtat şi el, încă de tânăr. Cine l-a trimis în Congo să facă agitaţie printre negri împotriva

noastră? L-a mânat firea lui. Nu voia decât să instige masele, să le întărite neîncetat lăcomia nesăţioasă. Fără lucruri de-astea nu se simţea bine. Şi-a spurcat cuibul, fiindcă nu deţinea niciun rol important aici. Fiindcă n-a făcut nicio ispravă în Saint-Martin, a plecat în Congo.

Simone îl urmărea cu privirile înmărmurite cum se plimba furios de colo-colo. În ochii ei întunecaţi, mari, adânciţi în orbite se citea o imensă uluire. O îndurera atâta orbire şi prostie intenţionată, atâta ură. Nu-i era oare ruşine să spună nişte minciuni atât de odioase, atât de condamnabile, în faţa ei, care cunoştea adevărul?

— Nu mă privi aşa! izbucni pe neaşteptate unchiul Prosper, repezindu-se la ea şi înşfăcând-o de umăr cu mâna lui cărnoasă, împăroşată. O strânse tare, de o duru, şi o zgâlţâi: „Ce ar putea să facă altceva refugiaţii?” Asta mi-o spune în faţă nepoata mea – se înfurie el. Să-mi prade maşinile, să mi le fure, ce-ar putea să facă altceva? Ştiu că v-ar plăcea vouă, ţie şi tatălui tău, să fie anarhie, ca să ajungeţi voi mari şi populari. Capul lui înfierbântat era aproape de al ei. Simone îi simţea în nări răsuflarea care mirosea a mâncare şi a vin. Trăsăturile lui viguroase erau descompuse, deformate, alterate, ochii lui cenuşii priveau tulbure, bestial, şi totuşi cu deznădejde. Simonei nu i se mai părea acum ciudat că avea urechea groasă şi ţuguiată la vârf. Am fost prea bun cu tine – spuse el, furios, dar acum mai încet, înăbuşit. Ar trebui să te bat până la sânge, ca să te lecuiesc de trufie şi de răzvrătire.

Îi dădu drumul şi începu din nou să se plimbe încoace şi încolo. Simone nu scoase o vorbă tot timpul. Se ruşina văzându-l atât de turbat şi aproape că-i făcea milă.

— Nu te mai enerva, Prosper – zise doamna. El se aşează la masă, gâfâind încă de furie, cu privirile încruntate aţintite în gol. Mănâncă ceva – îl îndemnă doamna. N-ai mâncat mai nimic.

Domnul Planchard şovăi, îşi tăie în silă o bucată de brânză, luă o îmbucătură şi sorbi din vin. Apoi mâncă în neştire mai departe.

4

AVIATORUL

A doua zi după-amiază, ca şi când ar fi fost de la sine înţeles, Simone plecă din nou în oraş. De data aceasta cu bicicleta. Îşi luase şi acum coşul şi se îmbrăcase tot în pantaloni.

Şoselele nu mai erau atât de aglomerate şi se vedeau trecând mai ales soldaţi. Simone porni de-a dreptul spre garaj. O bună parte din drum trebuia să urce pieptiş, aşa că se dădu jos de pe bicicletă şi o împinse la deal. Era foarte cald, dar ea mergea repede, de parcă s-ar fi temut să nu întârzie.

După emoţiile prin care trecuse, dormise adânc peste noapte, dar de dimineaţă, amintindu-şi cele întâmplate în ajun, o cuprinsese oarecare teamă, dar şi multă îndârjire la gândul că va trebui să dea ochi cu doamna şi cu unchiul Prosper. Spre marea ei mirare însă, unchiul Prosper, când veni la micul dejun, se purtă de parcă nu se întâmplase nimic. Se arătă prietenos, vorbi despre tot felul de nimicuri şi plecă apoi la întreprindere ca de obicei. Şi doamna era calmă şi distantă ca întotdeauna. Nimic nu mai amintea de izbucnirea furioasă din ajun.

Simone se gândea pentru a zecea oară la lucrul acesta în timp ce împingea bicicleta la deal. Nu înţelegea nimic. Doar auzise cu propriile-i urechi cât de absurd şi de grosolan îl ocărâse unchiul Prosper pe tatăl ei, văzuse cum îi scăpăraseră doamnei ochii de ură cumplită, iar pe umăr avea vânătăi, atât de tare o bruscase unchiul său. Văzuseră acum amândoi că ea, Simone, era într-adevăr fiica lui Pierre Planchard. Cum îşi puteau închipui că totul a rămas neschimbat după cele ce se întâmplaseră în ajun?

În sfârşit ajunse la garaj. I se păru foarte ciudat că în cabina cu geamuri de la intrare nu era nimeni, înainte, bătrânul Arsène se afla întotdeauna acolo, ca scaunul, ca banca.

Curtea strălucea albă în soarele dogoritor. Pe bancă, la umbră, trândăveau Maurice, bătrânul şofer Richard şi ambalatorul Georges.

— Bună ziua, domnişoară – zise Maurice, cu aceeaşi nuanţă de ironie în glas ca de obicei.

Simone îşi sprijini bicicleta de zid şi dădu să se îndrepte către pompă.

— Azi nu se vinde benzină – spuse bătrânul Richard. Patronul a închis pompa. S-ar putea să nu mai vândă de loc. Ori poate că a oprit vânzarea numai acum, fiindcă e subprefectul aici.

— Franţa piere încetul cu încetul – comentă Maurice. Autoritatea de stat, reprezentată prin domnul Cordelier, n-a izbutit încă să scoată din mâna patronului maşinile şi benzina ce i se cuvin. Până şi subprefectura a rămas fără maşini. Dar asta n-a constituit o piedică pentru domnul subprefect. A venit vâjâind la spatele bătrânului Jeannot. Patria s-a aşezat pe locul dinapoi al motocicletei şi s-a ţinut eroic de umerii fără stabilitate ai aprodului, pentru ca să-şi dea sufletul cerându-şi dreptul.

— Nu mai vorbi aşa pompos – zise alene bătrânul ambalator Georges.

— Nu vorbesc cu tine, nătăfleaţă, vorbesc cu domnişoara, nepoata şefului – răspunse Maurice.

Cum pompa era încuiată, Simone nu mai avea ce căuta la garaj. Ar fi putut să plece, dar parcă nu-i venea. În cele din urmă porni cu paşi şovăitori către cei care şedeau la umbră pe bancă. Îşi dădea seama că ceea ce făcea era o nouă impertinenţă. Se asocia, în ceasuri de răzvrătire şi de primejdie, cu personalul, agrava ruptura dintre ea şi

familia Planchard, nesocotea ultimul avertisment al doamnei.

Deşi mai era destul loc pe bancă, oamenii se traseră deoparte politicoşi. Maurice rânji. Simone se aşeză lângă ei.

Se aştepta să-i audă vorbind despre cele petrecute în ajun şi se cam temea; n-ar fi vrut să se comenteze purtarea pe care o avusese. Când văzu însă că oamenii nici nu pomenesc despre asta, îi păru rău.

Richard spuse că la „Café Napoleon" se auzise la radio că oraşul Tours rezista încă. Nu era apărat decât de o garnizoană mică, împotriva unor forţe uriaşe, dar rezista de patru zile. Simone nu mai putea de bucurie. Aşadar, avusese dreptate. Franţa va rezista. Poziţiile de pe Loara vor ţine piept.

— Nu foloseşte la nimic curajul celor de jos, dacă cei de sus nu vor – zise, bineînţeles, Maurice şi făcu un semn cu mâna de parcă ar fi şters oraşul Tours de ne faţa pământului.

După aceea vorbiră despre venirea subprefectului. Acum, în biroul particular al şefului nu se mai duceau desigur tratative în legătură cu transportarea refugiaţilor. „Flecarul" mai dăduse, cu mare strângere de inimă, încă două maşini, şi o bună parte din refugiaţi şi fuseseră transportaţi. Aşadar, trebuie să fi fost vorba despre altceva. Păcat că aprodul Jeannot nu era acolo. El ştia probabil despre ce anume se discută. De data aceasta păruse însă cam jenat şi nu venise printre ei, ci intrase în birou. Totuşi îi şoptise câte ceva ambalatorului Georges, cu care era prieten. Cică ar fi sosit dispoziţia ca atunci când nu va mai exista nicio îndoială că oraşul va fi ocupat de nemţi, să se distrugă tot materialul de transport, ca să nu cadă în mâinile duşmanului; întru aceasta, autorităţile civile erau datoare să vină în ajutorul armatei. Şi probabil

că subprefectul de aceea se supusese unei călătorii atât de incomode. Aşa povesti alene, cu întreruperi, ambalatorul Georges.

— N-am nicio grijă în privinţa patronului! zise Maurice. Pun rămăşag pe zece pachete de „Gaulois”, şi un litru de cidru că rezervele noastre de benzină şi parcul nostru de maşini vor fi păstrate. Ştie el, „Flecarul”, să se descurce. O să tot discute cu subprefectul până când o să aibă prilejul să trateze cu nemţii.

— Nu! strigă Simone. Asta nu!

Maurice se uită la ea amuzat, obraznic, măsurând-o cu privirile de sus până jos.

— Cum aşa, domnişoară? întrebă el. Vrei să ţii rămăşagul?

Înainte de a apuca Simone să răspundă, se auzi sunând lung şi strident soneria de la poarta garajului, care era încuiată. Simone alergă până acolo şi se uită prin lucarnă.

Era cineva în uniforma armatei engleze, un aviator. Simone îl înţelese greu, vorbea o franceză tare ciudată, dar înţelese totuşi. Era foarte stăruitor. Trebuia să găsească un vehicul cu care să plece repede mai departe, cât mai repede, şi i se spusese că numai acolo, la garajul Planchard, i s-ar putea veni în ajutor. Simone îi deschise poarta.

Aviatorul, după ce străbătu garajul întunecos, ieşi clipind des în curtea scăldată în soare. Mergea greu, şchiopăta, arăta foarte prost şi avea faţa năpădită de păr. Cei trei de pe bancă îl priviră în tăcere. Simone îl întrebă politicos:

— Cu ce vă putem servi, domnule?

Aviatorul repetă de mai multe ori că trebuie să plece mai departe, să se prezinte la cea mai apropiată bază militară. Fiindcă, adăugă el, încurcat şi roşind, aviatorii

erau acum mai necesari ca oricând, şi apoi nu voia şi nici nu-i era permis să cadă în mâinile nemţilor. Vorbea sacadat, faţa îi tresărea uneori. Era foarte tânăr. Simone se hotărî să facă tot ce-i va sta în putinţă.

Cei trei bărbaţi continuau să tacă. Pe Simone o supăra că nu erau de loc politicoşi.

— Sunteţi rănit? îl întrebă fata pe aviator.

El îi răspunse că aparatul îi fusese doborât, iar el se salvase cu paraşuta, aşa că se cam lovise. Oamenii de pe bancă ridicară privirile, dar tot nu ziseră nimic, discuţia se ducea numai între Simone şi englez.

Fata, după un minut de tăcere, zise:

— O să vă venim în ajutor, domnule. Apoi se întoarse către cei de pe bancă şi întrebă: Nu-i aşa, Maurice, că-i vom da o mână de ajutor?

Maurice se uită la străin, se uită la Simone, trase din ţigară şi zise alene:

— Dacă vrei să-i ajuţi, domnişoară, eu, unul, nu te împiedic. Apoi, fără să ridice glasul, continuă aproape jovial: Ce-ţi veni, fetiţo? Ce te-a apucat să faci pe stăpâna aici? Şi ieri ţi-ai dat cu părerea fără să te roage nimeni. Când avem ceva de spus, ştim să deschidem gura şi singuri. Mucoaso! Franţa se prăbuşeşte şi dumneaei aleargă după senzaţional.

Simone se făcu roşie ca racul şi înghiţi în sec. Bătrânul Richard zise:

— Ei, frate, las-o în pace!

Iar ambalatorul Georges îi spuse străinului, pe un ton destul de grosolan:

— Vino la umbră, domnule! Vrei un pahar de cidru? Avem cidru bun şi rece.

Străinul, care se vede că nu înţelesese bine ce spusese Georges, zise:

— Dacă e nevoie de bani pentru procurarea unui

vehicul şi pentru benzină, să ştiţi că am. Ce-i drept, sunt bani englezeşti, dar acum s-ar putea să fie mai valoroşi decât cei francezi. În orice caz *trebuiasă* plec spre sud, trebuie să ajung la Bordeaux. Aţi înţeles, domnilor, nu-i aşa?

Ambalatorul îl pofti pe bancă printr-un gest, iar aviatorul se aşează lângă ei. Simone stătea jumătate în umbră, jumătate în soare şi se uita la Maurice, care fuma.

Bătrânul Richard zise:

— Dacă i-ai da motocicleta ta, Maurice, poate că ar scoate-o la capăt.

— Să-mi vând tocmai acum motocicleta? izbucni Maurice. Doar n-am căpiat!

— Aşadar, tot ai de gând să pleci? întrebă bătrânul, cu vorba lui sfătoasă şi stăruitoare.

— N-am spus asta – se apără Maurice. Nu ştiu încă ce-am să fac. Să văd întâi cum se vor desfăşura lucrurile. În orice caz ar fi o nebunie să-mi dau motocicleta în timpuri ca acestea.

Ambalatorul aduse cidrul, turnă în pahare şi se adresă aviatorului:

— În sănătatea dumitale, domnule!

Simone tot mai stătea pe jumătate în soare. Bătrânul spuse tărăgănat:

— Dacă vrei s-o iei din loc, Maurice, apoi trebuie s-o faci chiar azi. Mâine va fi prea târziu. Uite ce zic eu: urcă-te pe motocicletă şi ia-l şi pe dumnealui cu tine.

— Ţine-ţi gura! îl repezi Maurice. Ţi-am mai spus că nu plec. Vreau să văd întâi ce o să se întâmple.

— Atunci va fi prea târziu – se încăpăţână bătrânul. Şi-apoi dacă vin nemţii, or să-ţi ia probabil şi motocicleta. Eu, în locul tău, Maurice, ori aş lua-o din loc, ori aş vinde motocicleta. Banii englezeşti nu-s de lepădat.

Simone stătea cu gura uşor căscată şi se uita cu

încordare la Maurice.

— Tu să taci! Să-ţi ţii gura, obraznico! izbucni el deodată şi, punându-şi mâna în şold, o măsură de sus până jos cu privirea. Apoi rosti rar, răspicat, cu vocea lui limpede şi guturală: Aşa sunt dumnealor, oamenii subţiri de la vila Monrepos. „Flecarul” face afaceri la negru, adună milioane şi sabotează războiul. Iar domnişoara nepoată se prăpădeşte de milă când vede un englez cu piciorul scrântit. În felul acesta şi-au purificat conştiinţa şi îşi zic patrioţi. Ia uite, dom’le, ce mucoasă tâmpită, ce exaltată! Să-l ia în pat la ea, dacă nu mai poate de milă, şi să ne slăbească cu sentimentalismul ei de două parale! Şi sorbi din cidru.

Simone se simţi de parcă i-ar fi tras o palmă. Se ridică şi, abia ţinându-se pe picioare, cu ochii umezi, înghiţindu-şi lacrimile, porni spre garaj.

În timpul acesta Maurice, indiferent, se adresă englezului:

— Şi cât ai da, domnule, pe o motocicletă de prima calitate?

Simone se opri locului. Lucrurile luaseră atât de brusc o altă întorsătură, încât i se tăie răsuflarea. După aceea o cuprinse un val de bucurie. Ce om mai era şi Maurice ăsta! I se părea că toţi au să-i citească bucuria pe faţă şi tare n-ar fi vrut. Porni repede, aproape în fugă, şi intră glonţ în garaj.

Acolo stătu în întuneric, înfierbântată, roşie de fericire. „Măi, şi Maurice ăsta 1” îşi zise zâmbind. Şi apoi iarăşi: „Măi, ce om mai e şi Maurice ăsta! E atât de cumsecade şi se ruşinează s-o arate. Insultă, îţi aruncă în faţă cele mai murdare vorbe, înjură fără perdea, numai să nu se bage de seamă cât e de cumsecade”. Noroc că englezul nu pricepuse mare lucru, nu ştia ce obrăznicii spusese. Că vorbise aşa faţă de cei doi bătrâni, nu-i prea

păsa.

De acolo din garaj îl auzea pe Maurice explicându-le celorlalţi de ce primise propunerea englezului. Întâi fiindcă trebuia într-adevăr să rămână în oraş, numai aşa putea să dovedească îndeajuns că e civil şi indispensabil pentru buna funcţionare a transporturilor. Apoi, chiar dacă s-ar afla în primejdie, ar fugi mai curând în munţi şi acolo s-ar descurca mai uşor cu o bicicletă decât cu motocicleta, în sfârşit în felul cum stăteau lucrurile, îi vor fi mai de folos banii englezeşti decât motocicleta.

Desigur era o prostie ce spunea. O ştia şi el, o ştiau şi ceilalţi, şi Simone. Nu voia însă să recunoască în ruptul capului că se poartă aşa doar fiindcă e un om cumsecade.

Simone sta în garajul întunecos şi asculta fericită cum se tocmea de amarnic Maurice, afară, în curte, cu englezul, care nu-l înţelegea prea bine, cum se amuza ba dându-i nădejde, ba băgându-l în sperieţi, până când ajunse în sfârşit să-i promită că îi dă motocicleta, alimente, benzină, hărţi şi îl scoate la drum.

Atunci Simone îşi luă coşul şi bicicleta şi, fără a mai trece prin curte ca să-i salute pe ceilalţi, se îndreptă spre uşa birourilor şi plecă.

Pe drum fu întrecută de motocicleta subprefecturii. În faţă şedea Jeannot, aprodul, iar la spate, sprijinindu-se de umerii lui, subprefectul, care părea posomorât şi abia îşi ţinea echilibrul. Era limpede ca nu putuse s-o scoată la capăt cu unchiul Prosper. Simone avea însă parcă mai multă ciudă pe domnul Cordelier decât pe unchiul ei. Se uită după motocicleta care se îndepărta, stăpânită de sentimentul pe care l-ar fi avut Maurice. Simţea grotescul situaţiei, văzând cum autoritatea de stat o luase din loc fără să facă nicio ispravă.

5

ACŢIUNEA

A doua zi, pe când urca spre Saint-Martin, împingându-şi bicicleta la deal, Simone părea foarte liniştită. Faţa ei bronzată, osoasă, cu fruntea largă, îndărătnică nu trăda nicio preocupare. Dar îndărătul frunţii ei gânditoare clocoteau gânduri aprige.

Tremura de nerăbdare să-şi ducă la îndeplinire hotărârea şi în acelaşi timp căuta pretexte ca să amâne executarea ei. Mereu băga mâna în buzunar şi pipăia cheia şi bricheta. Mereu încerca să-şi închipuie, fără să vrea, cum se va desfăşura acţiunea şi ce urmări va avea. Trebuia să facă eforturi mari ca să-şi stăpânească tulburarea.

Îşi aminti împrejurările în care luase hotărârea. Erau la cină, cu o seară înainte, şi unchiul Prosper povestea despre discuţia pe care o avusese cu subprefectul.

Desigur că unchiul Prosper denaturase lucrurile, le prezentase din punctul lui de vedere. Totuşi Simone ştia precis ce-i ceruse subprefectul, ce argumente adusese şi care fusese atitudinea unchiului Prosper. Vedea în închipuire, de parcă ar fi fost de faţă, cum insista şi se ruga domnul Cordelier, cum îi răspundea de furios şi de ironic unchiul Prosper, cum se prelungea discuţia şi se revărsau cuvintele şi dintr-o parte şi dintr-alta, până când subprefectul s-a dat bătut şi a plecat într-o stare de plâns, după cum constatase cu ochii ei.

Mai înainte fusese de altfel şi cineva din partea armatei la unchiul Prosper şi-i ceruse să distrugă parcul de maşini şi benzina.

— Dacă a plecat el, căpitanul, fără să-şi aducă la îndeplinire planul nebunesc, apoi te rog să mă slăbeşti cu pretenţiile tale absurde! relata unchiul Prosper că i-ar fi spus subprefectului. Nu te amesteca în treburile mele, băiete – ar fi continuat tot el. Ce-ţi închipui, că am adunat cu atâta trudă benzina ca să-i las pe nemţi să mi-o prade? Doar nu sunt copil. Te asigur că n-o să apuce să ia de la

mine nicio aripă de automobil şi niciun strop de benzină. Dar ce trebuie să fac şi când anume, asta am să hotărăsc eu şi nimeni altul. Nu admit să se amestece altcineva în treburile mele.

În clipa când unchiul Prosper a reprodus acest ultim şi definitiv răspuns al lui, chiar în clipa aceea s-a hotărât Simone să se ocupe de chestiunea aceasta şi să se ducă la garaj. Da, chiar atunci luase hotărârea să intre în acţiune, deoarece în clipa aceea ea şi-a zis: „Desigur, unchiul Prosper e gata să distrugă totul înainte de venirea nemţilor. Nici nu se poate altfel, doar e cel mai de vază om din Saint-Martin şi cel mai bun patriot, un Planchard, un adevărat Planchard. Dacă se împotriveşte, e numai fiindcă nu admite să fie constrâns. Vrea să rămână stăpân în întreprinderea lui. Nu rabdă să-i poruncească şi să-l ameninţe nimeni”.

Aşa stau lucrurile, şi totul ar fi mers bine, dacă nu se ivea afurisita aceea de discuţie cu subprefectul. Domnul Cordelier, prin intervenţia lui prostească, stricase totul. Acum unchiul Prosper trebuia abia să găsească o nouă modalitate de a-şi păstra demnitatea. Dar pentru aşa ceva se cere timp, şi nemţii puteau să pătrundă în oraş dintr-o clipă într-alta. Şi ce nenorocire, ce pată de neşters pe onoarea familiei

Planchard ar fi, dacă n-ar lua măsuri la timp şi materialul ar cădea în mâna nemţilor.

De aceea trebuia să acţioneze ea în locul unchiului Prosper, să preia această datorie ea, fiica lui Pierre Planchard. Când totul va fi dus la bun sfârşit, unchiul Prosper va răsufla uşurat şi-i va mulţumi, o va lăuda.

De când luase hotărârea, Simone chibzuise şi cântărise de sute de ori totul, dar, în ciuda oricăror şovăieli şi temeri, încă din prima clipă ştia ce are de făcut. În sinea ei, acţiunea era pregătită amănunţit chiar înainte de a

sfârşi unchiul Prosper să reproducă răspunsul dat subprefectului.

Reflecţiile făcute de doamna în legătură cu cele povestite de unchiul Prosper o încredinţaseră şi mai mult că trebuia să-şi ducă la îndeplinire hotărârea:

— Aşa sunt hârţogarii ăştia – spusese doamna – vor să distrugă bunuri, numai ca să-şi satisfacă orgoliul de birocraţi! apoi adăugase: La ce le-ar fi de folos nemţilor picul tău de benzină? Ce crede domnul Philippe, că n-au pentru tancurile lor altă benzină decât pe a ta?

Simone îi răspunsese atunci prompt în gând: „De aceea am ajuns unde am ajuns, fiindcă au gândit prea mulţi aşa”. Îşi dădea bine seama că argumentele doamnei erau tot atât de primejdioase ca şi tancurile duşmanului.

În sfârşit Simone ajunse la capătul urcuşului, înaintea ei se întindea o bucată de drum drept. Se urcă pe bicicletă şi pedală repede. Se simţea uşoară şi voioasă. O linişte solemnă îi umplea sufletul. Era o zi mare pentru ea. Viaţa căpătase un sens. Misiunea, acţiunea pe care o avea de îndeplinit se profila măreaţă şi luminoasă înaintea ei.

De altfel se şi pregătise ca pentru o împrejurare solemnă. Înainte de a pleca de acasă făcuse pentru a doua oară în ziua aceea un duş cu furtunul de grădină şi se îmbrăcase curat. Zâmbi când îşi aduse aminte ce fericire o cuprinsese în timp ce o izbea apa. Toţi o priviseră peste umăr, nu vedeau în ea decât pe nepoata săracă, pe mica servitoare de la vila Monrepos, care „stătea coardă” lângă pompa cea roşie, şi acum îi era dat să dovedească că Saint-Martin e un oraş de ispravă care nu se predă uşor nemţilor.

Drumul începea să urce în serpentine scurte, cu pantă destul de abruptă, către vârful dealului Saint-Martin pe care era aşezat oraşul. În copilărie, Simone avea obiceiul să nu coboare de pe bicicletă şi să înfrunte un

timp urcuşul greu, ba adeseori se lua şi la întrecere cu Henriette, să vadă care rezistă mai mult. Acum făcu la fel, îşi continuă drumul pe bicicletă. Desigur, era o prostie, aici toată lumea cobora şi mergea pe lângă bicicletă, dar ea se simţea plină de forţă în ziua aceea. Pedala din greu, apăsat, bicicleta mergea în zigzag. Îi era foarte cald, gâfâia, îşi dădea seama că se ambiţiona fără rost, dar îşi propunea mereu să mai pedaleze puţin, încă un metru sau până la cotitură. Astfel urca la deal, cu un zâmbet şters, crispat, dar plin de voioşie pe buze.

Abia când simţi că au lăsat-o de tot puterile şi că-i bate inima să se spargă, coborî în sfârşit de pe bicicletă. Se sprijini o clipă de ea şi se şterse de năduşeala, tot cu zâmbetul pe buze. Dar bucuria pe care o încercase se risipise dintr-odată. Era istovită de efortul inutil pe care-l făcuse şi bucuroasă că nu mai avea mult până în oraş.

Restul drumului îl făcu împingând bicicleta la deal. Pe o bancă şedeau câţiva soldaţi sfârşiţi de oboseală, care o priveau absenţi. O clipă Simone se întrebă dacă e cu putinţă să se continue războiul cu astfel de soldaţi. Deodată îşi aminti însă de cei care luptau la Tours împotriva unor forţe cu mult superioare. În ajun se împliniseră patru zile de când rezistau şi poate că nu se dăduseră bătuţi nici acum.

Grăbi pasul şi începu să împingă cu mai multă energie bicicleta la deal. Ştia limpede care era datoria ei. „Cine, dacă nu eu? Şi când, dacă nu acum?”

Ajunse la Porte Saint-Lazare. De ce venise, la urma urmei, în oraş? De ce nu se dusese direct la garaj pe drumul care înconjura oraşul? Ah da, trebuia să aibă un alibi, să fie văzută în oraş în timp ce se desfăşura acţiunea, trebuia să se arate şi pe la subprefectură. Toată lumea să bănuiască în ascuns că fapta a fost săvârşită de familia Planchard, dar nimeni să nu ştie nimic precis, ca să nu fie

implicat în chestiune. Nici nu se poate altfel, s-a gândit ea la toate.

Dacă n-ar fi trebuit să-şi procure un alibi, ar fi fost de mult la garaj. La gândul acesta o trecură fiori. Ardea de nerăbdare să-şi îndeplinească datoria, totuşi se temea de clipa când va trebui să acţioneze, de aceea era bucuroasă că a găsit un pretext să mai amâne.

Ţinând bicicleta de ghidon, rătăci pe străzile cotite, întortocheate, urcând la deal şi coborând. Din ajun până în prezent aspectul oraşului se schimbase din nou. Rar dacă se vedea câte un om icicolo, viaţa pierise de pe străzi, oraşul zăcea paralizat în aşteptarea duşmanului. Casele, cu obloanele închise, păreau pustii. Era înăbuşitor de cald. Simone păşea din ce în ce mai greu prin arşiţa de plumb. Singurătatea fantomatică din jur o apăsa ca o povară grea. Liniştea era cu atât mai paralizantă cu cât casele erau mai pestriţe şi mai viu colorate. Simone avea impresia că zidurile se strâng tot mai mult în jurul ei. Mergea şi mergea, suflând greu. Caldarâmul înfierbântat şi pietrele cubice din pieţele mici parcă îi ardeau tălpile, iar bicicleta i se părea ca un bolovan care abia se urneşte din loc. Apoi, deşi nu vedea pe nimeni cunoscut, ci numai din când în când câte un soldat de prin alte părţi, obosit şi indiferent, avea impresia că tot oraşul se uită la ea şi că nu-i om să nu-i cunoască intenţiile.

Mai supărător ca orice era însă faptul că nu se vedea niciun localnic pe străzi, nici măcar aceia care nu plecaseră. Simone trecu prin faţa casei în care locuia o fostă colegă de şcoală, Adrienne Voisin. Fără să stea mult pe gânduri, puse mâna pe clanţă. Uşa era descuiată. Poate că familia Voisin era încă aici. Simone urcă scările. Dar nu găsi pe nimeni. În casă domnea dezordine, ca în urma unei plecări grăbite, şi o zăpuşeală insuportabilă, cu iz de mucegai. Simone intră în camera de zi. Domnul Voisin

avusese o colivie mare cu o mulţime de păsărele exotice de toate culorile. Într-adevăr, colivia se mai afla acolo, dar păsărelele multicolore muriseră şi începuseră să miroasă.

Simone simţi că i se face rău. Ieşi din casă şi porni din nou să colinde străzile, ducând bicicleta de ghidon. Nu întâlnise încă niciun cunoscut, aşa că nu ştia dacă fusese văzută în oraş sau nu. Când se auzi strigată de cineva care şedea la umbră pe o bancă în Place Saint-Lazare, respiră uşurată.

Era Maurice. Şedea sub un ulm, avea faţa tărcată de umbre şi nu era singur. Lângă el se afla o fată cam grasă şi destul de vulgară, după cum i se păru Simonei. La garaj se vorbea că Maurice se cam ţine după tot felul de fete. Cu toate acestea îi păru bine când îl văzu.

— Tot mai aduni provizii pentru cei şapte ani slabi, domnişoară? îi strigă el, tărăgănat.

Simone se gândi la acţiunea datorită căreia se afla acolo. Fără să vrea băgă mâna în buzunar, pipăi cheia şi bricheta şi îi făcu aproape plăcere că Maurice era din nou atât de crud şi de nedrept cu ea. Îşi îndreptă spre el ochii mari, întunecaţi, şi-l privi dojenitor, cu oarecare dispreţ. Maurice râse.

— N-am spus-o cu răutate – căută s-o îmbuneze, apoi o pofti cu blândeţe: Aşază-te lângă noi, puştanco! Ieri ai fost la înălţime în chestia cu aviatorul. Ai vrut să-mi faci un serviciu, dacă nu mă înşel. Tipul mi-a dat o grămadă de bani. Trebuie să-ţi primeşti comisionul. Hai la „Café Napoleon” să bem un ţap înainte de a veni nemţii.

Simone şovăia. Ce-o să spună doamna când va auzi că a fost la „Café Napoleon” împreună cu Maurice şi cu fata aceea cu înfăţişare atât de vulgară? Era ceva nemaipomenit. Numai cu câteva zile înainte, i s-ar fi părut ei însăşi absurd. Acum însă era altceva. Voia să fie văzută în oraş. N-ar fi putut decât să-i folosească dacă se arăta la

„Café Napoleon”. Apoi, dacă refuză, Maurice are să o considere iar fricoasă şi trufaşă. Făcu câţiva paşi spre bancă.

Maurice se ridică zâmbind blajin.

— Dumneaei e prietena mea Louison – făcu el prezentările – iar dumneaei e domnişoara Simone, nepoata patronului meu.

Cafeneaua era în apropiere. Se aşezară la o măsuţă de marmură de pe terasă, sub umbrarul cu dungi roşii şi portocalii. La celelalte mese şedeau câţiva soldaţi, câţiva refugiaţi şi, dintre localnici, doar bătrânul şi ursuzul ceasornicar Darieux. Maurice avea, ca de obicei, cămaşa lui albastră larg deschisă pe piept. Domnul Grasset, proprietarul localului, păru uimit s-o vadă pe Simone împreună cu şoferul Maurice şi cu fata aceea, Louison. În orice caz putea să depună mărturie că o văzuse pe Simone.

Maurice, după ce fură puse pe masă cele trei pahare cu bere aburite, zise:

— Pare-mi-se că ieri am fost întrerupţi tocmai când discutam ceva şi eram fiecare de altă părere. Ei, acum se va vedea dacă ne vor mai rămâne benzina şi parcul de maşini.

Simone îl privi uimită la culme. Oare i-a ghicit planul? Dar Maurice continuă:

— Sau poate tot mai crezi că vom „rezista”? Ascultă-mă pe mine, în douăzeci şi patru de ore, poate chiar mai curând, vom şti precis cine ce-o să facă cu garajul. Dacă ai binevoi să deschizi mai bine ochii, ai băga de seamă, stimată domnişoară, că soldaţii vitezei noastre armate nu vin numai dinspre est şi dinspre nord, ci şi din sud-vest, adică sunt respinşi de duşman şi în sud-vest. Ştii cum se numeşte asta? Ştii cum suntem noi acum? încercuiţi.

Încercuiţi. Probabil chiar peste câteva ore. Simone intră în panică. Nu mai avea timp de pierdut. Îşi fixă un

termen; în două ore trebuia să fie totul împlinit.

— Trebuie să plec – zise deodată. În sinea ei gândea: „Cine dacă nu tu? Când, dacă nu acum?” Totodată o supăra felul cum o privea fata aceea, Louison; desigur că îşi închipuia că şi ea era drăguţa lui Maurice.

— Nu-i frumos să pleci aşa – îi răspunse el. Bea-ţi întâi berea. Simone bău. Ei, şi cum rămâne cu rămăşagul nostru? o necăji după aceea. Sunt gata să măresc rămăşagul la o sticlă de „Pernod” şi douăzeci de pachete de „Gaulois”.

O privi rânjind cu superioritate. Ea îi susţinu privirile.

— Ţin rămăşagul – îi răspunse hotărât, sfidător.

Maurice păru uimit. O privi atent şi destul de îndelung.

— Se vede că eşti bogată, domnişoară – zise apoi şi, întinzându-i mâna, exclamă: S-a făcut, cumătră!

Simone se uită o clipă la mâna puternică, întinsă pe deasupra măsuţei de marmură, apoi bătu palma. Louison râse.

— Acum însă trebuie să plec neapărat – zise Simone şi se ridică.

— Doamne fereşte, dar pentru ce? se miră Maurice. Azi nu-i nicio grabă. Azi nu mai poate face rost de provizii nimeni, nici chiar boierii de la vila Monrepos.

— Trebuie să mă duc la subprelectură – răspunse ea şi, fiindcă văzu că o priveşte iar bănuitor, minţi: Trebuie să-i comunic ceva domnului Xavier.

— Afaceri şi iar afaceri – murmură ironic Maurice, apoi zise: Ei, atunci şterge-o!

Simone plecă. Ţinând bicicleta de ghidon, porni spre palatul Noiret. Simţea că Maurice se uită în urma ei şi o auzea pe fata aceea Louison râzând; făceau probabil glume neruşinate pe socoteala ei.

Ajunse la subprefectură. Poarta mare şi veche era

încuiată. Simone nu sună. Îşi dădea seama, după propria ei nervozitate, în ce stare se găseau şi ceilalţi în clipele acelea; ştia că cei dinăuntru îi aşteaptă pe nemţi şi că sunetul soneriei i-ar îngrozi, împinse, aşadar, bicicleta spre intrarea laterală. Zărind prin ferestruie faţa bine cunoscută a portarului, îi bătu în geam şi omul îi deschise.

— Ce cauţi aici? o întrebă uimit.

Simone se bucură că venirea ei îl surprindea.

— Trebuie să vorbesc cu monsieur Xavier – îi răspunse. Pot să las bicicleta la dumneata?

Înăuntru erau adunaţi toţi funcţionarii. Purtau haine de sărbătoare şi fiecare şedea la locul lui, tăcuţi, solemni, îngrijoraţi, cu spinările încovoiate şi feţele pământii.

Prin aparenta lor indiferenţă răzbătea însă nervozitatea pe care le-o pricinuia aşteptarea chinuitoare. Subprefectul nu-şi putea stăpâni neliniştea. Se plimba de colo-colo, intra când într-un birou, când în altul, îşi pipăia rozeta de la butonieră, ofta, vorbea trist şi amabil despre tot felul de fleacuri, privea în gol, punând câteodată mâna pe umărul unuia sau altuia.

Simone, datorită relaţiilor ei prieteneşti cu domnul Xavier, era la subprefectură ca la ea acasă. De data aceasta se simţi însă străină şi jenată. Poate şi fiindcă purta pantaloni. Doamna avea dreptate, nu se făcea să umble în pantaloni în astfel de timpuri. Toţi o priveau uimiţi. Totuşi nu-şi închipuia cum ar fi putut să-şi îndeplinească planul altfel decât îmbrăcată în pantaloni. Se străduia să fie văzută de toţi funcţionarii; faptul acesta era foarte important; toţi trebuiau să poată spune că au văzut-o.

Intră în biroul domnului Xavier. Îl găsi stând la masa de scris, cu faţa sprijinită într-o mină, iar cu cealaltă mână rezemată fără vlagă de speteaza scaunului. Omul acela atât de vioi de obicei părea acum obosit. Simone îşi aminti

cum îl surprinsese fără să vrea pe tatăl lui dormind în fotoliu şi cât de bătrân arăta.

Domnul Xavier ridică privirile când intră ea în birou. Se străduia să fie prietenos şi căută chiar să facă o glumă, dar nu reuşi.

— Dar, la urma urmei, ce cauţi aici? o întrebă apoi.

— N-am mai putut să stau acasă – răspunse ea vag.

— N-o să se supere doamna? întrebă domnul Xavier.

Simone ridică din umeri.

— E urât că sunt în pantaloni? întrebă apoi.

Domnul Xavier se juca cu cuţitul de deschis scrisori.

— Nu ştiu dacă nemţii vor fi scandalizaţi de faptul acesta – răspunse el, cu ironie amară.

Stând în faţa lui, Simone văzu pe faţa-i îngrijorată că abia îşi poate stăpâni enervarea. Semnul de pe obrazul drept i se umflase. Îl privi stăruitor. Trebuia să plece îndată şi voia să aibă proaspăt în minte amintirea feţei lui binevoitoare, prietenoasă. Observând ceva ciudat în privirea ei, domnul Xavier o întrebă oarecum bănuitor şi îngrijorat:

— S-a întâmplat ceva?

Simone şovăi o clipă. Oare n-ar fi bine să-i spună tot? Domnul Xavier îl iubise pe tatăl ei şi-l admirase, iar la ea ţinea foarte mult. Nu, nu-i era îngăduit, nu se cădea să-l amestece pe el, un funcţionar, în ceea ce avea de gând să săvârşească; trebuia să înfrunte singură primejdia.

— Nu – răspunse cu prefăcută sinceritate. Ce-ar fi putut să se întâmple?

— Acum fiecare dintre noi are griji – zise domnul Xavier.

Deodată se auzi în toată clădirea zbârnâind puternic soneria. Simone, ba chiar şi domnul Xavier tresăriră şi alergară la fereastră. În faţa porţii îl văzură pe marchiz. Venise cu maşina; limuzina albastră, strălucitoare,

alimentată desigur cu benzina acaparată de domnul Planchard, era condusă de un şofer în livrea, care şedea elegant la volan.

— Acum e vremea şobolanilor – zise domnul Xavier.

El se duse apoi în biroul subprefectului şi Simone se luă după dânsul. Veniră şi alţi funcţionari, se produse dezordine, toţi voiau să afle ce veşti adusese marchizul.

Domnul Cordelier îl întâmpină pe marchizul de Saint-Brisson, fără să-şi ascundă mirarea. Marchizul, după ce-i răspunse la salut, şovăi. Uşa era deschisă, în anticameră, ba chiar şi în uşă se aflau funcţionari. Marchizul se aştepta, desigur, ca subprefectul să stea de vorbă cu el fără martori. Când văzu însă că domnul Cordelier nici nu se gândeşte să-şi alunge funcţionarii, începu să vorbească:

— Am motive să presupun – cuvântă el, cu vocea lui dogită – că domnilor ofiţeri germani, care se vor arăta probabil aici în scurt timp, nu le e necunoscut numele meu. Cred, domnule subprefect, că am să vă fiu de folos când îi veţi primi. În interesul arondismentului socotesc de datoria mea să fiu prezent la sosirea trupelor germane.

Mai arogant şi mai băţos ca oricând, sumeţindu-şi nasul coroiat, îşi pironise ochii căprui, tăioşi, asupra subprefectului şi-l privea aproape cu dispreţ. Pe ceilalţi nici nu-i lua în seamă.

Toţi aşteptau să audă ce are să-i răspundă subprefectul. Domnul Cordelier căzu o clipă pe gânduri. Se vedea că-i stă pe limbă o replică ascuţită, apoi însă înghiţi în sec şi, arătând spre un scaun, spuse în silă:

— Dacă socotiţi că e bine aşa…

Simone, văzând trufaşa faţă arămie a marchizului, ochii spălăciţi şi descurajaţi ai subprefectului şi furia care-l cuprinsese pe domnul Xavier, se bucură că luase tainica ei hotărâre. Saint-Martin îi va primi pe fascişti aşa cum merită.

Plecă pe nesimţite. Se furişă pe lângă cabina portarului, care – ca un făcut – n-o zări. Bicicleta o lăsă fireşte la el, ca să creadă că a stat tot timpul la subprefectură.

O luă spre Avenue du Parc. Trebuia să se grăbească fiindcă şi trecuse un sfert din timpul pe care şi-l acordase, iar drumul era lung şi Simone trebuia să-l facă pe jos. Mergea repede şi, ca să nu fie văzută – pentru că urma să se creadă că a rămas la subprefectură – se furişă pe lângă ziduri.

Când ajunse în faţa casei lui Étienne, nu se putu opri să nu fluiere vechiul lor semnal din copilărie. O să aştepte o jumătate de minut. Dar nici nu trecu jumătate de minut, că Étienne şi veni.

Când o văzu, băiatului i se lumină faţa şi el îi strânse amândouă mâinile, aşa cum avea obiceiul.

— Toată ziua m-am întrebat dacă ai să vii sau nu – zise el. Începusem să cred că nu ţi-au dat voie să pleci.

Simone nu răspunse. Îşi amintise deodată, foarte intens, de Henriette. Ce îndrăzneaţă fusese, chiar obraznică, şi totuşi uneori o cuprindea o teamă de neînţeles. Odată, de pildă, le apucase noaptea prin apropierea cimitirului şi Henriette tremura de frică, nu îndrăznea nici măcar să treacă pe acolo, iar când Simone a luat-o în râs şi a silit-o să străbată împreună cimitirul, pe Henriette au trecut-o sudori reci, era toată o apă. Simonei îi năvăliră în minte patru-cinci întâmplări asemănătoare. Da, cu Henriette ar fi putut să vorbească despre acţiunea pe care o pusese la cale. Henriette ar fi înţeles perfect de ce trebuia îndeplinită şi i-ar fi dat ajutor.

Étienne mergea lângă ea. Păşeau lipiţi unul de altul la umbra caselor vechi şi multicolore. El o luă spre parcul Capucinilor, unde fuseseră de atâtea ori în copilărie împreună cu Henriette.

Parcul era pustiu. Câteva fetiţe, desigur ale refugiaţilor, alergau de colo colo făcând larmă. Strigătele lor răsunau foarte ciudat în tăcerea care domnea. De altfel copilele amuţiră curând, de parcă le-ar fi pierit glasul.

Simone şi Étienne se aşezară pe una din băncile scunde ale parcului. „Numai pentru trei minute” – îşi spuse Simone. Tăceau. Era foarte cald, într-un tufiş din apropiere ciripea alene o păsărică şi ei se simţeau foarte apropiaţi unul de altul:

După un timp, Étienne întrebă:

— Ai visat-o iar pe Henriette?

Simone răspunse:

— Da, mi-a încredinţat o misiune.

S-o fi omorât şi n-ar fi fost în stare să spună ce-o apucase să rostească vorbele acestea. Făcuse o mare prostie, se trădase, n-ar fi trebuit să scoată un cuvânt. Acum, firește, Étienne se aştepta să-i destăinuiască ce fel de misiune. O va întreba, şi are tot dreptul. Dar ea nu-i va spune. Pentru nimic în lume.

Étienne nu o întrebă însă, se uită doar la ea grav, prieteneşte, cu toată atenţia. Bucuroasă că n-o iscodeşte, Simone tăcea buimacă, recunoscătoare că n-o descoase, tulburată de imprudenţa pe care o făcuse. După un timp, trezindu-se în sfârşit din toropeala ce-o cuprinsese, se ridică şi spuse:

— Trebuie să plec.

Étienne, continuând s-o privească grav şi prieteneşte, zise:

— Păcat! Aş fi vrut să stăm mai mult de vorbă astăzi.

Nu, nu-i era îngăduit să mai şovăie nicio clipă. Deodată îi veni o idee:

— Ascultă, Étienne – zise Simone. Sunt tare grăbită şi am plecat fără bicicletă de acasă. Credeam că drumurile sunt încă aglomerate. Acum însă, cu bicicleta aş ajunge

mai repede. Nu vrei să mi-o împrumuţi pe a ta?

— Cum să nu, cu plăcere – răspunse el.

Porniră spre casa lui Étienne, care nu era departe. Simone îl aşteptă în stradă. Toate mergeau strună. Acum va avea şi bicicletă şi nimeni, în afară de Étienne, nu bănuia nimic. Băiatul îi aduse bicicleta.

— Mulţumesc, Étienne – zise Simone.

Ar fi vrut să-i mai spună ceva, dar se stăpâni. Se priviră drept în ochi. Apoi ea îi întinse mâna, încălecă repede pe bicicletă şi plecă.

Porni cu elan tineresc, gravă, fericită, conştientă de misiunea ei, dorind din tot sufletul s-o îndeplinească şi convinsă că a ales drumul cel bun.

La început, ca să nu atragă atenţia, nu merse prea repede. Apoi însă, de cum ajunse în Avenue du Parc, pedală din răsputeri. Stătea aplecată peste ghidon, cu o cută adâncă între sprâncenele groase şi blonde, cu buzele strânse.

Şoseaua era pustie. În stânga bicicletei se întindea linia albă care împărţea drumul în două. trasă din îndemnul unchiului Prosper. Te cuprindea groaza când vedeai cât de pustie rămăsese şoseaua aceea care numai cu câteva zile înainte mişuna de oameni şi de maşini, încât făcea impresia unei omizi uriaşe mişcându-se încet. Cenuşie şi goală, şoseaua îi aştepta pe nemţi; aşadar, pentru nemţi se zbătuse anul trecut unchiul Prosper s-o amenajeze.

Simone se afla singură pe şosea. Nimeni n-o vedea făcând drumul acesta primejdios. Şi totuşi cineva o vedea fără îndoială: moş Bastide. Desigur că şedea în firida ferestrei, aşteptându-i pe nemţi, şi nu-şi lua ochii de la şosea. Parcă îl vedea aievea cum stă împietrit, îngrijorat, neputincios şi revoltat. Are s-o urmărească ccu privirile tot drumul. Dar de-acolo de sus ea nu apare decât ca un punct

care înaintează de zor, moş Bastide n-are de unde să ştie cine aleargă aşa repede şi ce se pune la cale.

E foarte cald, dar ea nu-şi dă seama din pricina vitezei cu care merge. Acum şoseaua începe să coboare, aşa că nu mai trebuie să pedaleze. Se aşază mai bine în şa. De jur-împrejur până departe domneşte o linişte neînchipuit de adâncă; până în zare totul tace. Nemişcarea, muţenia aceasta a regiunii o apasă pe Simone până în străfunduri. I se pare că aleargă aşa de când lumea şi că drumul n-are să se sfârşească niciodată. Ba i se pare chiar că a mai făcut o dată drumul acesta, că a mai alergat o dată atât de aprig, în tăcere, către un tel la fel de cumplit şi de mare.

Dar nu-i e îngăduit să se lase furată de vise, să bată câmpii, trebuie să se gândească numai şi numai la misiunea ei. Şi-a făcut planul cu de-amănuntul dinainte. Odată izbucnise un mic incendiu la garaj, iar şoferii, căutând să stabilească pricina, discutaseră îndelung şi cu competentă despre cauzele care pot provoca un incendiu sau o explozie, iar ea, după cum îi era obiceiul, ascultase în tăcere şi luase aminte. Noaptea trecută, pe baza acestor cunoştinţe, chibzuise punct cu punct cum să procedeze. Acum repeta totul în gând, cum mai făcuse încă de zece – douăzeci de ori. Duse din nou mâna la buzunar şi pipăi dacă mai sunt acolo cheia şi bricheta. Nu-i mai lipsea decât o piatră pe care putea s-o ia de pe marginea drumului. Se aplecă şi luă o piatră. Acum nu-i mai trebuia nimic.

Ce bine că întreprinderea era izolată, departe de oraş şi de alte case! Explozia nu va primejdui alte clădiri. Apoi câştiga şi timp. Dacă punea foc în pivniţă, era cu neputinţă să se prindă atât de repede de veste, încât să mai poată fi stins. Pe de altă parte, până să ajungă focul la maşini şi la rezervorul cel mare, ea avea destul timp să se îndepărteze.

Ajunse din nou la drum drept, apoi şoseaua începu să

urce şi Simone trebui să pedaleze din greu. Deodată, după atâta vreme, văzu oameni. Câţiva soldaţi şedeau la marginea drumului, în umbra unui tufiş. Când trecu pe lângă ei, îi strigară:

— Ei, domnişoară, nu vrei să stai cu noi? îi aşteptăm pe nemţi! ziseră şi ridicară o sticlă.

Erau beţi şi-i aşteptau pe nemţi. Simone pedală şi mai repede.

Ajunse la drumul lateral care ducea la întreprinderea de transporturi Planchard. Lanţul bara încă trecerea. Simone se strecură cu bicicleta pe sub el. Se opri în faţa porţii principale, care era încuiată. Aşadar, nu sosise prea târziu.

Acum nu o mai putea opri nimeni. Acum şi benzina, şi parcul de maşini erau ale ei, nu ale nemţilor Maurice pierduse rămăşagul.

Sprijini bicicleta de zid şi sări în curte.

Curtea era goală, albă şi neînsufleţită. Ţi se strânge inima când te ştii singura vietate într-o pustietate dogoritoare ca aceea. Simone se uită la ceasul de deasupra uşii prin care se intră la birouri. N-are mult timp. De acum încolo nu trebuie să piardă o clipă, trebuie să se gândească numai la ce are de făcut şi să îndeplinească totul exact cum a chibzuit şi în ordinea hotărâtă.

Pune mâna pe piatra culeasă din drum şi loveşte cu ea în geamul uşii care dă din curte spre birouri. Zuruitul e atât de asurzitor, încât Simone tresare, dar înlătură degrabă cioburile rămase în cercevea şi trage zăvorul cu care e închisă uşa pe dinăuntru. S-a tăiat la mână, dar nu prea rău, are o mică zgârietură, un fleac. O cam supără însă că i-a căzut o picătură de sânge pe pantaloni.

Urcă scările către biroul particular al unchiului Prosper. Treptele sunt de piatră, incomode, şi Simonei i se pare că nu se mai sfârşesc. Îşi simte picioarele grele, face

un efort la fiecare pas.

În sfârşit a ajuns sus.

Scoate cheia din buzunar. E cheia uşii din faţa ei, cheia biroului particular al unchiului Prosper. Are obiceiul s-o aducă acasă şi s-o păstreze în dormitorul lui. De acolo a luat-o ea.

Descuie. Aerul închis, greu, zăpuşeala şi liniştea din camera aceea mică o copleşesc. Acum simte deodată, aproape fizic, cât de neîngăduită şi de riscantă e fapta ei. Se află în camera în care unchiul Prosper păstrează scrisorile şi tot ceea ce vrea să nu cadă sub ochii altora, şi ea a intrat acolo pe căi nepermise. O clipă rămâne încremenită.

Îşi vine însă repede în fire. A intrat acolo ca să ia altă cheie, cheia rezervorului. Ştie unde e. A văzut de atâtea ori când i-o dădea unchiul Prosper şi când o punea iar la loc, după ce i-o înapoia. Cheia e în al doilea sertar de sus din dreapta al biroului. Ştie precis. Dacă totuşi n-o mai fi acolo? Clipa în care trage, chinuitor de încordată, sertarul i se pare o veşnicie.

În sfârşit l-a deschis. Cheia e acolo.

O ia. Simte cu plăcere răceala metalului în palma ei năduşită.

Apoi îşi trage stânjenită capul între umeri. Parcă simte aţintiţi asupra ei ochii duri, mici şi răutăcioşi ai doamnei şi o aude spunând încet, piţigăiat şi tăios: „Am vorbit în pustiu. N-am izbutit să te dezvăţ să mai fi impertinentă şi să te aduc pe calea cea bună”. Nu, nu pentru că ar fi impertinentă a luat această hotărâre, ci fiindcă e Simone Planchard, fata lui Pierre Planchard.

Ceea ce urmează e uşor. Coboară în pivniţa garajului. Împrăştie cu grijă şi bine chibzuit cârpe înmuiate în ulei prin pivniţă, pe scări şi în garaj. Va trece destulă vreme până când focul se va înteţi într-atât, încât să nu mai poată

fi stins, dar se va extinde cu siguranţa şi e exclus să fie descoperit la timp, deoarece soarele străluceşte puternic.

Se îndreaptă apoi către rezervor. Descuie, ridică primul căpăcel, apoi pe al doilea. Cu buzele strânse şi nările umflate, inspiră mirosul uşor de benzină.

Acum a terminat. A avut mult de lucru şi a făcut. totul cu cea mai încordată atenţie. E istovită. Desigur că a trecut o mulţime de vreme, poate chiar mai mult de o oră. Se uită la ceas. Au trecut doar patru minute.

Acum nu-i mai rămâne decât să dea foc primei cârpe. Coboară din nou în pivniţă. Stă cu bricheta în mână. Ar mai putea încă să se răzgândească, e destul să-şi ia bicicleta şi să plece, şi nu se va întâmpla nimic. Totuşi se va întâmpla ceva. Vor veni nemţii şi asta înseamnă că a lăsat benzina în mâna lor.

„Cine, dacă nu tu? Şi când, dacă nu acum?” Bricheta scapără, cârpa îmbibată cu ulei ia foc.

Uşor aplecată, pironindu-şi fascinată ochii întunecaţi, adânciţi în orbite, asupra flăcării, cu buzele lungi, subţiri şi arcuite întredeschise într-un zâmbet pierdut, trage lacom în piept aerul care a început să miroasă a ars. Priveşte încordată cum pâlpâie focul pe pardoseală şi cum se întinde la cârpa următoare.

Acum ar putea fi stins fără greutate. Chiar şi acum. Flacăra înaintează şi nu mai pâlpâie, e o vâlvătaie care cuprinde şi a doua cârpă. Dar focul tot ar mai putea fi stins.

Simone se îndreaptă spre ieşire cu paşi mărunţi, şovăitori. Merge cu spatele, fără să-şi ia ochii de la flacără. Începe să urce scările, tot cu spatele, treaptă cu treaptă, ţinându-se de balustradă, şi tot cu ochii la flacăra care-şi urmează drumul.

Apoi, deodată, părăseşte pivniţa în fugă.

În garaj se opreşte însă. Se duce în camera de duşuri

şi-şi spală zgârietura. Apoi cercetează cu atenţie dacă s-a uscat pata de sânge de pe pantaloni. Da, era tare mica şi a uscat-o arşiţa. O râcâie cu unghia. Deodată o cuprinde o dorinţă cumplită să facă duş. Păcat că nu are timp.

Iese din curtea garajului, se urcă pe bicicleta lui Étienne şi porneşte înapoi.

Inima îi e plină de bucurie. Acum focul îşi urmează drumul. Acum numele unchiului Prosper n-o să mai fie pătat. Acum Maurice a pierdut rămăşagul. Acum n-o să mai cadă în mâna nemţilor nici benzina, nici maşinile.

6

O SEARĂ DE AŞTEPTARE

Seara, în aceeaşi zi, înainte de cină, doamna şi Simone şedeau în camera albastră şi-l aşteptau ca de obicei pe domnul Planchard. Simone şedea dreaptă pe scaunul ei incomod. Doamna, în rochie neagră de mătase, coafată cu grijă, trona băţoasă şi corpolentă în fotoliul cu speteze laterale pentru sprijinit capul.

Simone se întorsese la vila Monrepos şi-şi îndeplinise, ca în oricare altă zi, obligaţiile în grădină şi la bucătărie. Pe unchiul Prosper nu-l găsise acasă. Doamna i-a spus că la început domnul Planchard a avut de gând să nu se arate prin Saint-Martin, dar când a auzit explozia, n-a mai putut răbda să rămână acasă şi a plecat în oraş.

La ştirea aceasta, Simone răsuflase uşurată, dar era şi dezamăgită. Ar fi dorit din tot sufletul să fi fost de faţă când a aflat unchiul Prosper de explozie. Ar fi vrut să-i vadă faţa în clipa aceea. Să vadă cât e de uimit şi de consternat. Să-i vadă bucuria ascunsă, mai mult chiar, să vadă cum străbate prin consternarea lui bucuria fără margini că acum n-are de ce-l mai mustra conştiinţa, că nu se mai poate învinui că a pătat printr-o faptă atât de ruşinoasă numele familiei Planchard.

Va afla, aşadar, în oraş ce se întâmplase. Şi va ghici

fără îndoială că ea săvârşise totul. Desigur că în sufletul lui se va da o luptă crâncenă între sentimente contradictorii. Simone abia aştepta să vadă cum o va privi când se va întoarce. Nu încape îndoială că va avea atâta minte să se prefacă că nu ştie nimic. Dar în fond îi va fi recunoscător, va face unele aluzii şi o va dezmierda.

În cameră era aproape întuneric, răcoare şi linişte. Doamna şedea calmă în fotoliu. Dar Simone nu se îndoia că liniştea aceasta era prefăcută. O fi aflat de escapada ei în oraş? Nu era exclus. Pe şosele se ciraula acum uşor şi s-ar fi putut ca una dintre cele mai bune prietene ale doamnei să fi venit să-i spună. Doamna ştie întotdeauna mai mult decât ai crede.

— Închipuie-ţi – zise pe neaşteptate doamna – fiul meu n-a găsit astăzi cheia de la biroul lui particular. De douăzeci şi cinci de ani nu i s-a întâmplat aşa ceva. S-ar putea ca, iritat de convorbirea pe care a avut-o cu Philippe, s-o fi uitat la întreprindere. Dar el e sigur că a venit cu ea acasă şi i se pare că azi dimineaţă a văzut-o la locul ei.

Simone nu zise nimic. Stătea neclintită, încordându-şi muşchii feţei ca să nu tresară şi să se trădeze. Îi părea bine că în cameră era aproape întuneric.

— Deschide radioul – zise doamna după un timp.

Radioul funcţiona. Prinseră emisiunea transmisă din oraşul Dijon, care se afla fără îndoială în mâna nemţilor. Se comunicau ştiri în legătură cu înaintarea armatei germane. Se anunţă apoi că fuseseră nimicite trupele engleze care au încercat să fugă înapoi în Anglia. După aceea urmară instrucţiuni pentru regiunile din Burgundia ocupate de curând de germani. Până în douăzeci şi patru de ore toate autorităţile publice trebuiau să funcţioneze, ca şi toate activităţile legate de producţia şi vânzarea alimentelor. De la căderea serii până dimineaţa la ora şase populaţiei îi era interzis să iasă din casă. Se dădură apoi ştiri locale. Din

Saint-Martin se anunţă că un incendiu nimicise întreprinderea de transporturi Planchard cu întreg parcul ei de maşini şi că autorităţile de ocupaţie, împreună cu autorităţile franceze, începuseră cercetările.

Năvala aceasta de veşti o făcu pe Simone să sară în sus. Aşadar, acţiunea ei izbutise din plin. Şi o săvârşise tocmai la timp. Uitase că nu se afla singură în cameră. Asculta, cu amândouă mâinile proptite de speteaza scaunului şi cu faţa crispată. Era stăpânită de o gravitate sumbră şi de o mare şi înălţătoare bucurie.

Doamna şedea dărâmată în fotoliu, fără să-i mai pese de prestanţă.

— Va să zică asta a fost – zise ea. Doamne, Dumnezeule! Asta este. Asta a fost. Asta este.

Gâfâia atât de tare, încât Simone se înfricoşă. Se apropie de ea. Vru să vină în ajutor, dar nu se încumetă.

Doamna se linişti anevoie. Simone nu îndrăzni s-o întrebe nimic, nici să spună ceva.

După trei minute însă doamna îşi recăpătase prestanţa.

— Pe fiul meu l-a îndemnat bine inima – zise ea. În împrejurările acestea nici nu se putea să nu se arate în oraş. După cinci minute redevenise întru totul stăpână pe sine, aşa cum o ştia Simone. Poate că telefonul funcţionează într-adevăr – vorbi oarecum mânioasă, cu o uşoară ironie în glas. Se pare că germanii sunt oameni cărora le place ordinea. Ia fă o încercare. Cheamă-l pe domnul Peyroux. Simone încercă să obţină legătura. Telefonul nu funcţiona. Doamna nu se tulbură din pricina asta. Închide obloanele – zise ea – şi aprinde lumina! Simone îi îndeplini porunca. După aceea doamna chibzui cu glas tare: Germanii au interzis ca lumea să iasă noaptea pe stradă. Fiul meu va fi desigur atât de înţelept să se conformeze ordinului. N-avem de ce-l mai aştepta astă-

seară. Să mine im! hotărî ea.

Simone aduse la masă. Începură să mănânce. Simone ştia că doamna e cât se poate de îngrijorată de soarta fiului ei. Ea însăşi nu se gândea decât la unchiul Prosper. Oare să-l fi arestat nemţii? Oricum, n-o să dureze prea mult până să se constate că e nevinovat. Poate dovedi că s-a opus cu toată energia ordinului dat de subprefect. Iar dacă nemţii nu-l vor crede, că e gata să se ducă să declare că a săvârşit totul de capul ei, fără ştirea nimănui. Ea e făptaşul, ea să suporte consecinţele, nu el.

Ar fi foarte posibil ca unchiul Prosper să fie arestat. Dacă-i aşa, atunci l-au dus desigur la închisoarea Saint-Michel din apropierea Palatului de Justiţie. Închisoarea aceasta o impresionase grozav în copilărie. Se afla în drumul şcolii. Ea şi ceilalţi copii treceau cu mare sfială prin faţa clădirii aceleia, deşi în taină îi atrăgea. Acolo, după zidurile închisorii, erau oameni primejdioşi, aventurieri. Îi îngrozise mai ales tâlharul Guitriaux, care stătuse închis acolo înainte de a fi dus la Francheville, în capitala departamentului. De nenumărate ori vorbise cu Henriette despre închisoarea Saint-Michel; pe Henriette o preocupa vechea clădire şi mai mult decât pe ea. Adesea dădeau târcoale închisorii în nădejdea că au să vadă până la urmă cum arată un criminal temut. Era tare dureros să ţi-l închipui acum pe unchiul Prosper în închisoarea aceea. El, care ţinea să ducă o viaţă plăcută şi se obişnuise să trăiască bine, să fie onorat, va suferi desigur cumplit acolo.

Doamna şedea la masă de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Nu vorbea nici despre ultimele evenimente, nici despre unchiul Prosper. Mânca puţin, dar mânca.

Doar când Simone începu să prepare salata, puse lornionul la ochi, se uită cum o amestecă şi întrebă într-o doară:

— Tu ai fost astăzi în oraş, Simone, nu-i aşa?

Simone îşi zise că trebuie să fie prevăzătoare, să nu spună prea mult, dar nici prea puţin.

— Da – răspunse.

— Ce era în oraş? o întrebă doamna.

Simone nu se opri din amestecatul salatei:

— Oraşul era pustiu. Toate casele erau încuiate, n-am văzut pe nimeni; doar soldaţi. Niciodată n-a fost oraşul atât de pustiu. M-am dus la subprefectură. Cei de acolo îi aşteptau pe nemţi. Erau îmbrăcaţi toţi în haine de sărbătoare. Venise şi marchizul cu toată pompa, cu maşină şi şofer.

Simone sporovăia ca să nu fie nevoită să spună nimic. Salata era gata. Fata puse castronul de lemn pe masă.

— Erai în oraş când s-a auzit explozia? o întrebă doamna, fără ocol.

Simone nu roşi. Glasul îi răsună foarte firesc când răspunse:

— Eram pe drum, mă întorceam acasă.

Doamna nu zise o clipă nimic, apoi întrebă:

— Ai fost îmbrăcată în rochia verde cu dungi?

— Nu – răspunse Simone. O privi apoi pe doamnă drept în faţă, hotărât, şi adăugă: Am fost în pantaloni.

Doamna duse furculiţa la gură. După aceea spuse:

— Dacă nu te puteai lipsi să te duci în oraş fără să ceri voie, trebuia cel puţin să te îmbraci decent. Ai remarcat singură că domnii de la subprefectură erau în haine de sărbătoare. Pare o impertinenţă să te îmbraci într-o zi ca aceasta în pantaloni. Simone nu zise nimic. Ai auzit? întrebă doamna tot cu glasul domol şi monoton.

— Da, doamnă – răspunse Simone.

Se prefăcea supusă, dar în sinea ei triumfa. Tot timpul se dusese o luptă ascunsă între ea şi doamna pentru unchiul Prosper. Doamna voia să înăbuşe şi să ascundă toate trăsăturile fiului ei care aminteau de Pierre

Planchard. Acum, prin acţiunea ei, Simone dobândise cu forţa o situaţie limpede. Acum unchiul Prosper se va afirma ca fratele lui Pierre Planchard şi toată lumea va vedea că e un adevărat Planchard.

Sună telefonul. Tresăriră amândouă.

— Du-te tu! îi porunci doamna.

La aparat era domnul Cordelier. Dorea să vorbească cu doamna. Bătrâna stătu pe gânduri. Ar fi alergat într-un suflet la telefon, dar se temea să nu-i scape vreo vorbă nechibzuită. Se stăpâni:

— Spune-i – îi porunci Simonei – că m-am culcat. Vorbeşte tu cu el!

Simone îl rugă pe subprefect să-i spună ei ce are să-i comunice doamnei. Domnul Cordelier şovăi. În sfârşit i se auzi Vocea subţire, cavernoasă, spartă:

— Spune-i doamnei să nu se sperie – zise el. Domnul Planchard nu poate veni acasă numai din cauza interdicţiei generale de a nu se circula pe străzi.

— Mulţumesc, domnule subprefect – răspunse Simonei Simţind teama cu care aştepta doamna, întrebă cu glas sigur: Permiteţi-mi, vă rog, să vă întreb unde se află acum domnul Planchard?

— Domnul Planchard e la mine acasă – răspunse subprefectul şi adăugă, la fel de şovăitor, cântărind bine cuvintele: Spune-i doamnei că e înconjurat în general de cea mai mare simpatie.

— Mulţumesc, domnule subprefect – zise din nou Simone. Altceva nu mai aveţi să-i comunicaţi doamnei?

— Domnul Planchard se va întoarce acasă mâine, dis-de-dimineaţă – spuse subprefectul.

Doamna era în hol, nu avusese răbdare să rămână în cameră. Simone o „văzu cum se luptă cu dorinţa de a renunţa la orice prudenţă şi a veni la telefon.

Atunci, la aparat, ea mai întrebă:

— N-ar putea să vină chiar domnul Planchard la telefon?

Subprefectul şovăi iar. Apoi spuse oficial:

— Nu e indicat – şi, ca şi cum ar fi dorit să atenueze asprimea cu care vorbise – adăugă repede: Noapte bună, micuţo! şi închise telefonul.

Doamna întinse faţa ei mare, cărnoasă spre Simone. Niciodată fata n-o văzuse atât de nestăpânită; bătrâna aştepta plină de teamă, tremurând, s-o audă vorbind. Simone se grăbi să-i relateze convorbirea. Trebui s-o reproducă cuvânt cu cuvânt. Doamna o întreba mereu:

— Cum a zis? Că e înconjurat în general de cea mai mare simpatie? Aşa a zis? Chiar astea au fost vorbele lui?

Simone fusese foarte atentă, îşi amintea fiecare cuvânt, iar doamna stătea şi-l cântărea. Oricât n-o putea suferi Simone pe doamna, îi era milă de femeia asta care tremura de frică gândindu-se la fiul ei şi, dacă n-ar fi fost prea imprudent, i-ar fi spus: „Nu vă temeţi. Nu i se poate întâmpla nimic. Eu am săvârşit fapta şi n-am să las pe nimeni să ispăşească în locul meu”.

Doamna întorcea şi pe o faţă şi pe alta cuvintele transmise de domnul Cordelier. Nu mai ţinea câtuşi de puţin să pară liniştită şi distantă. Se purta ca o femeie bătrână, îngrijorată de soarta aceluia care reprezenta singura ei raţiune de a fi. Deodată, pe căi ocolite, teama şi furia ei izbucniră.

— Mare tont e şi Philippe ăsta! spuse încet, fără să încerce să-şi ascundă mânia. Nu mă miră prudenţa lui, e laş din naştere, dar putea să spună totuşi ceva mai mult, să vorbească mai lămurit. „E înconjurat în general de cea mai mare simpatie”. Ce se înţelege prin asta? Poate fi foarte mult şi foarte puţin. Dacă nu –, mai atâta avea să-mi spună, de ce s-a mai obosit să mă cheme la telefon?! apoi continuă cu glas scăzut, plin de jale şi mânie: Toţi îl urăsc pe fiul

meu. Toţi se bucură când i se întâmplă1 ceva rău. Toţi îl invidiază, toţi oamenii ăştia mici, de rând, cu care are de-a face. Abia au aşteptat prilejul să-l distrugă. Desigur că unul dintre şoferi i-a făcut asta. Vor zice, fără îndoială, că au avut motive politice, că au făcut-o spre binele patriei. Dar îi cunosc eu. I-a mânat ura şi invidia. Oamenii de rând îl urăsc pe fiul meu, fiindcă e mai dihai decât ei şi a ajuns să facă avere. Nu i-o iartă. De aceea s-au folosit de primul prilej ca să-l nenorocească. Doamna vorbea acum aproape în şoaptă, dar din ce în ce mai îndârjită. Şi cu câtă perfidie au pus totul la cale, cum şi-au făcut socotelile! Fiindcă, nu încape îndoială, ei i-au furat cheia. Stătea cu ochii pironiţi în gol, furioasă, nevolnică. Îşi reveni însă deodată şi-i spuse Simonei cu răceală şi politicos ca de obicei: Cred că ai face mai bine să speli vasele şi să te duci la culcare. D-ar înainte mai dă-mi o ţigară.

Simone îi aprinse ţigara şi plecă. Din uşă se uită pe furiş înapoi. Doamna, grasă, îmbrăcată în negru, şedea singură în camera puternic luminată şi fuma.

7

PRIMELE CONSECINŢE

Din clipa în care începu să se lumineze de ziuă, Simone îl aştepta cu cea mai mare nerăbdare pe unchiul Prosper. Subprefectul spusese că va veni acasă dis-de-dimineaţă. Dimineaţa înainta. Simone alergă de nenumărate ori în grădină, la locul de unde se vedea o parte din drum, şi tot de atâtea ori se întoarse dezamăgită.

Acum cântărea şi ea vorbele subprefectului, sucindule pe o parte şi pe alta, aşa cum făcuse doamna în ajun şi cum mai făcea poate încă. Dar ea nu era îngrijorată de soarta unchiului Prosper, avea convingerea că vorbele subprefectului nu fuseseră o simplă consolare. O îngrijora mai degrabă felul cum socotea unchiul Prosper acţiunea ei, deşi căuta să-şi înăbuşe îndoielile. Nu voia să le

recunoască. Era sigură că se bucura din tot sufletul de fapta ei; tot oraşul – după cum reieşea din cele spuse de domnul Cordelier – aproba cele întâmplate şi înţelegea motivele. Dar părerea celor de la vila Monrepos era alta decât a celor din oraş. Simonei nu-i ieşeau din minte cuvintele răutăcioase rostite de doamna, care afirmase îndârjită, cu toată convingerea, deşi nu avea dreptate, că numai din ură faţă de unchiul Prosper se dăduse foc garajului. Cuvintele acestea ale bătrânei îi învăluiau încrederea ca într-un păienjeniş.

În sfârşit sună telefonul. Simone alergă într-un suflet să răspundă. Era chiar unchiul Prosper, aşa cum bănuise. Spuse bună-dimineaţa şi o întrebă ce mai e pe acasă. Vorbea ca de obicei, şi asta o necăji pe Simone. Se-aştepta să-i spună ceva deosebit. Dar se vede că nu socotea prudent să vorbească deschis la telefon, fiindcă era supravegheat de nemţi. După ce mai rosti câteva cuvinte fără importanţă, unchiul Prosper îi ceru să i-o dea pe doamna la aparat.

Simone o chemă şi doamna veni într-o clipă. Dintr-un colţ al holului fata trase apoi cu urechea la ce spune. Dar doamna vorbea monosilabic şi nu se deducea mai nimic din cuvintele ei. De altfel convorbirea nici nu dură mult. Simone se aştepta să-i relateze discuţia, dar văzând că tace, o întrebă:

— Ce face unchiul, e bine?

— Bine – răspunse doamna.

După-masă, cum unchiul Prosper tot nu se întorsese acasă, Simone se pregăti să plece în oraş după cumpărături, ca de obicei. Ştia bine că doamna are să se supere, dar nu-i păsa. Îşi puse rochia cu dungi verzi, luă coşul şi se urcă pe bicicletă.

La intrarea în oraş era pusă o barieră şi făceau de pază soldaţi germani. Priveliştea aceasta o cutremură pe

Simone. Ştia că veniseră nemţii, încercase de nenumărate ori să-şi închipuie ce se va întâmpla în astfel de împrejurări, dar când dădu cu ochii de ei, se sperie de parcă nu se aşteptase să-i vadă. Şi nu erau decât nişte băieţandri cu feţe indiferente. Nici n-o luară în seamă pe Simone. Pentru pietoni era o deschizătură specială şi o lăsară să treacă fără nicio greutate.

Simone străbătu străzile buimacă. Peste tot vedea soldaţi germani. Ştia că aceasta era realitatea, dar refuza din toată fiinţa să creadă. I se părea straniu şi înfricoşător. Era imposibil ca ei să fie cu adevărat acolo, să umble pe străzi şi să vorbească tare în limba lor barbară, de neînţeles.

Simone nu-şi imaginase niciodată limpede cum arată aceşti năvălitori, bănuise doar că oamenii îngrozitori care vor veni vor avea şi o înfăţişare îngrozitoare, feţe fioroase şi purtări sălbatice, cu totul diferite de ale locuitorilor din oraş. Dar nu era de loc aşa. Soldaţii nemţi erau tineri, gălăgioşi şi veseli. Atâta tot. Aşa constatase Simone, cu firea ei cinstită, şi totuşi soldaţii străini i se păreau insuportabil de obraznici. Simpla lor prezenţă era o neruşinare care o îndurera pe Simone până în adâncul sufletului şi o înfuria.

Nemţii se simţeau la largul lor. Stăteau fără nicio treabă în faţa hotelurilor, în pieţe, la mesele de pe terasele cafenelelor, îşi descheiaseră cămăşile ca la ei acasă, să se răcorească, râdeau, vorbeau tare, se stropeau cu apă din fântâna din Place Sauvigny. Faptul că socoteau atât de firesc să se poarte ca la ei acasă, că nu se simţeau de loc stingheriţi i se părea Simonei o cruzime mai mare decât oricare alta.

Erau deschise mai multe magazine decât înainte. Dar locuitorii din Saint-Martin, atâţia câţi ieşiseră pe stradă, se strecurau sfioşi pe lângă ziduri, vorbeau în şoaptă şi

străbăteau drumul în fugă, grăbindu-se să se întoarcă acasă. Păreau nişte străini în propriul lor oraş. Simone, în timp ce urca şi cobora străzile întortocheate, atât de cunoscute, cu suişurile şi coborâşurile lor, se simţea de două ori străină: şi faţă de nemţi, şi faţă de locuitorii din Saint-Martin, datorită acţiunii ei, secretului ei. Ba i se părea chiar că toţi cei din oraş se uitau la ea ca la o străină, ca la o ciudăţenie.

Ajunse în dreptul casei lui Étienne. De când săvârşise acţiunea, nu vorbise cu nimeni de care se simţea aproape. Trebuia să-l vadă pe Étienne. Fluieră semnalul convenit. Spera că rămăsese în oraş, că nu plecase. Aştepta să vadă dacă va veni sau nu, de parcă ar fi fost vorba de salvarea vieţii ei. Étienne veni.

Pe faţa lui cinstită, prelungă, cu fruntea lată, se citea limpede orice emoţie, şi Simone îşi dădu imediat seama că ştia tot. Nici nu se putea altfel, de vreme ce ea se grăbise să-i vorbească despre visul pe care-l avusese, îi părea rău că o luase gura pe dinainte, totuşi se bucura că avea acum cu cine să vorbească deschis.

Ca şi în ajun, fără să hotărască dinainte, se îndreptară spre parcul Capucinilor. În locul rezervat pentru joacă erau copii şi doi soldaţi germani care-i priveau pe micuţi, râzând. Faptul acesta nu-i împiedică însă pe Simone şi pe Étienne să se aşeze pe una din băncile scunde.

Étienne se uită cu admiraţie la Simone.

— Am ştiut eu – spuse el, şi vocea îi era aproape răguşită de emoţie şi respect – am ştiut eu că ai să săvârşeşti într-o zi o faptă mare.

Simone, roşie, înnăduşită, era atât de încurcată, încât nu ştia încotro să se uite şi îşi făcea de lucru cu bicicleta, pe care o sprijinise de bancă. În sinea ei însă se simţea mândră şi fericită.

— Crezi, aşadar, că am procedat bine? întrebă ca pe un ton destul de naiv.

— Bine? se indignă el, cu înflăcărare. Nu „bine”, extraordinar! Ai săvârşit o faptă măreaţă! Sunt nespus de mândru că sunt prietenul tău. Ai avut un vis minunat. Simone se făcu şi mai roşie. Tăcea. Nu ştia ce să spună. După un timp, Étienne zâmbi şiret, cu blândeţe, şi spuse: De altfel toţi ştiu că tu ai săvârşit fapta.

Simone se sperie:

— Cum aşa? De unde ştiu? întrebă uluită.

— Dar e cât se poate de limpede – răspunse Étienne. Doar eşti fiica lui Pierre Planchard.

— Şi nu crede nimeni ca a săvârşit-o unchiul Prosper? întrebă Simone.

— Domnul Planchard?! se minună Étienne. Nu, nimeni nu poate să creadă aşa ceva. Văzând cât e de fâstâcită, băiatul continuă: Crezi oare că n-ar trebui să se ştie? Eu socot că ar trebui să se ştie, numai faţă de nemţi să se prefacă că nu ştiu”.

Simone stătu o clipă pe gânduri. Copiii făceau gălăgie. Soldaţii plecaseră. Aşa ar fi dorit şi ea. Deodată spuse:

— Ai dreptate, Étienne, să se ştie, dar e foarte important ca ei să nu ştie. Nu eu am săvârşit fapta. Nici nu se putea de altfel. Eu am fost tot timpul în oraş, toţi m-au văzut. Am fost la subprefectură, acolo mi-am lăsat bicicleta. Înţelegi?

— La toate te-ai gândit! exclamă cu admiraţie Étienne.

Porniră înapoi spre centrul oraşului. Simone simţea cum se uitau toţi după ea. Era penibil, parcă o furnică tot corpul, dar se şi bucura. Îi părea bine că nu era singură, că se putea cufunda în tot felul de discuţii cu Étienne.

Străbătură piaţa Saint-Lazare. Pe una din băncile de

sub ulmi şedea Maurice, tot cu împopoţonata de Louison.

— Bună ziua, Simone! îi strigă el. Ce zici? Azi nu vrei să vii încoace? Cred că e cazul să stăm puţin la taifas, nu-i aşa?

— Nu ştiu – zise şovăind Simone.

— Eu însă ştiu – răspunse el. Trimite-ţi cavalerul acasă. Dacă vrea, poate să se plimbe cu Louison a mea. Am într-adevăr să-ţi spun ceva!

— Domnule! exclamă Étienne, silindu-se să pară cât mai ameninţător.

— Nu te enerva, tinere – zise Maurice. Nu i se întâmplă nimic Simonei dumitale. Are nevoie de un sfat, crede-mă.

Pe Simone o supăra că Maurice făcea iar pe comandantul. Pe de altă parte îi părea bine că un om în toată firea, cu experienţă, se interesa de treburile ei cam încurcate.

— Étienne, lasă-mă să vorbesc cu el – spuse rugător.

Louison se ridicase de pe bancă şi o privea zâmbind amuzat şi obraznic. Simonei nu-i păsa însă. Se aşeză lângă Maurice.

— În sfârşit! spuse el şi aşteptă până rămaseră singuri. În frumoasă încurcătură m-ai băgat, fetiţo – începu el. Cu romantismul tău de gâsculiţă – adăugă apoi sarcastic. Simone se înroşi ca focul. A trebuit să trag eu întâi ponoasele de pe urma accesului tău de patriotism – continuă Maurice. În primul rând le-am părut eu suspect.

— Cum aşa? întrebă Simone. Cui?

— Greu de spus – răspunse Maurice. M-au chemat la subprefectură – povesti el. Acolo erau procurorul Lefébre din Francheville, domnul Xavier şi un ofiţer neamţ. Neamţul era al dracului de atent, dar n-a deschis gura.

— Pe dumneata te-au bănuit? Pe dumneata? întrebă Simone.

Era mâhnită că îl pusese pe Maurice în primejdie, totuşi îi părea bine că în felul acesta luase şi el parte la acţiune.

— Ţi se pare atât de ciudat? întrebă Maurice. La drept vorbind era de aşteptat.

— În orice caz ţi-aş fi sărit în ajutor, dacă ţi se întâmpla ceva – zise Simone cu înflăcărare şi cât se poate de hotărât.

— Frumos din partea ta! răspunse Maurice.

Pe Simone n-o supărară însă cuvintele lui ironice.

— Şi cum a fost? îl întrebă.

— Oricum, ca la nuntă n-a fost – răspunse Maurice. Nu ştiam ce urmăresc, şi-apoi nici nu voiam să bag pe nimeni la apă. A trecut destulă vreme până să mă lămuresc cum stau lucrurile. Nemţii voiau să ştie două lucruri. Întâi: când s-a întâmplat povestea.

Adică dacă s-a întâmplat înainte de a veni ei, când au instituit pedepse pentru distrugerea materialelor utile războiului. În cazul acesta povestea nu-i interesează; din punct de vedere formal fapta nu-i sancţionabilă. Ceea ce voiau însă mai mult să afle era tot ce putea să aibă vreo legătură cu chestiunea asta, cine sunt patrioţii, unde să dea de urma duşmanilor lor. Întrebările erau însă întortocheate, puse pe ocolite, şi la început nu prea înţelegeam despre ce-i vorba şi mă cam bâlbâiam. Apoi m-a ajutat domnul Xavier să mă dumeresc.

— A fost tare sever interogatoriul? întrebă oarecum vinovată, Simone.

— De, trebuia să bag de seamă să nu-mi scape vreo vorbă şi să cadă năpasta pe careva – zise Maurice. Ca să-mi dovedesc nevinovăţia, nu era prea greu.

— Mă bucur, Maurice, că n-au putut să-ţi facă nimic – spuse cu toată sinceritatea Simone. Dar vezi – continuă apoi cu mândrie – rămăşagul totuşi l-ai pierdut!

— Care rămăşag? se miră Maurice. Ah, da – zise apoi. Plătesc, bineînţeles. Poţi să vii când vrei să-ţi dau rachiul şi ţigările. Dar plătesc numai fiindcă sunt un gentleman. Căci, la drept vorbind, tot eu am avut dreptate.

— Cum aşa? îi ceru socoteala Simone. Dumneata ai spus că unchiul Prosper nu-şi va sacrifica niciodată garajul!

— Şi şi l-a sacrificat? i se miră Maurice. I-ai cerut permisiunea? zâmbi el, sarcastic, cu toată faţa lui mare.

Simone se înfurie:

— De unde ştii, la urma urmei, dumneata că eu am săvârşit fapta aceasta? întrebă prosteşte, gata să se ia la harţă.

Maurice izbucni într-un hohot de râs limpede blajin:

— Îngeraşule – zise el – în afară de tine, nimeni pe lume n-ar fi putut să procedeze atât de copilăreşte. Există metode mai puţin bătătoare la ochi. Se poate pune, de pildă, zahăr în benzină, e foarte eficace timp îndelungat. Dar nu înţeleg de ce ai mai făcut-o, dacă acum nu vrei să recunoşti. Dacă nu constituie un semnal, atunci ce rost a avut toată povestea? Sau ţi-ai închipuit cumva că ai să ţii în loc armata germană dacă nimiceşti benzina domnului Planchard?

Simone căzu pe gânduri.

— Am făcut o greşeală, Maurice? întrebă ea cu sfială, copilăreşte.

Maurice o privi dintr-o parte. Şedea oarecum ţeapănă, modestă, ca o elevă silitoare care se străduieşte să facă totul cum e mai bine. Maurice se simţi dezarmat. În glasul lui răzbătu un fel de căldură:

— Vezi tu, fetiţo – răspunse el – chiar o greşeală n-a fost, dar folosul nu e pe potriva pericolului.

Maurice îi vorbea pentru prima oară din inimă, ca un adevărat prieten. Simone era fericită. Nu-i mai păsa că o

trata ca pe un copil. Ştia că el e mai priceput şi judecă mai bine. Şi chiar dacă nu aproba întru totul acţiunea ei, o înţelegea mai bine decât oricine. Se simţea mai ocrotită acum, după ce văzuse că Maurice se interesa de ea.

După un timp deschise din nou discuţia:

— Şi dumneata crezi într-adevăr – zise – că toată lumea, chiar şi nemţii, ştiu că eu am săvârşit fapta?

— Fără îndoială – răspunse Maurice.

— Dar acum – socoti Simone – după ce nemţii au stabilit că s-a întâmplat înainte de venirea lor, nu mai e nicio primejdie, nu? Parcă aşa ziceai.

— Nu, n-am zis aşa, Simone – răspunse Maurice. Mai întâi, nemţii, dacă vor avea interes, vor putea relua oricând cazul. Dar primejdia de căpetenie nu din partea nemţilor vine. Simone făcu ochii mari. Sfântă naivitate! exclamă din nou Maurice, cu glasul lui gutural. Nu înţelegi că incendiul i-a înfuriat mult mai mult pe propriii noştri fascişti decât pe nemţi? N-or să-ţi ierte niciodată, marchizul şi „Flecarul”, că le-ai făcut una ca asta. Poţi să fii sigură. De ce crezi că i-au lăsat dumnealor pe nemţi să intre în Franţa? Ca să se termine o dată pentru totdeauna cu ceea ce numesc dumnealor mişcare subversivă. Iar tu vii şi le strici socotelile. Zici că ar fi patriotism? Da’ de unde I E un act de răzvrătire. Mai ales dacă a fost săvârşit de tine, de fata lui Pierre Planchard. Asta aminteşte de Comună, miroase a revoluţie. Războiul abia acum începe, fetiţo! De acum încolo n-ai s-o duci pe roze la vila Mon repos.

Simone simţea gravitatea zdrobitoare a cuvintelor lui, deşi vorbea pe un ton atât de nepăsător şi ironic, îşi aminti de doamna, cum şedea singură, ca un colos negru în lumina strălucitoare, şi fuma. O trecură fiori. „Maurice are dreptate, abia acum începe războiul” – recunoscu în adâncul sufletului. Dar se opunea cu tărie acestui gând.

Maurice are ideile lui fixe, numai din ură vorbeşte aşa, totdeauna a fost nedrept cu unchiul Prosper.

— Nimic nu-i adevărat din ce spui! izbucni pătimaş. Ştiu eu că nu poţi să-l suferi pe unchiul Prosper; asta a băgat de seamă şi bătrânul Georges. E cu neputinţă ca unchiul Prosper să-mi facă ceva!

Maurice o privea zâmbind.

— Eşti liberă să crezi ce vrei, domnişoară – spuse, dând din umeri.

Simone vorbi dintr-odată altfel.

— Dacă ar încerca să-mi facă vreun rău – întrebă cu încredere – îmi vei veni în ajutor, Maurice?

— Ciudată întrebare! zise el. Cum poate un biet şofer ca mine să-ţi vină în ajutor, când te ameninţă armata germană?

— Dar parcă ziceai – murmură Simone – că nu numaidecât din partea nemţilor vine primejdia.

— Aşa? zâmbi pe sub mustaţă Maurice. Va să zică nu eşti chiar atât de proastă pe cât vrei să pari. Fireşte că-ţi vom veni în ajutor. Vorbea pe un ton obişnuit, dar cuvintele lui inspirau multă încredere. Suntem toţi solidari cu tine – adăugă apoi.

— Mulţumesc, Maurice – zise Simone.

Parcă i se luase o piatră de pe inimă.

— Dar acum trebuie să pleci – o sfătui Maurice.

— De ce? îl întrebă.

Era încă devreme. Voia să scape de ea?

— N-ai observat că acum ceasul e cu o oră înainte? zise el. Nemţii, de când au venit, au introdus ora lor. Acum se face noapte cu o oră mai devreme la noi.

Simonei i se puse un nod în gât. Va să zică acum se orientau la Saint-Martin după timpul nemţilor.

Se despărţi de Maurice. În timp ce trecea prin oraş, cu bicicleta ţinând-o de ghidon, simţi şi mai mult cum se

uitau toţi după ea şi şuşoteau. Acum însă nu-i mai făcea nicio bucurie, dimpotrivă, o stânjenea, o supăra.

Se urcă pe bicicletă şi porni spre casă. Îi părea bine că Maurice îi era prieten. Dar greu te puteai înţelege cu el! Cu cât venin şi dispreţ vorbise despre unchiul Prosper! Şi n-avea dreptate. Nu se putea să aibă dreptate.

Când ajunse la vila Monrepos, văzu pălăria unchiului Prosper în cuier. Va să zică se întoarse. Peste o clipă se va dovedi, va reieşi limpede că Maurice fusese nedrept cu el. Dar unchiul Prosper tocmai discuta tu doamna, iar Simone nu voia să-l vadă de faţă cu bătrâna, trebuia să stea întâi de vorbă numai cu el.

Îşi schimbă rochia şi pregăti cina, ca de obicei. Abia aştepta prilejul să vorbească cu unchiul Prosper.

Doamna veni la bucătărie. Cercetă cele pregătite de Simone şi-i porunci să prăjească bucăţele de pâine pentru supă. Apoi, distant şi solemn ca totdeauna, îi spuse:

— În urma celor întâmplate am să-ţi aduc la cunoştinţă unele lucruri, Simone. Fiul meu doreşte ca zilele următoare să nu te arăţi prin oraş. Aşadar, deocamdată n-ai să mai pleci de acasă. Apoi, de azi încolo, fiul meu şi cu mine vom avea de discutat şi la masă chestiuni care nu ne privesc decât pe noi. E mai bine, prin urmare, ca un timp să nu mai mănânci cu noi, ci aici.

PARTEA A TREIA

DEZMETICIREA

ADEVĂRATA FAŢĂ A UNCHIULUI PROSPER

Simone lucra în grădină. Purta o salopetă grosolană, decolorată, şi o pălărie mare de soare. Se însera, dar era încă foarte cald.

De când o alungase doamna de la masa unchiului Prosper şi o declarase prizonieră, trecuse o săptămână.

O săptămână în care nu se întâmplase nimic. Nimeni nu-i pusese vreo întrebare, nu-i ceruse socoteală, nu

I se îngăduise să dea nicio explicaţie; fusese îndepărtată fără multă vorbă şi izolată. Doamna se mulţumea să-i dea doar ordinele strict necesare, iar pe unchiul Prosper nu-l vedea decât în prezenţa ei şi nu avea niciodată prilejul să vorbească numai cu el.

Nu avea putinţa să afle ce se petrece în oraş şi în ţară, nu ştia ce părere au cei din Saint-Martin despre ea şi acţiunea pe care o săvârşise. Nu ştia nimic, nimic. Unde or fi ajuns cercetările în legătură cu incendierea garajului? Or fi avut consecinţe? Au întreprins cumva nemţii ceva împotriva unchiului Prosper? Au rechiziţionat întreprinderea?

Era un chin să nu ştie nimic despre toate acestea. Se frământa cu gândul ce are să se întâmple cu ea, dar, oricâtă osteneală îşi dădea, nu putea să-şi imagineze.

Doamna a duşmănea, asta era sigur. Dacă nu-i aducea nicio învinuire şi se încăpăţâna să tacă cu răutate şi s-o ţină la distanţă, nu însemna decât că urzea planuri încâlcite şi sumbre împotriva ei. Dar ce se întâmpla cu unchiul Prosper? Lui nu-i plăcea să-şi înăbuşe sentimentele, de obicei le dădea glas şi-şi descărca mini a. Dacă trecea şi el pe lângă ea fără să spună o vorbă şi-i arunca doar uneori o privire posomorâtă şi contrariată, desigur că nu o făcea din propriu îndemn, ci fiindcă aşa voia doamna. Era dureros că se dăduse de partea doamnei, fărăă o asculta mai întâi pe Simone.

În săptămâna aceasta de singurătate, de tăcere şi de prizonierat Simone devenise mai hotărâtă şi mai matură. Se gândise pe rând la toţi prietenii pe care-i avea şi-şi dăduse seama că nu se poate bizui decât pe ea însăşi. Moş Bastide, domnul Xavier şi Étienne nu erau destul de şireţi ca să-i poată veni în ajutor, oricât de mult ţineau la ea, şi oricât se străduiau desigur, nu le stătea în putinţă. Pe Maurice nu-l socotea prieten apropiat, dar dacă putea

cineva să-i vină în ajutor, atunci numai el era acela. Maurice ştia ce vrea, era descurcăreţ, un om şi jumătate. Când se gândea la convorbirea pe care o avusese pe banca de sub ulmi, îi zvâcnea inima. Tare îi părea rău că n-a putut să stea decât o singură dată de vorbă cu el atât de deschis!

Acum Simone lucra lângă zid, în colţul dinspre apus al grădinii. Din casă se vedea peste tot, deşi grădina se întindea pe o suprafaţă mare şi terenul era accidentat; numai acolo, în colţul dinspre apus al zidului nu ajungeau privirile celor din casă. Altfel, oriunde ar fi lucrat, în casă sau în grădină, Simone ştia că doamna o are sub ochi; în colţul acesta al grădinii scăpa însă de supraveghere şi toată ziua aştepta cu nerăbdare ora pe care o putea petrece aici nespionată.

Zidul era înalt, dar dacă Simone se urca pe o piatră mare, putea să privească spre şosea, să vadă o bună bucată de drum. Era şoseaua îngustă şi părăginită ce ducea spre cătunul Noiret, pe unde rar trecea câte cineva. Cu toate acestea Simone se urca de fiecare dată pe piatră, se agăţa de zid şi privea spre şosea până îi amorţeau mâinile.

Stătea şi acum cocoţată pe piatră, cu mâinile încleştate de zid, şi privea în depărtare. Faţa ei gravă, îngândurată se crispase de dorinţă. Tânjea din tot sufletul să vadă o figură cunoscută, să-şi vadă unul dintre prieteni. Se aşteptase ca după acţiunea ei să aibă de suferit şi suporta cu răbdare întemniţarea, dar nu şi-ar fi închipuit că va fi atât de singură în restriştea ei. În fiecare zi când se agăţa de zid, nădăjduia să vadă venind pe vreunul dintre prietenii ei. Dar nu se ivea nimeni. Doamna nu lăsa pe niciunul dintre ei să se apropie. O păzea bine.

Tot doamna îi interzisese şi unchiului Prosper să vorbească cu ea. De altfel, aceasta era o consolare pentru

Simone şi îi dădea speranţe. Fiindcă doamna, dacă ar fi fost sigură de unchiul Prosper, i-ar fi permis să aibă o explicaţie cu el. Dar se temea desigur că, în ciuda tuturor necazurilor, unchiul Prosper i-ar fi înţeles acţiunea şi poate că ar fi şi încuviinţat-o. Nu, orice ar zice Maurice, unchiul Prosper nu era duşmanul ei.

Ê adevărat că o privea furios şi contrariat ori de câte ori o vedea şi că o ocolea, dar se purta aşa numai fiindcă ea nu zicea nimic. Era prea mândră. Ar fi trebuit să-l silească să stea de vorbă cu ea.

Înaltă şi subţirică, pierzându-se cu totul în salopeta largă şi decolorată, Simone stătea cocoţată pe piatră. Ochii ei mari, adumbriţi priveau cu ardoare, trist şi sumbru, spre şoseaua pustie şi albă.

S-a săturat să-l tot vadă pe unchiul Prosper trecând pe lângă ea atât de îmbufnat şi fără niciun rost. Trebuie să-i ceară o explicaţie, să-l facă să vorbească.

Ştia că acum doamna era sus în dormitor şi că unchiul Prosper stătea posac în camera albastră şi tot întorcea butonul la radio. Deşi i se spusese că atunci când nu are nimic de lucru să stea în camera ei şi nicăieri altundeva, Simone trecu peste orice dispoziţii şi se duse la el aşa cum era, în salopeta plină de tot soiul de urme lăsate de munca la grădină.

Când o văzu intrând, unchiul Prosper rămase înmărmurit.

— Vreau să vorbesc cu dumneata, unchiule Prosper – îi spuse cu îndrăzneală Simone.

El o privi încruntat.

— Eu nu vreau însă să vorbesc cu tine, cu… – îi răspunse fără să mai rostească vorba de ocară ce îi stătea desigur pe limbă.

— Trebuie să vorbeşti cu mine! stărui Simone. Mai bine mă duc la nemţi şi le spun că eu am săvârşit fapta,

decât să mai trăiesc aici ca până acum!

Domnul Planchard şedea pe scaun şi o privea dintr-o parte. Când văzu cât curaj se oglindeşte pe faţa ei încruntată, îşi zise că e în stare de orice.

— Ce-oi mai fi vrând? bombăni el. Să fii mulţumită că nu te-au arestat. Că ai scăpat numai cu atât. Apoi, enervându-se din ce în ce mai tare, izbucni: Cum ai îndrăznit să-mi furi cheia de la birou? Câtă perfidie! Eşti o hoaţă! Ţin în casă o hoaţă! Fata fratelui meu mă fură!

E drept că Simonei îi venise atunci tare greu să ia cheia. Avea o fire cinstită şi i se tot spusese mereu că dintre toate păcatele cel mai mare e să furi. Dar acum când văzu că unchiul Prosper nu se referă, în legătură cu acţiunea ei, decât la acest amănunt fără însemnătate, i se umplu inima de furie şi de dispreţ. Nu spuse nimic şi nici nu plecă ochii, aşa cum se aşteptase el, desigur. Dimpotrivă, îl privi ţintă şi îndelung. Şi Simone avu impresia că îl vede acum pentru prima oară.

Înainte, chiar şi în clipele destul de rare când se răzvrătea împotriva lui, îi păruse un om demn de preţuit, iar faţa lui energică, cu trăsături viguroase îi inspirase respect. Acum însă îl vedea altfel. Nu, faţa aceasta mare şi bine conturată nu semăna câttişi de puţin cu faţa tatălui ei. E drept că avea aceeaşi gură frumoasă, energică, cu buzele arcuite, aceiaşi ochi luminoşi, albaştri-cenuşii, şi aceleaşi sprâncene roşcate şi stufoase; cu toate acestea faţa lui nu era barbătească. Unchiul Prosper nu era capabil de fapte mari, nu putea să înţeleagă sentimentele măreţe, nu voia să vadă din toată acţiunea ei decât faptul că furase cheia. Simone simţea bine, fără a-şi concretiza senzaţiile în gânduri, cât de jalnic de prefăcut era unchiul Prosper faţă de sine însuşi. Ei îi făcuse mult bine, o iubea, ajutase şi pe alţii, era un om activ, plin de idei, întemeiase o întreprindere mare. Dar când a venit momentul, n-a

corespuns situaţiilor. Faţa lui era o mască, şi Simone vedea acum bine, dincolo de masca aceasta, că nu era un om adevărat.

— De ce mă priveşti aşa? întrebă el.

Simone continua să tacă, dar domnul Planchard trebuie să-şi fi dat seama fără îndoială că ea nu se simţea câtuşi de puţin vinovată, ci că, dimpotrivă, venise să-şi arate nemulţumirea şi să ceară socoteală. Nu mai insistă asupra faptului că luase cheia.

— Mi se pare că tot nu înţelegi încă ce dezastru ai provocat – spuse el. N-ai aruncat în aer numai câteva automobile, ci ai distrus tot ce am realizat cu mare trudă de-a lungul unei vieţi.

Nu declama, vorbea simplu, fără să gesticuleze. Dar Simone spuse şi mai calm, fără să-şi ia ochii de la el:

— Ştiai doar foarte bine că benzina şi maşinile nu trebuie să cadă în mâna nemţilor. Domnul Cordelier ţi-a repetat-o de atâtea ori! De altfel şi dumneata ai declarat că le vei distruge la timpul potrivit.

Unchiul Prosper izbucni în râs.

— La timpul potrivit! exclamă el, ironic. Cu două minute înainte de capitulare se numeşte „timp potrivit”? Credeai că ai să împiedici încheierea armistiţiului, aruncând în aer întreprinderea mea?

— Capitulare? Armistiţiu? întrebă Simone, pălind.

— Şi un orb putea să vadă că armistiţiul era o chestiune de zile. Philippe nu făcea decât să îndruge cuvintele absurde pe care îl puneau să le repete superiorii lui, hârţogarii. Nici el nu le lua în serios. Dar mama are dreptate. Grele vremuri am ajuns! Toţi neisprăviţii fac pe deştepţii şi ne duce de râpă, dând foc casei în care locuim.

Simone nu mai era atentă la ce vorbea unchiul Prosper. Capitulare! Armistiţiu! Aşadar, totul se prăbuşise!

Între timp unchiul Prosper se ridicase de pe scaun şi

se învârtea de colo-colo cu paşii lui greoi.

— N-ai niciun dram de minte! exclamă furios. Ascultă ce-ţi spun: ai distrus firma Planchard pentru totdeauna. După ce tăcu o clipă, începu să se jeluiască supărat: Şi când te gândeşti că totul ar fi mers bine! Armistiţiul, fireşte, nu poate să ne bucure, dar mareşalul e un om mare, germanii îl respectă şi el ştie să păstreze ordinea. „Muncă, patrie, familie" e o lozincă sub scutul căreia se poate trăi. Atâta vreme cât rămâne mareşalul la conducere va exista o posibilitate de înţelegere cu germanii. Se opri în faţa Simonei. Pentru alţii, dar nu pentru mine! su al în le mânios şi răspicat. Cu mine n-au să se înţeleagă nemţii. Chiar dacă sunt gata să se arate îngăduitori, n-or să meargă atât de departe, încât să acorde concesiunea unui om care a dat foc la tot cu o clipă înainte de a veni ei. Şi de ce ar face-o? întrebă sarcastic, cu o furie stăpânită. Dimpotrivă, vor da tot ce am realizat eu pe mâna concurenţilor mei. „Fouginet Frères" din Dijon au şi făcut oferta. Desigur că în spatele lor se ascunde marchizul. Dacă nu-i transport eu vinurile, şi le transportă singur, ca să nu mai vorbim de celelalte avantaje. E destul să vrea cu tot dinadinsul, că germanii îi acordă concesiunea. Şi atunci şoferii mei or să lucreze pentru el, iar maşinile lui or să meargă pe drumurile construite de mine. Crezi tu că pe germani i-ai păgubit? Nu. Pe mine m-ai băgat mesa, mie mi-ai smuls pământul de sub picioare. În schimb i-ai oferit marchizului un pretext minunat să-mi fure întreprinderea. Asta e tot ce ai izbutit să faci.

Simone îşi revenise din spaima pe care i-o provocase cuvântul „capitulare". Acum asculta atentă ce îi spunea cu jale unchiul Prosper despre soarta firmei

Planchard. Înţelegea cum stăteau lucrurile şi îşi dădea seama că* pentru el era o mare lovitură. Totuşi era bine că maşinile nu căzuseră în mâna nemţilor. Era bine că

acţiunea fusese săvârşită.

— Totuşi am reuşit să realizez ceva. Asta o ştii prea bine – spuse ea.

— Fireşte! exclamă unchiul Prosper, batjocoritor. Ai dat semnalul, ai aprins făclia. Dar crezi că e de vreun folos? Pe mine m-ai distrus, altceva nimic. Are dreptate mama. De ce am fost atât de neghiob să te aduc în casa mea?

Simone îl urmărea liniştită cu privirile.

— Cred că ai făcut-o de dragul tatălui meu – spuse ea.

Unchiul Prosper dădu să spună o vorbă grea, dar se stăpâni.

— Cu tine nu-i chip de vorbit – răspunse încruntat, dar, văzând că Simone tace, continuă: Nu înţelegi că nu pot trăi fără întreprinderea mea? Eu sunt om de afaceri. Asta sunt şi basta – rosti din ce în ce mai înflăcărat. Unii sunt din naştere artişti, alţii, ingineri, ei bine, eu sunt din naştere om de afaceri, negustor. Aşa sunt eu făcut, aşa sunt plămădit. Sunt din cap până-n picioare om de afaceri. Nici nu-mi pot închipui că aş putea trăi fără întreprinderea mea.

Simone îşi dădea seama că unchiul Prosper nu înşira vorbe goale şi că aceasta era convingerea lui. Ştia cât de legat se simţea omul de întreprinderea lui. Garajul, biroul lui, contul la bancă, domnul Laroche de la „Crédit Lyonnais”, domnul Peyroux, contabilul, făceau parte din viaţa lui, erau una cu el, nu puteau fi smulse dintr-însul şi fără ele n-ar fi putut trăi. Îşi mărturisise sentimentul cel mai adânc: nu putea trăi fără întreprinderea lui.

Pentru Simone nu era ceva nou, totuşi nu se gândise niciodată la acest lucru, abia acum i se limpezise în minte. Tăcea îngândurată.

— Odată tot au să plece nemţii – zise după un timp.

Poate chiar foarte curând. Şi atunci vei căpăta întreprinderea înapoi, unchiule. Atunci are să fie bine că familia Planchard şi-a făcut datoria şi s-a împotrivit nemţilor.

— Odată tot au să plece nemţii! izbucni el, sarcastic. Dar când? Peste doi ani? Peste trei? Peste cinci? în orice caz, până atunci firma Planchard ajunge pe alte mâini. Şi cum s-o pun atunci din nou pe picioare? Pentru o întreprindere ca a mea trebuie să ai relaţii multe şi diferite. Să tragi multe sfori. Nu ajunge să te numeşti bun patriot ca să deschizi linii de autobuze!

— Ai fi vrut să faci afaceri cu nemţii? întrebă Simone. Le-ai fi dat nemţilor maşinile ca să transporte material de război? Le-ai fi dat benzină pentru tancurile lor? Unchiul Prosper tăcea îmbufnat. Vezi? zise ea. Eşti un mare om de afaceri, dar eşti şi francez. Apoi adăugă cu glas domol: Nu ştiu cum aş fi putut suporta să văd cum cară nemţii muniţii cu maşinile noastre, cum îşi alimentează tancurile cu benzina noastră. Ar fi trebuit să dau jos de pe perete portretul tatălui meu.

Unchiul Prosper înghiţi în sec.

— Cu tine nu-i chip de vorbit – zise din nou şi ieşi din cameră.

2

AMARNICA AŞTEPTARE

Noaptea, singură în camera ei, culcată în pat, Simone se gândi la convorbirea pe care o avusese.

Ea ieşise biruitoare. Unchiul Prosper părăsise camera albastră de parcă l-ar fi luat cineva la goană. Dar biruinţa aceasta n-o bucura. Îi văzuse adevărata faţă şi trebuia să admită că nu reuşise să-l înalţe prin fapta ei până la atitudinea pe care ar fi trebuit s-o aibă ca frate al lui Pierre Planchard.

Desigur că acum se va consola singur cu cuvinte

umflate, „Flecarul”! Desigur că s-a întors doamna Mimerelles şi-şi va căuta consolarea la ea. Simone îşi imagina, cu tot dispreţul, cum şedeau unul lângă altul unchiul Prosper şi blonda, rotofeia şi alba doamnă Mimerelles.

Cu toate acestea lupta surdă şi cumplită ce se dădea între Simone şi doamna pentru câştigarea unchiului Prosper nu se sfârşise încă. Doamna o întemniţase, doamna încercase să împiedice orice explicaţie între ea şi unchiul Prosper, doamna îl întărâtase împotriva ei. Dar, desigur, doamna nu putea să bagatelizeze semnificaţia acţiunii ei. Când i-a vorbit unchiului Prosper despre scopul real al acţiunii, el n-a ripostat, deşi suferea atâta din pricina consecinţelor evidente. S-a abţinut să-i spună vreo vorbă grea. Poate că nu era marele om, aşa cum crezuse ea până atunci, dar niciun mizerabil nu era, aşa cum pretindea Maurice.

Doamna îl ţinea legat în iei şi chip pe unchiul Prosper. Întreprinderea, poziţia socială, contul la bancă, pe toate le avea în mână doamna, iar Simone nu putea opune în schimb nimica alt decât numele şi amintirea tatălui ei. Dar doamna făcuse o greşeală, prea întinsese coarda. Tocmai fiindcă o ţinea ca pe o cenuşereasă şi o strivea sub călcâi, simpla prezenţă a Simonei îl făcea pe unchiul Prosper să aibă remuşcări. Nu, ea nici nu se gândea să se dea bătută.

În cameră era întuneric şi se auzea ţârâitul greierilor şi orăcăitul broaştelor. Simone îşi zise că nu folosea la nimic să tot sucească şi să răsucească în minte aceleaşi gânduri. Trebuia să doarmă. Îşi zise cu înţelepciune că o aşteaptă zile grele şi că trebuie să se odihnească. Dar mereu o chinuia dorinţa de a-şi recăpăta încrederea în unchiul Prosper *şi* n-o prindea somnul.

În cele din urmă aprinse din nou lumina, întinse

hotărâtă mâna şi luă cărţile despre Jeanne CLArc, şi pe cea roşie, atrăgătoare, cu ilustraţii multe, şi pe cea neagră, voluminoasă şi savantă, şi pe cea aurită, roasă, de modă veche, cu minunate legende şi povestiri. Oricât îi îndepărtaseră prietenii, se simţea legată de ei prin cărţi. În zilele acestea grele citise adesea, şi cărţile fuseseră pentru ea pildă, avertisment, imbold, consolare, izvor de cunoaştere.

Stătea din nou culcată pe burtă şi citea, iar în jurul ei se aflau Napoleon mort, privegheat de grenadieri, sfântul Martin şi tatăl ei.

Citea ce s-a petrecut în mai puţin de un an de zile, în cele zece luni care au urmat după cea mai mare izbândă a Jeannei d'Arc – încoronarea Dauphin-ului la Reims – şi care s-au încheiat cu prinderea ei în afara zidurilor oraşului Compiègne. În timpul acela Jeanne n-a putut să facă nimic, a fost un an când n-a fost nici înfrântă, nici biruitoare, un an în care o înconjurau numai duşmani ce pretindeau că îi sunt prieteni, şi prieteni care ori nu voiau îndeajuns s-o ajute, ori nu le stătea în putere s-o facă. A fost un an de zile întunecate şi de străduinţe zadarnice.

La Reims a fost prima izbândă mare, extraordinară. Dauphin-ul Carol a ajuns rege. După aceea a vrut să aibă linişte, să se bucure în pace de succes. La ce mai era rege, dacă nu avea măcar dreptul să trândăvească când îi place? Dar Jeanne voia să pornească mai departe, să continue lupta, să cucerească îndată Parisul. Regele nu se împotrivea pe faţă, dar punea piedici, cauta pretexte, nu mai voia să poarte război.

Da, aşa era omul căruia Jeanne îi dădu coroana, omul care îi datora totul. Nu-i era desigur duşman, dar nici prieten. Era un om şovăitor, care nu lua nicio hotărâre definitivă şi nu ducea nicio faptă până la capăt. Cât de incomodă, ba chiar cât de plictisitoare trebuie să-i fi părut

Jeanne unui astfel de om, când ea îl îndemna mereu să ia negreşit o hotărâre şi să dea ordin de atac. O evita, îi explica ba una, ba alta, îi spunea că nu e încă timpul potrivit şi că numai atunci va acţiona. O, da! Ştia ea bine, Simone, cilrti sunt oamenii aceştia.

Se uită la portretul Dauphin-ului. Purta o pălărie teşită, împodobită somptuos cu pene, avea faţa prelungă şi mălăiaţă, nasul mare, gros şi boboşat, ochi cu priviri ciudate, absente, împăienjenite şi pierdute în gol, gura lătăreaţă, lacomă, senzuală, urechile mari şi ţuguiate. Simone citi că, de mic, Carol fusese răsfăţat şi cocoloşit. În jurul leagănului lui fuseseră puse trei perdele, ca să nu-l tragă curentul, camera în care copilărise fusese căptuşită cu pâslă, iar toanele date la iveală încă de sugaci, cei din jur încercau să i le alunge cu zvon de harpă şi tot felul de jucării sunătoare. Carol al VII-lea, după mărturisirile contemporanilor, era mărunţel şi sfrijit. Îi plăcea să umble într-o haină scurtă, de stofă verde, iar cei care-l văzuseră numai în ţinuta solemnă de la încoronare erau uluiţi cât de firav şi prăpădit părea fără mantie, ce picioare subţiri şi strâmbe avea şi ce genunchi groşi şi diformi.

Simone citi că regele acesta, spre marea îngrijorare şi indignare a Jeannei, pornise, imediat după încoronare, tratative cu duşmanul. Voia pace, voia să cadă la înţelegere cu inamicul. Ducea tratative cu cel mai aprig adversar, cu ducele de Burgundia. Jeanne îl implora, îi arăta primejdia, dar el negocia. Ducele de Burgundia îl dispreţuia pe faţă, dar ei tot negocia. Şi după pilda regelui, mulţi nobili francezi negociau care mai de care cu duşmanul. Deşi războiul deschidea perspective minunate, cele două sute de familii preferau în locul victoriei definitive o pace de compromis. Jeanne, ca şi Simone, nu putea înţelege cum de nu doreau francezii aceştia binele Franţei, ci numai pe al lor.

Şi Simone mai citi că până la urmă Jeanne îşi impuse totuşi părerea şi că se începură pregătiri pentru cucerirea Parisului. Atâta doar că cea mai mare parte din oastea ei a fost desfiinţată, că pregătirile se făceau fără tragere de inimă, că atacul era subminat încă înainte de a se dezlănţui. Şi totuşi Jeanne izbuti să se apropie de Paris şi să înceapă asediul. În timpul acesta cât Parisul era asediat, regele mai negocia încă cu duşmanul şi încheie cu el tratate ciudate. Recunoscu ducelui de Burgundia dreptul de a trimite trupe în ajutorul englezilor asediaţi în Paris. Ba regele Carol merse atât de departe, încât propuse ca zălog ducelui de Burgundia oraşul Compiègne, pe care Jeanne îl cucerise pentru el. Iar când văzu că Jeanne, în ciuda tuturor acestor maşinaţii, nu renunţă la cucerirea Parisului, o rechemă. Iar cum Jeanne tot nu renunţă, regele recurse la un şiretlic nemaipomenit. Jeanne şi oamenii ei construiseră un pod peste Sena pe care urma să năvălească oastea şi să atace Parisul. Regele Carol dădu ordin, fără ştirea ei, ca acest pod să fie distrus în taină peste noapte.

Simone lăsă cartea din mână. Era oare acest rege al Franţei atât de puţin francez? „Eşti un mare om de afaceri, dar eşti şi francez” – îi spusese ea unchiului Prosper. Oare, dacă ar fi fost în locul regelui Carol, unchiul Prosper ar fi distrus podul? Nu, era cu neputinţă. E drept că a şovăit când a trebuit să facă pentru Franţa o faptă care îi cerea sacrificii, dar era exclus să comită ceva împotriva Franţei.

Luă din nou cartea în mână. Citi cum trăia Jeanne la curtea regelui. Toţi o slăveau ca pe salvatoarea ţării, i se încredinţase conducerea războiului, dar în fond era o prizonieră.

Cât trebuie să sufere cineva care se apucă întotdeauna cu tragere de inimă de un lucru atunci când duce o viaţă în care i se impune să şovăie şi să se

mulţumească cu jumătăţi de măsură. Simone citi cu durere cum o bună parte din perioada atât de scurtă ce-i era sortită, Jeanne a fost silită să şi-o piardă trândăvind împotriva voinţei ei şi să-şi irosească puterile făcând tot felul de lucruri mărunte.

Aşa s-a străduit, de pildă, să o dea în vileag pe prezicătoarea Catherine de Rochelle, care pretindea că are viziuni şi îndemna la o pace de compromis cu ducele de Burgundia. Catherine zicea că e purtătoarea de cuvânt a unei doamne îmbrăcată în alb şi auriu care i se arăta noaptea. Jeanne veghea împreună cu ea ca să se încredinţeze. Dar pe la miezul nopţii adormi, iar doamna în alb şi auriu nu se arătă fireşte decât după aceea. A doua oară Jeanne procedă mai cuminte: dorim peste zi ca să o poată aştepta noaptea pe doamna în alb şi auriu. Dar de data aceasta albaaurie nu se ivi. Ca urmare, Catherine, propovăduitoarea păcii de compromis, fu trimisă cu mare ruşine acasă.

O altă parte din timpul pe care Jeanne ar fi vrut din toată inima să-l folosească pentru izgonirea duşmanului din ţară ea şi-l cheltui, în lipsă de ceva mai bun, ca să-i procure zestre unei prietene. Simone aproape se ruşină când citi cât s-a zbătut Jeanne ca să obţină din partea oraşului Tours, pe care îl eliberase, un dar onorific pentru o anume Héliote Power, cu prilejul căsătoriei acesteia; Héliote era fiica pictorului scoţian Harnish Power, care îi pictase steagul. Consiliul oraşului Tours a dezbătut problema în şedinţe nesfârşite, dar fără niciun rezultat. Oraşul nu acordă zestrea, în schimb luă hotărârea, din dragoste şi stimă pentru Jeanne, să se oficieze slujbe religioase pentru prietena ei în ziua cununiei şi să fie întâmpinată cu pâine şi vin. Simone oftă. E greu să obţii de la oameni mai mult decât dragoste şi stimă.

Jeanne era foarte singură în lunile acelea în care au

domnit acalmia şi inactivitatea. Prietenii ei se aflau departe şi nu dădeau niciun semn de viaţă. Nu mai ştia nimic, de pildă, despre Yolanthe d'Anjou, regina Siciliei, puternica ei protectoare, care, după cum scria în cartea aceea neagră, mare şi savantă, îndrumase activitatea Jeannei, din umbră încă de la început, fără ca ea să bănuiască: după planurile Yolanthei d'Anjou, rolul Jeannei – necunoscut de ea – fusese să-l îmbărbăteze, ca trimisă a cerului, pe şovăielnicul Dauphin, să-i întărească lui şi poporului convingerea că este moştenitorul legitim al tronului.

Atâta vreme cât Jeanne nu-l încoronase încă pe Dauphin, îi transmitea pe diferite căi veşti prin care îi arăta prietenie; acum, nemaiavând nevoie de binecuvântata fată, o părăsise cu totul. Ceilalţi prieteni ai Jeannei, Gilles de Rais şi încă vreo câţiva generali tineri, primiseră comanda unor oşti aflate departe. În preajma ei se găsea acum mereu un oarecare sire d'Albret, care o însoţea pretutindeni şi o supraveghea; acest sire d'Albret era, după unul din părinţi, frate cu acel La Trémoille, cunoscut ca duşmanul ei dovedit şi îndârjit. i

Jeanne avea mulţi duşmani. Simone citi cu aviditate tot ce relatau cărţile din faţa ei despre Isabeau, mama regelui, adversară lui cea mai cumplită ca şi a Jeannei. Într-o carte îi era reprodus chipul după mormântul ei din catedrala de la Saint-Dénis. Aşa arăta va să zică Isabeau, prinţesa de Bavaria, regina Franţei, femeia aceea plină de viaţă, deşteaptă şi primejdioasă, mamă a numeroşi copii şi amantă a nenumăraţi bărbaţi, toată viaţa în goană după mai multă putere, după mai multe plăceri, după mai mulţi bani. Avea faţa lată, fruntea netedă, ochii foarte depărtaţi unul de altul, gura prelungă, nasul drept, viguros şi bărbia puternică. Simone citi că femeia aceasta îşi iubise bărbatul, tatăl Dauphin-ului pe care îl încoronase Jeanne,

că îi dăruise mulţi copii, nu-l părăsise când şi-a pierdut minţile şi-l îngrijise cum nu se poate mai bine. Citi apoi că s-a îndrăgostit de fratele acestuia, după care suspinau toate femeile. Că nu putea trăi decât în mare lux şi înconjurată de toate bogăţiile lumii. Că a trecut de partea duşmanilor soţului şi ai iubitului ei, mânată de patima îmbogăţirii. Citi şi răspunsul pe care l-a primit de la rivala ei, Yolanthe d'Anjou, când şi-a cerut fiul, pe care aceasta îl luase sub ocrotire: „Noi nu v-am crescut fiul cu toată dragostea, ca să-l răpuneţi ca pe fraţii lui, să-l aruncaţi în ghearele nebuniei ca pe tatăl său ori, în cel mai bun caz, să faceţi din el un englez, aşa cum aţi devenit dumneavoastră înşivă. Nu vi-l dau. O femeie care are un amant nu are nevoie de fiu. Veniţi de vi-l luaţi dacă aveţi cura jur. Şi mai citi cum mai târziu Isabeau declară într-un document de stat, cu o neruşinare extraordinară, că fiul ei, aşa-zisul Dauphin, nu era conceput cu bărbatu-său. Mai citi cum luptase împotriva acestui fiu al său, a Dauphin-ului, ca o adevărată furie. Pe măsură ce îmbătrânea era tot mai lacomă de avere şi mai pornită împotriva fiului ei. Şi femeia aceasta, strălucitor de frumoasă odinioară, se îngrăşa din ce în ce mai mult şi devenea diformă. Fără să vrea, Simone se gândi la doamna, care trona în fotoliul ei cu spătar înalt şi depăna neîncetat în minte viaţa soţului şi a fiului ei vitreg, suferind încă de impertinenţa lor, pe care nu o putuse domoli.

Dar nu atâta forţa şi răutatea duşmanilor ei declaraţi au nimicit-o pe Jeanne, cât uneltirile ascunse ale celor din tabăra ei şi moleşeala şi şovăiala prietenilor. Simone se posomorî când văzu cât de indolenţi erau prietenii Jeannei, cum pentru orice acţiune cât de mică trebuiau să fie îmboldiţi şi iar îmboldiţi, şi cum s-au bucurat în cele din urmă că au scăpat de incomoda fiinţă, care nu mai avea să se ţină de capul lor.

Aşa era de pildă arhiepiscopul de Reims, care primise misiunea din partea regelui să o apere pe Jeanne şi să o îndrumeze, dar care în secret asmuţea toată lumea împotriva ei. Aşa era comandantul oraşului Soissons, care, deşi primise funcţia pe care o avea de la rege, n-a lăsat-o pe Jeanne să intre în oraş; vându-se oraşul pe ascuns ducelui de Burgundia şi luase chiar şi o arvună de patru sute de galbeni. Aşa era în primul rând comandantul oraşului Compiègne.

Simone citi povestirile în legătură cu el. În carte scria că Jeanne, aflând că oraşul Compiègne e ameninţat de ducele de Burgundia, porni cu o parte din ostaşi să-i vină în ajutor. Trecu pe sub nasul asediatorilor şi intră în oraş spre marea bucurie a oamenilor din Compiègne, care îi dăruiră patru butoiaşe cu vin.

În Compiègne, comandant al oraşului fusese numit de regele Franţei sir Guillaume de Flavy, un ostaş viteaz, dar cel mai crud şi mai cumplit om din vremurile acelea atât de aprige. Era necruţător şi nu trecea zi fără să osândească la moarte pe câte cineva.

Jeanne, pe când se afla odată la biserica Saint-Jacques şi asculta slujba, simţi în suflet o mare amărăciune. În jurul ei erau oameni din Compiègne, printre care foarte mulţi copii. Jeanne se sprijini de un stâlp al bisericii şi zise:

— Dragi prieteni, dragi copii, ascultaţi ce vă spun, am fost trădată şi vândută. Nu va trece mult şi mă vor trimite la moarte. Rugaţi-vă pentru mine, oameni buni, vă rog! Căci n-am să-l mai pot sluji pe preamări tul rege Carol şi n-am să mai pot sluji dulcea Franţă.

Şi Simone citi cum Jeanne a căzut prizonieră chiar în aceeaşi zi. Nu se dăduse o bătălie mare, fusese o simplă încăierare fără importanţă, ca multe altele cărora Jeanne le făcuse faţă.

Simone citi şi amănuntele acestei întâmplări. În ziua de 23 martie i430, la ora cinci după-amiază, Jeanne a ieşit din oraş cu o ceată de oşteni să atace prin surprindere un detaşament al burgunzilor, care fusese văzut de străji că se apropie. Călărea pe calul ei vânăt-rotat şi purta o mantie roşie cu tivuri aurii. Burgunzii fură învăluiţi, aşa cum se prevăzuse, şi se părea că atacul va reuşi. Dar deodată le veniră burgunzilor în ajutor forţe mai mari, aşa că duşmanii erau acum mai numeroşi decât ostaşii conduşi de Jeanne.

Ceata Jeannei dădu înapoi, dar Jeanne nu voia să se lase înfrântă. „Înainte!” strigă ea. „Scape cine o putea!” strigară oamenii ei, luând-o la fugă. Între locul unde se încinsese încăierarea şi oraş era o apă, râii l Oise, şi, ca să poţi intra în Compiègne, trebuia să treci peşte un pod. Cei mai mulţi ostaşi ajunseră pe pod, ceilalţi sé aruncară în apa cu arme cu tot, dar cei mai mulţi izbutiră să se pună la adăpost după zidurile oraşului. Când îi văzu în oraş, comandantul Guillaume de Flavy dădu poruncă să se ridice podul şi să se închidă porţile. Jeanne rămăsese însă în afara oraşului. Era ca şi singură. Orice cale îi era tăiată.

Simone medită la cele ce citise. „Înainte!” strigase Jeanne. „Scape cine o putea!” strigaseră ostaşii. Simone îşi trase capul între umeri de parcă ar fi luat-o cu frig. Ce folos că ştie cineva ce-i bine şi face ce-i bine, ce folos că strigă „înainte!” şi dă năvală, dacă nimeni nu-l urmează? „Scape cine o putea!” strigaseră oamenii aceia, apoi ridicaseră podul, încinseseră porţile şi o lăsaseră pe Jeanne singură.

Simone găsi în fiecare dintre cele trei cărţi ale ei o altă versiune în legătură cu motivele care l-au determinat pe comandantul de Flavy să închidă porţile şi să ridice podul. Desigur, scria într-una din ele, Flavy a avut motive obiective, militare, fiindcă a văzut că ostaşii lui sunt

urmăriţi cu străşnicie şi se temea să nu năvălească duşmanul în oraş. În a doua carte se spunea că Flavy a dat pesemne porunca aceea tocmai ca să o piardă pe Jeanne, şi n-ar fi exclus ca să fi primit dispoziţii de sus ca să scape de ea la primul prilej. În cartea cea veche, roasă şi aurită, cu istorioare, scria însă simplu: „Vitează cum era, fecioara a ajuns la pod. Dar cumplitul comandant Guillaume de Flavy, care o pizmuia, a dat poruncă să se ridice podul”.

Oricum, dintr-un motiv sau altul, Jeanne a rămas în afara zidurilor, numai cu câţiva oameni, şi din toate părţile năvăleau englezi şi burgunzi şi o înconjurau. Cineva o înhăţă de mantie, altcineva o dădu jos de pe cal. Nu mai era nicio nădejde, totuşi Jeanne continuă să se lupte pe jos, până când o doborârâ şi o luară prizonieră.

CHEMAREA LIBERTĂŢII

Simone, îmbrăcată în salopeta ei ponosită, cu pălăria mare de pai pe cap, mânjită de pământ, aşa cum lucrase la grădină, stătea cocoţată pe piatra de lângă zid şi se uita ţintă la şosea. De câteva zile stătea la pândă mai mult ca să-şi facă datoria, să nu calce regula; nu mai avea nicio nădejde că ar putea să apară vreunul din prietenii ei.

În depărtare se mişca ceva, venea parcă dinspre şosea cineva cu bicicleta. Deodată îi năvăli din nou o mare nădejde în suflet. Dorea cu ardoare să vină în sfârşit un prieten. Bicicleta se apropia, nu se vedea încă desluşit cine e pe ea, dar Simone ştia, ştia bine că e un prieten, nu se putea altfel, fiindcă prea dorea mult să fie aşa.

Biciclistul se apropia repede, dinaintea lui piereau şi drumul, şi timpul. Purta o haină scurtă de vânt. Când ajunse la o mică distanţă de zid, sări de pe bicicletă, trecu drumul, străbătându-l pieziş, şi faţa mare, masivă i se lumină de un zâmbet ironic. Cu o mână ţinea bicicleta, pe cealaltă şi-o puse în şold.

— Iată-mă-s! zise el.

Simone, aproape înnebunită de fericire, emoţionată, dădu să răspundă, dar nu se auzi decât un gângăvit răguşit. Stătea cocoţată pe piatră, cu braţele ridicate, ca să se poată ţine de muchia zidului care era foarte înalt. Din drum nu i se vedea decât faţa însufleţită, tulburată.

Biciclistul ridică ochii spre ea. Apoi zise:

— E foarte incomod aşa, nu? N-ar fi mai bine să vin la tine? Ori poţi să sari tu zidul? E tare primejdios dacă o să fim surprinşi aici împreună?

Simone şovăia. Desigur că era primejdios, dar trebuia să vorbească cu el şi n-avea timp de pierdut, căci altfel cu siguranţă că ar fi fost surprinşi. Voia să-l întrebe o mulţime de lucruri. Oare ce să-l întrebe mai întâi? apoi mai voia să-i spună cât îi e de recunoscătoare că a venit, cât se bucură de mult. Dar aşa, agăţată de zid, cu gâtul întins, într-adevăr că nu putea sta dd vorbă; cu el şi, de altfel, era şi foarte greu să se ţină multă vreme încleştată de muchia zidului, îi şi amorţiseră mâinile.

Dar în timp ce Simone mai chibzuia încă, el se şi căţără pe zid. Se aşeză cu amândouă picioarele în partea din afară, ca să poată sări la nevoie cât mai repede şi s-o ia la goană. Acum faţa lui luminată de zâmbet cira mai sus decât a ei. Aşa era mai uşor să stea de vorbă.

Simone îşi dădea seama că salopeta largă, ce atârna pe ea, şi pălăria de pai nu-i veneau de loc bine, că are o înfăţişare neplăcută, că e murdară şi transpirată. Când l-a văzut ultima oară la Saint-Martin, cu câteva clipe înainte de a săvârşi acţiunea şi apoi îndată după aceea, arătase altfel, fusese mai drăguţă, mai plină de viaţă, şi purtase pantaloni verzi. Acum, când se uita în oglindă, se speria cât de aspră şi amărâtă îi era faţa, mult mai matură, dar şi mult mai urâtă.

El zâmbi. Şedea pe zid, zâmbea şi privea în jos la ea, iar Simone, cocoţată pe piatră, într-o poziţie incomodă,

privea în sus la el. Situaţia era într-adevăr cât se poate de ciudată.

— Ai văzut, gâsco? zise el, dar pe un ton aproape prietenesc. Nu ţi-am spus eu de la început că te-ai băgat în mare încurcătură? Acum eşti la ananghie, şi cine o să te ajute? Tot Maurice, săracul! apoi începu să vorbească despre el. Îi spuse că pentru el e primejdios să mai rămână în Saint-Martin, că nemţii se instalează ca la ei acasă şi o să mai treacă multă vreme până se va face pace. Din păcate, şi de data aceasta am avut dreptate – zise el, cu un rânjet prietenos. Sfânta alianţă dintre nazişti şi fasciştii noştri este foarte strânsă, lupii nu s-au mâncat între ei, ci au început să urle împreună. Sunt gata să mai pun rămăşag pe câteva sticle de „Pernod" că armistiţiul acesta infam va ţine încă ani de zile. În orice caz pentru mine e limpede – trase el concluzia, hotărât şi cu simţul realităţii ca de obicei. N-am ce să mai caut aici, am s-o şterg. Plec în teritoriul neocupat şi apoi în Algeria. După părerea mea, acolo există încă diferite posibilităţi de a continua lupta.

Simone îl asculta vorbind, şi vocea lui, deşi nu era frumoasă, avea un mare răsunet în inima ei. Desigur, ceea ce auzea era o lovitură pentru ea. Maurice pleca, se ducea în Algeria, se ducea să lupte, şi ea rămânea singură de tot. O apucă o slăbiciune, că trebui să se încleşteze mai tare de zid ca să nu cadă de pe piatră.

Maurice băgă de seamă şi zise energic:

— Dar stai mai comod, domnişoară! Ce o să-ţi mai poată face cei de colo mai mult decât ţi-au făcut? zise, arătând spre casă, apoi sări în grădină şi se aşeză pe o buturugă. Allez-hop! zise. Jos cu tine şi aşază-te aici! Am să-ţi vorbesc.

Simone îşi descleştă ascultătoare mâinile de pe zid, coborî şi se aşeză pe piatră.

Maurice îi luă pălăria de pai de pe cap, dezgolindu-i

fruntea mare, voluntară.

— Aşa! spuse el râzând.

— De ce vrei acum deodată să lupţi, dacă totul e definitiv rezolvat? întrebă Simone, dar vocea nu-i era energică şi hotărâtă ca de obicei. La început nici n-ai vrut să auzi de aşa ceva, şi acum te-a apucat dorul de luptă – zise ea.

— E foarte firesc – răspunse el, pierzându-şi oarecum răbdarea. La început n-a fost războiul nostru. Ştiam foarte bine că fasciştii noştri nu intenţionau decât să ne dea pe noi şi materialul nostru pe mâna naziştilor. Acum lucrurile s-au schimbat. Acum fronturile sunt bine determinate, şi cel mai prost om din Franţa vede unde e duşmanul. De o parte: „muncă, familie, patrie”, naziştii, Pétain, defetistul de la Verdun, şi toţi fasciştii francezi; de cealaltă parte: „libertate, egalitate, fraternitate” şi antifasciştii din lumea întreagă.

Simone auzea ce spune, înţelegea, dar de simţit nu simţea decât un singur lucru: că Maurice pleacă.

— Şi când pleci, Maurice? întrebă ea aproape în şoaptă.

— Mâine – răspunse el. Mâine noapte. De aceea am venit. Aş vrea să rezolv problema ta înainte de a-mi lua valea.

Mâine. Era îngrozitor. O apucă ameţeala. Mâine. După aceea va rămâne singură de tot.

— Pe ceilalţi i-ai văzut? întrebă făcând un efort.

— Vrei să zici pe micuţul tău, pe Étienne? ripostă râzând prietenește Maurice. E iar la Chatillon, i-au dat ordin să se întoarcă acolo. Acum domneşte o disciplină severă în ţară. Domnii proprietari de sclavi pocnesc iar tare din bici, au prins curaj de când au venit tancurile nemţilor. Ai vrea să ştii desigur şi ce mai face adoratorul tău, legătorul de cărţi, bătrânul ăla nebun şi caraghios.

Bineînţeles că a încercat să te vadă. A venit aici cu tot ceremonialul şi a crezut că-i tare şmecher cerând să-ţi vorbească, chipurile, pentru ca să-i înapoiezi nişte cărţi pe care ţi le-a împrumutat. Dar i s-a răspuns că, din păcate, nu eşti acasă şi nu l-au lăsat să-ţi vorbească. Nici prietenul tău de la subprefectură n-a avut mai mult noroc. Ei, atunci a trebuit, fireşte, să încerc şi eu. Mi-am făcut socoteala că pentru a o întâlni pe domnişoara nepoată, fără a fi nevoit să rabzi trăncăneala „Flecarului”, e mai bine să o cauţi când lucrează în grădină.

Simone râse bucuroasă. Ce descurcăreţ! întotdeauna găsea o soluţie. Era foarte emoţionată. O tulbura faptul că avea prieteni care îşi băteau capul să-i vină în ajutor, dar mai ales că Maurice nu voia să plece înainte de a o scoate din impas.

Maurice îşi aprinse o ţigară.

— Să-ţi spun drept – zise el – socotesc că şi tu eşti oarecum în primejdie; de altfel aceasta e şi părerea prietenului tău de la subprefectură.

Îi explică apoi cum vede el situaţia. Vorbi ca de obicei simplu, referindu-se la fapte şi analizându-le. În tot departamentul traficul de călători aproape că stagnase. Saint-Martin era deservit doar de două autobuze, dintre care unul îl conducea el, Maurice. Subprefectură se lupta acum să încredinţeze firmei Planchard reorganizarea transportului. Nemţii erau convinşi că domnul Planchard e capabil să rezolve problema, dar nu aveau încredere în el şi ţineau firma mai departe rechiziţionată. Dacă se putea face ceva pentru domnul Planchard, era numai prin marchiz. El singur avea trecere la nemţi. Toate acestea le aflase Maurice de la domnul Xavier.

Simone asculta cu atenţie. Maurice îi spuse apoi că a stat şi a chibzuit cum se va comporta în împrejurările acestea „Flecarul” cu ea şi a ajuns la următoarea

concluzie. Deocamdată numai marchizul trecuse pe faţă de partea nemţilor şi, desigur, nu-i plăcea să rămână o excepţie. Viclean cum era, va căuta să-i silească şi pe alţii să se compromită definitiv. De pildă, nu-l va ajuta pe „Flecar” să-şi recapete întreprinderea până când nu va fi limpede pentru toţi că e dispus şi el să colaboreze cu nemţii.

— Înţelegi? o întrebă Maurice pe Simone. Sau vorbesc prea savant pentru tine? Simone dădu din cap. Atunci Maurice continuă: Ei, şi cum poate dovedi „Flecarul” că e gata să colaboreze? O dovadă mai bună nu poate să dea decât lepădându-se ostentativ de fata lui Pierre Planchard, de mica zănatecă, de incendiatoare, de patriotă. Dacă scapă lumea de ea, dacă o dă jertfă fasciştilor, şi-a dovedit din plin dorinţa de a colabora. Aşadar, te va jertfi.

Câtă vreme Maurice explicase teoretic situaţia firmei şi a marchizului, Simone îl ascultase liniştită, cântărind în minte argumentele. Acum însă, când trăgea o concluzie atât de infamă, o cuprinse indignarea, uită şi de logică, şi de faptul că ea însăşi îşi pierduse încrederea în unchiul Prosper. Vedea din nou în unchiul Prosper pe omul dinainte, pe fratele lui Pierre Planchard, iar în Maurice pe Maurice de la garaj, pe omul acela rău, batjocoritor, care nu spunea o vorbă bună despre nimeni şi despre nimic. Tot ce a trăncănit ca să-l ponegrească pe unchiul Prosper a fost absurd şi înveninat.

— Aparenţele – răspunse ea, căutând să se stăpânească – sunt împotriva unchiului Prosper, fiindcă nu şi-a distrus singur garajul. Poate că într-adevăr a şovăit să o facă. Dar asta nu înseamnă nici pe departe că ar fi în stare de o ticăloşie, de o asemenea ticăloşie fără seamăn. Nu se mai putu stăpâni şi izbucni: Niciodată – spuse cu înflăcărare – niciodată n-are să ajungă să-mi facă vreun

rău. Niciodată! repetă pătimaş, cu vocea ei frumoasă, grava.

Maurice nu zise nimic. Fuma şi o privea zâmbind puţin ironic.

— Nu zâmbi aşa hain! îi porunci ea cu încăpăţânare, iritată. Dumneata eşti un om inteligent, Maurice, dar ceea ce spui despre unchiul Prosper e pur şi simplu o idioţenie. Dumneata nu l-ai văzut decât la întreprindere. Habar n-ai ce fel de om e în realitate. Eu mi-am dat seama în cei zece ani de când sunt aici. Întotdeauna s-a făcut luntre şi punte ca să fie cât mai atent cu mine. De câte ori face vreo călătorie, mi-aduce câte ceva, nu un „suvenir", ci un lucru care socoteşte că îmi va face plăcere. M-a luat şi la Paris, deşi trebuie să fi fost destul de incomod pentru un om ca el. Apoi, când am avut scarlatină, era atât de îngrijorat, că se trăsese la faţă. Ceea ce spui e absurd, Maurice. E cu neputinţă să-mi facă vreun rău.

— Să zicem că i-ai fi dragă – răspunse Maurice, continuând să fumeze. Dar şi întreprinderea lui îi e dragă. Ţine cu dinţii de întreprinderea lui cum tine câinele de ciolan. Nu-i dă drumul nici mort. Cele două sute de familii şi-au lăsat fiii să plece pe front, şi în războiul ăsta, şi în celălalt. Fiii şi i-au jertfit, dar bănişorii nu.

Vorbea cu înverşunare, subliniind această realitate.

„Ţine cu dinţii de întreprinderea lui cum ţine câinele de ciolan" – îi mai răsuna încă Simonei în urechi. Şi totodată îşi aminti şi vorbele unchiului Prosper: „Eu sunt om de afaceri, aşa sunt eu făcut, aşa sunt plămădit, nici nu-mi pot închipui că aş putea trăi fără întreprinderea mea".

Între timp Maurice continuă:

— Dacă n-are de gând să-ţi facă nimic, de ce te ţin aici încuiată? Deşi nu striga, vocea lui şuierătoare, tăioasă o făcu să sufere. De ce nu lasă pe nimeni să se apropie de

tine? Nu-ţi dai seama că nu miroase a lucru curat?

Simone rămase o clipă pe gânduri.

— Doamna e tare furioasă pe mine – recunoscu ea. Doamna nu poate să mă sufere. Dar asta nu înseamnă câtuşi de puţin că unchiul Prosper are de gând să pună la cale o ticăloşie împotriva mea. N-ai spus chiar dumneata – continuă apoi cu totul nelogic şi triumfătoare – că din partea nemţilor nu mă ameninţă nicio primejdie, de vreme ce am săvârşit fapta înainte de venirea lor? Ai spus aşa, sau n-ai spus?

— Nu te face mai proastă decât eşti – zise Maurice, căutând să se stăpânească. Ştii prea bine că n-are nicio legătură una cu alta. N-avem timp de pierdut – puse el capăt discuţiei. Nu ştiu cât or să te mai lase în pace. Poate că or să tabere împotriva ta chiar astăzi, şi-apoi nici eu nu mai pot veni înainte de a-mi lua valea. Crede-mă pe mine, situaţia ta dă de gândit, se pune cu siguranţă ceva la cale. Trebuie să luăm o hotărâre chiar astăzi, chiar în clipa aceasta. Dacă vrei, te iau cu mine în teritoriul neocupat.

Vorbea cât putea de indiferent, fără să o privească.

Simone simţi că pluteşte de fericire şi de mândrie. Aşadar, nu lua cu el nicio Louison, nicio fată din acelea cu care se plimbase. Desigur, îi va fi mult mai greu dacă se împovărează cu ea. Dar ea i-a dovedit că merită să-şi dea osteneala şi să înfrunte primejdia.

— E minunat ceea ce vrei să faci pentru mine – spuse Simone.

Şedea pe piatră, privind în gol, iar pe buze îi flutura un zâmbet. Îşi închipuia cum va străbate Franţa, noaptea, împreună cu el, plină de încredere. Ca să ajungă în teritoriul neocupat, vor trebui probabil să treacă pe undeva Loara. Parcă se vedea într-o barcă împreună cu el, traversând fluviul în taină; chiar dacă se va trage asupra lor, nu se va teme de primejdie, de vreme ce va fi cu el. S-

ar putea să treacă însă fluviul înot; ce noroc că ştie să înoate bine! Vai, ce frumos are să fie!

Dar dacă pleacă, ce se va întâmpla în urma ei? Chiar Maurice a spus că marchizul şi ceilalţi fascişti vor să-l doboare prin orice mijloace pe unchiul Prosper. Dacă se face nevăzută, or să zică fără îndoială că unchiul Prosper a pus-o să dea foc garajului şi apoi a ajutat-o să fugă. Şi desigur că or să-i pricinuiască un rău, în cel mai fericit caz or să-i nimicească definitiv întreprinderea. Nu, nu poate să lase pe altcineva să pătimească pentru fapta ei. Trebuia să dea singură socoteală. Ar fi o ingratitudine mârşavă dacă ar fugi şi ar lăsa să cadă bănuiala asupra unchiului Prosper. Îi răsuna limpede în ureche glasul potolit şi plin de dispreţ al doamnei. Parcă o auzea spunând: „Aşadar, a fugit, a şters-o, eram sigură!”

Maurice continua între timp să vorbească. Îi spuse că va veni s-o ia noaptea următoare cu motocicleta subprefecturi! Autorizaţia o şi scosese. În felul acesta vor avea un avans de douăzeci şi patru de ore şi vor putea să scape uşor. După ce vor trece Loara, o va lăsa în grija unor prieteni de încredere, iar el va încerca să plece singur în Africa.

Simone îl asculta furată de gânduri. Vor pleca amândoi cu motocicleta. Maurice va fi îmbrăcat cu scurta de piele, ea se va încleşta de el şi vor goni prin noapte, dar nu-i va fi câtuşi de puţin frică. Totul era extrem de ademenitor. Dar nu putea să plece. Nu avea dreptul. Nu-i era îngăduit să-l socotească pe unchiul Prosper un ticălos, numai fiindcă aşa i-ar fi convenit ei, numai fiindcă i-ar fi plăcut să plece cu Maurice. Nu putea să-l lase pe unchiul Prosper să plătească pentru fapta săvârşită de ea.

Trebuie să-l refuze pe Maurice. Dar nu chiar acum. Încă două minute, încă un minut vrea să se mai lase legănată de bucuria pe care i-a pricinuit-o propunerea lui,

să se viseze cu el străbătând Franţa, spre lumea marii libertăţi.

— La urma urmei, de ce ţii să mă salvezi, Maurice? întrebă ea.

Vorbea aproape în şoaptă, privind în gol, zâmbind viselor ei; vorbea atât de încet, încât Maurice întrebă:

— Cum? Ce?

Simone îl privi, continuând să zâmbească.

— De ce ţii să mă salvezi? întrebă mai tare. Doar socoteşti că fapta mea a fost o greşeală, o absurditate.

— Fireşte că a fost o greşeală – răspunse prompt Maurice. Dar mai poţi fi educată. Acum ai avut prilejul să acumulezi experienţă. Poţi să devii un om de nădejde. Maurice se ridică. Aşadar, te aştept mâine noapte aici, în faţa zidului, la ora douăsprezece şi jumătate. Să nu-ţi iei decât strictul necesar. Într-un rucsac sau o valiză mică. Ne-am înţeles?

Acum trebuia să răspundă, acurïi nu mai putea să amâne, acum trebuia să-i spună.

— Dar parcă ziceai – încercă să se mai asigure o dată, fără să se ridice de pe piatră, deşi el stătea în picioare – parcă ziceai că marchizul şi ceilalţi fascişti or să tabere asupra unchiului Prosper dacă mă face scăpată?

— Nu asta am spus – răspunse uşor enervat Maurice. Oare n-ai înţeles absolut nimic?

Întrebarea aceasta ironică o amărî pe Simone, mai ales fiindcă îi venea atât de greu să-l refuze.

— Ba da! insistă ea cu încăpăţânare. Aşa ai spus.

— Nu mai trăncăni mereu aceeaşi prostie – ripostă Maurice, pierzându-şi răbdarea, dar se stăpâni îndată. N-avem timp de ceartă – zise – şi-apoi nu pentru asta am venit. Aşadar, mâine, aici, la douăsprezece şi jumătate – repetă el, aproape rugător.

Dar Simone perseveră:

— Nu pot să-l las pe unchiul Prosper să pătimească pentru o faptă săvârşită de mine. Apoi, hotărâtă, rosti: E emoţionant, Maurice, că ai venit aici şi că vrei să m-ajuţi. Îţi mulţumesc cum n-am mulţumit încă nimănui pe lume. Dar nu merg. Nu pot. Nu-mi este îngăduit.

În timp ce vorbea, i se rupea inima de durere că îl lasă să plece singur, dar era şi fericită: îl făcuse pe Maurice, vechiul ei duşman, să ţină cu tot dinadinsul s-o ajute.

Maurice dădu din umeri.

— Bine – zise el. Dacă vrei neapărat să-ţi afli pieirea din pricina credinţei tale oarbe în unchiul Prosper, treaba ta. Trebuie să recunosc că „Flecarul” a avut succes în ceea ce te priveşte. Te rog să mă scuzi, domnişoară, că am îndrăznit să te deranjez – adăugă politicos, dar cu înverşunare, revenind însă imediat stăruitor: Te întreb pentru ultima dată: să te-aştept mâine la douăsprezece şi jumătate aici? Da sau ba?

Simone se zbuciuma. Ştia că în clipa aceea lua o hotărâre decisivă pentru viaţa ei şi că ceea ce avea de gând să refuze era o mare fericire. Dar ar fi fost culmea laşităţii şi a trădării dacă ar fi dovedit tocmai acum neîncredere în fratele tatălui ci şi l-ar fi pus în primejdie.

Se ridică. Înaltă, subţire, îmbrăcată în salopeta ponosită şi murdară, stătea în faţa lui curajoasă şi hotărâtă. Deodată spuse:

— Nu, Maurice.

Ce efort neînchipuit făcuse ca să poată rosti aceste cuvinte! Şi cum o durea inima! O săgeta şi o ardea. Se simţea zdrobită.

Trebuia să-i mai spună ceva lui Maurice. El era gata să înfrunte o mare primejdie numai spre binele ei. Desigur că, după cum se purta, îi părea o exaltată demnă de plâns.

— Mulţumesc, Maurice! Mulţumesc, dragă Maurice!

rosti încet, abia ţinându-se să nu izbucnească în plâns.

Maurice făcu doi paşi spre zid, dar ezitând parcă.

— Va să zică aşa – spuse el, ridicând din umeri. Atunci nu vii! Se întoarse apoi, se apropie de ea şi o apucă cu amândouă mâinile de umeri, într-adevăr n-ai de gând să vii, toanto? o întrebă şi o scuturǎ destul de tare, dar nu o duru.

— Nu pot, Maurice – zise Simone şi acum – fir-ar dracul al dracului! – o înecă totuşi plânsul şi i se umeziră ochii. Numai bine, numai bine, Maurice! adăugă.

El se urcă pe piatră, îşi făcu vânt şi încălecă zidul.

— La revedere, toanto – îi strigă. Dacă nu vrei, te priveşte, zise energic după o clipă, apoi însă repetă trist şi neaşteptat de blând: La revedere, Simone!

Şi sări în drum.

Simone stătea din nou cocoţată pe piatră, nici ea nu ştia cum ajunsese acolo. Maurice se urcă pe bicicletă şi porni. Se uită după el, cu ochii ţintă la spinarea lată peste care stătea întinsă bluza de vânt. Fireşte că ar fi trebuit să plece cu el, că nu există altă scăpare, că Maurice are dreptate, de o mie de ori dreptate. „Maurice – îi venea să strige – toate acestea sunt prostii, fireşte că plec cu tine!” Dacă ar striga acum, ar mai auzi-o. Chiar şi acum. Ba şi acum. Poate ca acum numai cu greu. Dar în locul unde are să coboare de pe bicicletă ca să o împingă la deal, fără îndoială că va mai întoarce o dată capul, şi dacă se caţără pe zid, îi face semn şi sare apoi jos, desigur că are să o aştepte şi atunci o să-i poată spune că vrea să plece cu el.

Acum a ajuns la deal, acum coboară de pe bicicletă ca s-o ducă de ghidon. Acum se întoarce. Acum ar trebui să sară zidul. Numai în clipa aceasta mai are de ales. Numai o clipă. Maurice îi face semn. Aşteaptă. Acum e ultima clipă. Trebuie să alerge după el. Dar Simone nu se caţără pe zid, rămâne pe loc, încleştându-şi mai tare mâinile, pe care nici

nu şi le mai simte. Nu poate să facă nicio mişcare.

Maurice se întoarce din nou cu spatele. Începe să împingă bicicleta la deal, pleacă, şi odată cu el se mistuie tot ce i părea că îi poate aduce fericire pe lume.

Acum va ajunge în curând în vârful dealului, apoi va coborî de partea cealaltă şi n-o să-l mai vadă, n-o să-i mai vadă nici măcar spatele, n-o să-l mai vadă niciodată.

Trece o veşnicie până să urce dealul, ţinând bicicleta în dreapta. Nu s-a scurs însă nicio clipă şi iată-l sus. Acum a dispărut, acum totul e hotărât, totul s-a sfârşit, acum e o eroină, acum e cea mai mare proastă din Franţa.

Se dă jos de pe piatră foarte încet. Zidul se înalţă în spatele ei, zidul o desparte pentru totdeauna de Maurice şi de lumea întreagă. Ar fi putut să-l sară, să ajungă la libertate, dar n-a vrut. Acum stă lipsită de vlagă, cu faţa pustiită. Mai trist ca ea nu poate fi niciun om pe lume. Tot ce-a făcut a fost greşit şi absurd. E o eroină de plâns.

Ridică pălăria de pai pe care i-o scosese Maurice de pe cap şi şi-o trecu pe după braţ. Cu mişcări automate, din obişnuinţă, duse uneltele de grădină în micul şopron. Apoi intră în casă, se duse în camera ei, se spălă, se îmbrăcă tot cu mişcări automate, tot din obişnuinţă, şi coborî în bucătărie să pregătească cina.

Doamna veni în bucătărie.

— Azi faci demâncare doar pentru noi două – spuse încet şi distant ca întotdeauna. Şi mâine la fel. Fiul meu a plecat la Francheville. Din pricina ta.

4

MAREA TRĂDARE

Şi trecu noaptea, trecu şi a doua zi, şi veni iar noaptea.

Tot timpul acesta Simone se frământa, căutând să desluşească mereu acelaşi fapt plin de contradicţii. Ce însemna plecarea unchiului Prosper la Francheville?

Pesemne că nemţii aveau într-adevăr de gând să întreprindă ceva împotriva ei, iar unchiul Prosper se dusese la prefectură şi la cartierul general al nemţilor ca să intervină pentru ea. Fără îndoială că asta era. Simone se opunea din răsputeri gândului că ar fi putut să fie şi altceva.

Totuşi îndoiala i se înfipsese în minte ca un spin.

Dacă se afla într-adevăr în primejdie, cu ce o putea ajuta unchiul Prosper? Dacă intervenea, nu putea decât să mărească primejdia, şi pentru ea, şi pentru el însuşi. N-ar fi fost totuşi mai bine să plece cu Maurice? Dar dacă ar fi plecat cu Maurice, de-abia îl punea pe unchiul Prosper în primejdie.

Stătea în pat, pe întuneric, în a doua noapte, şi se frământa întorcând pe toate feţele mereu aceleaşi gânduri amare.

Îşi imagina cum ar fi fost dacă ar fi primit propunerea lui Maurice. Acum era probabil ora unsprezece şi jumătate. Acum ar fi trebuit să se pregătească. S-ar fi sculat încetişor de tot şi şi-ar fi adunat lucrurile. Le-ar fi pus în sacul mic cu care se ducea câteodată după cumpărături.

De ce o fi plecat unchiul Prosper la Francheville? N-ar fi trebuit oare să accepte propunerea lui Maurice?

I se pare că se face tot mai întuneric şi mai cald. Nu mai poate răbda, o înăbuşe căldura şi întunericul.

Şi părerea de rău. Căci, la urma urmei, oricare ar fi cauza pentru care a plecat unchiul Prosper, ea regretă, regretă amar că n-a plecat cu Maurice.

Acum trebuie să fie miezul nopţii. Deşteptătorul ticăie şi Simone are impresia că mecanismul ceasului se află în toată fiinţa ei. O cuprinde o emoţie răscolitoare, de nesuportat. Aprinde lampa. Da, este ora douăsprezece şi trei minute. Acum e momentul. Acum Maurice pleacă. În teritoriul neocupat. Şi apoi în necunoscut.

Poate că n-a luat în serios refuzul ei. Poate că vine şi aşteaptă lângă zid să se convingă dacă ea nu e totuşi acolo.

Se scoală încet. Se îmbracă repede cu pantalonii verzi şi cu o bluză. Adună câteva rufe, strictul necesar. Ia o pereche de pantofi solizi, dar nu-i pune în picioare. Coboară pe furiş scările, desculţă; inima îi bate atât de tare, încât se teme să nu-i audă doamna bătăile. Ia din camera de lângă bucătărie sacul cel mic, de piaţă, şi îndeasă în el lucrurile. Se apropie cu mare precauţie de uşă; ar fi trebuit s-o ungă, dar fără ajutorul unchiului Prosper nu se putea. Apasă cu grijă clanţa; uşa se deschide scârţâind foarte încet.

Acum se află în grădină. E răcoare şi foarte întuneric. Ca să ajungă la zid, trebuie să străbată toată grădina cât e de mare. Simte cu plăcere sub picioare pământul şi iarba jilavă. Trece repede prin grădină, cu paşi uşori şi tălpile răcorite. A ajuns la zid.

Sare zidul, se aşază pe marginea drumului, îşi trage şosetele şi-şi pune pantofii, Când o veni, să nu piardă nicio secundă. Ce minunat are să fie când va sta pe motocicletă la spatele lui, ţinându-l strâns de umeri, şi vor goni împreună prin noaptea întunecoasă şi răcoroasă!

Stă ghemuită pe marginea drumului, cu legătura lângă ea, şi aşteaptă. Din clipă în clipă Maurice poate veni. Da, va veni. Simone trage cu urechea în noapte ca să prindă primul zgomot al motocicletei. Stă şi aşteaptă pândind cu urechea.

Trece cu greu un minut, două, trei. Greierii ţârâie, broaştele orăcăie. Noaptea e foarte întunecoasă, stelele licăresc şi abia luminează, urma drumului alb se zăreşte cu greu, dar domneşte o linişte atât de mare, încât se va auzi de departe când el va veni.

Ar fi un prost dacă ar veni după ce a stăruit atâta şi ea a respins propunerea cu atâta hotărâre. Stă totuşi şi

aşteaptă.

Trece un sfert de oră, o jumătate de oră, începe să-i fie frig şi o cuprinde o jale fără margini. Numai ea e de vină, numai prostia şi mândria ei sunt pricina tuturor relelor. Iată, Maurice a plecat în libertate şi a vrut s-o ia cu el, iar unchiul Prosper s-a dus la Francheville să o nenorocească, şi ea a lăsat lucrurile să se desfăşoare în voie, măcar că fusese prevenită şi s-ar fi putut salva, dar n-a făcut-o, din mândrie, din prostie.

Stă nemişcată, încremenită, nici ea nu-şi dă seama cât, în noaptea rece, întunecoasă, sub stelele foarte îndepărtate, care licăresc fără să dea lumină.

Apoi porneşte încet către casă. Tălpile-i nu mai simt roua, mâinile nu mai simt tufişurile şi pomii pe care-i pipăie ca să afle drumul. Cu mişcări automate deschide şi închide încet uşa. Urcă apoi scările care trosnesc uşor, intră în camera ei şi se culcă iar în pat.

Acum totul este, aşadar, hotărât. Acum nu mai poate să facă altceva decât să aştepte întoarcerea unchiului Prosper din strania lui călătorie, ca să afle ce soartă o aşteaptă. Acum nu mai poate decât să se lase în voia celor ce se vor întâmpla.

Era istovită, dar somnul nu se lipea de ea, fiindcă

O dureau şi capul, şi ochii, şi toate oasele. Se strădui să adoarmă, făcu tot ce putu ca să o prindă somnul. Se culcă pe o parte şi se ghemui tare, adunându şi genunchii sub bărbie, ştiind că uneori izbutise să aţipească în felul acesta; îşi porunci sieşi să adoarmă şi numără până la nouă sute, adică timp de un sfert de oră.

Dar nu putea să adoarmă, numai gânduri negre îi treceau prin minte.

Aprinse lampa; acum era totuna, chiar dacă observa doamna. Întinse mâna după cărţi.

Întâi citi fără să fie atentă. Apoi cărţile începură să-i

facă serviciul pe care-l aştepta de la ele: îi abătură gândurile. Din ce în ce o atrăgeau mai mult cete citite şi o cufundau în viaţa Fecioarei din Orléans.

Citi despre prizonieratul Jeannei d'Arc. Citi ce gâlceavă a fost până să se hotărască a cui prizonieră era. Cinci persoane îşi reclamau dreptul asupra ei. Soldatul care o prinsese. Căpitanul lui, căpitanul de Vendôme. Suzeranul acestuia, contele Jean de Luxembourg. Regele Angliei, care avea pretenţia asupra tuturor prizonierilor francezi. Episcopul de Beauvais care, întrucât Jeanne fusese prinsă în dioceza lui, o revendica în numele bisericii, ca să-i deschidă proces.

Simone citi cum se tânguiau duşmanii Jeannei. Era vorba de bani, şi nici măcar de prea mulţi, după cum

I se păru Simonei, numai de şase sute de livre aur pentru contele de Luxembourg şi trei sute de livre pentru căpitanul de Vendôme. Simone căută să calculeze cam cât făceau aceşti bani pe vremea aceea şi văzu că erau aproximativ cât douăzeci de milioane de franci de azi. Adică numai cu ceva mai mult decât averea marchizului. Dar seniorilor englezi care trebuiau să plătească li se părea mult, aşa că impuseră oraşelor franceze o dare specială pentru cumpărarea Jeannei d'Arc, numită şi Fecioara din Orléans.

Simone citi în cartea cea veche de povestiri, aurită şi decolorată, cum se înfăţişă în ochii lumii târguiala.

Citi cum la castelul Beaurevoir, unde Jeanne se afla sub supravegherea bătrânei contese de Luxembourg şi a fiicei acesteia, a venit episcopul de Beauvais, Pierre Cauchon, cu misiunea să o cumpere pentru englezi. Bătrâna contesă s-a aruncat însă la picioarele fiului ei şi l-a rugat să n-o vândă pe Jeanne. Dar contele n-avea bani şi episcopul ştia acest lucru şi de aceea tot venea pe la el. Şi se tocmi cu el, şi-i oferi întâi 37.000 de franci, dar Jean de

Luxembourg îi zise: „E prea puţin pentru o fecioară ca asta”. Atunci episcopul îi oferi mai mult, îi dădu 61.000 de franci, şi Jean de Luxembourg zise: „Bate palma, cumetre!”

Simone se miră că numai duşmanii Jeannei căutau să o cumpere. Citi că pe atunci era obiceiul ca prizonierii să fie răscumpăraţi de prieteni. Îşi imagina cum o fi aşteptat Jeanne, în captivitatea ei, să fie eliberată. Ce făceau prietenii ei în timpul acesta? Oare regele, pe care Jeanne îl încoronase, nu încerca s-o răscumpere? Ar fi putut să ofere bani pentru ea, oraşe, prizonieri englezi, căci ţinea în captivitate seniori mari englezi, de pildă pe generalul Talbot. Poate că englezii nu ar fi cedat-o pe Jeanne, dar a făcut oare regele măcar o încercare? Nu, n-a făcut nicio încercare. Niciunul dintre prietenii Jeannei nu a încercat să o răscumpere.

Ce fel de om era şi acest Carol al VII-lea! Simone nu putea să-l înţeleagă. Câtă josnicie! Cum de putea să calce pe pământul ţării, pe care Jeanne i-l eliberase, şi s-o lase să zacă în captivitate, fără să se sinchisească? Cum putea să fie atât de josnic?

Simone mai citi cum Jeanne a fost târâtă din temniţă în temniţă. Citi cu răsuflarea tăiată cum a fost din ce în ce mai chinuită şi mai umilită în dureroasa ei captivitate. I s-au pus lanţuri la picioare, iar noaptea, în timp ce dormea, era legată de pat. O păzeau cinci lăncieri englezi, oameni haini, anume aleşi, care făceau haz pe socoteala ei. O trezeau în puterea nopţii şi îi spuneau: „Scoală, vrăjitoareo, că ţi-a sunat ceasul, acum ai să fii arsă!” Iar dacă ea credea, râdeau cu hohote.

Procesul cu amănuntele lui n-o prea interesa până acum atât de mult pe Simone. Ştia doar atât că englezii, duşmanii de veacuri, îi făcuseră proces Jeanne i şi o osândiseră. Acum constată cu uimire că nu era nici vorbă de englezi. Tribunalul eclesiastic care o judecă pe Jeanne

era alcătuit numai din francezi. Pe bănci şedeau 72 de judecători, majoritatea oameni foarte învăţaţi, cu titluri răsunătoare, printre care somităţile universităţii din Paris, aproape în păr. Au colaborat la proces un cardinal, şase episcopi, treizeci şi doi de doctori în teologie, şaisprezece bacalaureaţi în teologie, şapte doctori în medicină şi o sută trei asistenţi. În cartea cea neagră, cu caracter ştiinţific, erau enumerate toate numele şi titlurile celor care îşi aduseseră aportul la proces. Cu excepţia a şase-şapte, toţi erau francezi.

Inchiziţia şi universitatea, biserica şi ştiinţa, reprezentanţii lui Dumnezeu şi cei ai statului îşi uneau forţele ca să născocească mereu alte fărădelegi, lipsite de orice consistenţă reală, şi să i le pună în cârcă Jeannei. Simone citea cu tot mai mult interes la ce maşinaţii subtile, extraordinare, recurgeau judecătorii aceia pompoşi, cu înfăţişare îngrozitoare, pentru a o intimida pe ţărăncuţa de nici douăzeci de ani şi a o face să se recunoască vinovată. Furioasă, Simone îşi imagina cum şedea în faţa domnilor acelora odihniţi şi bine pregătiţi ţărăncuţa Jeanne, de nici douăzeci de ani, singură, fără să ştie ce-or fi vrând cu ea, istovită de lunga şi chinuitoarea captivitate, îmbrăcată în haine bărbăteşti ponosite şi flenduroase, cu părul în neorânduială, tăiat scurt, şi în lanţuri.

Citi cu mânie la ce viclenii recurgea ceata de judecători ca s-o răpună pe biata prizonieră lipsită de apărare. Prelungeau interogatoriile la nesfârşit, ca să o istovească. Îi puneau întrebări peste întrebări pe care ei îi brâu cu neputinţă să le înţeleagă. Săreau de la o problemă la alta, întrebările li se întretăiau, se întrerupeau unul pe altul. Vorbeau atât de încâlcit şi atât de repede, încât Jeanne trebuia să-i roage: „Domnilor, vă rog, vorbiţi pe rând!”

Caracterul şi scopul politic al procesului era ascuns cu grijă. Nu se rosti o vorbă despre războiul dintre Franţa şi Anglia, nici despre disputa în jurul legitimităţii regelui Carol. Era un tribunal eclesiastic, imparţial, şi se vorbea numai despre chestiuni religioase, despre credinţa şi necredinţa Jeannei, despre erezia ei.

Intenţionau să-i smulgă declaraţii în legătură cu sfinţii, fiindcă declaraţiile de felul acestora erau apoi uşor de răstălmăcit. Dar Jeanne nu rosti o vorbă despre sfinţi. Atunci încercară s-o prindă prin vicleşug. Simone citi în cartea de povestiri cum s-au dus în temniţă la Jeanne, din porunca episcopului de Beauvais, câţiva judecători îmbrăcaţi în haine laice şi cum i-au spus: „Suntem prinşi de război, facem parte din tabăra ta, suntem de fel de prin meleagurile tale”. Şi i-au mai înşirat încă multe vorbe de astea, ca să-i câştige încrederea, şi i-au povestit multe şi mărunte, şi au rugat-o şi pe ea să le povestească de-ale ei. Au întrebat-o despre glasurile pe care le auzise. Din încăperea alăturată ascultau doi notari, printr-o gaură făcută în zid. Şi Jeanne vorbi deschis, fără să se sfiască, cu fariseii aceia, şi notarii scriau tot ce auzeau, iar judecătorii căutau s-o încolţească.

Jeanne trebuia să ţină piept unor jurişti învăţaţi, unor avocaţi unşi cu toate alifiile, care cunoşteau toate chichiţele juridice şi teologice. Era cu neputinţă ca Jeanne să iasă nebiruită din această luptă. Dar Simone citi cu bucurie şi admiraţie cu cât curaj, cu câtă înţelepciune şi uneori cu câtă ironie se apăra Jeanne.

Toate întrebările care i se puneau erau viclene şi spinoase, toate îi întindeau o cursă.

Aşa, de pildă, a fost întrebată dacă socoteşte că este în graţia lui Dumnezeu. Dacă ar fi răspuns afirmativ, ar fi săvârşit un păcat şi s-ar fi făcut vinovată de trufie. Dacă ar fi răspuns negativ, însemna că faptele ei fuseseră săvârşite

numai din îndrăzneală, nu din porunca lui Dumnezeu. Judecătorii îi aşteptau cu încordare răspunsul şi nu mai puţin încordată era Simone. Zâmbi însă cu bucurie când citi cu câtă înţelepciune şi naivitate a dat peste cap Jeanne subtilităţile avocăţeşti ale asupritorilor ei. „Dacă nu sunt în graţia lui Dumnezeu – răspunse ea – Îl rog să mi-o acorde; iar dacă sunt în graţia lui Dumnezeu, mă rog să nu mi-o retragă. Aş fi cea mai îndurerată fiinţă de pe lume dacă aş şti că nu sunt în graţia lui Dumnezeu”.

Apoi şi întrebările în legătură cu vedeniile Jeannei, deşi păreau neînsemnate, erau foarte primejdioase, dar ea găsea aproape întotdeauna un răspuns înţelept şi curajos.

„Sfântul Mihail era gol?” au întrebat-o judecătorii. Şi ea a răspuns: „Credeţi că Domnul Dumnezeul nostru n-are cu ce-şi îmbrăca îngerii?”

x” Le-ai îmbrăţişat pe sfânta Fcaterina şi pe sfânta Margareta?” au întrebat-o apoi şi: „Cum miroseau sfinţii?” sau „Cum pot vorbi sfinţii dacă n-au corp?” Iar Jeanne a răspuns: „Asta îl priveşte pe Dumnezeu”.

Au mai întrebat-o şi dacă sfânta Margareta vorbeşte englezeşte şi ea le-a răspuns: „De ce să vorbească englezeşte dacă nu e de partea englezilor?”

„Îi urăşte Dumnezeu pe englezi?” au întrebat-o. „Nu ştiu dacă îi iubeşte sau îi urăşte, nici ce are de gând să facă cu sufletele lor – le-a răspuns. Un lucru ştiu însă: că le e sortit să fie izgoniţi din Franţa, că nu vor rămâne aici decât cei pe care-i vom doborî în luptă”.

Iar când au întrebat-o: „De ce s-a adus la încoronare, în catedrala din Reims, numai steagul tău, şi ale celorlalte căpetenii de oşti nu?”, Jeanne a răspuns cu mândrie: „Steagul meu a făcut treabă bună. Avea tot dreptul să fie cinstit”.

„Ce vrăji şi ce descântece ai făcut ca să înflăcărezi soldaţii în luptă?” au întrebat-o apoi şi ea a răspuns: „Le

strigam: înainte! Loviţi în englezi! Şi porneam în fruntea lor”.

Au mai întrebat-o: „Cum de ai îngăduit ca oamenii săraci să vină la tine şi să te venereze ca pe o sfântă?” Şi Jeanne a răspuns: „Oamenii de rând veneau în mod firesc la mine, fiindcă eram prietenoasă cu ei şi îi ajutam pe cât puteam”.

Dair orice ar fi răspuns, osânda îi era hotărâtă.

Acuzatorii ziceau: De vreme ce a dat ascultare glasurilor, înseamnă că s-a lăsat călăuzită de spirite rele, diavoleşti. Întrucât poartă haine bărbăteşti, nesocoteşte poruncile scripturii şi legile canonice. Întrucât a declarat că sfintele Ecaterina şi Margareta au vorbit numai din părtinire franţuzeşte, şi nu englezeşte, înseamnă că le-a hulit pe aceste sfinte şi a încălcat porunca „Iubeşte pe aproapele tău”. Întrucât i-a ameninţat pe englezi cu moartea, s-a dovedit crudă şi dornică de vărsări de sânge. Întrucât şi-a părăsit părinţii şi s-a dus la pretinsul Dauphin, a păcătuit împotriva poruncii: „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta”. Întrucât îl invoca direct pe Dumnezeu, tăgăduia autoritatea bisericii şi se dovedea eretică.

Simone căzu pe gânduri. Fireşte că Jeanne punea mai mult temei pe judecata conştiinţei ei, pe judecata glasurilor care îi vorbiseră, decât pe judecata bisericii şi a acelora care fuseseră numiţi reprezentanţi ai lui Dumnezeu pe pământ. De bună seamă, judecătorii Jean ne i găseau că s-a făcut vinovată de cel mai greu, mai diavolesc păcat: acela al nesăbuinţei.

Simone citi apoi ce spectacol extraordinar şi infam a pus la cale tribunalul când a pronunţat sentinţa cu tot ceremonialul.

Jeanne a fost dusă într-o căruţă de hingher până departe, la cimitirul imens, împrejmuit cu zid, al mănăstirii Saint-Ouen. Acolo erau ridicate două estrade; pe una

şedeau judecătorii şi demnitarii, pe cealaltă numai Jeanne, îmbrăcată în haine bărbăteşti şi în lanţuri, precum şi un predicator, anume Guillaume Erard. De jur-împrejurul estradelor era o mare de oameni, ba şi pe ziduri şedeau înghesuiţi nenumăraţi curioşi. Predicatorul Guillaume Erard îi aruncă în faţă ereticei Jeanne toate păcatele ei şi o ocărî. „Fecioara din Orléans însă – scria în cartea de povestiri – stătuse atâta vreme în temniţa mucegăită, încât aerul curat o ameţise cu totul. Măcar că i s-au arătat de trei ori instrumentele de tortură şi a fost ameninţată, ea asculta liniştită, cu răbdare, în tăcere, ocara predicatorului, rugându-se încet. Predicatorul n-o defăima numai pe ea, ci şi pe regele ei, pe Carol. Întinse mâna spre ea şi, arătând-o cu degetul, zise: „Despre tine vorbesc, Jeanne, şi te numesc eretică, după cum îl numesc şi pe regele tău eretic şi apostat”. Atunci Jeanne, deşi se afla în mijlocul mulţimii aceleia duşmănoase şi în faţa atâtor seniori şi prelaţi, îl întrerupse deodată strigând din răsputeri: „Ajunge! îţi spun, seniore, şi jur, chiar dacă voi fi pedepsită cu moartea, că regele meu, regele Carol, este cel mai desăvârşit creştin din toată creştinătatea şi cel mai credincios. Pentru nimic în lume nu e ceea ce l-ai numit”. Vorbea cu atâta înflăcărare, încât numai cu greu au izbutit s-o facă să tacă.

Simone lăsă cartea din mână. De luni de zile era chinuită Jeanne, târâtă din temniţă în temniţă, încolţită de judecători câinoşi, şi regele ei, omul care îi datora totul, nu mişcase un deget pentru ea; nu-i trimisese, nicio veste, se dăduse la fund şi el, şi seniorii lui, o părăsise şi o lăsase în voia sorţii. Ea însă credea în el chiar şi acum, când era mai nenorocită şi mai în primejdie ca oricând, şi îi luă apărarea dacă îl vorbea cineva de rău.

Apoi Simone citi ce se petrecu mai departe în cimitirul împrejmuit cu ziduri al mănăstirii.

Episcopul de Beauvais avea la îndemână două versiuni ale sentinţei. Dacă eretica stăruia în erezia ei, folosea vetrsiunea prin care o osândea la moarte prin ardere. Dacă se căia, dădea citire sentinţei prin care eretica era graţiată şi i se dăruia viaţa.

De trei ori cerură prelaţii, cu tot ceremonialul, Fecioarei din Orléans să se căiască, să renege glasurile care i-au vorbit, să-şi renege regele. Şi de trei ori Fecioara din Orléans s-a împotrivit.

După ce s-a împotrivit a treia oară, episcopul începu să citească sentinţa prin care eretica, de vreme ce nu se căise, era izgonită din sânul bisericii şi osândită la moarte.

Dar în timp ce episcopul citea sentinţa, se urcară pe estradă, la Jeanne, mai mulţi clerici şi o îndemnară să se căiască. Îi citiră un document, o declaraţie de retractare, şi o sfătuiră: „Abjură, semnează, altfel ai să fii arsă”. Îi arătară chiar călăul şi căruţa de hingher care aşteipta s-o ducă la rug.

Mulţimea văzu de jos cum se insista pe lângă Jeanne şi începu să se agite. Soldaţii englezi bombăneau destul de tare că nu vor să fie lipsiţi de scena spectaculoasă a arderii ereticei. Chiar unii dintre marii seniori englezi care se aflau pe estradă mormăia că la ce bun s-au mai plătit atâţia bani pentru Fecioara din Orléans, dacă nu va fi executată? Gloata făcea gălăgie şi ameninţa, striga atât de tare, încât acoperea glasul puternic al episcopului care citea sentinţa la moarte.

Simone parcă o vedea pe Jeanne pe estradă. Înaintea ei era carul de hingher, pe estrada din faţa ei, un duşman neîmpăcat citea cumplita sentinţă, de jos se ridicau spre ea mii de chipuri schimonosite de ură, de guri care strigau, care îi cereau moartea, în jurul ei se aflau câţiva oameni – prieteni, după aparenţă – care căutau s-o înduplece să semneze, ca să scape de gealaţii englezi şi să fie pentru

totdeauna în mâna şi în captivitatea blândă a bisericii.

Simone îşi dădea seama cât de slăbită trebuie să fi fost Jeanne. Episcopul tocmai ajunsese cu cititul sentinţei la pasajul: „Din aceste motive te declarăm excomunicată şi eretică şi hotărâm să fii predată justiţiei laice ca unealtă a satanei, izgonită din sânul bisericii…” în clipa aceasta Jeanne îl întrerupse şi spuse că e gata să abjure, declară că nu mai crede în părerile şi viziunile ei şi că de acum încolo se va supune de bunăvoie în toate privinţele judecătorilor ei şi bisericii. I se întinse documentul, i se dădu o pană şi ea semnă făcând un rotocol mare, dar i se spuse că nu e suficient şi făcu şi o cruce.

Simone îşi închipuia câtă ruşine şi deznădejde trebuie să fi fost în inima Jeannei mai târziu, când zăcea în temniţă. După cele ce-i spuseseră preoţii, se aşteptase să fie dusă într-o închisoare mai blândă, a bisericii. Dar nici vorbă de aşa ceva. Au aruncat-o din nou în hruba dinainte, au pus-o în fiare ca şi mai înainte, iar de păzit o păzeau tot grosolanii lăncieri englezi, care n-o lăsau singură nici noaptea; doi şedeau chiar în aceeaşi încăpere cu ea, iar ceilalţi trei în faţa uşii. Singura deosebire era că acum purta haine femeieşti. Aşa i-au cerut judecătorii tribunalului eclesiastic şi a trebuit să se supună, fiindcă i-au amintit de declaraţia pe care o semnase şi i-au spus să bage bine de seamă, deoarece la cea mai mică abatere de la o poruncă bisericească ajunge pentru a doua oară eretică şi e imediat executată.

Simone citi cu amară bucurie ce s-a mai întâmplat după aceea. Când Jeanne a abjurat şi a făgăduit să respecte pe viitor cu stricteţe poruncile bisericii era într-o joi. Dar numai peste trei zile, ea s-a îmbrăcat din nou în haine bărbăteşti şi şi-a retras abjurarea.

Iată ce s-a întâmplat. Duminică dimineaţă, când s-a trezit din somn, Jeanne i-a rugat pe paznici să o desferece

ca să poată să se ridice şi să-şi facă nevoile. Lăncierii nu-i dădură însă îmbrăcămintea ei femeiască, ci îi aruncară haine bărbăteşti. Rochia o şi duseseră de acolo, ca să nu o poată lua. Jeanne le spuse: „Domnilor, ştiţi bine că nu îmi e îngăduit. Cad în păcat dacă le îmbrac. Daţi-mi îmbrăcămintea mea femeiască”. Paznicii însă râdeau şi nici nu voiau să audă. Până la prânz i-a tot rugat, dar n-a fost chip să-i înduplece. Silită în cele din urmă de nevoile fireşti, se dădu jos din pat şi se îmbrăcă cu hainele bărbăteşti. Atunci soldaţii dinăuntru le strigară celor de la uşă: „Ura, acum nu ne mai scapă!”

Simone citi cum a doua zi, luni 28 mai 1431, a venit în temniţă la Jeanne însuşi episcopul de Beauvais însoţit de doi clerici care îi erau secretari şi a întrebat-o fără înconjur de ce poartă haine bărbăteşti. Jeanne însă – şi lucrul acesta făcu să tresalte de bucurie inima Simonei – nu se apără, nu pomeni nimic de întâmplarea ruşinoasă, ci spuse: „Le-am îmbrăcat de bunăvoie, nesilită de nimeni. Am făcut-o fiindcă nu v-aţi ţinut făgăduiala că am să pot merge la liturghie şi n-am să mai fiu pusă în lanţuri. Dacă îmi îngăduiţi să merg la liturghie, dacă îmi scoateţi lanţurile şi-mi puneţi de pază femei, aşa cum mi-aţi făgăduit, vă ascult poruncile”.

Episcopul nu se învoi, ci dimpotrivă, văzând-o pe Jeanne recalcitrantă şi provocătoare, continuă repede să o întrebe: „De joi, de când ai abjurat, ai mai auzit vocea sfintei Ecaterina sau a sfintei Margareta?” La întrebarea aceasta era primejdios să răspundă, fiindcă făcuse o declaraţie semnată că nu mai crede în viziunile ei şi în glasuri. Jeanne însă nu se temu de primejdie. Fără să-i pese de abjurare, răspunse: „Da, le-am auzit vocile”.

Atunci episcopul s-a bucurat desigur. Dar şi Simone se bucură. Mândră şi fericită citi mai departe că Jeanne, când a întrebat-o episcopul după aceea: „Şi ce ţi-au spus

vocile?”, i-a răspuns la fel de curajos: „Mi-au spus că lui Dumnezeu îi pare rău că, pentru a scăpa cu viaţă, am ascultat de cei care m-au sfătuit să abjur şi să mă dezmint. Mi-au spus că, salvându-mi viaţa, m-am lepădat de Dumnezeu şi m-am osândit singură. Mi-au spus că atunci când am fost pe estradă, trebuia să-i răspund cu îndrăzneală predicatorului; căci e un predicator mincinos şi toate învinuirile ce mi le-a adus erau numai minciuni, în clipa când am spus că nu Dumnezeu m-a îndrumat, m-am osândit singură. Căci adevărul este că Dumnezeu m-a îndrumat. Glasurile mi-au spus că am greşit când am abjurat. Numai de groază că am să fiu arsă am spus ce-am spus”.

Şi preotul care consemna răspunsul ei a notat pe margine. *Responsio mortifera* – răspuns aducător de moarte.

Despre întâmplări le ce au urmat, Simone citise de nenumărate ori, dar i se părea că acum, în noaptea aceasta, le afla pentru prima oară.

Miercuri dimineaţa Jeanne a fost excomunicată, declarată pentru a doua oară eretică şi predată justiţiei laice. A fost urcată în căruţa de hingher şi dusă în vechea piaţă a oraşului Rouen, care gemea de lume. Pe o estradă şedeau judecătorii, pe alta o mulţime de prelaţi. La mijloc se afla rugul pe care era o placă mare cu inscripţia: „Jeanne, care s-a numit singură Fecioara, care a înşelat poporul şi l-a hulit cu neruşinare pe Dumnezeu, vrăjitoare, vampir, unealtă a diavolului, eretică”.

O duseră pe Jeanne la rug, care fusese clădit foarte înalt, iar pentru ea se afla un soclu şi mai înalt, de ghips, ca să o poată vedea toată lumea. Un preot ţinu o predică lungă, Jeanne îngenunche şi se rugă. Episcopul de Beauvais citi sentinţa. Formalităţile durând mult, soldaţii englezi strigară: „Haideţi, popilor, că ne apucă noaptea!”

Jeanne ceru un crucifix şi, când un soldat căruia i se făcu milă de ea îi dădu o cruce mică, grosolană, înjghebată din două bucăţele de lemn, Jeanne o luă, o sărută şi o băgă în sân, între piele şi haină. Apoi îi puseră pe cap o bonetă înaltă de hârtie pe care scria: „De două ori eretică, renegată, idolatră”. O legară de stâlp şi călăul aprinse rugul. Jeanne strigă: „Iisuse”, apoi iar „Iisuse”, şi când strigă a şaptea oară „Iisuse”, lăsă capul în jos şi muri.

Dar englezilor le era teamă că s-ar putea crede că Jeanne a scăpat de acolo. De aceea porunciră călăului să împingă mai încolo rugul în flăcări, ca lumea şi vadă vrăjitoarea moartă atârnând de stâlp, înainte de a-i mistui focul trupul cu totul. Un cetăţean din Paris, care a asistat la execuţie, descrie astfel scena: „Era legată de un stâlp aşezat pe un eşafod de ghips pe care ardea focul. Flăcările îi cu prinseră însă repede hainele şi atunci rugul a fost tras deoparte, pentru ca poporul să nu mai aibă nicio îndoială. Şi toată lumea a văzut-o moartă, i-a văzut trupul de fecioară gol. După ce au privit toţi în voie cum atârnă neînsufleţită de stâlp, călăul a tras iar rugul aprins lângă rămăşiţele ei, aşa că a pierit cu totul în flăcări, iar oasele şi carnea s-au prefăcut în cenuşă”.

În cartea de povestiri Simone citi însă: „Cu toate că, din porunca englezilor, s-a pus peste foc ulei, pucioasă şi cărbuni, ca să ardă mai bine trupul Fecioarei, călăul a găsit inima Jeannei întreagă şi strălucitoare. Şi în zadar s-a străduit s-o nimicească. Inima bătea într-una şi strălucea în cenuşă. Atunci cardinalul englezilor, speriat de această minune şi temându-se să nu se iste tulburări în popor, porunci ca oasele, inima şi cenuşa să fie aruncate în Sena. Iar călăul zise: „Mă cuprinde groaza că am să ajung în iad, fiindcă am ars o sfântă”. Şi mulţi englezi ziceau: „A fost o femeie cumsecade”. Iar un canonic din Rouen s-a bătut cu pumnul în piept, a izbucnit în plâns şi a zis: „De s-ar duce

sufletul meu acolo unde este acum sufletul acestei Fecioare!” Un altul care făcuse parte din tribunalul eclesiastic nu şi-a venit în fire o lună întreagă; îl mistuia părerea de rău, aşa că a luat o parte din banii pe care-i primise pentru strădania lui la proces şi şi-a cumpărat o carte de rugăciuni ca să se roage pentru Fecioară.

Secretarul regelui Angliei s-a dus mândru şi fericit la execuţie. Dar când s-a întors, era trist şi îndurerat şi se jeluia: „Suntem pierduţi cu toţii, căci am ars o sfântă!”

s

JOSNICA RĂSPLATĂ

Simone stă cocoţată pe piatra din grădină şi priveşte peste zid spre şosea. Aşteaptă să i se aducă banii de răscumpărare. Fără îndoială că va avea destul de aşteptat, fiindcă se cer mulţi bani. Dar nu se îndoieşte câtuşi de puţin că prietenii ei o vor răscumpăra. În orice clipă poate veni domnul Reynault, poştaşul, cu un cec însemnat.

Poate că ar fi mai bine să se ducă în bucătărie. Tratativele pentru răscumpărare se ţin în camera albastră şi, din bucătărie, se aude ce se discută acolo chiar când sunt uşile închise. De altfel, ca garnitură la momiţele de viţel au astăzi fasole, pe care tot trebuie să o cureţe. Aşadar, n-o să pară ciudat că stă în bucătărie şi doamna n-o să aibă ce zice.

Stă pe scăunaş cu cratiţa de fasole în poală. Câtva timp nu aude nimic. Apoi se desluşeşte deodată foarte clar vocea subţire şi spartă a domnului Cordelier:

— Fireşte că aş dori din toată inima să o răscumpăr pe Fecioară şi să o scot din captivitatea în care o ţin doamna şi cele două sute de familii. Tot poporul meu murmură că lucrul acesta nu s-a făcut mai demult. Cotizează cu toţii pentru ea, aşa cum au cotizat mai înainte pentru Spania. Dar nu s-a – strâns mare lucru. Sunt toţi nişte bieţi amărâţi, abia dacă poate da fiecare câţiva

franci, fiindcă-ii jupoaie cele două sute de familii. Ce credeţi că am putea face, domnilor?

Subprefectul vorbeşte latineşte, dar Simone înţelege perfect.

Aude vocea subţire, dogită a lui Gilles de Rais:

— Eu subscriu zece mii de franci bătuţi pe muchie. E destul de puţin faţă de cele douăzeci de milioane pe care le cere doamna. Dar femeile şi actorii îmi sleiesc tot venitul, mai ales grasa, obraznica Louison. Apoi mai trebuie să subvenţionez urt vas de război pentru flota noastră din Alger, fiindcă defetistul de la Verdun şi generalii ne-au trădat. Mi-am scotocit toate buzunarele, am căutat în toate hainele şi n-am găsit un franc mai mult.

Şi regele Carol zise trist:

— Şi buzunarele mele sunt goale. Dar dumneata, domnule Planchard, eşti un om bogat, ai o întreprindere de transporturi, şi-apoi e vorba de propria dumitale nepoată, trdbuie să subscrii o sumă mare, cel puţin o jumătate de milion.

Simone se opri din curăţatul fasolei, aşteptând încordată să audă ce va răspunde unchiul Prosper. După ce îşi drese glasul, domnul Planchard zise:

— Cred că nu mai e nevoie să vă spun, sire, cum îmi sângerează inima că nepoata mea, fiica fratelui meu Pierre, se află în captivitate. E o fată cuminte şi o mare patriotă, deşi e slabă ca un ogar. Dar mie, ca rudă apropiată, nu îmi este îngăduit să intervin. Ar părea suspect şi ar dăuna intereselor mele comerciale. Iar eu sunt om de afaceri din cap până în picioare. E mare păcat că aceste considerente şi faptul că-i sunt rudă de sânge mă împiedică să intervin. Altfel ar fi un fleac pentru mine să ofer cele douăzeci de milioane.

— Flecarul! exclamă dispreţuitor Gilles de Rais.

— Din impasul acesta nu ne poate scoate decât

castelanul nostru – zise oftând Carol al VII-lea, după care întrebă: Ce ziceţi, domnule marchiz de la Trémoille?

După câteva clipe* de tăcere, Simone îl auzi pe marchiz răspunzând:

— Banca Franţei nu e de acord. Ţinând seama de sutaţia grea în care se află finanţele noastre, Banca Franţei consideră că ar fi o nesocotinţă, chiar o crimă, dacă ar da bani pentru eliberarea unei fete neobrăzate.

Doamna intră în bucătărie.

— Ai tras cu urechea, fireşte. Mi-am închipuit eu – zice. Dar acum ai păţit-o. Ai auzit cu urechile tale că pentru o neobrăzată de fată nu se dă niciun ban. Nu ajunge că eşti hoaţă, mă mai şi spionezi! De aceea i-am şi spus fiului meu că m-am săturat să mai stau sub un acoperiş cu tine, la o masă cu tine. Destul m. – ai chinuit până acum. Să facă bine cele două sute familii să-ţi caute altă închisoare.

Simone se află într-o maşină închisă. Are cătuşe la mâini şi la picioare şi îi e tare frică. În maşină e întuneric beznă, motorul duduie, maşina hodorogeşte trecând pe un drum pietruit cu bolovani. Oare unde or fi ducând-o? Probabil că la închisoarea Saint-Michel, unde a fost ţinut şi ucigaşul Guitriaux.

Jandarmii – unul dintre ei e domnul Grandlouis – deschid uşa zăbrelită a maşinii şi îi spun să coboare. Abia izbuteşte, fiindcă e greu cu cătuşele. Domnul Grandlouis o ia de lanţ şi intră cu ea pe o uşă mare într-o încăpere. Acolo stau la mese lungi deţinuţi şi mănâncă din farfuri de tablă ţintuite de masă, iar pe cap poartă fiecare o bonetă umflată pe care îi sunt scrise numărul, numele şi vina. Simone se uită imediat dacă nu e şi Guitriaux printre ei. Da, e acolo. „Nr. 617, Théophile Guitriaux, criminal recidivist”.

Când a intrat ea, toţi au ridicat capul, iar unul a zis

cu răutate:

— Noi suntem infractori obişnuiţi, de rând, care muncim ca să câştigăm o bucată de pâine. Dumneaei însă a incendiat Franţa doar din plăcere, doar fiindcă vrea să nenorocească cele două sute de familii.

Iar un bătrân cu faţa ciupită de vărsat şi fără dinţi spuse peltic:

— Mâncarea e proastă, mai ales fiindcă dumneaei a şterpelit brânza „roblechon”.

Tâlharul Guitriaux zise şi el:

— În comparaţie cu ea, eu sunt un înger.

Apoi se îngrămădiră unul într-altul, şuşotiră, se sfătuiră şi ziseră înveninaţi:

ce – Cu una ca ea nu stăm la masă. Facem grevă.

Simone nu mai poate de ruşine. Îi spune încet jandarmului care o ţine de lanţul cătuşelor de la mâini:

— Mai bine nu mănânc, domnule Grandlouis.

Domnul Grandlouis dă din cap şi o scoate din sală.

Simone umblă în jurul curţii, care e curtea garajului. Deţinuţii au fost scoşi la aer. Ceilalţi merg câte doi, numai ea e singură şi merge la oarecare distanţă de restul şirului. Toată lumea umblă mereu în cerc, iar ea face paşi mici, fiindcă are picioarele legate. Acum o ţine de lanţ Arsène, portarul garajului. Ceilalţi bombănesc iarăşi, nemulţumiţi că se află printre ei, şi bătrânul cu faţa ciupită de vărsat scuipă de câte ori trece prin dreptul lui.

Într-un colţ stau salariaţii întreprinderii şi o cercetează cu privirile. Bătrânul şofer Richard spune:

— E rău, tare rău; din cauza ei şi-au pierdut toţi şoferii pâinea.

Iar domnul Peyroux zice:

— A furat cheia şi a forţat sertarul biroului. E o hoaţă! Gândiţi-vă, chiar nepoata finmei!

Sus pe zid stă mareşalul Gilles de Rais, cu mustaţa

lui albastră, îmbrăcat în scurta de piele. Când se apropie Simone, se apleacă spre ea şi-i şopteşte:

— Iată-mă! Am venit să te salvez. În noaptea asta la ora douăsprezece şi jumătate te aştept lângă zid cu calul meu Uragan. Te urci la spate şi te ţii bine.

După aceea Gilles de Rais întoarce capul, îşi răsuceşte mustaţa albastră nepăsător de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, sare de pe zid şi se face nevăzut. Mare descurcăreţ!

Plimbarea continuă, curtea e plină de praf şi e îngrozitor de cald. Simonei îi este sete. Trebuie să meargă mereu în cerc, îi atârnă limba din gură, iar când vrea să se oprească, o smuceşte de lanţ portarul Arsène care n-a putut s-o sufere niciodată.

Apoi stă lângă pompa cea roşie. Curtea e plină de oameni şi toţi o privesc. Iar pe acoperişul clădirii unde sunt birourile s-au strâns din nou avocaţii cu capetele lor de păsări. Şuşotesc între ei şi scriu. Simone se lămureşte deodată că acela e tribunalul.

Dar ce lei de tribunal e, habar n-are. Cum să se apere dacă nici nu ştie în faţa cărui tribunal se află?

— Ce fel de tribunal e acesta? întreabă cu teamă.

Domnişoara Rousseil, profesoara, îi răspunde:

— Cel mai mare tribunal care poate să existe. Dacă ai fi fost mai atentă şi nu ţi-ar fi lipsit seriozitatea necesară, ai fi ştiut că tribunalul acesta e instituit de „Muncă, patrie, familie”. Tribunalul acesta ori condamnă la – moarte, ori achită. Dar până acum n-a achitat pe nimeni. Domnii de la „Muncă, patrie, familie” nu ştiu de glumă. Împuşcă pe capete. Frumoasă ispravă trebuie să fi făcut tu! zice îngrijorată.

— Eram sigură că nemţii or să mă împuşte – răspunde cu dârzenie Simone.

— Da! exclamă cu admiraţie subprefectul. Eşti o fată

curajoasă, toată lumea ştie acest lucru.

— Va să zică acesta e un tribunal nemţesc? mai întreabă o dată Simone, ca să se încredinţeze.

— Da, într-o oarecare măsură e un tribunal de duşmani, ca să zic aşa – răspunde domnul Cordelier şi priveşte într-o parte, stânjenit.

Dar Simone vrea să aibă o informaţie precisă, ca să ştie ce atitudine să la faţă de tribunal.

— Va să zică judecătorii sunt numai nemţi? mai întreabă o dată.

Subprefectul îşi face de lucru cu rozeta de la butonieră.

— Probabil, poate, cred, presupun… La drept vorbind, nu ştiu – răspunde el.

Deodată se deschide uşa şi apar judecătorii. Simone priveşte într-acolo cu înfrigurare. Acum va şti precis cine sunt judecătorii.

Dar nu, n-are cum să ştie. Faţa le e ascunsă sub glugi, nu li se văd decât ochii. Sunt desigur cagularzii de care vorbea mereu Maurice. Şi sunt foarte mulţi. Poartă toţi robe roşii şi pe glugi au zvastici albe. Şed pe o mulţime de bănci aşezate unele în spatele altora, în amfiteatru. Trebuie să fie într-adevăr un tribunal foarte înalt.

Maestrul Levautour se ridică să facă rechizitoriul. Şi-a scos capul de pasăre şi s-a îmbrăcat ca un avocat obişnuit. Îşi agită mâinile albe, grase prin aer şi îşi îndreaptă spre Simone degetul arătător pe care poartă un inel.

— Iată spiritul răzvrătirii care a dus de râpă Franţa, patria noastră – spune el. Iată spiritul grevelor şi al lăcomiei, spiritul care nu vrea să se supună înţelepciunii oamenilor de afaceri cu experienţă. L-a moştenit de la tatăl ei, care a fost un rebel. Şi l-a atras şi pe unchiul ei, pe domnul Planchard, proprietarul firmei cu acelaşi nume,

care la început era cu totul alt om. L-a îndemnat să se răzvrătească împotriva doamnei, venerabila doamnă, mama sa. Se vede că nici nu este fiul mamei sale, ci numai fratele lui Pierre Planchard, de vreme ce s-a înţeles cu acuzata, aşa că, onoraţi judecători şi fascişti, pe drept i-aţi luat întreprinderea.

Simone a suportat liniştită insultele, câtă vreme avocatul Levautour s-a referit numai la ea, dar acum, văzând că îl atacă şi pe unchiul Prosper, o cuprinde indignarea.

— E o minciună ceea ce spuneţi, maestre Levautour – strigă din răsputeri. Numai eu am săvârşit fapta. Unchiul Prosper e desigur un bun francez, dar n-a ştiut nimic de acţiunea mea. N-aveţi dreptul să-i luaţi întreprinderea de transporturi! E om de afaceri, aşa s-a născut, asta îi e menirea: om de afaceri din cap până-n picioare. Iar dumneata, maestre Levautour, nici n-ai ce să cauţi aici. Te-ai travestit. Locul dumitale e pe acoperişul catedralei Notredame, printre ceilalţi monştri.

Judecătorii, îmbrăcaţi în robele lor roşii, stau nemişcaţi şi nu-şi scot glugile. E cât se poate de rău că Simone nu ştie încă cine sunt, la drept vorbind, judecătorii, nici acum, când începe interogatoriul. Şi ei îi pun tot felul de întrebări şi caută să o încurce.

— Când ai întreprins acţiunea – o întreabă – de ce te-ai luat după subprefect, şi nu după domnul Planch ard, care e un mare om de afaceri şi unchiul tău? N-ai ştiut că, Munca şi familia” trebuie să hotărască ce e bine şi ce nu e bine? Dar când ai stat lângă pompa cea roşie, nu te-ai răzvrătit oare în inima ta şi nu te-ai înfuriat că domnul Planchard câştiga de pe urma benzinei pe care a acaparat-o cu atâta trudă? De ce ai pus prea multă nucşoară în sosul de smântână? Şi de ce ai alergat la domnul Xavier şi i-ai vorbit în apărarea golănimii, când eşti nepoata domnului

Planchard şi aparţii deci, într-o oarecare măsură, celor două sute de familii? N-a fost oare o obrăznicie din partea ta că ai vrut să salvezi Franţa în timp ce erai îmbrăcată în pantaloni verzi, deşi doamna ţi-a spus lămurit că nu se face să porţi haine bărbăteşti?

Simone îşi dă seama, îngrozită, că şi acum, în faţa tribunalului, e îmbrăcată tot cu pantalonii verzi. Toţi o privesc, şi iată, pe pantaloni se mai văd încă petele de sânge. Toţi şuşotesc. În tribună cele două sute de familii murmură făţiş, mai ales familia 97.

Judecătorii continuă interogatoriul. Întrebările se succes cu repeziciune, cad ca grindina peste capul Simonei. Şi, culmea, deodată îşi dă seama că nu mai aude bine. Îi vede pe judecători vorbind, vede prin deschizătura glugilor cum îşi mişcă buzele, cum deschid şi închid gura, dar nu mai aude decât din când în când câte un sunet şi apoi nimic. Nicio adiere măcar nu-i mai ajunge la ureche. Vede doar că toţi din sală aşteaptă să răspundă. Un pendul se leagănă de colo până colo, iar după ce s-a legănat un răstimp – cât anume, nu-şi dă seama – toţi avocaţii constată în cor:

— Acuzata nu răspunde.

Acestea sunt singurele cuvinte pe care le aude Simone.

Se simte mică şi părăsită. De faţă sunt o mulţime de oameni, aproape toţi locuitorii din Saint-Martin, şi domnul Amiot, şi domnul Raimu, şi domnul Laroche, şi toţi sunt împotriva ei, îşi întind capetele ca să o vadă mai bine şi se bucură că nu poate să răspundă. Dar şi domnii l’Agréable şi.1*Utile o sfredelesc cu ochi haini, deşi înainte amândoi şedeau foarte prietenos de vorbă cu ea. Acum domnul l’Agréable face haz pe faţă de muţenia ei, iar domnul l’Utile dă din cap şi râde sarcastic. Toţi îi sunt duşmani, n-are niciun prieten printre ei.

Fără îndoială că e condamnată. A cuprins-o frica şi amărăciunea. De ce a fost aleasă tocmai ea pentru misiunea asta? Dacă din patruzeci de milioane de oameni câţi sunt în Franţa, niciunul n-a izbutit să salveze ţara, de ce se cere acest lucru tocmai de la ea? O misiune ca asta duce la moarte sigură. Tatăl ei a pierit, Jaurès a pierit, toţi cei chemaţi să aducă mângâiere oamenilor de rând sunt ucişi. E nedrept că a fost aleasă tocmai ea, care e atât de tânără.

Preşedintele se ridică în picioare şi odată cu el, toţi judecătorii. Le foşnesc robele roşii. Tot amfiteatrul în semicerc pare un munte enorm, roşu. Şi feţele tuturor sunt acoperite de glugi roşii pe care se văd zvastici albe. Şi Simone, mică, cu pantalonii ei pătaţi, stă singură înaintea muntelui roşu.

Preşedintele face deodată o mişcare maiestuoasă şi îşi scoate gluga, iar după el toţi ceilalţi. Simone vede acum că sunt numai francezi.

Îi stă inima în loc. N.a-i niciun german printre judecători, toţi sunt francezi.

Vede bine, dar nu-i vine să creadă. Se uită cu atenţie la feţele lor şi încremeneşte de groază. Aşa este.

Preşedintele – marchizul – începe un nou interogatoriu.

Acum, când s-a dovedit că dumneata, Simone Planchard – zice cu vocea lui dogită – ai comis această crimă gravă, te întreb: Cine te-a instigat? Cine ţi-a dat această misiune?

Simone vrea să răspundă. Vrea să spună adevărul. vrea să vorbească în numele ei şi al ţării. Dar i-a pierit glasul, a amuţit. O groază din ce în ce mai mare o paralizează. Dacă nu vorbeşte acum, acţiunea ei îşi pierde orice semnificaţie. Şi totuşi nu poate să vorbească, a amuţit.

Întoarce capul, căutând ajutor.

Iată că l-a găsit. Cineva stă lângă ea, îi vine în ajutor. E Henriette. Liniştită şi drăgălaşă, fără nicio urmă de ironie pe faţă, se apleacă şi o îndeamnă călduros cu glasul ei blând:

— Răspunde cu îndrăzneală.

Crisparea Simonei se risipeşte, glasul îi revine.

— Jeanne – îi spune ea Henriettei, emoţionată. Îţi mulţumesc, Jeanne, draga mea surioară!

Ceilalţi n-au văzut şi n-au auzit nimic. Preşedintele repetă întrebarea:

— Aşadar, cine ţi-a dat misiunea?

Judecătorii şi avocaţii sunt gata să constate iar în cor: „Acuzata nu răspunde”. Dar Simone începe să vorbească. În timp ce faţa i se luminează de un zâmbet, spune cu vocea ei gravă, frumoasă:

— Tatăl meu, Pierre Planchard, care a murit, mi-a dat această misiune.

Deodată în catedrala Notredame se face linişte adâncă. Simone simte cum se risipeşte duşmănia celor de faţă. Domnul l’Agréable îi dă cu cotul domnului rutile, amândoi o aprobă din cap şi îi zâmbesc. Un val puternic şi cald de înţelegere se revarsă dinspre auditori spre Simone.

Judecătorii însă stau şi mai băţoşi. În tribuna lor, cele două sute de familii se încruntă şi mai duşmănos. Marchizul îşi drege glasul, provocător, şi cu o politeţe prefăcută, ironică, o întreabă:

— Şi cum era îmbrăcat tatăl dumitale, cel care ţi-a dat misiunea?

— Era îmbrăcat modest – răspunde Simone. N-a avut mulţi bani, fiindcă era un luptător. Moş Bastide mi-a spus că tatăl meu, Pierre Planchard, îşi cumpăra haine de gata de la Galeries Lafayette.

— Nu avea părul zbârlit şi netuns? întreabă

judecătorii.

Şi Simone răspunde:

— Nu avea timp să-şi îngrijească părul. Muncea din răsputeri ca să aducă mângâiere oamenilor de rând.

Miile de oameni care sunt de faţă se bucură. „Bravo!” strigă domnul VAgréable. „Bravo!” strigă şi ceilalţi. Dar marchizul se ridică în picioare. În roba roşie pare înalt, deşi e mărunt. Lovind cu cravaşa peste cizmele lui strălucitoare de călărie, strigă ameninţător:

— Am să evacuez sala!

Étienne se află şi el de faţă, ca martor.

— A fost trufaşă? e întrebat. S-a lăudat cu acţiunea ei? S-a bucurat când se uitau oamenii după ea? Ţi-a vorbit despre Fecioara din Orléans?

— Tuturor ne place să vorbim despre Fecioara din Orléans – răspunde Étienne – e un exemplu măreţ.

— Fireşte – spune maestrul Levautour – în primul rând fiindcă a fost arsă pe rug.

Marchizul ţine să specifice:

— Se pune problema sacrificiului. Ea s-a lăsat *pe sine însăşi arsă*, nu a ars un parc de maşini care era proprietatea altora. De aceea o şi venerează cele două sute de familii.

Gilles de Rais declară în calitate de martor:

— Domnişoara ar fi făcut mai bine, desigur, dacă ar fi turnat zahăr în benzină. Dar n-avea de unde să ştie. N-a fost iniţiată în nimic. La vila Monrepos, unde a crescut, a dat numai de prostie şi de prejudecăţi.

— Martor neruşinat! Dacă mai insulţi oameni de afaceri demni de toată cinstea – îl avertizează marchizul – să ştii că dau poruncă să fii înecat în Sena!

— Ia încearcă, fascistule! răspunde Maurice. Să vezi cum fac deodată toţi şoferii grevă. Şi atunci n-ai decât să-ţi cari singur vinurile.

După aceea e strigată o nouă martoră. Simone nu înţelege cum o cheamă, dar când o aude spunând: „Prezent”, o trec fiori. Da, vocea aceasta tăioasă, subţire, slabă, care se aude totuşi până în cel mai îndepărtat colţ al catedralei, este vocea doamnei. Trufaşa regină Isabeau a ieşit din cavou îmbrăcată în rochia ei scumpă de mătase, care stă să-i plesnească pe trupul voluminos, strâns în corset, şi, de la amvon, o priveşte dispreţuitor pe Simone prin lornion.

— Priviţi-o, domnilor judecători! spune ea. Este cu adevărat fiica tatălui ei. După cum aţi auzit, faimosul Pierre Planchard n-a avut nici măcar atâţia bani ca să se ducă la frizerul Armand să se tundă, şi purta haine jerpelite, roase până la urzeală. Dar capul îl ţinea sus, ca o girafă. Acuzata, de asemenea, e săracă lipită pământului, dar nu-i ajungi nici cu prăjina la nas. N-avea o lăscaie, era prăpădită şi nenorocită când a luat-o fiul meu în casă şi i-a dat adăpost, şi a aşezat-o la masa lui. Acum se poartă însă de parcă întreprinderea de transporturi i-ar aparţine. E trufaşă şi impertinentă ca nimeni altul. Tot ce vor şi ştiu să facă aceşti Planchard e să stârnească vâlvă printre oamenii de rând. De aceea s-a dus Pierre Planchard în pădurile virgine şi i-a întărâtat pe bieţii negri, care erau înainte atât de fericiţi. De aceea şi dumneaei a dat foc garajului şi i-a distrus viaţa bietului şi dragului meu fiu. De aceea s-a şi îmbrăcat cu pantalonii verzi. Voia ca toată lumea din Saint-Martin să întoarcă negreşit capul după ea. Mai ales şoferul Maurice. Şi cine e dumneaei, la drept vorbind? O hoaţă. Priviţi! zice doamna, arătând cheia biroului şi ţinându-i-o Simonei în faţă, iar cheia devine din ce în ce mai mare.

— Vă mulţumim, doamnă, acum suntem lămuriţi – spune marchizul şi, împreună cu toţi ceilalţi, îşi trage iar peste faţă gluga cu zvastici. Acum vom pronunţa sentinţa – anunţă gluga care prezidează. Domnilor colegi şi fascişti,

această Simone, care îşi zice Fecioara din Orléans, a hulit şi pângărit, prin vorbă şi faptă, sfânta muncă aducătoare de profit. Ce pedeapsă i se cuvine?

— Moartea – răspunde muntele roşu de judecători cu zvastici.

— A contestat autoritatea generalilor, care, din raţiuni bine motivate, competente şi patriotice, au predat armata franceză naziştilor. Ce pedeapsă i se cuvine?

— Moartea – răspunde muntele roşu.

— S-a răzvrătit în gând şi în faptă împotriva înţelepciunii superioare a doamnei, desconsiderând astfel autoritatea familiei. Ce pedeapsă i se cuvine?

— Moartea – răspunde muntele roşu.

— Aşadar – rezumă marchizul – declarăm în numele justiţiei: Zisa Simone Planchard, numită şi Jeanne d'Arc, a ţinut, ca o trădătoare, la idealurile perimate ale jerpelitului ei tată, adică la „Libertate, egalitate, fraternitate", şi a nesocotit cu neruşinare principiile noii Franţe, reprezentate de venerabilul mareşal, adică n-a vrut să ştie de principiile „Muncă, patrie, familie". O osândim, aşadar, pe această nesăbuită, pentru neruşinarea şi decăderea ei morală, la moarte publică. Vă întreb, domnilor, în ce fel să fie executată?

— Să fie arsă! strigă muntele roşu.

— Să fie arsă ieri, azi şi mâine – pronunţă marchizul osânda, frângând vergeaua, şi toţi monştrii încep să croncănească.

Simone stă în cotiga de hingher, adică în maşina Peugeot care trebuia de mult să fie scoasă din uz, iar şoferul Richard a înhămat patru cai la ea ca să fie mai sigur. Execuţia are loc în Place du général Gramont. Acolo s-a şi ridicat ghilotina.

Simone e purtată mai întâi de câteva ori în jurul pieţei, ca s-o vadă bine toată lumea. Refugiaţii o privesc

atent, copilul nu se mai joacă cu pisica, ci stă cu ochii aţintiţi la ea. La toate ferestrele hotelului sunt oameni. Din camera lui Napoleon priveşte doamna. Azi e o zi mare pentru ea.

Estrada de la mijlocul ghilotinei se înalţă tot mai mult. Simone stă prizărită alături şi priveşte în sus. Aproape de ea, ceva mai în spate, e domnul Peyroux, contabilul cu mutră de iepure, care îi şopteşte în taină:

— Firma Planchard îşi ajută salariaţii când dau de necaz. Şeful a cheltuit o mulţime de bani ca să vă salveze, domnişoară. Acum nu trebuie decât să retractaţi puţin şi puteţi să plecaţi acasă şi să dormiţi până vă-odihniţi bine. Poftim! îi zice, întinzându-i stiloul. Aici, vă rog, numai o mică, mică semnătură a domniei voastre.

Simone ia stiloul. Se uită ţintă la document, la locşorul alb unde trebuie să-şi pună semnătura. Nu vrea să semneze, dar nici stiloul nu-l înapoiază. E îngrozitor să mori când eşti tânăr, şi încă într-un chip atât de înfiorător, şi numai pentru că ai săvârşit o faptă cinstită, o faptă bună. Lumea aceasta e nedreaptă şi nemiloasă, nimeni nu-ţi sare în ajutor.

Domnul Peyroux îşi scoate ceasul.

— Regret nespus, domnişoară – spune el – dar domnul călău nu mai aşteaptă decât un minut. Am să număr, aşadar, până la şaizeci.

Smerit şi cu un aer de dezaprobare, începe să numere: „Unu, doi, trei, şapte, doisprezece”, şi la fiecare cifră Simone simte că i se sfâşie inima. Nu vrea să moară. N-ar trebui decât să semneze, să aştearnă pe hârtie câteva litere şi i s-ar dărui viaţa.

— Douăzeci şi şapte, treizeci şi unu, treizeci şi şase… – numără domnul Peyroux.

Pe Simone o cuprinde o dorinţă cumplită să semneze. Numai câteva litere ar trebui să facă. Dar nu-i este

îngăduit, n-are voie să-şi trădeze misiunea. Domnul Peyroux îi ţine încă documentul în faţă, ispita e irezistibilă, mâna ei se apropie din ce în ce mai mult de hârtie. De-ar sfârşi odată cu număratul!

— Cincizeci şi patru…

Nu mai are mult.

— Cincizeci şi opt, cincizeci şi nouă, şaizeci.

Ah, acum i s-a hotărât soarta. Acum a scăpat de ispită. Acum trebuie să moară. Cu un sentiment puternic de uşurare şi cu o frică apăsătoare vede cum dispar domnul Peyroux, hârtia şi stiloul.

Acum trebuie să urce treptele. Nu-i e îngăduit să se arate fricoasă, se cere să fie curajoasă, aşa se aşteaptă toată lumea, şi pe bună dreptate. Dacă acuma nu e vitează, tot ce a făcut rămâne o simplă fanfaronadă. Curaj! Sus! Sus pe trepte!

Sus o aşteaptă ghilotina, care se leagănă încet încolo şi-ncoace, albastră şi strălucitoare. În curând va fi însă roşie şi ea va fi fără cap, iar sângele va ţâşni îngrozitor.

Nu poate să urce treptele. E paralizată. Nu poate să păşească nici pe prima treaptă. Nu poate să ridice piciorul.

O mână se întinde s-o înşface şi s-o târască până sus. Mâna vine din spate, de sus. Simone nu o vede, dar simte cum se apropie, cum coboară grea, ameninţătoare, fioroasă. É o ruşine, o ruşine de neînchipuit că trebuie să fie târâtă, împinsă, fiindcă e prea fricoasă. Mâna coboară, coboară chinuitor de încet, se apropie din ce în ce. E o mână puternică, i se va înfige adânc în carne şi umărul i se va învineţi ca atunci când a înşfăcat-o unchiul Prosper.

Simte vibraţiile mâinii. Capul îi tresare, o trec fiori, i se zbârleşte părul. Deodată îi răsună o voce în ureche, blând, limpede, consolator:

— Nu te teme.

Este vocea Henriette! Mâna a dispărut. Frica s-a

risipit.

Simone ridică piciorul. Începe să urce treptele singură, fără să fie împinsă. Înaintea ei e Henriette. Henriette nu păşeşte, nici nu pluteşte, alunecă în chip minunat de-a lungul treptelor.

Sus atârnă ghilotina albastră şi strălucitoare. Se mai clatină încă încet şi e foarte mare, şi devine tot mai mare, dar nu mai pare înfricoşătoare. E din ce în ce mai albastră, de un albastru luminos şi blând. Şi se bolteşte mereu, se bolteşte, până când nu mai este ghilotină, ci bolta cerului. Au dispărut şi treptele pe care

Suia Simone. Acum ea pluteşte, lunecă în sus. Şi când ajunge sus, simte că tot ce e laş şi josnic a rămas sub ea, la mare adânci me, şi că ea devine o părticică din albăstrimea senină, luminoasă, neînfricată.

6

CAPCANA

A treia zi dimineaţă, destul de devreme, unchiul Prosper se întoarse din călătoria sa.

Simone tocmai făcea curăţenie în camera albastră. Cum uşa dinspre hol era deschisă, îl văzu când veni. Nu se mişcă din loc. Unchiul Prosper îşi scoase pălăria şi pardesiul, lăsă geamantanul în mica firidă a holului şi urcă în camera lui. Simgne nu ştia dacă o văzuse sau nu.

Oare voit sau numai din întâmplare o trecuse cu vederea? În orice caz nu o salutase şi nu vorbise cu ea; asta era sigur şi spori şi mai mult în Simone adânca descurajare şi sentimentul de renunţare care îi umplea sufletul de când refuzase propunerea lui Maurice.

Toată ziua urmări cu atenţie fiece mişcare a unchiului Prosper. El nu ieşi din casă, rămase la vila Monrepos, nu se duse la Saint-Martin. Totuşi nu dădu ochii cu el decât la masă, în timp ce servea. Restul timpului unchiul Prosper şi-l petrecu sus, în camera izolată a doamnei, de unde nu

răzbătea nicio vorbă. Nu încăpea îndoială că discutau despre ea, că îi hotărau soarta.

Deodată, în sufletul Simonei năvăli din nou nădejdea care o părăsise. Era un semn bun că mai aveau de vorbit atâta în legătură cu ea şi soarta ei. Poate – sau mai mult ca sigur – la Francheville unchiul Prosper a găsit totuşi o modalitate să o scape din mâinile nemţilor. Poate – sau mai mult ca sigur – àalvafea aceasta era costisitoare. Şi poate – sau mai mult ca sigur căuta acum să obţină şi asentimentul doamnei.

Către seară, cu puţin înainte de cină, doamna apăru în bucătărie. Controlă ce a pregătit Simone pentru masă, gustă, îi ceru să pună ceva mai multă ceapă în supă. Apoi îi spuse ca într-o doară:

— Mai înainte de a te duce însă în camera albastră, fiul meu are să-ţi vorbească.

Simone îşi propusese să nu se mai teamă de nimic, să nu mai spere nimic. Totuşi acum, când urma să aibă loc marea explicaţie dintre ea şi unchiul Prosper, simţi că i se înmoaie picioarele. Dădu să se urce în cameră la ea, să-şi schimbe rochia. Dar doamna spuse:

— Poţi să rămâi aşa cum eşti.

Simone se duse în camera albastră îmbrăcată în rochia de bucătărig, cu şorţul dinainte.

Unchiul Prosper sta la fereastră şi privea în grădină. Când intră Simone, se întoarse cu faţa preocupată şi încruntat de i se apropiaseră sprâncenele groase. Purta un costum cenuşiu deschis şi avea o ţinută foarte prezentabilă. Era o ticăloşie din partea doamnei că o trimisese la el îmbrăcată cu şorţul de bucătărie.

Unchiul Prosper, ca niciodată, părea încurcat. Zăbovi un timp până să poată începe discuţia. Se plimbă încoace şi încolo, apoi se aşeză la măsuţa la care obişnuia să-şi bea cafeaua. Pe măsuţă era o sticlă de „Pernod” şi un păhărel

de lichior. Se vede că luase un apetitiv.

Simone, după ce-l salutase politicos, stătea şi aştepta. Era iar foarte liniştită, dar cât se poate de atentă. Nu-i cercetă numai, cu priviri pătrunzătoare, fiecare trăsătură a feţei, ci luă seama cu încordare şi la ce mai era prin cameră. Cuiul de lemn de care era prins şnurul unei perdele se slăbise; îşi spuse în sinea ei că trebuie să-l bată mai bine a doua zi dimineaţă.

— Dar aşază-te odată! spuse unchiul Prosper, cam ttefvbs, apoi mai dădu un păhărel de „Pernod" pe gât. Păcat că nu bei – continuă el, cu o veselie silită. La un apetitiv se discută mai uşor.

Simone nu răspunse nimic. Şedea modestă pe un scăunel, ca o cenuşăreasă.

În zece ani de zile stătuse de nenumărate ori aşa, smerită, prăpădită. Acum însă, deodată, unchiului Prosper i se păru supărător.

— Găsesc situaţia asta insuportabilă – izbucni el. Nu pot răbda să te văd umblând cu sfială prin casă ca o servitoare tolerată. Eşti fata fratelui meu. Dar doamna are motivele ei şi nu mă pot opune.

Va să zică aşa stăteau lucrurile, cum bănuise ea. Doamna era aceea care hotărâse să o alunge de la masă şi să o ţină ca pe o prizonieră.

— Ai făcut bine atunci – continuă el – că ai vrut să-ţi deschizi inima faţă de mine. Dar, din păcate, ai început imediat cu un discurs demagogic, încât n-am putut scoate o vorbă şi n-a mai fost posibilă, nici cu cea mai mare bunăvoinţă, o discuţie ca lumea. Fata fratelui meu e o hoaţă şi mai are îndrăzneala să vorbească cu mine de parcă mi-ar cere socoteală! Eu am multă răbdare, mă străduiesc să mulţumesc toată lumea, dar şi răbdarea are o margine. Simone tăcea. Ceea ce nu pot înţelege nici astăzi – continuă unchiul Prosper după un timp – ceea ce

mi se pare de neconceput e că atunci, înainte de a provoca nenorocirea, n-ai venit la mine, n-ai vrut să vorbeşti cu mine deschis. Trăieşti de zece ani în casa mea. Ai avut destul timp să mă cunoşti. Ştii bine că sunt un om cu care se poate vorbi. De ce n-ai venit la mine să-mi spui: „Socotesc că acum e momentul să fie distrus garajul 1? Atunci am fi stat de vorbă, ţi-aş fi explicat de ce cred că nu e bine, ţi-aş fi expus motivele mele şi sunt sigur că ai fi înţeles; doar eşti fată deşteaptă. Te-aş fi făcut să vezi că e o prostie. Dar tu, în loc să vii la mine, îmi furi cheia şi ne distrugi pe toţi.

Îi vorbea cu căldură, cinstit, prieteneşte, ca un tată. Cu o săptămână în urmă Simone poate că l-ar mai fi crezut. Acum vedea însă în el doar un om care întorcea şi măsluia totul cum îi plăcea, ca să-i fie lui bine. De aceea îi răspunse cu încăpăţânare:

— Doar ştii foarte bine de ce am făcut-o!

Vorbele acestea spuneau totul, răsturnau toate argumentele lui frumos ticluite.

Unchiul Prosper nu mai insistă. Îi spuse doar cu amărăciune:

— Când te-aud vorbind aşa, mă întreb de ce mi-am mai frământat atâta vreme mintea ca să te ajut.

— Nu cred că am nevoie de ajutor – spuse Simone. Nu cred că sunt în primejdie. Se gândise îndelung la cele ce-i explicase A4 aurice. Acum putea să-i arate unchiului Prosper că nu o putea prosti atât de uşor. Am săvârşit fapta înainte de a veni nemţii – îi răspunse. Am îndeplinit un ordin pe care îl dăduse subprefectura. Fapta mea nu se deosebeşte cu nimic de cele pe care le-a făcut sau pe care ar fi trebuit să le facă orice soldat francez. Dacă eu trebuie să fiu pedepsită, înseamnă că orice soldat francez trebuie pedepsit. N-ai de ce te frământa, unchiule Prosper – încheie cu o ironie abia sesizabilă. Nu cred că nemţii ar

putea să-mi facă ceva.

Unchiul Prosper, oarecum zăpăcit de logica celor spuse de ea, mai bău din „Pernod”. Apoi izbucni:

— Aş vrea să ştiu cine ţi-a băgat astea în cap! Nici tu nu crezi desigur că nemţii, dacă vor să-ţi facă ceva, or să se împiedice în chichiţe de acestea avocăţeşti. Fi nu umblă cu mofturi, draga mea, de asta poţi să fii sigură. Dacă nu te-au înhăţat numaidecât, e numai datorită unei conjuncturi fericite. Deocamdată încearcă să fie în raporturi bune cu noi, duc o politică de conciliere. Dar situaţia aceasta nu va dura la nesfârşit. Sunt hotărâţi să schimbe mierea în fiere, să pună mâna pe bici; mi-a spus chiar un ofiţer de-al lor, acum când am fost la Francheville. Poate că au chiar mâine interes să declare că în ţinutul acesta până şi adolescentele sunt asmuţite împotriva lor şi te înhaţă; şi, ca să dea un exemplu care să servească de lecţie tuturor, te împuşcă sau te trimit într-o închisoare din Germania. Ei sunt stăpânii, fac ce le place. Şi tu vii şi spui: „Nu sunt în primejdie. Nu cred că nemţii îmi vor face ceva!”

Cuvintele unchiului Prosper nu erau lipsite de temei, ba aminteau într-o oarecare măsură de ceea ce-i spusese Maurice. Când Simone se gândea cât de aproape e primejdia, i se strângea inima de frică. Dar în acelaşi timp răsufla uşurată. Primejdia nu venea de la unchiul Prosper, ci de la nemţi.

De altfel, unchiul Prosper prinse chiar să zâmbească, toată faţa i se lumină de zâmbetul acela strălucitor, care-i mergea Simonei drept la inimă.

— Dar ai dreptate – spuse el. Fără să ştii cum şi în ce fel, ai dreptate. Nu mai eşti în primejdie, adică în curând n-ai să mai fi. Mi-a venit o idee, o idee practică, şi nu m-am dus întâi la Philippe, care e un tont, ci direct la Francheville, la prefect. i-am expus ideea mea, el a

prezentat-o imediat nemţilor, şi – unchiul Prosper trase adânc aer în piept – mă bucur că pare să-mi reuşească. Primejdia e ca şi înlăturată.

Simone şedea pe scăunaş, cu faţa întunecată, îngândurată. În mod ciudat o cuprinseră din nou îndoielile în privinţa bunelor intenţii ale unchiului Prosper. Şi, mai mult decât amănuntele planului pe care îl născocise el, o interesa dacă îi vrea binele sau nu.

Dezamăgit de tăcerea ei, unchiul Prosper vorbi acum cu mai puţin elan. Îi arătă ce avea de gând.

Nemţii, îi explică el, înregistrau exact gradul de siguranţă pe care îl prezentau ţinuturile ocupate de ei. Saint-Martin, datorită incendiului, era cu deosebire rău văzut; i se făceau o mulţime de şicane, ca nici unui alt oraş. Incendiul, fireşte, e un fapt concret, nu se poate contesta. Dar se pune problema dacă a fost provocat într-adevăr din motive politice.

— Înţelegi? o întrebă.

Simone, care îl ascultase destul de bănuitoare, răspunse scurt:

— Da.

— Asta înseamnă – îi explică unchiul Prosper – că incendierea ar trebui trecută din sfera politică în cea pur criminală, adică, într-o oarecare măsură, privată. Principiul nemţilor este ca, în locurile unde au avut loc acte de fanatism patriotic, să ia, fireşte, cele mai severe măsuri de siguranţă. Acolo însă unde populaţia se arată dornică să colaboreze cu autorităţile de ocupaţie pentru menţinerea liniştii şi ordinii, nemţii sunt şi ei gata să se arate binevoitori. Ofiţerii de la statul-major german i-au spus lămurit prefectului că, dacă problema incendiului se va clarifica în sensul de care ţi-am vorbit, vor ridica imediat restricţiile speciale pentru Saint-Martin şi împrejurimi.

Simone puse o întrebare concretă:

— Dacă un francez se supune ordinelor date de autorităţile franceze, înseamnă că e un fanatic?

— N-are importanţă cum punem noi problema – răspunse unchiul Prosper, pierzându-şi răbdarea. Important e, din păcate, ce cred cei în mâinile cărora se află soarta noastră.

Se plimba de colo-colo, fără să o privească, ea însă nu-l slăbea din ochi. Văzând cum îi zvâcnesc sprâncenele dese, roşcate, deveni mai prudentă. Întrebă rar, căutând cuvintele:

— Cum o să se poată prezenta chestiunea în mod plauzibil, astfel ca să reiasă că fapta a fost săvârşită din motive particulare, când toată lumea ştie că a fost o acţiune politică?

Simţea că acum va veni momentul hotărâtor.

Unchiul Prosper, care stătea la fereastră şi bătea darabana cu degetele, se întoarse la masă, gustă din „Pernod”, îşi şterse buzele, apoi zise cu indiferenţă:

— În momentul de faţă se pare că nemţii ţin să pună accentul pe colaborare. În orice caz sunt dispuşi să închidă ochii. Se mulţumesc cu o hârtie ştampilată, conţinând o explicaţie cât de cât plauzibilă. Nu trebuie decât să semnezi o declaraţie că ai dat foc garajului din motive personale. Să zicem fiindcă te-ai certat cu mama.

Simone parcă primi o lovitură în moalele capului. Văzu negru înaintea ochilor şi simţi că e gata să cadă de pe scaun. Dar slăbiciunea care o cuprinsese trecu repede, îşi recapătă din nou glasul. Ca de la mare depărtare se auzi spunând limpede şi hotărât:

— Niciodată n-am să semnez o astfel de declaraţie! De altfel nici nu pot să cred că îmi faci în mod serios această propunere.

Unchiul Prosper înghiţi în sec. Totuşi se aşteptase că

ea nu va fi imediat de acord cu nemaipomenita lui propunere.

— Înţeleg – zise cât se poate de blând, după o scurtă tăcere – înţeleg că îţi aperi fapta şi că nu vrei să se presupună că ai săvârşit-o din alte motive. Dar ia gândeşte-te. S-ar putea ca – făcu o pauză, căutând cuvântul – „acţiunea” ta să fi avut un sens când ai săvârşit-o. Atunci puteai să-ţi spui: „Poate se mai întâmplă o minune, poate că armata are să reziste totuşi”. Dar acum, după ce s-a încheiat armistiţiul şi s-a sfârşit războiul, nu ştiu cui i-ar fi de folos dacă s-ar susţine cu încăpăţânare că fapta a fost săvârşită din motive politice. O astfel de încăpăţânare nu poate avea decât urmări rele. Tu ai rămâne expusă primejdiei de a te înhăţa nemţii în orice clipă, iar Saint-Martin ar continua să fie tratat mai rău decât oricare alt oraş din Burgundia. Xavier Bastide, care ţi-e prieten, îţi poate confirma că restricţiile se datoresc numai acestei poveşti nefericite.

Pe faţa ermetică a Simonei se citea acelaşi refuz de mai înainte. Unchiul Prosper se apropie de ea şi-i puse mâna pe umăr. Fata îi simţi respiraţia cu miros de „Pernod” şi-i văzu urechea îngroşată şi ascuţită în partea de sus. Ridică aproape imperceptibil din umăr. El îşi retrase mâna.

— Recunosc – reîncepu el după un timp – că unii din oraş, mai ales cei care n-au nimic de pierdut, socotesc fapta ta drept ceva extraordinar. Dar mulţi înjură că au atâta de suferit din cauza ta, iar unii sunt peste măsură de furioşi. Nu-ţi poţi închipui de ce sunt în stare oamenii când îi atingi ia pungă, şi o grămadă de oameni cred că au de tras ponoasele de pe urma faptei tale eroice. Îţi spun cinstit, mă tem că n-or să şovăie să te denunţe că ai sabotat după ce nemţii au emis ordonanţele respective. Mulţi nu pot să sufere familia Planchard, iar pe tine, fata

lui Pierre Planchard, cu atât mai puţin. Mulţi socotesc că obţinerea unor mai bune relaţii cu nemţii nu va fi prea scump plătită prin unele neajunsuri cauzate domnişoarei Simone Planchard. Eşti mult mai în primejdie decât îţi închipui. Îl cunoaştem toţi pe marchiz şi ştim la ce ne putem aştepta de la un om ca el. După părerea mea, e mai înţelept să acţionăm cât mai e timp. Unchiul Prosper îşi mai turnă un „Pernod", ridică paharul – mâna îi tremura uşor – apoi îi puse iar jos, fără să fi băut. Faţa lui mare, pe care se oglindea limpede orice stare sufletească, se întunecă. Nu-ţi vorbesc de mine – zise posomorât, parcă mai mult pentru el însuşi. Nu mai spun că prin acţiunea ta necugetată mi-am pierdut întreprinderea, sensul vieţii mele. Nu numai că mi-au furat nemţii firma, dar şi pentru cei din ţinut, care au un cuvânt de spus, sunt un om pierdut. Ei fac o politică pe care o numesc realistă şi cred că în spatele acţiunii tale stau eu, aşa că nici nu mai vor să ştie de mine. Mama, îţi spun sincer, mă tot sfătuieşte să aştept până te-or înhăţa nemţii, căci atunci s-or lămuri toate de la sine; adică să las lucrurile să-şi urmeze cursul. Bineînţeles însă că n-am să fac una ca asta. N-am de gând să te jertfesc ca să-mi scap pielea. Am să lupt pentru tine cu marchizul şi cu toată gaşca lui. Am să mă folosesc de toate mijloacele. N-am s-o las pe fetiţa dragului meu Pierre să sufere, pentru că a săvârşit o faptă pe cât de nebunească, pe atât de nobilă. Am să lupt pentru tine, am să-ţi iau apărarea. Dar în cazul de faţă, cea mai bună apărare e viclenia. Fii înţelegătoare. Semnează declaraţia. E o formalitate fără importanţă, prin care îl dezarmăm însă pe marchiz.

Simone cugeta cu atâta intensitate, încât i se îmbinară sprâncenele.

— Şi ce-ar trebui să scriu într-o astfel de declaraţie? întrebă concret.

Unchiul Prosper răspunse imediat, cu uşurinţă:

— Păi ţi-am mai spus. Că ai săvârşit fapta din motive personale, de pildă, fiindcă te-ai înfuriat că te-a certat mama. Totul trebuie prezentat ca o poznă de copil.

— Dar o astfel de declaraţie ar fi mai mult decât absurdă – zise Simone, indignată. Ar fi o crimă. Nimeni nu poate să creadă aşa ceva.

— Ai dreptate – admise unchiul Prosper. Nimeni din Saint-Martin nu se va lăsa indus în eroare de o asemenea declaraţie. Dar nemţii ţin morţiş la colaborare. Ei au cultul hârtiilor ştampilate, ne-au spus lămurit că se mulţumesc cu o astfel de declaraţie.

Simone rămase câteva clipe pe gânduri, apoi zise:

— Eu nu semnez aşa ceva.

Unchiul Prosper pufni pe nas şi se făcu roşu. Dar izbuti şi de data aceasta să se stăpâneaspă.

— Eşti tare încăpăţânată – zise. Ştiu că ai săvârşit fapta cu cele mai bune intenţii, am recunoscut acest lucru întotdeauna, deşi am fost atât de greu lovit. Dar dacă acuma nu vrei cu niciun chip să repari urmările nefaste, acţiunea ta nu mai are nicio valoare, te duci singură de râpă şi ne nenoroceşti şi pe noi, pe toţi.

Se ridică, se apropie din nou de ea şi o privi stăruitor drept în ochi. Simone şedea pe scaun, cu faţa neclintită, fără să spună nimic.

Unchiul Prosper se îndepărtă de ea. Cu paşi grei, mai fără vlagă ca oricând, începu să se plimbe încoace şi încolo.

Apoi se întâmplă ceva cu totul neaşteptat, tulburător. Se trânti într-un fotoliu, se prăbuşi cu pieptul pe genunchi, îşi luă faţa în mâini şi începu să plângă. Plângea cu hohote, fără să se poată stăpâni.

Simone se cutremură când îl văzu pe omul acesta atât de energic, atât de voluntar, cum se prăbuşeşte

deodată şi plânge fără să se poată opri. Era insuportabil. Îi venea greu să mai rămână în cameră.

După un timp, unchiul Prosper se linişti însă. Zâmbi forţat şi zise:

— Iartă-mă. A fost prea mult. Emoţiile din zilele astea m-au zdruncinat. Toţi din toate părţile au tăbărât cu gura pe mine şi au stăruit să nu-ţi mai ţin partea. Tremuram la gândul că viaţa îţi e în primejdie, ei mă ruinau, mă lipseau de întreprinderea fără de care nu pot să trăiesc, şi n-aveam ce face, eram cu mâinile legate, neputincios. Deodată mi-a venit o idee. M-am dus la Francheville. Am alergat la prefect, de acolo la nemţi, apoi iar la prefect. Am colindat pe la avocaţi. În sfârşit am reuşit să-i fac pe nemţi să accepte. Am reuşit să-i fac să slăbească laţul în care te ţin strânsă. Eşti ca şi salvată. Şi-acum, poftim! Dintr-un capriciu, din pricina eroismului tău exaltat, dai totul peste cap şi suntem exact în situaţia de la început. Sta la fereastră şi privea în grădină. Simone nu-i vedea decât spatele, care acum era încovoiat şi-şi pierduse supleţea. Încet de tot, încât abia îl putea auzi, unchiul Prosper zise fără să se întoarcă: De altfel, mă aşteptam la asta. Mi-e cunoscută atitudinea aceasta. De aceea a pierit şi Pierre. Şi toţi văd bine că sunteţi pe marginea prăpastiei. Toţi îşi dau seama ce are să se întâmple, ar vrea să sară în ajutor, dar nu-i chip. Nu pot să-mi uşurez situaţia nici mie, nici ţie, fiindcă refuzi să înţelegi situaţia.

Simone întrebă scurt:

— Şi dacă semnez, crezi că nemţii şi marchizul îţi vor da întreprinderea înapoi?

Se vedea limpede că întrebarea aceasta precisă l-a scos din sărite. Începu să se plimbe de colo-colo, pregătindu-se să dea un răspuns grozav. Se răzgândi însă şi spuse doar atât:

— Cred că da.

— Şi mie ce o să mi se întâmple dacă semnez? întrebă Simone.

— Ţie? făcu unchiul Prosper, surprins, după care o asigură înflăcărat: Nimic, absolut nimic. Ţi-am spus doar că totul nu-i decât o simplă formalitate.

— Nu mi se va întâmpla chiar nimic? întrebă cu neîncredere Simone. Nu voi fi arestată?

— În cazurile acestea – răspunse unchiul Prosper, degajat şi cât se poate de sigur – în cazurile acestea nu se deschide proces decât la cererea celui păgubit. Îţi închipui că aş putea să te chem în faţa justiţiei, să te acuz că ai provocat incendiul? Totul nu-i decât o farsă. Nemţii pretind ceva scris. În clipa când li se dă hârtia, nu mai au nicio pretenţie.

— Şi mie nu mi se va întâmpla absolut nimic? stărui Simone, neîncrezătoare. N-am să fiu băgată la închisoare?

— Ţi-am spus doar – zise unchiul Prosper, cam enervat – că, fără să existe vreo reclamaţie, nu se deschide proces. Ca să nu mai vorbesc de faptul că eşti încă minoră. Nu înţeleg de ce eşti atât de neîncrezătoare – adăugă destul de supărat. E vorba de viaţa ta. E vorba de binele întregului departament. E vorba de salvarea întreprinderii mele. Şi tu şovăi să îndeplineşti o simplă formalitate fără nicio importanţă?

Faţa lui mare, pe care se citea furia, deznădejdea şi implorarea, era aproape de a ei. Valul de cuvinte ce se revărsau din gura lui o ameţea. Simone se simţea obosită, zdrobită de atâta hărţuială, nu mai putea să se apere într-una şi să reziste atacului. Era înclinată să cedeze.

Îşi adună toate puterile. Nu voia să mai facă a doua oară o faptă necugetată, nu voia să se lase ameţită de vorbele şi privirile unchiului Prosper. Nu voia să ia o hotărâre în prezenţa lui. Trebuia să cumpănească totul îndelung, în linişte, o dată şi încă o dată, de zece ori. Îşi

încleştă gura. Nu va spune acum nici da, nici nu.

Ca şi când i-ar fi ghicit gândurile, unchiul Prosper spuse cât se poate de prietenos:

— Nu mai stărui. Te rog să te gândeşti doar la tine, numai la tine. Simone se sculă şi dădu să plece. El o opri. N-am putut să nu discut cu mama – spuse – chestiunea dacă se cade să se facă sacrificiul pe care îl cere salvarea ta. Ţi-am mărturisit cu toată sinceritatea că la început mama a stat pe gânduri. Acum însă am convins-o. Nu mai există nici un secret între noi trei. Ai aflat totul. Ştii cum te poţi salva şi că toţi suntem gata să te-ajutăm. Zâmbi: Fireşte că de acum încolo vei mânca iar la masă cu noi. O mângâie: S-a făcut târziu. Du-te de îţi schimbă rochia, Simone, şi fii înţelegătoare.

7

RENEGAREA

A doua zi dimineaţă, în timp ce Simone făcea curăţenie, doamna veni, contrar obiceiului ei, în camera albastră.

Se aşeză în fotoliul cu speteze laterale pentru sprijinit capul. Stătea ţeapănă, cu capul răsturnat pe spate, de-i ieşea mai în evidenţă guşa enormă, şi se uita în tăcere cum deretica Simone cu îndemânare, liniştită.

În cele din urmă începu să vorbească încet şi tăios ca întotdeauna.

Spuse că mai întâi nu aprobase strădania domnului Planchard de a o apăra pe Simone de nemţi. Dacă ar fi fost după ea, ar fi lăsat-o pe Simone să sufere consecinţele unei purtări atât de neruşinate. Dar cum domnul Planchard voia neapărat să o salveze, fără să-i pese de sacrificii şi de primejdii, şi cum el era capul familiei, până la urmă nu s-a mai opus. Desigur, nu-i uşor pentru o femeie bătrână să se preteze la o comedie atât de respingătoare ca aceea ce se pusese la

Cale, ca să toarne nemţilor minciuni gogonate şi primejdioase. Dar, fiind vorba de familie, de unitatea familiei, a consimţit.

Simone ştergea praful şi o asculta. Doamna nu se jena. Spuse pe faţă că voise să o predea nemţilor. Simone îşi aminti de clipa în care văzuse scăpărând în ochii ei o ură cumplită.

Doamna mai spuse apoi că domnul Planchard se umilise pentru Simone, aşa cum nu o făcuse niciodată pentru întreprinderea lui sau pentru el însuşi. Se dusese la Francheville să bată la uşa prefectului, se înjosise în faţa nemţilor.

— Fiul meu a îmbătrânit cu câţiva ani – încheie doamna. Dar a izbutit să te salveze.

Simone îngenunche şi şterse podeaua cu cârpa.

— După masă vine maestrul Levautour să-ţi legalizeze declaraţia – o anunţă doamna. Să-ţi pui rochia neagră de mătase. E o zi memorabilă pentru tine.

De fapt era firesc să fie chemat maestrul Levautour pentru legalizarea declaraţiei. Cu toate acestea, când auzi vestea, pe Simone o trecură fiorii.

Toată noaptea se zbuciumase întrebându-se: să semnez, să nu semnez? Unchiul Prosper avea dreptate dacă privea problema pur raţional. Acum, după armistiţiu, din acţiunea ei nu mai rămăseseră decât urmările dăunătoare; din perspectiva zilei de azi, distrugerea parcului de maşini părea absurdă. Dar în sinea ei Simone simţea că argumentele acestea raţionale erau numai aparent întemeiate. În fond, acţiunea ei fusese justă şi rămăsese justă, orice s-ar fi zis. Iar dacă semna, îşi renega fapta.

În sinea ei Simone striga: „Nu, n-am să semnez, n-am să semnez niciodată!” Cu glas tare zise însă:

— Da, doamnă – şi se sperie de propria ei voce.

La prânz mâncară toţi trei împreună. Unchiul Prosper nu prea avea poftă de mâncare, dar era tare guraliv. Ocoli însă cu grijă problema care-i preocupa neîncetat pe toţi. Abia în camera albastră, în timp ce Simone îi turna cafeaua, zise:

— Capul sus, Simone! Astă-seară s-a sfârşit totul. De astă-seară ai scăpat, va fi ca şi cum nu s-a întâmplat nimic.

— Totuşi s-a întâmplat – spuse doamna.

Şi Simone îşi zise de asemenea în gând, cu mândrie şi amărăciune: „Totuşi s-a întâmplat”.

Apoi, după ce spălă vasele, se duse în camera ei şi se îmbrăcă cu mişcări automate, potolite şi rigide. Se spălă, se pieptănă şi îşi puse rochia neagră de mătase, care îi răsărise cam strâmtă.

Peste o jumătate de oră se aflau cu toţii în camera de lucru a unchiului Prosper. Maestrul Levautour şedea la birou, pe scaunul turnant, întors cu spatele către birou, iar în faţa lui şedeau în semicerc cei trei Planchard: doamna, unchiul Prosper şi Simone.

Biroul era mare. Pe el se afla o mapă de scris veche, mult preţuită de unchiul Prosper, cu o bordură de lemn sculptată artistic, care reproducea „Aşezarea în mormânt” de la spitalul din Tonnerre. Ceva mai încolo era cuţitul mare de fildeş pentru deschis scrisorile şi servieta maestrului Levautour.

Maestrul Levautour şedea comod, picior peste picior, pe scaunul turnant, sucindu-l uşurel. Era un om scund, rotofei. Gras, neted şi curat. Hainele lui de culoare gri deschis plesneau pe el. Vorbea repede şi politicos, ochii negri, vicleni şi-i plimba cu repeziciune de la unul la altul, făcea gesturi amabile cu mâinile lui mici, albe şi grase, iar piatra mare şi strălucitoare a inelului din degetul arătător îi scânteia.

— Îmi permiteţi să intru în chestiune? întrebă

maestrul Levautour. Trase mai aproape servieta de piele maro, scoase o hârtie, îşi aruncă ochii pe ea, apoi citi cu glas tare: „În prezenţa doamnei Catherine Planchard şi a domnului Prosper Planchard, ambii domiciliaţi în casa Monrepos din comuna Saint-Martin, cartierul Saint-Trinide, domnişoara Simone Planchard, cu acelaşi domiciliu, a făcut astăzi, de faţa cu mine, următoarea declaraţie: Recunosc de bunăvoie şi nesilită de nimeni că la 17 iunie 1940 am dat foc localului întreprinderii de transporturi Prosper Planchard & Comp. Am făcut-o fiindcă am socotit nedreaptă şi m-a durut cumplit observaţia doamnei Planchard că nu mi-aş îndeplini cum trebuie obligaţiile ce îmi revin la vila Monrepos, N-am văzut altă cale de a-mi vărsa necazul şi am socotit că numai aşa am s-o necăjesc pe doamna Planchard şi să-i cauzez pagube serioase. Citit şi semnat”.

Maestrul Levautour citea repede şi cu dexteritate. Simone îi vedea gura mică, cu dinţii mărunţi, de după care săreau cu uşurinţă vorbele monstruoase, frumos înşirate. Se uită la nasul lui mic, turtit, cu nările mari, la faţa lui albă, bărbierită, cu o zgrăbunţă prizărită în colţul drept al gurii, la mâna lui îngrijită, cu inel în degetul arătător, în care ţinea hârtia. Ti inspira atâta scârbă omul acesta, încât trebui să facă un efort ca să înţeleagă sensul cuvintelor ce îi ieşeau din gură. Cu toate acestea, ca şi în ajun, la începutul discuţiei cu unchiul Prosper, toate simţurile îi erau treze şi încordate. Vedea extrem de limpede şi de precis în spatele notarului care citea declaraţia biroul şi tot ce se afla pe el. Vedea lămurit sculptura în lemn de pe mapa de scris, ar fi putut să-i descrie fiecare amănunt cu ochii închişi. Simţea atât de puternic în nări mirosul de piele al servietei mari, de culoare castanie, a notarului, încât nu avea să-l mai uite toată viaţa.

Maestrul Levautour termină de citit. Urmă o clipă de

tăcere. Apoi vorbi Simone şi, după vocea sonoră, repezită şi mieroasă a notarului, a ei păru şi mai gravă şi calmă. Îl întrebă:

— Dumneata crezi, maestre Levautour? Crezi ce mi-ai citit?

Maestrul Levautour nu răspunse. Îşi îndreptă spre Simone ochii negri, vicleni, care erau cu totul lipsiţi de expresie şi nu se citea în ei nici măcar uimire. În locul lui vorbi doamna. I se adresă unchiului Prosper:

— Nu vezi că nu vrea să i se vină în ajutor? Preferă să lămurească nemţii chestiunea.

Maestrul Levautour însă, ca şi când n-ar fi vorbit nici Simone, nici doamna, arătă cu degetul inelat un loc pe hârtie şi zise politicos:

— Aici, vă rog, domnişoară. Semnaţi aici, vă rog!

Simone stătea cu ochii ţintă la degetul inelat şi la locul alb pe care îl indica. Era cufundată în ea însăşi. Ti răsunau în urechi cuvintele maestrului Levautour şi cuvintele din ajun ale unchiului Prosper. Ştia că acum aşteptau să semneze şi desigur ar fi fost spre binele multora, poate chiar şi al ei însăşi. Simţea un îndemn puternic să cedeze, să ia tocul pe care îl avea în faţă şi să semneze în locşorul acela alb, pentru ca să se sfârşească odată cu hărţuiala, să se aşeze lucrurile şi să aibă pace. Dar în adâncul sufletului simţea un îndemn şi mai puternic să se împotrivească. Şi i se părea că toate acestea, degetul şi locul alb al documentului, tocul care i se întindea, dorinţa de a semna şi dorinţa de a nu semna, îi erau cunoscute, i se părea că se mai aflase o dată în situaţia aceasta.

Izbuti cu greu să-şi vină în fire. Se smulse din vraia care o cuprinsese, îşi smulse privirile de la inelul strălucitor. Mişcă uşor din cap, de parcă ar fi vrut să se

scuture de ceva, şi privi în cameră ca şi când atunci s-ar fi trezit. Îl văzu pe unchiul Prosper şezând pe scaun cam obosit, cu capul uşor plecat. Îşi pironi privirile asupra lui, în ochi îi năvăli tot mai multă viaţă, îl înlănţui din ce în ce mai mult cu privirile şi, încet, dar stăruitor şi rugător, zise:

— Unchiule Prosper, să semnez?

Unchiul Prosper trebui să ridice ochii. Îşi înălţă capul şi îşi îndreptă spre ea ochii mari, albaştri-cenuşii. Dar privirea îi era tulbure, straniu de neînsufleţită şi pierdută în gol, dincolo de ea. Simone repetă şi mai stăruitor:

— Să semnez, unchiule Prosper?

Nu rosti decât aceste cuvinte, dar în sinea ei îl implora cu o mulţime de fraze zguduitoare ca, în memoria tatălui ei, să o sfătuiască cinstit, şi îşi dădea seama că el o înţelege.

Maestrul Levautour privea în gol, placid, cu o expresie politicoasă; probabil că în spatele frunţii lui netede se mira că se mai făceau atâtea fasoane şi că cei de la vila Monrepos nu puseseră totul la punct înainte de a-l deranja. Doamna întoarse însă abia perceptibil capul mare, cu părul spălăcit, frumos coafat, spre fiul ei şi îl privi pieziş cu coada ochiului. În privirile ei se citea încurajare, compătimire şi oarecare dispreţ.

Unchiul Prosper ridică din umeri şi faţa îi tresări. Se răsuci şi pufni pe nas. Gestul lui putea să însemne şi nerăbdare, şi împotrivire, ori că se afla în încurcătură; putea să însemne orice, fiecare putea să înţeleagă ce voia. Mai mult însă nu răspunse: pufni pe nas şi atât.

Şi Simone semnă.

8

CEEA CE RĂMÂNE

Noaptea, în camera ei, Simone regretă.

N-ar fi trebuit să semneze cu niciun chip. Cum a rezistat atâta, nu se cerea decât să mai facă un efort şi să

spună la sfârşit nu. Dar tocmai atunci a dat greş.

Nici unchiul Prosper, nici „înţelepţii oameni de afaceri” n-ar fi putut să lipsească de sens acţiunea ei, să-i anihileze importanţa. Numai ea a putut să o facă prin semnătura aceea prostească, criminală.

A călcat în picioare, a întinat, a distrus tot ce a avut mai bun în viaţă. Pentru că n-a putut răbda să vadă chipul chinuit, deznădăjduit al unchiului Prosper, pentru că în ultima clipă a cuprins-o slăbiciunea, şi-a renegat acţiunea, a nimicit-o.

A distrus totul. Chiar şi viaţa şi-a distrus-o. Fiindcă mai e cu putinţă oare să trăiască, după ce a semnat?

Nu s-a renegat numai pe ea însăşi, l-a renegat şi pê tatăl ei.

Ce să facă? N-are pe nimeni care să o sfătuiască. Pe singurul om care voia şi putea s-o ajute l-a alungat prosteşte, fără nicio noimă, numai dintr-o recunoştinţă rău înţeleasă pentru cei de la vila Monrepos.

Dar nu trebuie să se gândească mereu la acelaşi lucru, că înnebuneşte.

Îşi învinge lâncezeala şi amărăciunea şi pune mâna pe cărţi.

Şi cărţile, milostive, îi îndepărtară, iar restriştea, şi povestea Jeannei d’Arc o fură iar până într-atât, încât uită de propria ei supărare.

Citi cum a rămas în inima oamenilor amintirea Jeannei d’Arc şi ce li s-a întâmplat după moartea ei celor cu care avusese de-a face. Cu o tulbure mulţumire află Simone că majoritatea prietenilor care o părăsiseră pe Jeanne şi o trădaseră, precum şi o mare parte din duşmanii care o chinuiseră n-au avut nicio bucurie de pe urma falsei lor prietenii sau a nemiloasei lor duşmănii.

Simone citi în cartea cu povestiri că încă pe lumea aceasta şi-au primit pedeapsa de la Dumnezeu cei mai

mulţi dintre judecătorii care au condamnat-o la moarte pe biata şi nevinovata Jeanne.

Preotul Nicolas Midy, care i-a ţinut Jeannei, chiar în ziua arderii ei pe rug, o predică în care o afurisea, s-a îmbolnăvit peste o săptămână de lepră şi a murit.

La o lună după martirajul Fecioarei din Orléans a murit un alt judecător de-al ei, Nicolas, abate de Jumièges.

Canonicul Loisseleur, preotul care a intrat în temniţă la Jeanne, dându-se drept prins de război şi, zicând că e din tabăra ei, a căutat să-i câştige încrederea ca s-o tragă de limbă, a murit pe neaşteptate, în chip misterios, pe un morman de gunoi, fără să primească sfânta împărtăşanie.

Un sfârşit mizerabil a avut şi acuzatorul Jeannei, canonicul d'Estivet, care a defăimat-o ca un laş pe biata prizonieră lipsită de apărare. A fost găsit mort într-un canal de scurgere a lăturilor, în afara zidurilor oraşului Rouen.

Chiar episcopul Cauchon, preşedintele tribunalului, nu s-a bucurat multă vreme de onorurile conferite de englezi ca să-l răsplătească pentru rolul pe care l-a jucat în fiorosul proces. A murit subit în timp ce îl tundea frizerul. Mai târziu papa l-a excomunicat, iar oasele i-au fost aruncate la câini.

Aşa după cum constata cu bucurie şi aprigă satisfacţie cartea cea aurită, de povestiri, nu numai o mulţime dintre judecători, ci chiar şi alţi nenumăraţi duşmani ai Jeannei şi-au primit pedeapsa încă pe pământ.

Printre aceştia se numără, de pildă, favoritul regelui, căpetenia de oşti La Trémoille, care era în stare de orice numai ca să o piardă pe Jeanne. Simone citi că, după moartea Jeannei, La Trémoille a fost tot mai tare încolţit de duşmanii lui şi că, până la urmă, regele l-a părăsit cum a părăsit-o şi pe Jeanne. Odată, când mai era, pare-se, în graţia regelui, La Trémoille se afla cu Carol la castelul

acestuia din Condray. Peste noapte, duşmanii lui Trémoille au izbutit să pătrundă în castel, şi-au făcut drum cu armele până în dormitorul căpeteniei de oşti, l-au smuls din pat şi l-au rănit. A primit o lovitură de spadă în pântece şi, dacă a scăpat cu viaţă, n-a fost decât datorită faptului că era un om tare gras şi cărnos. Regele, care dormea într-o cameră alăturată, s-a trezit şi a întrebat ce se întâmplă. Fiind asigurat că nu e nimic, s-a culcat din nou şi şi-a văzut mai departe de somn. Între timp La Trémoille a fost legat şi dus de acolo. Apoi a fost silit să recunoască, sub semnătură şi sigiliu, că s-a făcut stăpân, fără niciun drept, peste multe domenii şi averi şi a trebuit să le restituie. La rege n-a găsit nici sprijin şi nici ajutor, a fost alungat de la curte şi a murit în exil, cu sufletul înveninat, fără să-l mai vadă vreodată pe rege.

Nemernicul Guillaume de Flavy, comandantul oraşului Compiègne, care a ridicat puntea şi a închis porţile pentru ca Jeanne să cadă în mâinile burgunzilor, a murit şi el de moarte cumplită. Soţia lui, Blanche, o femeie foarte frumoasă, l-a sugrumat în timpul somnului, cu ajutorul unui lacheu, pe când se afla la castelul său Neel.

În acelaşi castel din Rouen unde a ţinut-o pe Jeanne legată în lanţuri de un mizerabil pat de lemn, a murit la scurtă vreme după ea şi ducele de Bedford. Dar despre el se spune că a murit de mâhnire şi de ruşine că englezii n-au mai făcut nicio ispravă în Franţa. Fiindcă din ziua în care englezii au ridicat rugul în Rouen, n-au mai avut parte decât de înfrângeri şi de dezamăgiri, iar până la urmă au fost izgoniţi cu mare ruşine, de nici nu-şi vedeau capul, din toate localităţile franceze pe care puseseră stăpânire.

Şi a murit şi cardinalul Angliei, otrăvit de rivalul lui, ducele de Gloucester. Apoi a avut un sfârşit tragic şi Henric al VI-lea, regele Angliei, în numele căruia s-a pronunţat osânda la moarte prin ardere pe rug a Jeannei

d’Arc. E drept că a fost încoronat rege la Paris, dar i-a luat viaţa vărul său, Richard de Gloucester.

De asemenea, trufaşa şi cruda regină Isabeau, cea mai mare vrăjmaşă a Jeannei şi a regelui Carol, n-a mai trăit decât puţini ani după Jeanne. A murit aproape uitată şi a fost înmormântată fără fast şi fără recunoştinţă de englezii pe care îi ajutase.

În cartea cu povestiri scria că, după cum se vede, mulţi dintre cei care au prilejuit martirajul Fecioarei din Orléans nu au sfârşit bine.

Nu a avut un sfârşit fericit nici chiar Carol al VI I-lea, omul acela şovăitor, slab, care, deşi a fost încoronat de Jeanne, a părăsit-o la nevoie. Ce-i drept, câţiva ani s-a bucurat de pe urma izbânzii şi a trăit în desfătare. Dar mai târziu şi-a primit răsplata pentru că a păcătuit faţă de Jeanne şi de alţi prieteni. Fiul său s-a ridicat împotriva lui, regele a murit în duşmănie cu propriul său fiu şi, după cum credea, otrăvit de el.

Gât a mai fost însă în viaţă s-a îngrijit să reabiliteze memoria Jeannei d’Arc. Fecioara din Orléans confirmase în fata întregului popor legitimitatea lui în numele lui Dumnezeu, dar, întrucât biserica o osândise ca mincinoasă şi ca falsă proaetă, această legitimitate devenise problematică. După ce englezii au fost izgoniţi din ţinuturile franceze ocupate de ei, Carol se socoti destul de puternic pentru a sili biserica să recunoască misiunea divină a Jeannei şi, prin aceasta, propria lui legitimitate.

Aşadar, mama şi fraţii Jeannei d’Arc cerură să se revizuiască procesul şi biserica le acceptă cererea, înaintea tribunalului apărură prieteni şi tovarăşi de joacă de-ai Jeannei din copilărie, ajunşi oameni şi femei în toată firea, apărură generali şi oameni de stat care o înconjuraseră în timpurile ei de glorie şi fuseseră martori ai faptelor ei. Prietenii care tăcuseră la primul proces

luară acum cuvântul şi nu mai pridiriră să aducă laude şi să o venereze pe răposata Jeanne. Chiar şi adversarii ei îşi schimbară atitudinea. Elocventul Thomas de Courcelles, care demonstrase pe vremuri cu argumente zdrobitoare că Jeanne e o mincinoasă şi o vrăjitoare, demonstră acum tot atât de convingător că a fost plină de har. Judecătorii tribunalului eclesiastic hotărâră în unanimitate că predecesorii lor din Rouen se înşelaseră, că îi făcuseră o nedreptate Jeannei d'Arc şi aruncară vina principală pe episcopul Cauchon, care nu mai era în viaţă. În unanimitate recunoscură că Jeanne a fost o trimisă a cerului şi, implicit, legitimitatea regelui Carol, care ieşea astfel învingător.

Şi Simone citi cum faima Jeannei şi credinţa în ea sporiră tot mai mult din secol în secol. Statul o venera prin solemnităţi, îi ridica monumente, biserica o proslăvea, înălţa rugăciuni în cinstea ei şi, până la urmă, o trecu în rândul sfinţilor. „Mulţi bărbaţi şi femei de seamă a avut Franţa – citi Simone – ostaşi şi oameni de stat, savanţi şi tehnicieni, artişti şi scriitori, al căror nume va rămâne în veci; dar în inima poporului francez dăinuieşte mai puternic şi mai viu amintirea a doi dintre ei: a lui Napoleon Bonaparte şi ale. armei d'Arc".

Simone simţea şi ştia bine că aşa era.

Zâmbi. Jeanne a renegat, totuşi renegarea ei în timp ce era chinuită şi înşelată nu conta. Ceea ce conta, ceea ce rămânea era fapta ei mare. Fapta exista, era împlinită şi nicio hârţogărie, niciun document nu o putea anula.

Simone făcuse bine că îşi luase cărţile şi citise. Acum se linişti, îşi dădu seama că n-are de ce să fie deznădăjduită. Acţiunea ei rămânea împlinită, cu toate că semnase hârtia pe care i-o întinsese maestrul Levautour. O hârtie nu poate valora mai mult decât realitatea. Maestrul Levautour şi documentul lui nu puteau spulbera realitatea.

S-a lăsat intimidată, şi-a pierdut cumpătul. Nu lipsise mult să se lase convinsă că acţiunea ei a fost o greşeală. Dar acţiunea ei a fost justă şi însăşi raţiunea o confirma. Acţiunea ei avusese un sens. Atunci ostaşii mai luptau încă. Se putea nădăjdui, ba era chiar obligatoriu să se spere că lupta va fi continuată, că se va ajunge la izbândă. Dacă în toate cele două mii de comune ale Franţei s-ar fi procedat aşa cum a procedat ea la Saint-Martin, dacă s-ar fi distrus tot ceea ce i-ar fi putut folosi duşmanului, Franţa nu s-ar fi prăbuşit.

Dar nici nu s-a prăbuşit. Nu, nu s-a prăbuşit încă. Armistiţiul pe care l-au încheiat trădătorii nu contează. Războiul continuă. Maurice e un om cu judecată; nu s-ar fi dus el în Alger, dacă n-ar fi ştiut că se mai poate nădăjdui. Nu toţi generalii sunt trădători, unii mai luptă încă. Războiul continuă. Aşadar, acţiunea ei a avut un sens.

Încă nu e prea târziu să-şi dea seama de realitate. Fireşte, a făcut o mare greşeală că a respins propunerea lui Maurice. S-a lăsat amăgită de unchiul Prosper. De zece ani de zile s-a tot lăsat amăgită. Dar acum vede limpede.

Dacă n-a plecat cu Maurice, o să plece singură. Trebuie să treacă cum va putea în teritoriul neocupat, iar de acolo, dacă va fi cu putinţă, să plece în Alger. Şi trebuie să pornească la drum cât mai curând, imediat. Să nu aştepte până s-or folosi ceilalţi de hârtia aceea stupidă.

Se scoală încetişor din pat. Se îmbracă întocmai ca data trecută. Adună câteva rufe, îşi ia încălţările cele solide. Când ajunge la uşă, se întoarce şi ia de pe ladă mica şi vechea carte de povestiri, aurită şi încărcată de ornamente. Apoi, ca şi data trecută, coboară scările tiptil în picioarele goale. Acum nu se mai poate bizui însă pe Maurice, trebuie să aibă singură grijă de ea. Se duce bâjbâind pe întuneric până în bucătărie şi – ia din dulap banii de cheltuială; nu-i mai numără, sunt puţini. După

aceea se furişează prin hol şi deschide uşa dinspre curte, care abia dacă scârţâie.

E lună nouă; abia se zăreşte prin întuneric. Simonei nu-i e câtuşi de puţin frică. Sare zidul. Nu se gândeşte la ceea ce lasă în urmă, se gândeşte la ce va veni. Şi porneşte înainte.

9

CASA GROAZEI

Chiar a doua zi seara, când ajunse cu un autobuz la Nevers, fu arestată. Apoi o duseră la Francheville, însoţită de poliţişti.

Acolo o preluă jandarmul Grandlouis, care nu prea avea chef de vorbă. Când îl întrebă cine o denunţase şi ce vină i se aducea, acesta ocoli răspunsul. Dar era foarte politicos şi se străduia să-i facă mai uşor de suportat drumul lung şi obositor.

Când ajunseră la Saint-Martin, jandarmul Grandlouis o duse la subprefectură. Portarul, vechiul prieten al Simonei, o primi îngrijorat şi călduros. Apoi intrară toţi trei, portarul, jandarmul şi Simone, în arhivă. Jandarmul părea stânjenit. Portarul o întrebă dacă nu vrea să-i aducă ceva de mâncat sau de băut. Jandarmul spuse că au mâncat la Chatillon şi încă destul de bine; povesti apoi pe larg ce mâncaseră, bucuros că putea să iasă astfel din situaţia neplăcută în care se găseau. Portarul zise că de mâncat se poate mânca oricând. Simone mulţumi politicos, spuse că îi e cu neputinţă să mai mănânce şi îi rugă să o lase singură. Jandarmul se uită şovăitor la portar. Apoi se hotărî şi zise:

— Bine, domnişoară.

Apoi plecară amândoi, fără să încuie uşa.

Simone rămase singură. Arhiva îi era cunoscută, în cameră se afla o masă mare şi câteva fotolii uzate, de piele, foarte comode. De jur-împrejur se înălţau rafturi pe

care erau teancuri de acte; într-o bibliotecă cu uşi de sticlă se înşirau colecţiile anuale ale ordonanţelor oficiale, frumos legate de moş Bastide, cu cotoare de piele groasă cafenie şi titlurile roşii.

Aerul era umed şi cam mirosea a mucegai. Prin uşa groasă nu răzbătea niciun zgomot. Simonei îi plăcea să stea acolo. Se lăsă pe spate şi închise ochii.

Era liniştită. În sinea ei fusese de la început convinsă că nu va izbuti să fugă. Ea nu era descurcăreaţă ca Maurice, nu luase nicio măsură de prevedere inteligentă, trebuia să se aştepte că doamna îi va da de urmă cu ajutorul telegrafului şi al telefonului. Dar fusese de datoria ei să încerce să fugă.

Şi îşi făcuse datoria, procedase cum trebuie. Aşa socoteau desigur şi ceilalţi, de vreme ce o tratau atât de binevoitori. Cu inima împăcată, dârză, aştepta să vadă ce are să se mai întâmple. În urma fugii ei nereuşite, doamna ieşise învingătoare şi fără îndoială că va voi să se răzbune. O aşteptau zile grele. Dar era hotărâtă să nu se lase doborâtă, să reziste, să rămână în viaţă până când cei mai înţelepţi ca ea, Maurice şi cei1 deopotrivă cu el, vor scoate-o la capăt.

Stătu aşa singură câtva timp. Apoi veni domnul Xavier. Deşi se străduia să se comporte ca de obicei, Simone văzu că semnul de pe obrazul drept i se umflase şi că abia îşi putea stăpâni enervarea.

— Am făcut o prostie, domnule Xavier? îl întrebă bucuroasă că poate sta de vorbă cu un prieten.

Ochii căprui şi vioi ai domnului Xavier erau tulburi. Zăbovi un timp până să răspundă.

— Ţi-ai făcut cum trebuie datoria, Simone – zise. Noi toţi, prietenii lui Pierre Planchard, suntem mândri de tine. Dacă n-a ieşit cum trebuie, numai noi suntem de vină. Trebuie să fim mai activi şi să nu întârziem atâta.

După un timp, Simone întrebă încet:

— Va fi greu ce voi avea de îndurat?

Domnul Xavier înghiţi în sec.

— Nu va fi uşor – zise şi adăugă apoi, hotărât, privind-o drept în faţă: Va fi greu.

Simone îşi trase puţin capul între umeri.

— N-ai să-mi dai niciun sfat, domnule Xavier? îl întrebă.

Şi domnul Xavier îi răspunse:

— Nu umbla cu viclenii şi cu diplomaţie. Vorbeşte deschis, spune ce ai pe inimă. Orice ai spune, nici nu-ţi va uşura, nici nu-ţi va agrava situaţia. Poate că îţi *e* de folos să fii lămurită în această privinţă. E datoria noastră să te ajutăm. Cum stau însă lucrurile acum, ne e cu neputinţă. Dar va veni vremea când vom putea. Asta e sigur. Vorbea oarecum ca tatăl lui. Simonei îi venea aproape să zâmbească, dar vorbele lui îi făceau bine. Domnul Xavier schimbă tonul. Trebuie să mai mănânci ceva, Simone – stărui el, silindu-se să pară vesel. Am auzit că ai refuzat. Fii cuminte! Vei trece prin momente grele.

Fără să mai aştepte răspunsul ei, ieşi din cameră şi îndată după aceea i se aduse demâncare. Apoi, în timp ce el se plimba de colo-colo vorbind despre tot felul de lucruri fără importanţă, Simone mânca ascultătoare, fără prea multă poftă.

Veni şi domnul Cordelier.

— Nu te deranja, fetiţo dragă – spuse când văzu că Simone dă să se scoale. Mănâncă în linişte. Da, e

O poveste tare urâtă – continuă apoi şi se aşeză într-un fotoliu. Sunt timpuri grele pentru noi toţi. În orice caz te bucuri de simpatia noastră, a tuturor. Mănâncă, mănâncă – o îndemnă, oftând încetişor. Eşti o fată cuminte, vitează – zise apoi. Cu adevărat fiica iubitului nostru Pierre Planchard. Avem măcar atâta mângâiere. Deodată se

întrerupse şi, ridicându-se.

I se adresă domnului Xavier: Poate că nu e prea corect să stăm astăzi împreună cu domnişoara Planchard.

— Nu, domnule subprefect, nu e prea corect – zise domnul Xavier şi rămase în fotoliu în timp ce subprefectul se îndepărtă.

După câteva minute apărură bătrânul aprod Jeannot şi jandarmul Grandlouis.

— Sunteţi chemat, domnule Xavier – zise aprodul, iar jandarmul adăugă cu stângăcie:

— Şi dumneavoastră sunteţi aşteptată, domnişoară.

Simone se ridică repede şi supusă. Dar domnul

Xavier spuse:

— Mai bea o înghiţitură, Simone, şi nu te grăbi. Fără tine nu pot să încep. O să mergem împreună.

Străbătură coridoarele atât de cunoscute, îndreptându-se spre biroul subprefectului. Domnul Xavier mergea lângă Simone, iar după ei veneau stânjeniţi aprodul şi jandarmul. Funcţionarii din anticameră amuţiră când intră micul convoi, iar domnul Delarbre, şeful acestui birou, se ridică în picioare, înclină fruntea şi zise:

— Bună ziua, domnişoară Planchard.

În biroul domnului Cordelier perdelele erau trase, aşa că în vasta încăpere domnea semiîntunericul şi o răcoare plăcută. Dintre scaunele vechi şi frumoase mai multe erau aşezate lângă masa de scris acoperită cu postav verde; pe masă se aflau pregătite teancuri de hârtii, creioane, o cană cu apă şi pahare, ca înainte de o şedinţă.

Se aflau de faţă doamna, unchiul Prosper, marchizul şi maestrul Levautour. Toţi tăceau când intră Simone cu micul ei convoi. Aprodul plecă imediat, dar jandarmul rămase. Domnul Cordelier zise:

— Cred că nu mai avem nevoie de dumneata, Grandlouis.

— Iertaţi-mă, domnule subprefect – răspunse jandarmul – dar trebuie să primesc dovada că ani predat-o pe delincv… pe domnişoara.

— O vei primi în biroul meu, Grandlouis – zise domnul Xavier şi jandarmul ieşi.

Simone sta liniştită, cu capul sus; ochii ei afundaţi sub fruntea înaltă se plimbau încet de la unul la altul.

Doamna şedea într-unul din masivele fotolii decolorate, de culoare vişinie, şi o privea pe Simone la fel de liniştită cum o privea şi fata pe ea, fără să se folosească de lornion. Domnul Xavier trecuse în spatele unui scaun, dar nu se aşezase, ci stătea cu mâinile încleştate de spetează. Maestrul Levautour şedea comod, cu o indiferenţă profesională, picior peste picior, având în faţă servieta pe care o pusese pe masa verde. Marchizul, uscăţiv şi ţeapăn, în fotoliul prea mare pentru el, o măsura cu privirile pe Simone, batjocoritor, cu o curiozitate distantă. Simone ar fi dorit să-l vadă pe unchiul Prosper la faţă, dar el se afla la fereastră, cu spatele spre cameră.

Subprefectul şedea la locul lui obişnuit, dinaintea mesei mari de scris, şi clipea des, jucându-se cu un creion. În cele din urmă zise:

— Aşază-te, fetiţo! Luaţi loc, domnilor! Părea nervos. Ceilalţi se grupară cu tot ceremonialul şi împinseră cu zel fotoliul greu al doamnei mai aproape de masă. Apoi, în sfârşit, după ce îşi drese vocea, domnul Cordelier spuse:

— Prosper, n-ai vrea tu, în calitate de tutore al Simonei Planchard…?

Nu termină fraza; se juca întruna cu creionul.

Unchiul Prosper luă cuvântul:

— Nu-mi vine de loc uşor, e o chestiune tare dificilă – începu el, dar când întâlni privirile calme, cercetătoare ale Simonei, pufăi pe nas şi nu mai continuă.

— Doamnelor şi domnilor – interveni cu vocea lui

dogită marchizul – ştiţi că mă aflu aici la rugămintea domnului Cordelier şi în înţelegere cu autorităţile germane pentru a raporta asupra celor ce voi auzi. Îmi dau seama că pentru unul sau altul dintre dumneavoastră, sau chiar pentru toţi, e poate dureroasă o astfel de explicaţie. Dar dacă ea nu se va produce, situaţia noastră de aici va fi foarte neplăcută. În interesul nostru, al tuturor, v-aş fi recunoscător dacă v-aţi exprima fără false menajamente.

Se aşternu o tăcere penibilă. Toţi se uitau la domnul Planchard.

Atunci luă cuvântul doamna şi spuse cu vocea ei înceată şi tăioasă:

— De vreme ce fiului meu îi vine greu, am să vorbesc eu. *E* limpede pentru toţi că o seamă de neajunsuri grave pe care le îndură departamentul din partea germanilor se datoresc acţiunii săvârşite de fiica fiului meu vitreg. Concetăţenii noştri din Saint-Martin, ca şi germanii, au presupus că incendiul a fost provocat dintr-un patriotism pueril, dar bine intenţionat. Trebuie să vă mărturisesc că eu încă de la început m-am îndoit că fapta a fost săvârşită numai pentru apărarea Franţei. Cu toate acestea eram înclinată să cred, firește, că principala pricină a gestului fetei ar fi fost un patriotism romantic, exaltat, şi atât eu cât şi fiul meu am refuzat multă vreme să-i atribuim provocării incendiului alte cauze. În sinea mea am rămas însă cu o bănuială. O cunosc bine pe fiica fiului meu vitreg. Zece ani m-am străduit să-i îmblânzesc caracterul dificil, violent. Din păcate n-am reuşit. Şi din nefericire şi acum, anumite declaraţii făcute de Simone şi purtarea ei în general dovedesc în sfârşit limpede, fără niciun dubiu, că ceea ce s-a crezut a fi o faptă eroică, patriotică, n-a fost decât un act mizerabil de răzbunare al unui copil rău.

Doamna tăcu. Vorbise încet ca de obicei, dar se vedea bine că lucrul acesta o obosise, sufla greu. Toţi şedeau

neclintiţi. În camera mare, întunecoasă, era linişte deplină, nu se auzea decât răsuflarea doamnei şi bâzâitul unei muşte ce îi dădea târcoale notarului, toţi se uitau cum se apăra maestrul Levautour de muscă cu mâna lui albă şi cărnoasă.

— Când am văzut apoi – continuă doamna – că duşmanul pedepseşte întregul ţinut pentru fapta nefastă a Simonei, domnul Planchard şi cu mine ne-am găsit în faţa unei grele probleme. Noi ştiam că măsurile excepţionale pe care le decretau nemţii împotriva noastră se datorau unei erori. Oare nu eram datori să lămurim această eroare? Dar dacă o făceam, o demascam pe nepoata soţului meu, o acuzam de o faptă criminală. Doamna se întrerupse iar. Întinse mâna după cana cu apă. Domnul Cordelier se grăbi să-i toarne apă în pahar. Toţi se uitară cum bău două mici înghiţituri. În cele din urmă – reluă doamna firul vorbei – fiului meu i-a venit o idee. S-a dus la Francheville, i-a spus deschis prefectului cum stă situaţia şi, cu ajutorul lui, a intrat în legătură cu autorităţile militare germane, la care a reuşit să găsească înţelegere. Autorităţile germane nu ţin ca ruşinea ce s-a abătut asupra familiei Planchard să fie adusă la cunoştinţa tuturor printr-o dezbatere publică. Nu cer să se defere cazul justiţiei. Se mulţumesc dacă luăm măsuri administrative împotriva vinovatei. Autorităţile germane au făgăduit că vor ridica restricţiile speciale impuse populaţiei, de îndată ce se vor lua aceste măsuri. Fiul meu – continuă doamna şi mai încet, dar subliniind fiecare cuvânt – fiul meu* a mai şovăit totuşi şi după aceea să o demaşte pe fiica fratelui său vitreg. Am discutat nopţi de-a rândul cu el. Nu-l lăsa inima să facă publică durerea care ne apăsa. În cameră era linişte deplină, nu se auzea decât răsuflarea doamnei şi bâzâitul muştei care îl lăsase în pace pe maestrul Levautour şi se repezea acum mereu într-un geam. A

trebuit – continuă doamna – să intervină o nouă întâmplare, pentru ca domnul Planchard să se hotărască să renunţe la scrupulele lui exagerate. Fiul meu s-a purtat cu fata asta, Simone, de zece ani de când e la noi, aşa cum s-ar fi purtat cu propria lui fiică. A răsfăţat-o, a luat-o cu el la Paris, i-a îndeplinit orice capriciu; când şi-a dorit o pereche de pantaloni de culoare verde închis, i-a cumpărat. Şi drept mulţumire, Simone i-a furat cheia de la biroul lui din întreprindere. Iar acum a făcut pentru a doua oară ceva asemănător. A furat din nou. A luat banii de cheltuială din casă şi a fugit cu ei. Abia acum, când s-a dovedit limpede că Simone e o hoaţă notorie, s-a hotărât fiul meu să n-o mai ocrotească. Nu-i cu putinţă să laşi tot departamentul să sufere, ca să cruţi o fată ca aceasta, incorigibil stricată. Avem trista datorie să tăiem mădularul cangrenat. Dumneata ştii bine, Philippe, ceea ce e de făcut. Ţi-o predăm pe Simone. Dacă mai sunt necesare unele declaraţii sau semnături, spune-ne, te rog, şi îţi stăm la dispoziţie.

Doamna sfârşise de vorbit. Rostise cu atâta sânge rece şi îndrăzneală minciunile sfruntate pe care le înşirase, încât ceilalţi, deşi ştiau de la început ce farsă se juca, o ascultaseră cu mare atenţie, de parcă le aducea la cunoştinţă ceva cu totul nou. Acum, după ce adusese acuzaţia, trona neagră şi ţeapănă în fotoliul vişiniu decolorat; capul îl ţinea răsturnat pe spate, aşa că guşa enormă îi ieşea şi mai tare în evidenţă, pântecele şi coapsele i se contopeau într-o singură masă de carne, braţele şi le sprijinea greoi pe rezemătoarele fotoliului, cu care făcea corp comun. Voluminoasă, numai cărnuri, respirând anevoie, dar fără să se clintească, trona ca un idol; pe buze îi flutura însă un surâs abia perceptibil.

Simone se ridică. Prăpădită, murdară, cu faţa-i uscăţivă fără nicio expresie şi cu ochii mari, adânciţi în

orbite, sta în faţa celorlalţi, înfrântă, osândită, fără a fi apucat să spună o vorbă. Lupta dintre doamna şi acest copil fusese de la început inegală. Simone nu avea nici cea mai mică şansă. Orice ar fi spus, nu şi-ar fi putut schimba soarta, ştia bine acest lucru şi îl ştiau şi ceilalţi. Totuşi ceilalţi urmăreau cu interes palpitant lupta ce se dădea şi aşteptau încordaţi să audă ce va spune Simone.

Şi ea spuse:

— Am săvârşit fapta împotriva nemţilor, după cum ştiţi toţi, după cum ştie întregul Saint-Martin.

Erau cuvinte simple, care nu aduceau nimic nou şi nu respingeau acuzaţia rostită de doamna. Totuşi acuzaţia doamnei era respinsă de înfăţişarea Simonei. Faţa ei tânără, gravă, tragică, acuzatoare nu avea să o uite cât va trăi niciunul dintre bărbaţii adunaţi acolo în biroul subprefectului. Auzind cele spuse de Simone, doamna nu se clinti, doar zâmbetul i se accentuă ceva mai mult.

— Pretinzi că spun minciuni? întrebă ea fără să ridice glasul, ci adresându-i-se prietenos şi cu atâta siguranţă şi superioritate, de parcă ar fi vorbit cu o nebună. Pretinzi că spun minciuni? întrebă pe un ton care făcea cu neputinţă să i se răspundă afirmativ.

— Da – răspunse Simone.

Era un „da” liniştit, de loc provocător, mai curând politicos. Dar dintr-însul răzbătea cu atâta putere adevărul, încât acuzaţia frumos ticluită a doamnei îşi pierdu orice valoare.

Afirmaţia Simonei, rostită calm, fusese atât de convingătoare, atât de zdrobitoare, încât o făcu pe doamna, care se comportase până atunci extrem de inteligent, să comită o greşeală.

— Cred, domnilor – se adresă tuturor – că fuga acestei fete e o dovadă suficientă. Acum se dă drept mare patriotă. Dar ce a făcut în realitate? A dat foc la garaj ca să

ne amărască pe fiul meu şi pe mine. A fugit şi n-a luat cu ea numai banii de cheltuială din casă, ci şi obiecte care sunt proprietatea altora. Cum cei de faţă o priveau încordaţi, iar Simone cu uimire, doamna îi lămuri: A luat cu ea o carte pe care o primise cu împrumut.

La aceste cuvinte Simone zâmbi şi, aproape amuzată, se întoarse către domnul Xavier şi-i spuse: x

— Doamna vorbeşte de una din cărţile pe care mi le-a dat moş Bastide.

Domnul Xavier nu se mai putu stăpâni, sări de pe scaun şi, mărunt cum era, întinse capul spre doamna, dar se struni îndată. Cu o voce care-i tremura doar foarte uşor, zise:

— Tatăl meu ţine foarte mult la Simone. Simone avea tot dreptul să socotească proprietatea ei cărţile primite.

— Totuşi – răspunse doamna – moş Bastide a venit la vila Monrepos să-şi ceară cărţile înapoi.

— Pot să vă asigur, doamnă – stărui domnul Xavier – că tatăl meu se va bucura când va auzi că Simone a luat cartea cu ea. A socotit întotdeauna ca o datorie a lui să contribuie la educaţia fiicei prietenului său. Nu-i vorba de o carte distractivă, domnilor, ci de o carte despre Jeanne d'Arc. Nu-i aşa, doamnă?

Acum izbucni pentru prima oară mânia pe care o avea doamna în suflet. Acum văzură cu toţii ura pe care o zărise odată Simone scânteind în ochii ei.

— Se ştie – spuse doamna vorbind mai tare ca de obicei – că bătrânul domn Bastide, prin cuvintele lui periculoase şi prin sfaturile lui excentrice, a contribuit la derularea fetei, a făcut-o să pornească pe un drum greşit. Dar nu i-o luăm în nume de rău. Domnul Bastide e foarte bătrân.

Doamna ar fi făcut mai bine să nu pomenească nimic despre carte, fiindcă acum interveni chiar şi subprefectul:

— Nu găsesc – spuse el – că ar pleda împotriva domnişoarei Planchard faptul că a luat cu o ea carte patriotică.

Şi acum vorbi şi unchiul Prosper pentru prima dată:

— Să nu mai discutăm chestiunea aceasta – zise rugător, cu jumătate gură.

Maestrul Levautour se aplecă puţin în fotoliu şi zise:

— Iertaţi-mă, domnilor şi doamnelor, că intervin, dar întreaga discuţie n-are niciun rost. Iată o declaraţie scrisă a domnişoarei Planchard. Şi scoase din servieta lui mare, de piele maro hârtia pe care o semnase Simone.

Vocea sonoră a notarului, tonul lui mieros o enervară pe Simone. Faţa lui rotofeie, strălucirea inelului din degetul său arătător, alb şi cărnos, mirosul de piele al servietei lui o scoaseră din fire. Deşi stătuse liniştită până atunci, zise deodată vehement:

— Dar nu aşa a fost vorba. Mi s-a spus că semnătura e o simplă formalitate. Că nu mi se cere decât pentru nemţi. Domnii de aici ştiu doar…

Notarul o întrerupse politicos, dar autoritar:

— Permiteţi-mi, domnişoară, să citesc întâi declaraţia – spuse şi începu să citească: „În prezenţa doamnei Catherine Planchard… Recunosc de bunăvoie şi nesilită de nimeni că… am dat foc… Am făcut-o fiindcă am socotit nedreaptă şi m-a durut cumplit1 observaţia doamnei Planchard… Am socotit că numai aşa am… s-o necăjesc pe doamna Planchard şi să-i aduc pagube serioase. Citit şi semnat: Simone Planchard”.

Maestrul Levautour citi inexpresiv, nu sublinie şi nu trecu nimic sub tăcere. Tocmai de aceea fiecare cuvânt căpăta o importanţă diabolică, răsuna cu putere în cameră şi dăinuia ca o prezenţă vie.

Dar cum termină de citit, începu Simone să vorbească şi vocea ei gravă, sonoră alungă într-o clipă

vorbele rostite cu glas subţire de notar.

— Dar unchiul Prosper m-a asigurat… – strigă cu înflăcărare.

Însă doamna o întrerupse:

— Maestre Levautour – întrebă ea – Simone n-a făcut declaraţia de bunăvoie?

— Mai încape discuţie, doamnă? răspunse notarul, aproape jignit. Am atestat sub semnătură şi parată că domnişoara Planchard a făcut declaraţia de bunăvoie şi nesilită de nimeni.

Dându-şi seama în ce cursă a căzut, Simone se întoarse spre domnul Planchard:

— Unchiule Prosper – îl imploră ea – dumneata m-ai asigurat că nu mi se va întâmpla nimic, că e o simplă formalitate, mi-ai dat cuvântul…

Unchiul Prosper, care era de obicei atât de impunător, şedea acum pe scaun, fără vlagă, moale, dărâmat. Ridică mecanic mâna dreaptă de pe masă, o lăsă să cadă la loc şi evită privirile fetei. Simone amuţi.

Domnul Xavier spuse încordat, cu vocea răguşită:

— Simone vrea să spună, desigur, că a fost determinată prin făgăduieli şi minciuni să semneze declaraţia.

Domnul Cordelier, îmboldit şi întărâtat de vorbele subalternului său, i-o luă înainte juristului.

— Domnişoară Planchard – o întrebă pe Simone – ai fost determinată prin vicleşug să semnezi această declaraţie?

Înainte de a apuca ea să răspundă, interveni unghiul Prosper. Acum o privea pentru prima oară în ochi, şi pe faţa lui se oglindea frică, suferinţă, zbucium sufletesc.

— Simone – zise apăsat – ţi-am spus că nu voi înainta niciodată un denunţ împotriva ta. Nu te-am denunţat. Nici mama. Aici nu te afli în faţa unui tribunal. *E* o chestiune

pur administrativă. Unchiul Prosper îşi revenise pentru o clipă, se silise să fie, ca de obicei, fermecător de drăguţ şi să vorbească cu o siguranţă triumfătoare. Acum însă, ajuns la ananghie şi nevăzând altă ieşire, i se adresă domnului Cordelier, implorându-l: Explică-i, te rog, Philippe, despre ce este vorba. Apoi stărui pe lângă ceilalţi, jeluitor: Ajutaţi-mă, domnilor, spuneţi-i că e vorba de soarta întregului departament. Spuneţi-i că fiecare trebuie să facă sacrificii.

Domnul Cordelier însă, încurajat de atitudinea domnului Xavier, devenise o persoană cu totul oficială.

— Te-am întrebat, domnişoară Planchard – repetă el ca un judecător sever – dacă ai fost determinată prin vicleşug să semnezi această declaraţie? Răspunsul dumitale e foarte important. Gândeşte-te bine.

— Nu înţeleg ce se întâmplă aici, domnule subprefect – mârâi deodată marchizul. Dacă mai continuaţi aşa, cred că e preferabil să mă retrag. Oaspeţii noştri germani i-o vor lua în nume de rău, şi pe bună dreptate, celui mai înalt funcţionar al arondismentului, dacă pune la îndoială o declaraţie scrisă, cât se poate de limpede, dată în faţa notarului, şi îi sugerează declarantei să retracteze. Asta nu poate fi interpretat altfel decât că se încearcă să se dea unei infracţiuni criminale, comise din motive particulare, înfăţişarea unei acţiuni patriotice.

Subprefectul păli.

— Domnule marchiz… – dădu el să protesteze.

Dar între timp domnul Xavier se apropiase de Simone. Punându-i mâna pe umăr, o întrebă prieteneşte:

— Spune, Simone, te-au făcut prin cine ştie ce minciuni şi maşinaţii să semnezi? Te rog răspunde. Nu vreau să te păcălesc. Fie că spui da, fie că spui nu, soarta n-o să ţi se schimbe. Dar spune drept curii a fost.

Simone, îmbrăcată în pantalonii ei verzi, cu bluza mototolită şi cam murdară, şedea îngândurată. Faţa

bronzată, cu fruntea voluntară, îi era concentrată. O îndemnaseră să spună adevărul şi o imploraseră să mintă. Oare care era adevărul?

Deodată îşi dădu seama. Negura cu care sentimentele, dorinţele şi voinţa învăluiau lucrurile se risipi. O subită clarificare lumină vehement întâmplările, conturându-le precis, odată cu legăturile dintre ele, făcându-le să apară nude şi de o limpezime îngrozitoare. Oricât de tânără era Simone şi oricât de nepricepută se dovedise, în clipa aceea era mai înţeleaptă decât toţi cei din cameră, v

Cu o precizie dureroasă vedea şi simţea toată minciuna din jur, minciuna pusă la cale în biroul subprefectului, minciuna în legătură cu fronturile, minciună care nu o indusese în eroare numai pe ea, ci întregul popor francez.

Simone pătrunse în miezul lucrurilor, acolo unde timpul nu mai măsluia adevărul. Ziua şi ora dispăruseră, şi ea trăia dincolo de timp. Viaţa ei şi viaţa Jeannei d'Arc se contopeau. Reţeaua de minciuni în care se prinsese ea acum, şi cu cinci sute de ani înainte Jeanne d'Arc, era aceeaşi, neschimbată.

Şi Simone se împăcă cu soarta ei, ştia că e necesar şi folositor, de aceea se hotărî să fie dârză şi să nu se dea bătută. Dar primi cu durere această menire necesară şi folositoare. Da, atâta durere răspândea cunoaşterea adevărului pe faţa ei, încât părea schimonosită şi cu mult mai bătrână decât anii ce-i număra, iar domnul Xavier, când o văzu, nu-şi putu reţine un murmur de suferinţă şi de ciudă.

Murmurul acesta o trezi pe Simone din vraja care o cuprinsese. Numai cu o clipă mai înainte, fata cea mai înţeleaptă se transformă din nou în fetiţa Simone Planchard, care nu împlinise încă nici şaisprezece ani.

Simone se uită la unchiul Prosper. Ochii lui o priveau ţintă, rugător, cum privesc câinii, şi era tulburat.

Domnul Xavier îi arătase că nu i se schimbă cu nimic soarta dacă răspunde da sau nu, dacă minte sau spune adevărul. Dar soarta unchiului Prosper s-ar fi schimbat, îşi dădea bine seama. Cu o clipă înainte, până a nu fi apucat să cunoască adevărul, l-ar fi cruţat poate. Acum: însă nu-i mai era milă de o lăptură atât de dezgustătoare.

„Ai fost determinată prin vicleşug să semnezi documentul?” fusese întrebată.

— Da – răspunse acum hotărâtă şi îl acuză pe unchiul Prosper: Mi-a spus că e o simplă formalitate. Şi-a dat cuvântul că n-are să mi se întâmple nimic.

Unchiul Prosper, încolţit, căută să scape, prefăcându-se că şi-a pierdut răbdarea.

— Dar ţi-am explicat – spuse el, vehement – că aici nu te afli în faţa unui tribunal. Nu eşti acuzată. E vorba numai de nişte măsuri administrative.

— Dar împotriva mea nu se pot lua niciun fel de măsuri! strigă Simone. Nimic din ce scrie în hârtia aceasta nu e adevărat! Toţi ştiţi bine acest lucru. Dumneavoastră, domnule subprefect, aţi dat ordin ca unchiul Prosper să nimicească garajul, şi unchiul Prosper a promis spunând că o va face la timpul potrivit. Cum însă nu l-a distrus când se cerea, am făcut-o eu, în ultima clipă, fiindcă apoi ar fi fost prea târziu. Dumneavoastră toţi ştiţi că aşa stau lucrurile. Ştie întregul Saint-Martin.

Maestrul Levautour arătă spre document.

— Declaraţia dumneavoastră scrisă – zise calm şi prietenos – afirmă altceva.

Marchizul se adresă domnului Cordelier, cu o ironie glacială:

— Calitatea dumneavoastră cea mai de seamă – îi spuse – este răbdarea.

Subprefectul, avertizat în felul acesta, îşi adună puterile şi îşi propuse să spună ceva decisiv, dar nu izbuti. Cuprins din nou de moleşeală, se uita absent de la unul la altul şi bătea mecanic cu creionul mare în masa acoperită cu postav verde care înăbuşea zgomotul. Văzându-l atât de încurcat, Simone înţelese că s-a pus la cale ceva îngrozitor împotriva ei.

— Dar sfârşiţi odată! zise sumbru. Spuneţi-mi odată ce aveţi de gând cu mine! apoi i se adresă unchiului său: Ce au de gând să-mi facă, unchiule Prosper?

O clipă domni tăcere. După aceea domnul Xavier zise:

— Vor să te trimită în Casa Groazei, Simone.

La aceste cuvinte toţi văzură parcă aievea Casa Groazei, şcoala de corecţie din Francheville, cu zidurile ei sinistre, negre-cenuşii. Odată, de mult, şi apoi numai cu doi ani în urmă, se stârnise un mare scandal în jurul acestei case a groazei. În ziare apăruseră reportaje care relatau lucruri cumplite despre felul cum erau bătuţi şi chinuiţi cei internaţi acolo, şi drept urinare chestiunea fusese dezbătută în parlament. Se publicaseră fotografii care înfăţişau Casa Groazei, adolescenţi bătuţi la sânge, cu feţele înrăite, imbecilizate, îngrozite, furişându-se prin dormitoare, prin ganguri sau prin curtea pustie. Acum când auziră cuvintele „Casa Groazei”, în mintea tuturor se ivi imaginea unor tineri torturaţi şi umiliţi.

Dar în aceeaşi clipă imaginile sumbre se risipiră şi cei de faţă, treziţi la realitate, se pomeniră iar în biroul subprefectului. Îi trezise* un strigăt. Strigase Simone. Strigase tare, strident, copilăreşte.

În clipa când domnul Xavier îi împărtăşise vestea îngrozitoare, cuvintele lui îi răsunară la început în urechi fără să le prindă înţelesul. Văzuse privirile tuturor aţintite spre ea, consternate, încremenite, răutăcioase. Voise să se

uite la faţa unchiului Prosper, dar acesta şi-o ţinea aplecată şi nu i se vedea decât fruntea înconjurată de păr. În clipa următoare înţelese însă brusc ceea ce-i spusese domnul Xavier şi, cum avea o imaginaţie vie, se închipui deodată pe ea însăşi în Casa Groazei din Francheville, înconjurată de tot ce citise că se petrecea acolo. Se văzu pe ea însăşi trecând sfioasă, la fel cu ceilalţi pensionari ai şcolii de corecţie, prin curte şi coridoare. Îşi văzu propria ei faţă înrăită, imbecilizată, îngrozită, lipsită de viaţă. Şi o cuprinse spaima, spaima de anii grei în care avea să fie îngropată de vie, o spaimă atât de mare, încât îi întunecă mintea. Şi aşa s-a întâmplat de i-a zbucnit din piept strigătul acela strident, copilăresc, înfiorător.

— Ah-ah-ah! striga ea. Nu se poate, nu-i cu putinţă! Nu cred că oamenii din Saint-Martin vor aşa ceva! Niciodată, niciodată n-am să mă duc la Casa Groazei! Am fost înşelată! Nu vreau să mă duc în Casa Groazei!

Strigătele ei răzbătură în anticameră şi în coridoare, iar cineva de afară deschise speriat uşa. Toţi năvăliseră în anticameră şi în coridoarele vechii clădiri, alarmaţi de strigătul ei.

Simone văzu mulţimea de oameni cunoscuţi şi necunoscuţi.

— Vor să mă închidă! le strigă ea. Vor să mă închidă în Casa Groazei. Fiindcă am dat foc la benzina şi la parcul de maşini, fiindcă nu le-am lăsat să cadă în mâna nemţilor, de aceea vor să mă închidă! Omul ăsta rău – zise arătând spre unchiul Prosper – mi-a făgăduit că dacă semnez, are să fie bine pentru voi toţi, iar mie nu are să mi se întâmple nimic. Dar acum o întorc cu tot felul de minciuni şi vor să mă. Închidă în Casa Groazei! Nu-i lăsaţi, nu îngăduiţi una ca asta!

Trase adânc aer în piept şi izbucni în plâns;

Doamna, cu vocea ei înceată şi tăioasă, îi spuse

domnului Cordelier:

— Sfârşeşte odată cu toată povestea asta, Philippe!

Subprefectul, peste măsură de nervos, pipăindu-şi în neştire rozeta de la butonieră, strigă:

— Închideţi cel puţin uşa!

Un funcţionar de afară o închise.

Simone se prăbuşi pe scaunul ei. Plânse în hohote. Dar nu multă vreme. Îşi aminti de hotărârea ei. N-o să îngăduie nimănui să-i lipsească fapta de sensul ei adevărat. Va face faţă chinurilor din Casa Groazei. Nu se va lăsa răpusă. Va învinge răul. Şi de îndată, însufleţită de această hotărâre, simţi că îi cresc forţele cu o repeziciune neînchipuită. Odată văzuse la cinematograf cum în decurs de un minut crescuse dintr-o sămânţă mică un arbore puternic, cu coroana bogată. Aşa creşte acum şi forţa ei din hotărârea pe care o luase.

Se şterse pe faţă cu batista ei mototolită. Apoi, mult mai liniştită, strunindu-şi vocea, spuse:

— Am săvârşit fapta din pricina nemţilor. Mă închideţi numai fiindcă sunt împotriva nemţilor. Vreţi ca nimeni să nu ştie că ceea ce s-a întâmplat a fost făcut împotriva nemţilor. Dar toată lumea ştie. Şi-apoi nici eu n-am să tac. N-o să vi se îngăduie să mă răpuneţi. N-o să vă îngăduie oamenii din Saint-Martin. N-o să vă îngăduie oamenii din Franţa. Am să repet întruna, fără încetare: „Nu este adevărat! Nu am săvârşit fapta împotriva doamnei, am săvârşit-o împotriva nemţilor!”

În timp ce vorbea Simone, chibzuitul domn Xavier făcu cel mai nechibzuit lucru din viaţa lui. Omul acesta mărunt, care se străduia să calce rar, cu paşi măsuraţi, strânse din buzele lui foarte roşii şi, cu semnul de pe faţă umflat, cu ochii vioi întunecaţi de mânie, se îndreptă spre uşa abia închisă şi o deschise din nou. Oamenii se mai aflau încă acolo. Erau chiar mai mulţi, se înghesuiau în

anticameră, obraz lângă obraz.

Simone se apropie de uşă şi nimeni nu o opri. Oamenii de afară tăceau. Iar Simone le zise:

— Să spuneţi tuturor că numai împotriva nemţilor arii săvârşit fapta.

Marchizul, clătinând uşor din cap, aproape amuzat, îi spuse domnului Xavier:

— Nu mi-aş fi închipuit, domnule, că un om în toată firea poate da cu piciorul slujbei pe care o are numai dintr-o toană copilărească.

Domnul Xavier nu răspunse nimic, nici nu-l luă în seamă.

Subprefectul însă tresări şi spuse vag, în direcţia jandarmului Grandlouis, pe care îl zărise printre cei de afară:

— Cred că e timpul să terminăm. Apoi, întorcându-se către Simone, adăugă, parcă scuzându-se: Într-o oarecare măsură sunt aici doar organ executiv.

Jandarmul îşi făcu loc printre ceilalţi şi înaintă încet, şovăind, către Simone. Ea îi spuse:

— Îndată, domnule!

Apoi se uită pe rând la cei de faţă, îşi luă rămas bun, cu priviri elocvente, de la domnul Xavier, îşi întipări bine în minte figura trufaşă şi glacială a marchizului, cea rotofeie şi răutăcioasă a maestrului Levautour, ca şi figura masivă a doamnei şi îşi aţinti privirile asupra ochilor şterşi şi şovăitori ai subprefectului. Domnul Cordelier îşi trase capul între umeri când îl privi, maestrul Levautour rămase impasibil, dar doamna îi întoarse cu îndrăzneală privirea şi pe faţă îi apăru din nou zâmbetul abia perceptibil dinainte. În cele din urmă Simone căută şi ochii unchiului Prosper, dar nu dădu de ei. Capul mare al unchiului Prosper era plecat. Atunci îi spuse:

— Eşti un om rău, unchiule Prosper.

Apoi îl urmă liniştită pe jandarmul Grandlouis.

Străbătu din nou, pentru ultima oară, coridoarele binecunoscute ale palatului Noiret.

— Eu aş zice, domnişoară – îi spuse jandarmul – că ar fi mai bine să ieşim pe poarta din dos. În faţa clădirii sunt prea mulţi oameni.

Portarul însă mormăi ursuz:

— Şi la intrarea din dos sunt tot atâţia oameni. Puteţi să ieşiţi prin faţă. Acolo aşteaptă de altfel şi maşina.

Îi petrecu până la intrarea principală. Portalul mare, frumos era de obicei închis. În el se afla tăiată o portiţă prin care se circula şi Simone se furişase de nenumărate ori pe acolo. Acum însă portarul deschise ceremonios şi sumbru cele două canaturi ale portalului.

Simone clipi des când în sala întunecoasă pătrunse soarele puternic de afară. Piaţa era înţesată de oameni, un torent de feţe albe şi bronzate se apleca spre Simone. Când apăru în poartă alături de jandarm, se auziră şoapte. Apoi se făcu o tăcere deplină.

Pentru a ajunge la locul rezervat pentru oprirea vehiculelor, Simone şi jandarmul trebuiră să străbată o parte din piaţă. Acolo era o maşină închisă, înaltă şi neagră, care o aştepta desigur pe ea. Oamenii se dădeau deoparte, făcând cărare ca Simone să poată înainta. Când trecea pe lângă ei, niciunul nu se clintea. Majoritatea erau în capul gol; cei care purtau pălării sau şepci şi le scoteau.

Aşa înaintă Simone către maşină. Jandarmul venea în urmă, cu legăturica ei în care îşi strânsese lucrurile.

Un bătrân îşi făcu deodată loc prin mulţime şi o opri. Era moş Bastide. Faţa îmbujorată deasupra căreia strălucea părul alb, argintiu î, i zvâcnea. Se apropie cât putu mai mult de Simone. Îi întinse cu stângăcie ceva, desigur o carte. Era un pachet bine făcut, legat cu sfoară.

— Ţine, ţine asta – spuse el. Şi omul acesta căruia

altminteri îi plăcea să vorbească mult, acum nu găsea cuvinte. Adio, fetiţo – murmură în sfârşit.

Şi Simone îi răspunse:

— Adio, moş Bastide!

Ajunse la maşină. Înăuntru zări silueta neagră şi grosolană a unei femei.

Simone se întoarse. Privi îndelung, pentru ultima oară, piaţa însorită, nobila faţadă a palatului Noiret, oamenii care aveau toţi feţele îndreptate spre ea. Uşa maşinii fusese deschisă, jandarmul îi pusese lucrurile înăuntru, trebuia să se urce.

În clipa aceea mulţimea care stătuse până atunci mută, încremenită prinse să se mişte. Oamenii ridicară braţele, îi făcură semn cu mâna, femeile şi fetele începură să plângă, jandarmul luă poziţie de drepţi, izbucniră strigăte:

— Cu bine, Simone f

— Pe curând, Simone Planchard!

— Curaj, Simone!

— La revedere, Simone r

— Nu o să te uităm, Simone Planchard!

— Te scoatem noi de acolo, Simone!

— Rămâneţi cu bine! spuse liniştită Simone, cu vocea ei frumoasă, sonoră. Rămâneţi cu bine, dragii mei! La revedere!

Văzând cât de mulţi sunt de partea ei, îşi zise: „Trebuie să nu mă dezmint, trebuie să fiu cu adevărat fata lui Pierre Planchard”. Nu-i era frică. Hotărârea cir care pornea din cunoaşterea adevărului, îi dădea curaj.

În vuietul strigătelor se urcă în maşina veche în care o aştepta femeia aceea grosolană. Maşina porni zgomotos, scrâşnind şi huruind. Şi astfel Simone intră în anii negri ai aşteptării, cu strigătele mulţimii în urechi şi păstrând în inimă credinţa nestrămutată că va scăpa cu bine din Casa

Groazei.

CUPRINS
PARTEA ÎNTÂI
PREGĂTIREA 11
PARTEA A DOUA
ACŢIUNEA 97
PARTEA A TREIA
DEZMETICIREA 171

Nr. 4 85?

Redactor de carte: A. Poteraş – Tehnoredactor: C. Vulcănescu

Dat la cules 18. X. 1960. Bun de tipar 30. XII.I960. Tiraj 35.100 ex. broşate pe semivelină 65 gr. Imşir 5090 ex. cartonate pe velină de 80 gr. /m. Coli de tipar 17, 25. Coli de editură 13, 1. Fi. 32/84 x108.

Com. editurii 4775. Edilie I.A. 0958.

Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8(a) = R.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic Casa Scânteii „I. V. Stalin", Bucureşti – R.P.R.

Lei 5.50

EDITURA TINERETULUI